

КАРЛ МАЙ

ОТ БАГДАД ДО СТАМБУЛ

Част 3 от „Преследване в Ориента“

Превод от немски: Мария Нейкова, 1992

chitanka.info

ПЪРВА ГЛАВА

СРЕД КРАДЦИ

На юг от големите пустини на Сирия и Месопотамия, обграден от Червено море и Персийския залив, се намира Арабският полуостров, чийто най-далечен край се простира навътре в бурното Арабско-индийско море.

Това парче земя е обградено от три страни с тясна, но изключително плодородна крайбрежна ивица, която се изкачва към широко, пустинно плато. Неговите малко мрачни и гротескни пейзажи са затворени на изток от високи, непристъпни планински масиви, към които се числят и голите склонове на Шаммарските планини.

Тази земя, чиято площ и до днес не е точно определена, е била разделена през древността на Арабия петреа, Арабия десерта и Арабия феликс, т.е. на камениста, пустинна и щастлива Арабия. Макар все още доста географи да са на мнение, че изразът „петреа“ е произведен от латинската дума, която означава „камък, скала“, и затова тази част на полуострова се нарича „каменистата“ Арабия, подобно схващане е погрешно. По-скоро името трябва да се отнесе към старата Петра, някогашна столица на тази северна провинция на страната. Арабите наричат родината си Джебизат ал Араб^[1], а турците и персите я наричат Арабистан. Сегашното разделение се дава по различен начин; според номадското население е валидна единствено разликата между отделните племена.

Над тази страна се издига вечно ведър небесен свод, от който през нощта звездите блещукат ярко и ясно. Из планинските клисури и през все още в голямата си част неизследвани пустинни равнини, върху великолепните си коне или неуморните си камили препускат полудивите синове на степта. Нищо не убягва от погледа им, защото те живеят във вражда с целия свят с изключение на членовете на племето си. Често от граница до граница се носи ту нежният полъх на чиста и блага, ту бушуващото дихание на мрачна, гневна поезия, която облъхва странника Навсякъде, където и да спре той. От много столетия насам

са известни стотици арабски поети и поетеси, чиито песни продължават да живеят чрез народните предания или благодарение на калема са били запазени за по-късните времена.

За родоначалник на истинските араби или йоктаниди се смята Йоктан, синът на Хут, потомък на Зем от пето коляно, чиито наследници обитават „щастливата“ Арабия и крайбрежието Техана чак до Персийския залив. Но вече всички племена смятат за чест произхода от Исмаел, сина на Хагар.

Както разказва преданието, този Исмаел отишъл с баща Абрахам в Мека и построил там свещената Кааба. Истината обаче е, че Каабата е създадена от племето на кореишитите или най-малкото е издигната от тях. Най-известни сред светините, които тя притежава, били кладенецът Зем Зем и уж падналият от небето черен камък.

Тук идват на поклонение различни арабски племена, за да поставят идолите на племената или домовете си, да им принасят жертвите си и казват молитвите си. Затова Мека за арабите е това, което е Делфи за гърците и Ерусалим за евреите. Тя представлявала средище за събиране на разпръснатите надалеч номади, които без нея щяха да се разпилеят по всички посоки на света.

Понеже този най-важен център бил притежание на корешитите, те станали най-могъщото и уважавано арабско племе, а вследствие на това и най-богатото, защото пристигащите от всички страни поклонници никога не идвали без подаръци или скъпи стоки.

В това племе имало един беден арабин, на име Абд Аллах^[2], умрял през 570 година след Христос. Няколко месеца по-късно, на 20 април 571 г., падало се в понеделник, неговата вдовица Амина родила момче, което после било наречено Мохамед („Преславен“). Много е вероятно първоначално момчето да е имало друго име, а едва по-късно, след като пророческите му способности са направили от него изтъкната личност, да е получил почетното име Мохамед. Това име се пише също Мухамед, Мохамад и Мухамад и от страхопочитание към Пророка нито един правоверен не се осмелява да го носи в тази форма. Често то се променя в Мехмед.

Момчето наследило от баща си само две камили, пет овце и една абисинска робиня, затова в началото трябвало да разчита на закрилата на дядо си Абад ал Мокалиб, а след неговата смърт — на подкрепата на двамата си чичовци Зухеир и Абу Талерб. Но тъй като тези двама

мъже не можели да направят за него кой знае колко, му се налагало да припечелва хляба си като овчарче. По-късно станал камилар и носач на лъкове и стрели, откъдето вероятно се е развил и войнственият му характер.

Като станал на двайсет и пет години, постъпил на работа при богатата вдовица на един търговец Хадиджа, на която служил толкова вярно и всеотдайно, че тя го обикнала и се омъжила за него. По-късно обаче той изгубил голямото състояние на жена си. До четирийсетата си година живял като търговец. По време на дългите си пътувания се събирал с евреи и християни, с брамани и поклонници на огъня и полагал усилия да изучи техните религии. Страдал от епилепсия и вследствие на това имал разстроена храносмилателна система, което го правело склонен към халюцинации. Религиозните му размишления не били много благоприятни за лечението на болестта му. В крайна сметка той дори се оттеглил в една пещера, намираща се в планината Нара, близо до Мека. Тук за първи път му се явяват видения.

Кръгът от правоверни около него се състоял първоначално от жена му Хадиджа, неговия роб Заид, двама жители на Мека — Отман и Абу Бекр — и младия му братовчед Али, който по-късно получава почетното име Арет Аллах и се числи към най-нещастните герои на исляма.

Този Али, чието име означава „Височайш, величествен“, роден през 602 г., бил толкова уважаван от Мохамед, че получил дъщеря му Фатима за жена. Когато Пророкът за първи път изнесъл в семеен кръг своето ново религиозно учение и после попитал: „Кой от вас иска да стане мой последовател?“, всички мълчали, само младият Али, въодушевен от завладяващата поезия на току-що чуто то слово, високо и решително извикал: „Аз искам да бъда и никога няма да те изоставя!“ Това Мохамед никога не забравил.

Той бил храбър и дързък воин и има голям дял за необикновено бързото разпространение на исляма. Но след като Мохамед умрял, без да остави завещание, Али бил пренебрегнат и за халиф бил избран Али Бекр, сродник на Мохамед. През 634 го заместил друг роднина на Пророка, на име Омар, който пък бил последван от Отман, зет на Мохамед. През 656 г. той бил убит от един от синовете на Абу Бекр. Обвинявали Али в подстрекателство за това убийство, но когато бил избран от привържениците си, много от наместниците отказали да

дадат тържествена клетва за вярност. Той се борил за халифата в продължение

[# Лъв на Бога; също Асад Аллах ал Ахалиб, лъв на победоносния Бог.]

[# Халиф означава заместник. — Бел. нем. изд.]

на четири години и през 660 г. бил убит от Абд ар Рахман. Погребан е в Куфа, където му е издигнат и паметник.

От този момент започва и разцеплението, разделящо мохамеданите на два враждебни лагера: сунити и шиити. Това деление не се основава толкова на ислямските догми, колкото на въпроса за правоприемничеството. А именно: привържениците на Шиита твърдят, че не Абу Бекр, Омар и Отман, а единствено Али е имал правото да бъде първи наследник на Пророка. Възникналите после спорове между двете групировки за божествените белези, за съдбата, вечността на Корана и отмъщението не се смятат за толкова съществени.

Али оставил след себе си двама синове: Хасан и Хюсеин. Първият бил избран за халиф от шиитите, а привържениците на Суна Муавиях Първи издигнали основателя на Омаядската династия. Последният преместил резиденцията си в Дамаск, направил халифата наследствен и още приживе наложил признаването на сина си Джебизид, който после се проявил като такъв тиранин, че паметта му е прокълната дори и от самите сунити. Хасан не могъл да се наложи над Муавиях и умрял отровен през 670 г. в Медина.

Брат му Хюсеин се противопоставил на признаването на Джебизид. Той е герой на един от най-трагичните епизоди в историята на исляма.

Тежката ръка на халиф Муавиях достигала всички провинции, а наместниците му го подкрепяли с всички сили. Така например наместникът в Басра Зияд заповядал под страх от смъртно наказание никой да не се мярка по улиците след залез-слънце. Вечерта след издаването на тази заповед незабавно били избити над двеста души, които били заварени извън жилищата си. На следващия ден броят им бил вече много по-малък, а на третата вечер вече не се виждал нито един човек. Най-жесток от всички омаяди бил Хадядж, наместникът на Куфа, чиято тирания струвала живота на сто и дваайсет хиляди души.

Още по-лош от Муавиях бил синът му Джебизид. По време на управлението на това чудовище Хюсеин бил в Мека, където при него дошли пратеници от Куфа и настоявали да отиде с тях, за да го изберат

за халиф. Той приел поканата им — но това му струвало живота. Успял да стигне до Куфа със стотина привърженици, но градът вече бил завзет от враговете му. Тогава започнал безплодни преговори. Хранителните му припаси се свършили, а водата пресъхнала от зноя; животните му рухнали, а от хлътнолите, горящи от треска очи на хората му гледала смъртта. Напразно призовавал той Аллах и Пророка за помощ и спасение. Краят му бил „записан в Книгата“. Обеид Аллах, един от военачалниците на Джебид, го нападнал при Кербела, избил всичките му хора и заповядал да убият и него самия. Намерили го почти мъртъв от жажда, но не го съжалили, а той напразно защитавал с последни сили гаснещия си живот — отрязали му главата, набучили я на копие и триумфално обикаляли с нея навсякъде.

Това се случило на 10-и мухарем и до днес този ден е траурен за шиитите. В Хиндостан разнасят закачено на копие изображение на главата на Хюсеин, както е било след смъртта му, и с направени от благороден метал подкови наподобяват тропота на коня му. На 10-и мухарем от Борнео и Целебес през Индия и Персия до Могреб (Западна Азия), където Шиа има вече само разпръснати привърженици, се разнася вопъл на печал, а след това в Кербела се изнася драматично представление, което се стреми да предаде възможно най-точно същото безутешно отчаяние. Тежко на су нита или гяура, ако посмеят да се покажат в този ден в Кербела сред разбеснялата се тълпа шиити! Ще бъде разкъсан на парчета!...

Историческото деление може да служи на потомците за по-добро разбиране.

Като стигнахме до Саб, решихме да продължим да яздим покрай реката, за да се доберем до кюрдите ширбани, а после и до зибарите. Докато намерим ширбаните, разполагахме с препоръките от бея на Гумри и от мелика на Лисан, но оттам нататък не можехме да се надяваме на никаква помощ. Ширбаните ни приеха гостоприемно, но зибарите ни посрещнаха доста враждебно, все пак по-късно успях да спечеля тяхното внимание. Благополучно стигнахме до река Акра, но тук при дивите планински обитатели се натъкнахме на такава злонамереност, че след като преживяхме различни неприятности, трябваше да се отправим на югоизток. Преминахме Саб източно от Гара Сург, Пир Хасан остана от лявата ни страна и тъй като в никакъв случай не можехме да се доверим на тамошните кюрди, се видяхме

принудени да вървим по продължение на Джебел Пир Мам на югоизток, за да завием после надясно и някъде между Деялех и малката Саб да стигнем до Тигър. Надявахме се, че арабите зжербоа ще ни посрещнат гостоприемно и ще намерим сигурен водач, но за съжаление разбрахме, че те се съюзили с обеидите и бениламите, за да нападнат всички племена между Тигър и Татар. Наистина бяха в приятелски отношения с една фирка на обеидите, чийто шейх беше Еслех ал Махем, но този човек можеше да е променил убежденията си, а за другите афрак^[3] Мохамед Емин бе убеден, че са враждебно настроени към хадедихните. При тези обстоятелства бе за препоръчване първо да променим посоката си към Сюлеймания, а после да решим какво ще правим по-нататък. Щом освободихме Амад ал Гандур и благополучно го бяхме довели дотук, по-добре бе да заобиколим, отколкото отново да се озовем в плен.

Така след доста време, с много трудности и лишения успешно стигнахме до планината Загро.

Беше се свечерило и спряхме да ноцуваме на края на една чинарова гора. Над нас се издигаше небосводът, блясъкът на чиито звезди само тук можеше да се наблюдава с такава чистота и сила. Намирахме се близо до персийската граница, а въздухът на Персия е известен с чистотата си. Светлината на звездите бе толкова силна, че въпреки че луната не грееше, можех ясно да различа стрелките на джобния си часовник от три крачки разстояние. Щях да мога дори и да чета, и то дребен шрифт. Лъчите на Юпитер бяха така ярки, че спътниците му биха могли да бъдат забелязани, макар и малко по-трудно, дори и с далекоглед, на който са махнати увеличителните стъкла, ако човек се опита да обхване в диаметъра на тръбата тялото на планетата. Виждаха се дори и съзвездия, които иначе могат да се наблюдават само с телескоп. Седмата звезда на плеядата също можеше да бъде видяна без особени затруднения. Чистотата на такъв небосклон оставя дълбоко впечатление в душата и едва сега разбрах защо Персия е родината на астрологията, тази зависима от благородната си дъщеря родна майка, която ни запознава със сияйните светове на небето.

Предпочетохме да преспим на открито. През деня бяхме купили от един овчар агне и накладохме огън, за да го опечем направо както е в кожата, след като бяхме изчистили вътрешностите му и с нож бяхме остъргали козината му.

Конете ни пасяха наблизо. Напоследък ги бяхме изложили на необикновено натоварване и им се полагаше повечко дни почивка, което обаче за съжаление все още не беше възможно. Ние самите се чувствахме доста добре с изключение на един-единствен. Това беше сър Дейвид, на когото болестта причиняваше големи ядове. Преди няколко дни той бе обхванат от треска, която го държа около двацет и четири часа. После тя изчезна, но пък у него се разви онзи страшен „подарък“ на Ориента, който на латински се нарича *Febris Alepensis*, на френски обаче е *Mal d'Alep*, и сполетява не само хората, но и някои животни, например кучета и котки, като винаги започва с висока температура, след което върху лицето или гърдите, на ръцете или краката се образува голяма подутина. Тя се задържа почти цяла година и от нея непрекъснато се отцежда течност, а като изчезне, оставя дълбок незаличим белег. Наименованието на тази подутина не е подходящо, защото болестта не се среща само в Алепо, но и в областта на Антиохия, Мосул, Диарбекир, Багдад и някои райони на Персия.

Доста пъти бях виждал тази обезобразяваща подутина, но не и с такива необикновени размери, както беше при нашия добър мистър Линдси. Не стига че извънредно голямата подутина блестеше в най-тъмния цвят на червеното, ами бе и така дръзка, да се настани точно върху носа му, който и без това страдеше от необичайната си големина. Нашият англичанин не понасяше страданието с примирение, както изискваше дългът му на джентълмен и представител на *very great and excellent nation*, а даваше израз на страданието и нетърпението си, от чиито изблици присъстващите често ги заболяваше диафрагмата от смях.

Ето че той пак седеше до огъня и непрекъснато опипваше с ръце безсрамната гнойна пъпка.

— Мистър! — каза ми той. — Погледнете насам!

— Къде?

— Хм! Глупав въпрос! Към лицето ми, разбира се! Yes! Пак ли е пораснала?

— Кое? Кой?

— Тази цицина тук! Много ли е пораснала?

— Почти прилича на краставица!

— Ужасно! Страшно! Yes!

— Може би с течение на времето ще се превърне в крилат бик, сър!

— Плесница ли искате да ви зашлевя, мистър? Я си изпълнявайте задълженията! Ами ако тази жалка подутина беше на вашия нос?

— Боли ли ви?

— Не.

— Трябва да се радвате!

— Да се радвам! По дяволите! Как мога да се радвам, щом хората ще си мислят, че съм се родил с този подобен на табакера за енфие нос! Колко време ще стои това нещо на носа ми?

— Около една година, сър!

Той ококори очи, а аз за малко не отстъпих назад от страх, защото устата се разтвори така широко от ужас, че носът му заедно с „табакерата за енфие“ можеше да потъне в нея.

— Една година ли? Цяла година? Цели дванайсет месеца?

— Приблизително.

— Ох! Ах! Страшно, ужасно! Няма ли лекарство? Някакъв пластир? Балсам? Или да се намаже с мехлем? Да се отреже?

— Няма. Нищо не помага.

— Но за всяка болест има лекарство!

— За тази няма, сър. Подутината изобщо не е опасна, но ако се направи опит да бъде разрязана или дори само драсната или цепната, може да стане много лошо.

— Хм! А после, като изчезне? Продължава ли да се вижда?

— Тогава е по-различно. Колкото е по-голяма подутината, толкова по-голяма дупка остава след нея.

— О, небеса! Дупка!

— За съжаление!

— О, горко ми! Това е ужасна страна! Гадна земя! Тръгвам си веднага за старата Англия! Well!

— Не бързайте, сър!

— Защо? — Какво ще кажат в старата Англия, като видят, че сър Дейвид е позволил на носа си да си направи филиал?

— Хм! Имате право, мистър! Гаменчетата по улиците ще ми се подиграват. Ще остана тук и ще...

— Сихди! — прекъсна го Халеф. — Не се обръщай! Седях с гръб към гората и естествено веднага си помислих, че дребничкият хаджия е забелязал нещо подозрително зад мен.

— Какво виждаш? — попитах го аз.

— Чифт очи. Точно зад теб има два чинара и между тях има един див крушов храст. В него се крие мъжът, чиито очи виждам.

— Все още ли ги виждаш?

— Почакай!

Той наблюдаваше храста възможно най-незабележимо, а междувремето аз инструктирах останалите да продължават да се държат непринудено както досега.

— Хайде! — каза Халеф.

Станах и се престорих, че тръгвам да търся сухи дърва за огъня. Отдалечих се толкова от бивака ни, че повече не можеха да ме забележат. Тогава влязох в гората и се промъкнах обратно между дърветата. Не минаха и пет минути, и стигнах до двата чинара. Учудих се на зоркия поглед на Халеф. Между дърветата и храста се бе сгушил човек и наблюдаваше какво правим край огъня. Защо го правеше? Намирахме се в местност, където в един доста голям Периметър нямаше никакви села. Наистина наоколо имаше различни малки кюрдски племена, които враждуваха помежду си и може би от време на време някое номадско племе минава през границата, за грабеж. Освен това имаше скитници, остатъци от унищожени племена, търсещи възможност да се присъединят към някое друго племе. Трябваше да внимавам и като се промъкнах към човека, съвсем тихо и бързо го хванах за гърлото. Той толкова се изплаши, че се вцепени и не оказа абсолютно никаква съпротива, когато го изправих и помъкнах към огъня. Съборих го на земята и извадих камата.

— Не мърдай, иначе ще те намушкам! — заплаших го аз. Не бях чак толкова разярен, но чужденецът взе заплахата ми много сериозно и умолително сплете ръце.

— Милост, господарю!

— Всичко зависи от теб. Ако ме излъжеш, с теб е свършено. Кой си ти?

— Туркмен съм от племето беят.

Туркмен? Тук? Ако се съдеше по облеклото му, може би казваше истината. Знаех, че преди е имало туркмени между Тигър и

персийската граница, и то от племето боят. Пустинната местност, обитавана от лурите, и долината Тапеспи са били земите, по които са кръстосвали. Но щом Надир шах дошъл в Еялет Багдад, закарал боятите в Корасан. Заради местоположението и устройството ѝ той наричал тази провинция „Мечът на Персия“ и полагал усилия да я насели с храбри и войнствени жители.

— Боят ли? — попитах аз. — Лъжеш!

— Истината казвам, господарю!

— Боятите не живеят тук, а в далечен Корасан.

— Имаш право, но когато някога е трябвало да напуснат тези земи, все пак някои от тях останали, а потомците им вече се увеличили толкова, че наброяват над хиляда бойци. През лятото обитаваме околностите на развалините на Кизел-Караба и бреговете на Куру-Чай.

Спомних си, че вече бях чувал за тях...

— И сега се намирате тук наблизо?

— Да, господарю.

— Колко шатри имате?

— Нямаме шатри.

Това трябваше да ми е направило впечатление. Когато едно номадско племе напусне бивака си, без да вземе палатките, обикновено тръгва на грабеж или война.

Продължих да питам:

— Колко души сте сега?

— Двеста...

— # С жените ли?

— Те не са с нас.

— Къде е лагерът ви?

— Недалеч оттук. Като завиеш край гората, стигаш до нас.

— Значи сте забелязали огъня ни?

— Видяхме го и ханът ме изпрати да разбере какви хора се намират там.

— Къде отивате?

— На юг.

— Коя е целта ви?

— Искаме да идем в Сина.

— Но това са персийски земи!

— Да. Приятелите ни там устройват голям празник, на който сме поканени.

Думите му ми направиха впечатление. Тези беяти населяваха бреговете на Куру-Чай и земите край развалините Кизел-Караба, тоест близо до Кифри. Но този град се намираще далеч на югозапад от мястото, на което се бяхме установили сега, а Сина — на две трети от това разстояние на югоизток от нас. Защо беятите не бяха тръгнали за Сина направо от Кифри? Защо бяха направили толкова голямо отклонение?

— Какво правите тук горе? — попитах аз тогава. — Защо удължавате двойно пътя си?

— Защото иначе трябва да минем през земите на пашата на Сюлеймания, а той е наш враг.

— Но вие и тук сте в негови земи!

— На това място няма да ни търси. Знае, че сме тръгнали, и мисли, че ще ни намери на юг от резиденцията си.

Всичко звучеше много правдоподобно, въпреки че все още не вярвах напълно на човека. Дори си казах, че присъствието на тези беяти може и да е изгодно за нас. С тяхна помощ безпрепятствено щяхме да стигнем до Сина, а по-нататък не ни заплашваха вече никакви опасности. Туркменът ме попита:

— Господарю, ще ме освободиш ли? Аз нищо не съм ви сторил!

— Извършил си само това, което ти е било заповядано; свободен си.

Той въздъхна с облекчение.

— Благодаря ти, господарю! Накъде ще продължите пътя си?

— На юг.

— Вие идвате от север?

— Да. От земите на тиярите, беруарите и халданите.

— Значи сте храбри мъже. От кое племе сте?

— Ние с този мъж сме емири от Франкистан, а останалите са наши приятели.

— От Франкистан ли? Господарю, не искате ли да пътувате с нас?

— А ще ми подаде ли ханът ти ръката си?

— Ще го направи. Знаем, че франките са велики воители. Да отида ли да му съобща за вас?

— Върви и го попитай, ще ни приеме ли? Той стана и бързо тръгна. Останалите одобриха направеното от мен, а най-много се зарадва Мохамед Емин.

— Ефенди — каза той, — много пъти бях чувал за беятите. Те са в непрекъсната вражда с джербоатите, обеидите и бениламите, затова ще ни бъдат от полза. Но все пак не бива да казваме, че сме хадедихни, по-добре е да не го знаят.

— Трябва да бъдем предпазливи, защото не знаем дали ханът ще ни приеме любезно. Доведете конете и за всеки случай пригответе оръжията си!

Изглежда, беятите се бяха събрали на необикновено дълго съвещание заради нас, защото, когато показаха признаци на живот, нашето агне вече се бе опекло и го бяхме изяли. Най-сетне чухме стъпки. Туркменът, който вече бе идвал при нас, се появи с още трима души.

— Господарю — каза той, — изпраца ме ханът. Елате при нас и бъдете наши гости.

— Тогава вървете напред и ни водете!

Яхнахме конете и ги последвахме с оръжие в ръка. Като завихме зад гората, не забелязахме и следа от лагер, но щом пресякохме една ивица от храсталаци, стигнахме до скрито сред растителност място, където гореше огромен огън.

Разположението на лагера бе избрано много сполучливо, защото бе много трудно да се забележи отстрани. Огънят служеше не за да се топят хората, а за да приготвят на него вечерята си. В тревата наоколо бяха налягали двеста тъмни силуета, а малко по-встрани от трепкация пламък седеше ханът, който при появата ни бавно стана. Приближихме се към него и скочихме от конете.

— Мир на теб! — поздравих го аз.

— Ми неуахет киердем! (Моите почитания!) — отвърна той, като се поклони.

Това беше на персийски. Вероятно по този начин искаше да ми докаже, че наистина е бейт, чието племе се намирало в Корасан. Персийците са французите на Ориента. Езикът им е гъвкав и благозвучен, поради което е станал дворцов език на повечето азиатски князе. Но учтивостта, ласкателството, а често и раболепието на

персийците никога не са ми правили добро впечатление. Прямата и сурова честност на арабина ми харесва много повече.

Другите също скочиха и угоднически протегнаха ръце, за да се погрижат за конете ни, но ние здраво стискахме юздите, защото още не знаехме дали това е израз на гостоприемство или коварен замисъл.

— Все пак им дайте конете! Те ще се погрижат за тях — каза ханът.

Исках да се уверя, че не сме в опасност, затова попитах също на персийски:

— Хести иршад енгиц? (Гарантираш ли сигурността ни?) Той кимна в знак на съгласие и вдигна ръка:

— Ми саукенд хордем! (Заклевам се!) Седнете при мен, да си поговорим!

Беятите взеха конете ни; само моят остана при Халеф, който много добре знаеше, че такова е желанието ми. Всички останали седнахме при хана. Пламъкът ни осветяваше, така че добре можехме да се виждаме един друг. Беятът бе мъж на средна възраст с много войнствен вид. Чертите на лицето му бяха открити и внушаваха доверие, а почтителното разстояние, на което стояха подчинените му, говореше за честолобив и самоуверен характер.

— Знаеш ли вече как се казвам? — осведоми се той.

— Не — отвърнах аз.

— Аз съм Хайдер Мирлам (Лъв Мирлам), племенник на прочутия Хасан Керкуш бей. Чувал ли си за него?

— Да. Резиденцията му беше близо до село Джениях, намиращо се на пощенския път от Багдад за Таук. Той бе много храбър воин, но въпреки това обичаше мира и всеки изоставен намираще при него закрила.

След като ханът ми бе казал името си, естествено учтивостта изискваше и аз да му кажа своето. Затова продължих:

— Твоят съгледвач сигурно вече ти е казал, че съм франк. Името ми е Кара Бен Немзи...

Въпреки прословутото ориенталско самообладание той не можа да потисне един вик на изненада:

— Ах — ох! Кара Бен Немзи! Тогава другият мъж с червения нос сигурно е емирът от Енглистан, който иска да прави разкопки за плочки и надписи?

— Чувал ли си за него?

— Да, господарю; ти ми назова само твоето име, но аз познавам и теб, и него. Дребосъкът, който държи коня ти, е Хаджи Халеф Омар, от когото се страхуват и великани.

— Отгатна.

— А кои са останалите двама?

— Мои приятели, чиито имена са записани в Корана.^[4] Кой ти разказа за нас?

— Познаваш ли Ибн Цедар Бен Хули, шейха на абу-хамедите?

— Да. Той приятел ли ти е?

— Не ми е приятел, но не ми е и враг. Не се притеснявай, няма да ти отмъщавам заради него.

— Не се страхувам!

— Вярвам ти. Срегнах го при Ески Кифри и той ми разказа, че ти си виновен за това, че ще трябва да плаща налог. Бъди предпазлив, господарю! Ще те убие, ако паднеш в ръцете му.

— Бях в плен при него, но той не ме уби, не можа дори да ме задържи.

— Чух. Убил си лъва съвсем сам в тъмнината, а после си изчезнал с кожата му. Мислиш ли, че и аз не бих могъл да те спра, ако беше мой пленник?

Това звучеше подозрително, но спокойно му отговорих:

— Не би могъл да ме задържиш, а и не знам дали ще успееш да ме плениш.

— Господарю, ние сме двеста, а вие само петима!

— Хан, не забравяй, че сред тези петима има двама емири от Франкистан и че те струват колкото двеста беяти!

— Говориш много гордо!

— А ти питаш много негостоприемно! Трябва ли да се съмнявам в истинността на думите ти, Хайдер Мирлам?

— Вие сте мои гости, въпреки че не знам имената на онези двама мъже, и ще ядете с мен хляб и месо.

Загадъчна усмивка заигра около устата му, а погледът, който хвърли към двамата хадедихни, беше достатъчно красноречив. По великолепната си, снежнобяла брада Мохамед Емин можеше да бъде разпознат и сред хиляди хора.

Ханът даде знак с ръка и веднага бяха донесени няколко четириъгълни парчета кожа. Върху тях ни сервираха хляб, месо и фурми, а щом се нахранихме, ни предложиха тютюн за лулите, като ханът собственоръчно ни поднесе огън. Едва сега вече можехме да се смятаме за негови гости и аз махнах на Халеф да заведе жребеца ми при останалите коне. Той го направи, а после седна при нас.

— Накъде сте се запътили? — осведоми се ханът.

— Тръгнали сме за Багдад — отвърнах аз предпазливо.

— Ние отиваме в Сина — поде отново той. — Искате ли да дойдете с нас?

— Ще позволиш ли?

— Ще се радвам да бъдете с мен. Подай ми ръката си, Кара Бен Немзи! Нека моите братя станат твои братя, а враговете ми — твои врагове!

Ханът ми подаде ръка и аз я поех. Той направи същото и с останалите, а те заедно с мен истински се радваха, че така неочаквано намерихме приятел и закрилник. По-късно щяхме да се разкайваме за това. Боятът нямаше лоши намерения към нас; но смяташе, че в наше лице е намерил придобивка, която ще му донесе голяма полза.

— Какви племена се срещат отгук до Сина? — осведомих се аз.

— Това е свободна територия, където различни племена пасат стадата си; остава, който е по-силен.

— При кое племе сте поканени?

— При джиаф.

— Тогава се радвай, че имаш такива приятели, защото племето джиаф е най-могъщото в цялата страна! Шейховете Исмаел, Зенгенех, Келогауани, Келхоре, та дори и Шенки и Холали се страхуват от него.

— Емир, бил ли си вече някога тук?

— Никога досега.

— Но ти познаваш всички племена по тези места!

— Не забравяй, че съм франк!

— Да, франките знаят всичко, дори и онова, което не са виждали. Чувал ли си за племето бебех?

— Да. То е най-богатото нашир и надлъж, а селата и шатрите му се намират в околностите на Сюлеймания.

— Много добре си осведомен. Имаш ли приятели или врагове сред тях?

— Може би ще се запознаете с тях.
— Ще ги срещнете ли по пътя си?
— Може би, въпреки че предпочитаме да избягваме срещите с тях.

— Познаваш ли пътя за Сина добре?

— Да.

— На какво разстояние е оттук?

— С добър кон може да се стигне дотам за три дни.

— А колко има до Сюлеймания?

— Можеш да стигнеш за два дни.

— Кога ще потеглите утре?

— Щом изгрее слънцето. Искаш ли да си лягаш?

— Както кажеш.

— Волята на госта е закон за бивака, а вие сте уморени, защото ти вече остави лулата. Също и Амасдар^[5] вече затваря очи. Полага ви се почивка.

— Беятенд ширикар. (Беятите имат хубави обичаи.) Разреши ни да разгънем одеялата си!

— Направете го. Аллах арамед шумара! (Господ да ви дари сън!)
[6]

По даден от него знак донесоха килими, от които той си направи постеля. Доколкото можаха, моите спътници също се настаниха удобно. Аз обаче удължих поводите на коня си с ласото, чийто край завързах за китката си, а после легнах извън кръга на бивака. Така жребецът можеше да пасе, а аз не се страхувах за него, защото кучето пазеше до мен.

Измина известно време. Още не бях затворил очи, когато някой се приближи. Беше англичанинът, който сложи двете си одеяла до мен.

— Хубаво приятелство, няма що — изръмжа той. — Седя си тук и не разбирам нито дума. Мислех си, че ще ми обясните, а вие се измъквате. Хм! Много благодаря!

— Извинявайте, сър! Наистина ви бях забравил!

— Забравили сте ме? Сляп ли сте, или не съм достатъчно висок?

— Да, биете на очи, особено откакто имате този фар на носа си. Е, какво искате да узнаете?

— Всичко! А фара ми оставете на мира, мистър! Какво говорихте с този шейх или хан?

Обясних му.

— Добре, това е благоприятно. Нали?

— Да, да бъдеш в безопасност или не в продължение на три дни, все пак е нещо.

— Значи сте му казали за Багдад? Наистина ли така сте намислили, мистър?

— Всъщност най-много това ми се иска, но не може.

— Защо?

— Трябва да се върнем при хадедихните, защото слугите ви са още там, а освен това ми е и много тежко да се разделя с Халеф. Най-малкото няма да го оставя, преди да се убедя, че е здрав и в безопасност при младата си жена.

— Правилно! Да! Храбрец! Струва десет хиляди фунта. Well! И аз бих искал отново да идем там.

— Защо?

— Заради крилатия бик.

— О, руини от древността могат да се намерят и близо до Багдад. Например в развалините край Хила. Там е бил Вавилон и има развалини с периметър много географски мили, въпреки че Вавилон не е бил голям колкото Ниневия.

— Ох! Ах! Хайде натам! Към Хила! Нали!

— Все още нищо не мога да кажа. Главното е първо благополучно да стигнем до Тигър. После ще видим какво ще правим.

— Добре! Но ще отидем там! Yes! Well! Good night!

— Лека нощ!

Добрият Линдси дори и не можеше да предполага, че ще отидем по онези места много по-рано и при съвсем други обстоятелства. Той се уви в одеялото си и захърка. Аз също заспах, но преди това забелязах, че четирима бейти яхнаха конете си и тръгнаха нанякъде.

Събудих се на разсъмване и някои от туркмените вече се суетяха около конете си. Халеф, който вече се бе събудил, също бе забелязал изчезването на четиримата бейти вечерта и ми го каза. После попита:

— Сихди, защо предварително изпращат вестonosци, щом се отнасят почтено с нас?

— Не мисля, че тръгването на тези четиримата е свързано с нас. Ние и бездруго бяхме изцяло в ръцете на хана, ако той е искал да ни причини зло. Не се притеснявай, Халеф!

Мислех си, че четиримата конници бяха изпратени напред като съгледвачи заради опасностите, които ни дебнеха по тези места и както научих от Хайдер Мирлам, предположенията ми се оказаха верни.

След съвсем лека закуска, състояща се от няколко фурми, потеглихме. Ханът бе разделил хората си на отряди, които се движеха на разстояние четвърт час един от друг. Той беше умен и предпазлив човек, който полагаше максимални грижи за сигурността на хората си.

Яздихме без почивка до обяд. Когато слънцето застана в най-високата си точка, спряхме, за да дадем необходимата почивка на конете си. По пътя не срещнахме нито един човек, а на някои места по храстите, дърветата или по земята забелязвахме следи от изпратените пред нас конници, които по този начин указваха посоката, в която трябваше да вървим.

А тя бе доста загадъчна. Изхождайки от положението на лагера, в който бяхме предишния ден, Сина се намираше на югоизток, но вместо да се придържаме към тази посока, яздехме почти право на юг.

— Нали искаше да ходиш при джиаф! — припомних аз на хана.

— Да.

— И това скитническо племе се намира сега край Сина, така ли?

— Да.

— Но ако продължаваме да яздим в тази посока, никога няма да стигнем дотам, а ще се озовем в Бана или Нуайзгие!

— Искаш ли да пътуваш в безопасност, господарю?

— Разбира се!

— Ние също. Затова е по-добре да избягваме враждебните племена. До довечера ездата ни ще бъде много изморителна, но после ще можем да си отпочинем, защото утре би трябвало да се очаква, че пътят на изток ще е свободен.

Това обяснение не ме задоволи напълно, но и не можех да оборя доводите му, затова си замълчах.

След двучасова почивка потеглихме отново. Ездата ни наистина бе много напрегната и забелязах, че често се движим на зиг-заг, значи имаше много места, от които четиримата съгледвачи искаха да ни държат настрана.

Надвечер трябваше да минем през една падина. Движех се редом с хана, който беше в челния отряд. Почти бяхме прекосили мястото, когато срещнахме един конник, чиято смаяна физиономия ни даде да

разберем, че той не бе очаквал да види тук чужди хора. Той дръпна коня си настрана, наведе дългото копие и поздрави:

— Селям!

— Селям! — отговори ханът. — Накъде си тръгнал?

— В гората. Отивам на лов за диви кози.

— От кое племе си?

— Аз съм бебех.

— Скитническо племе ли сте?

— През зимата не се местим, но през лятото водим стадата си да пасат на различни места.

— Къде живееш през зимата?

— В Нуайзгие. На югоизток оттук. След един час ще стигнеш дотам. Нашите хора ще ви посрещнат гостоприемно.

— Колко души сте?

— Четирийсет, но при другите стада има повече.

— Дай ми копието си!

— Защо? — попита човекът учудено.

— И пушката си!

— Защо?

— И ножа! Ти си мой пленник!

— Машаллах!

Тази дума бе израз на ужас. Но чертите на лицето му веднага се изопнаха, той изправи коня си на задните крака, обърна го и препусна назад.

— Хвани ме! — чухме вика на мъжа.

Тогава ханът свали пушката си и я насочи към беглеца. Едва успях да избия дулото ѝ встрани и изстрелът изтрещя. Разбира се, куршумът мина покрай целта си. Ханът вдигна юмрук срещу мен, но скоро се опомни.

— Кянгар! (Предател!) Какво направи? — извика той гневно.

— Не съм предател — отвърнах му аз спокойно. — Не исках да ставаш обект на кръвно отмъщение.

— Но той трябваше да умре! Ако ни избяга, ще се разкайваме за това.

— Ще го оставиш ли жив, ако го доведе?

— Да. Но няма да можеш да го хванеш!

— Чакай!

Препуснах след беглеца. Той вече не се виждаше, но като минах през клисурата, го забелязах. Пред мен се ширеше обрасла с бял минзухар и диви карамфили равнина, зад която се виждаха тъмните очертания на една гора. Ако го оставех да стигне до гората, нямаше да мога да го хвана.

— Рих! — извиках аз, слагайки ръка между ушите на жребеца си. Благородното животно отдавна не бе препускало с всички сили, но след този знак то полетя над земята, сякаш бе почивало седмици наред. След две минути бях на двайсет конски дължини от бебеа.

— Спри! — извиках му аз.

Този човек бе много смел. Вместо да продължи да бяга или да спре, той обърна коня си и препусна срещу мен. В следващия миг щяхме да се сблъскаме. Видях, че вдига копието си и свалих леката си пушка. Тогавя той отклони коня си малко встрани. Префучахме един край друг. Върхът на копието му бе насочен към гърдите ми, но аз успешно го парирах и веднага обърнах коня си. Бебехът бе поел в друга посока и се опитваше да избяга. Защо не използваше пушката си? А и конят му, който можех да застрелям, не беше много лош. Откачих ласото от кръста си, закачих края му за седлото и после направих примка на дългия здрав ремък. Той се огледа и видя, че приближавам. Сигурно още не бе и чувал за ласо, а и не знаеше как да се предпази от това опасно оръжие. Явно вече нямаше доверие в копието си и свали пушката, чийто куршум не можеше да бъде париран. Премерих на око разстоянието и тъкмо той вдигаше дулото, възето изсвистя във въздуха. Едва бях успял да отскоча с коня встрани, когато усетих тласък: разнесе се вик, а аз спрях — бебехът лежеше на земята с вързани ръце. Миг по-късно бях до него.

— Заболя ли те?

При стеклите се обстоятелства въпросът ми сигурно бе прозвучал като подигравка. Той се опита да освободи ръцете си и изръмжа:

— Разбойник!

— Лъжеш се, не съм разбойник, но искам да дойдеш с мен.

— Къде?

— При хана на баятите, от когото избяга.

— Баятите ли? Значи всички онези мъже, които срещнах, са от това племе! И как се казва ханът?

— Хайдер Мирлам.

— О, сега вече всичко ми е ясно. Аллах да ви погуби, защото всички вие сте крадци и мошеници!

— Не ругай! Кълна ти се в Аллах, че нищо лошо няма да ти се случи!

— Твой пленник съм и трябва да те последвам. Извадих ножа му от пояса и вдигнах копие и пушката от земята, които бе изпуснал при падането си. После разхлабих примката и бързо яхнах коня, за да съм готов на всичко. Но той явно и не помисляше да бяга, подсвирна на коня си и се метна върху него.

— Вярвам на думата ти — каза той. — Хайде! Галопирахме един до друг по обратния път и видяхме, че беятите ни чакат на изхода на падината. Щом Хайдер Мирлам съзря пленника, мрачното му лице се проясни.

— Господарю, ти наистина го доведе! — извика той.

— Да, защото ти обещах. Но му дадох дума, че няма да му се случи нищо лошо. Ето оръжията му!

— По-късно ще си получи всичко обратно, но сега го вържете, за да не може да избяга!

Заповедта му бе изпълнена веднага. Междувременно вторият от нашите отряди бе приближил и пленникът му бе предаден с обяснението, че всъщност трябва добре да се държат с него, но и също толкова добре да го охраняват. После продължихме прекъснатата си езда.

— Как успя да го плениш? — попита ханът.

— Хванах го — отвърнах аз кратко, защото бях раздразнен от поведението му.

— Господарю, ти се гневиш — каза той, — но ще се убедиш, че е трябвало да действам така.

— Надявам се.

— Този човек не бива да издрънка, че наблизо има беяти.

— Кога ще го освободиш?

— Щом опасността отmine.

— Не забравяй, че всъщност той е мой пленник. Надявам се, че дадената му от мен дума няма да бъде нарушена!

— А какво ще направиш, ако това стане?

— Просто ще те...

— Убия? — прекъсна ме той.

— Не. Аз съм франк, тоест християнин. Убивам човек само ако трябва да браня живота си от него. И така, няма да те убия, но за твой позор ще прострелям ръката, с която си се заклел в обещанието си. Тогава емирът на беятите ще е като момче, което не знае как да си служи с ножа, или като стара жена, на чиито думи никой не обръща внимание...

— Господарю, ако някой друг ми бе казал това, щях да се изсмея, но на теб вярвам, че ще ме нападнеш дори пред очите на хората ми.

— Наистина ще направим това! Никой от нас не се страхува от твоите бейти.

— И Мохамед Емин ли? — попита той, усмихвайки се. Разбрах, че тайната ми е разкрита, но отговорих спокойно:

— И той.

— А също и синът му Амад ал Гандур ли?

— Да си чувал някога, че е страхливец?

— Никога! Господарю, ако не бяхте истински мъже, не бих ви приел при себе си, защото яздим по опасни пътища. Искам да успеем да минем по тях благополучно!

Започна да се свечерява и тъкмо когато стана толкова тъмно, че трябваше да спрем за нощуване, стигнахме до един поток, който идваше по лабиринт от скали. Там се бяха настанили четиримата бейти, които досега бяха яздили пред нас. Ханът слезе от коня и се приближи до тях, за да поговорят. Защо се държеше толкова тайнствено? Или беше намислил нещо, което можеха да узнаят само те? Най-сетне той заповяда на хората си да слязат от конете. Един от тях тръгна пред нас между скалите. Водехме конете след себе си и след известно време стигнахме до едно обградено отвсякъде със скали място.

То бе най-сигурното скривалище, което въобще може да се намери, макар и прекалено малко за двеста души и конете им.

— Тук ли ще останем? — попитах аз.

— Да — отговори Хайдер Мирлам.

— Всички ли!

— Само четирийсет, останалите ще се разположат наблизко.

Този отговор трябваше да ме задоволи, но се учудих, че въпреки безопасното място на бивака ни не беше запален огън. Това направи впечатление и на спътниците ми.

— Хубаво място! — каза Линдси. — Малка арена. Нали?

— Наистина.

— Но тук до водата е влажно и студено. Защо не палим огън?

— Не знам. Сигурно наблизо има неприятелски кюрди.

— Какво от това? Никой не може да ни види. Хм! Не ми харесва!

Той хвърли подозрителен поглед към хана, който говореше на хората си нещо, като явно полагаше усилия да не го чуем. Седнах до Мохамед Емин, който сякаш това и бе чакал, защото веднага ме попита:

— Емир, колко време ще останем при тези бейти?

— Колкото кажеш.

— Ако нямаш нищо против, утре ще се разделим с тях.

— Защо?

— Човек, който премълчава истината, не е добър приятел.

— За лъжец ли смяташ хана?

— Не. Но той не казва всичко, което мисли.

— Той те позна.

— Знам. Разбрах го по очите му.

— И не само теб, но също и Амад ал Гандур.

— Това лесно може да се предположи, защото синът прилича на баща си.

— Това притеснява ли те?

— Не. Ние станаме гости на бейтите и те няма да ни предадат. Но защо плениха този бебех?

— За да не издаде присъствието ни.

— Защо не бива да бъдат разкривани, емир? От какво има да се страхуват двеста въоръжени конници с добри коне, щом нямат със себе си обоз, нито пък жени и деца, болни или старци, палатки и стада? В чии земи се намираме, ефенди?

— Все още сме на територията на бебехите.

— А той казваше, че отива при джиафите? Дори забелязах, че яздим все на юг. И защо днес раздели хората си на два лагера? Емир, този Хайдер Мирлам има два езика, въпреки че с нас се държи почтено. Накъде ще тръгнем утре, като се отделим от него?

— От лявата ни страна са планините Загро. Предполагам, че областната столица Бана е съвсем наблизо. Ако се мине покрай нея, се стига до Амехдабад, Бия, Сурене и Байендере. Зад Амех-дабад започва един проход, водещ през пусти клисури и долини към Кизелзие. Там отдясно се издигат хълмовете на Гирзе и Серфир, както и скалистите планини на Куру-Казаф; стига се до двата потока Бистан и Караджолан, вливащи се в Кизелзие, а оттам в езерото Кюпри. Стигнем ли дотам, сме вече на сигурно място. Но пътят наистина е тежък.

— Откъде знаеш това?

— Говорих в Багдад с един кюрд булбаси, който така добре ми описа тази област, че успях и да си направя малка карта. Не вярвах, че ще ми потрябва, но я нарисовах в дневника си.

— Мислиш ли, че е добре да тръгнем по този път?

— Отбелязал съм си и други селища, планини и реки, но мисля, че това е най-добрият път. Не бихме могли да тръгнем нито към Сюлеймания или пък за Сина през Мик и Доуайза, защото не знаем как ще ни посрещнат там.

— Тогава решаваме така: утре се разделяме с беятите и тръгваме през планините към езерото Кюпри. Няма ли да те заблуди картата ти?

— Не. Ако не ме е излъгал булбасито.

— Хайде да си отпочинем и да поспим! Бейтите да правят каквото искат.

Напоихме конете си на потока и ги нахранихме. После другите веднага легнаха да спят, а аз потърсих хана.

— Хайдер Мирлам, къде са другите бейти?

— Наблизо. Защо питаш?

— При тях е плененият бебех, когото бих искал да видя.

— Защо?

— Мой дълг е, защото аз съм го пленил.

— Не е твой, мой пленник, защото ти ми го предаде.

— Няма да спорим за това, но все пак искам да видя как се чувства.

— Добре е. Щом го казва Хайдер Мирлам, значи е истина. Не се грижи за него, господарю, а седни при мен да изпушим по една лула!

Направих каквото искаше, за да не го разсърдя, но скоро го оставих и отидох да спя. Защо не биваше да виждам бебеха? Думата на

хана гарантираше, че няма да се отнасят лошо с него. Но не можех да разбера какво караше хана да ме държи настрана. Реших рано на другия ден да освободя бебеха на моя отговорност и после да се отделим от беятите. После заспах. Когато човек от ранна утрин до късна вечер е на седлото, дори и да е свикнал с това, се уморява. Същото важеше и за мен. Спях добре и дълбоко и сигурно нямаше да се събудя преди разсъмване, ако не ме бе стреснало ръмженето на кучето ми.

Като отворих очи, бе много тъмно, но въпреки това различих силуета на мъж, застанал близо до мен. Извадих ножа.

— Кой си ти?

Гласът ми събуди моите спътници и те веднага грабнаха оръжието си.

— Не ме ли познаваш, господарю? — прозвуча в отговор. — Аз съм един от беятите.

— Какво искаш?

— Господарю, помогни ни! Бебехът избяга!

Веднага скочих, а същото направиха и останалите.

— Бебехът ли? Кога?

— Не знам. Спяхме.

— Ах! Сто и шейсет души го пазят, а той е избягал?

— Те не са тук!

— Тези сто и шейсет души са заминали?

— Те ще се върнат отново, господарю.

— Къде са?

— Не знам.

— Къде е ханът?

— И той е с тях.

Тогава сграбчих мъжа за дрехата.

— Човече, да не сте намислили някаква подлост срещу нас? Лошо ще си изпатите!

— Пусни ме, господарю! Как бихме могли да ти сторим нещо лошо! Нали си ни гост!

— Халеф, провери колко бейти са останали тук!

Беше толкова тъмно, че мястото не можеше да се обхване с поглед. Дребният хаджия стана, за да изпълни заповедта ми.

— Тук има още четирима — обясни веднага беятът, — един има на изхода, за да го охранява. А отвъд, в другия лагер, бяхме десет души, за да пазим пленника.

— Как избяга той? Пеша ли?

— Не. Взел е коня си и някои оръжия от нашите.

— Това е доказателство, че сте много умни и внимателни пазачи.

Но защо идвате при мен?

— Господарю, хвани го пак!

За малко не се изсмях колкото ми глас държи. По-наивно искане от това едва ли би могло да ми бъде поставено. Аз изобщо не му обърнах внимание и продължих да питам:

— Значи не знаете къде е отишъл ханът с другите?

— Наистина не знаем.

— Но той сигурно има някаква причина да замине?

— Има.

— И каква е тя?

— Не можем да ти кажем, господарю.

— Добре. Ще видим кой ще заповядва сега, ханът или аз...

Халеф ме прекъсна, като съобщи, че наистина е забелязал само четирима беяти.

— Те са ей там и ни слушат, сихди! — каза той.

— Остави ги! Я ми кажи, Хаджи Халеф Омар, заредени ли са пистолетите?

— Виждал ли си ги някога незаредени, сихди?

— Извади ги и ако този мъж не отговори на въпроса, който ще му поставя за последен път, пусни му един куршум в главата. Разбра ли?

— Не се тревожи, сихди, вместо един ще получи два куршума! Той извади оръжието от пояса си и щракна четирите петлета. Аз отново попитах баята:

— Защо тръгна ханът?

Отговорът не се забави дори и за миг.

— За да нападне бебехите.

— Бебехите ли? Значи ме е излъгал! Каза ми, че отива при джиаф.

— Господарю, хан Хайдер Мирлам никога не лъже! Той наистина иска да отиде при джиафите, ако нападението му успее.

Сега се сетих, че той ме бе питал дали съм приятел или враг на бебехите. Той ме взе под закрилата си, като се погрижи да се чувствам спокоен.

— Във вражда ли сте с бебехите? — продължих да питам аз.

— Не ние с тях, а те с нас, господарю. Затова днес ще им отнемем стадата, килимите и оръжията. Сто и петдесет души ще се отправят с пляквата по обратния път, а петдесет човека ще отидат с хана при джиафите.

— Ако бебехите му позволят — добавих аз.

Въпреки тъмнината забелязах, че той гордо вдигна глава.

— Те ли? Бебехите са страхливци! Не видя ли, че този мъж избяга от нас?

— Един от двеста!

— Но ти го хвана сам!

— Уф! При определени обстоятелства бих могъл да хвана и десет беяти. Например: ти и тези четиримата, постът там и онези деветимата в другия лагер сега сте мои пленници. Халеф, охранявай изхода. Ако някой се опита да приближи или напусне това място без разрешение, застреляй го!

Храбрият Халеф веднага изчезна към изхода. Беятът страховито каза:

— Господарю, ти се шегуваш!

— Не се шегувам. Ханът премълча пред мен най-важното, а и ти ми го каза едва когато те принудих. Затова вие ще бъдете залог за моята сигурност. Вие, четиримата, елате насам!

Те се подчиниха на заповедта ми.

— Сложете оръжията си в краката ми! — И тъй като те се бавеха, допълних: — Чухте какво говорихме! Ако намеренията ви към нас са почтени, няма да ви се случи нищо лошо и ще си получите оръжията обратно, но ако не ми се подчините, не може да ви помогне нито някой джин, нито шейтанът!

Те направиха исканото от мен. Предадох оръжията им на спътниците си и инструктирах Мохамед Емин какво да прави по-нататък. После тръгнах навън по течението на потока. Там между камъните намерих застанал на пост бея, който веднага ме позна.

— Кой ти нареди да стоиш тук?

— Ханът.

— Защо?

— За да е сигурен, като се върне, че всичко е наред.

— Много добре! Иди при моите другари и им кажи, че ще се върна след малко.

— Нямам право да напускам това място.

— Ханът няма да разбере.

— Ще научи.

— Възможно е, но аз ще му кажа, че съм ти наредил.

Мъжът тръгна. Знаех, че ще бъде задържан и обезоръжен от Мохамед. Наистина не бях питал къде се намира вторият лагер, но вечерта бях чул наблизко гласове и смятах, че лесно ще намеря мястото. Така и стана. Чух един кон да тропва и като се ориентирах по шума, видях насядалите на земята деветима бейти, които в тъмнината ме взеха за някой от техните, защото единият извика:

— Какво каза той?

— Кой?

— Чуждият емир!

— Самият той е тук — отвърнах аз. Сега те ме познаха и станаха.

— О, емир, помогни ни! — помоли единият. — Бебехът избяга, а върне ли се ханът, лошо ни се пише.

— Как избяга? Не го ли бяхте вързали?

— Вързан беше, но, изглежда, постепенно е разхлабил въжетата, а като сме заспали, е взел коня си заедно с оръжията ни и е изчезнал.

— Вземете конете си и ме последвайте!

Те се подчиниха веднага и аз ги заведох в нашия лагер. Като стигнахме до него, хадедихнът тъкмо бе запалил малък огън, за да освети околността. Постовият вече седеше обезоръжен при останалите. Деветимата мъже, които доведох, бяха толкова съкрушени от случилото се, че ми предадоха Ножовете и копията си без съпротива. Обясних на петнайсетте човека, че биха могли да се страхуват от нас само ако на хана им му хрумне да извърши предателство спрямо нас; избягалия бебех обаче не можех да им доведе отново.

Докато ме бе нямало, мистър Линдси помолил Халеф, доколкото му позволяваха езиковите познания, да му обясни какво става. А сега се приближи до мен.

— Сър, какво ще правим с тези хора?

— Ще се разбере едва като си дойде ханът.

— Ами ако избягат?

— Няма да могат. Нали ги охраняваме, а освен това ще поставя нашия Халеф на изхода.

— Там ли? — той посочи към прохода, водещ навън. След като кимнах, той добави: — Не е достатъчно! Има и втори изход. Там, отзад! Yes!

Погледнах в посоката, в която бе протегната ръката му, и на светлината на огъня забелязах висока скала, пред която имаше един храст.

— Шегувате се, сър! — казах аз. — Кой може да мине през тази скала? Тя е най-малко пет метра висока.

Цялото му лице грейна в усмивка, така че устата му образува познатия трапец, между чиито очертания се виждаха големите му жълти зъби.

— Хм! Вие сте умен човек, мистър! Но Дейвид Линдси е още по-умен. Well!

— Обяснете, сър!

— Идете там и огледайте скалата и храста!

— Наистина ли! Но не мога да отида там, защото ще обърна вниманието на бейтите върху този изход, ако наистина го има.

— Той действително съществува, сър! Yes!

— И къде е ?

— Това не е само една скала, а две, в тесния процеп между тях е храстът. Разбрахте ли?

— Аха, това би могло да ни бъде от голяма полза. Бейтите знаят ли за него?

— Мисля, че не, защото, като бях там, те не ми обърнаха внимание.

— Процепът много ли е тесен?

— Може да се мине през него с кон.

— А какъв е теренът зад него?

— Не знам. Не можах да видя.

Това бе толкова важно, че веднага трябваше да го проверя. Споделих с другарите си какво смятам да правя и напуснах лагера. Обиколих лабиринта от скали и поради тъмнината най-сетне с големи усилия намерих мястото, където храстът растеше между двете скали.

Отворът, който той маскираше, беше широк повече от метър. Наистина зад него имаше доста пръснати камъни, но през деня не беше трудно да се мине оттам с кон. Тъй като не знаех какво може да ни се случи, извадих ножа си и се приближих към храста. Направих в няколко от стеблата му толкова дълбоки прорези, че ако се мине през тях с кон, да паднат напред. Разбира се извърших всичко това толкова предпазливо, че лежащите отзад беа нищо да не забележат. После се върнах в бивака и изпратих Халеф да охранява изхода, с указанието да ни съобщава за приближаването на когото и да било.

— Какво намери, ефенди? — попита Мохамед Емин.

— Чудесен изход в случай, че трябва да тръгнем, без да кажем „селям“.

— През храста ли?

— Да. Срязал го. Щом през него мине конник, храстът ще се прекърши и после има свободен път.

— Има ли отзад много камънаци?

— Да, големи каменни късове с трънаци между тях, но ако е светло, спокойно може да се мине оттам.

— Мислиш ли, че този път ще ни потрѐбва?

— Не знам, но имам такова предчувствие. Не ми се присмивай, Мохамед Емин, но още от дете притежавам дарбата да предвещавам някои неща, които ще се случат в по-далечно време.

— Вярвам ти. Аллах е велик!

— Но никога не предвещавам хубавите неща. От време на време ме обхваща някакво безпокойство, страх, сякаш съм извършил нещо лошо, от чиито последици се страхувам. Тогава сигурно и редовно ми се случва нещо, което ми носи вреди. И когато по-късно сравня времето, то съвпада съвсем точно: опасността е надвисвала в този момент, когато ме е обземал страхът.

— Значи трябва да вземем предвид предупреждението, което Аллах ни изпраща.

Моята загриженост оказа въздействие и върху другарите ми. Разговорът замря и ние лежахме един до друг, без да кажем нито дума, докато започна да се разсъмва. Едва бе възможно човек да различи нещо в далечината, когато Халеф дойде забързан и събщи, че е видял много конници. Не можал да прецени точния им брой. Отидох до жребеца си, взех далекогледа от дисагите и тръгнах след Халеф. И с

просто око можеха да бъдат забелязани многото тъмни силуети в равнината. С далекогледа ги различих по-добре.

— Сихди, кои са тези? — попита Халеф.

— Беятите идват.

— Но те не са толкова много!

— Връщат се с плячката. Водят със себе си стадата на бебехите. Както изглежда, ханът бърза напред с една група. Ще пристигне тук по-рано от останалите.

— А ние какво ще правим?

— Хм! Почакай! Ще ти кажа!

Върнах се при другите и им разказах какво съм видял. И те като мен бяха убедени, че няма защо да се страхуваме от хана. Не можехме да го упрекнем за нищо, освен че е скрил от нас намерението си за нападение. Ако ни го беше казал, нямаше да се присъединим към него, защото за нас е опасно да ни виждат в компанията на крадец на стада. Решихме да го посрещнем предпазливо, но все пак учтиво.

Върнах се при Халеф въоръжен.

Ханът приближаваше с отряда си в галоп и не бяха минали и пет минути, когато той спря коня си пред мен.

— Селям, емир! — поздрави той. — Сигурно много си се учудил, че не ме виждаш при вас, като си се събудил. Но имах спешна работа. Успях. Погледни зад себе си!

Гледах го право в лицето.

— Ти си крал, хан Хайдер Мирлам!

— Крал ли? — попита той с учудена физиономия. — Крадец ли е този, който взема от враговете си онова, което може да им вземе?

— Християните казват: да, крадец е, а ти знаеш, че съм християнин. Защо го премълча пред нас?

— Защото тогава щяхме да станем врагове. Щеше да ни напуснеш, нали?

— Да.

— И да предупредиш бебехите!

— Нямаше да ги търся, тъй като нямаше да знам кой бивак или село ще нападнеш. Но ако бях срещнал някой бебех, щях да го предупредя за опасността, която го заплашва.

— Виждаш ли, емир, че имам право! Можех да постъпя само по два начина: или да премълча пред теб за намерението си, или да те

пленя и насила да те задържа при себе си, докато всичко свърши. Понеже съм ти приятел, направих първото.

— Да, но през нощта аз ходих при десетимата мъже в лагера, които ти остави тук — гласеше спокойният ми отговор.

— Какво си правил при тях? — попита ханът.

— Плених ги.

— Аллах! Защо?

— Понеже разбрах, че си ни изоставил. Не знаех какво може да ми се случи, затова плених всички останали тук беяти, като залог за своята сигурност.

— Господарю, ти си много предпазлив човек, но можеше да ми се довериш. Какво направи с бебеха?

— Нищо. Изобщо не можах да го видя, защото беше избягал.

Ханът пребледня и извика:

— Дериг!^[7] Но това е невъзможно. Всичко ще пропадне! Отивам при онези кучета, които сигурно са спали, вместо да го пазят.

Едва сега скочи той от коня, остави го и се спусна между скалите към бивака. Ние двамата с Халеф го последвахме. Между хана и хората му се разигра сцена, която едва ли може да се опише. Той беснееше като ранен глиган, раздаваше ритници и юмруци и не се успокои, докато не се изтощиха силите му. Не бях допускал, че този мъж е способен на такъв гняв.

— Успири яда си, хан — помолих го аз накрая. — Нали щеше да освободиш този човек?

— Щях да го направя — ядосваше се той, — но не още днес, защото планът ми не бива да се разкрива.

— Какъв е планът ти?

— Взехме всичко, каквото намерихме при бебехите. Сега само ще отделим годното от негодното. Всичко ценно ще изпратя по обиколни, но сигурни пътища при нашите хора, а ние, останалите, ще вземем това, което е по-лошо, и ще отидем при джиафите. По пътя ще оставяме на места по малко от него. Така ще отклоним преследвачите по нашите следи; бебехите ще мислят, че са били нападнати от отряд джиафи, а хората ми ще пристигнат благополучно с пляката в селата на беятите.

— Добре измислен план.

— Да, но няма да успее. Плененият бебех беше от отряда, който нападнахме. Той знаеше, че сме бейти, и ще издаде всичко. Сигурно е разбрал намеренията ни. Освен това конят му е много добър. Какво ще стане, ако, докато ние сме били заети с нападението, той е използвал бързината на коня си, за да вдигне тревога в съседните биваци.

— Това би било лошо и за вас, и за нас — отвърнах аз.

— Той знае и къде е лагерът ни и е възможно на бебехите да им е известен входът към тези скали.

Едва бе казал това, и откъм входа се чу силен вик:

— Аллах! Аллах! Ето ги! Пленете ги живи!

Обърнахме се и познахме избягалия бебех, който се хвърли върху мен с искрящи от гняв очи. Зад него през теснината прииждаше многобройна свита, като същевременно се надигна страшен вой, примесен с изстрели от пушки. Изобщо не бяхме обърнали внимание на ставащото извън лагера и бяхме оставили входа без охрана. Впрочем аз нямах абсолютно никакво време за мислене, защото бебехът, който вече предполагах, че е хан или шейх, идваше към мен. Не носеше нито копие, нито пушка, също както и спътниците му, но в ръката му блестеше извита афганска кама.

Посрещнах смелия противник с голи ръце, без да посегна към оръжията си. С лявата си ръка бързо хванах неговата дясна, в която държеше камата си, а с десницата си хванах врата му.

— Умри, разбойнико! — извика той, като се опита със силно дръпване да освободи въоръжения си юмрук.

— Лъжеш се — отговорих аз. — Не съм бейт и не знаех, че ще бъдете нападнати!

— Ти си крадец, куче! Ти ме плени, но сега ще бъдеш мой пленник. Аз съм шейх Гасахл Габоя, от когото още никой не е избягал!

Като светкавица мина през ума ми споменът, че вече съм чувал това име и то е на един от най-храбрите кюрди. Нямах никакво съмнение.

— Плени ме, щом можеш! — отговорих аз.

Пуснах го и отстъпих назад. Той сигурно бе сметнал, че е проява на слабост от моя страна, нададе триумфален вик и вдигна ръка за удар. Това и чаках: стоварих юмука си с такава сила в ключицата му, че той моментално изгуби равновесие. Тялото му описа широка дъга и

се строполи на земята на шест крачки от мен и още преди да успее да се опомни, го ударих с юмрук в слепоочието така, че той не стана.

— На конете и след мен! — извиках аз.

С един поглед прецених положението. Бяха дошли около двайсет бебехи. Беятите се биеха с тях. Мистър Линдси се биеше с двама и тъкмо се освобождаваше от единия с удар на приклада на пушката си. Двамата хадедихни бяха един до друг с гръб към скалите и не позволяваха на никого да ги доближи, а дребничкият Халеф бе коленичил върху един противник, чиято глава млатеше с дръжката на пистолета си.

— Сихди, няма да бягаме! Ще се справим с тях! — отговори смелият Халеф на призива ми.

— Отвъд има още много; беятите са нападнати. Напред! Бързо!

Измъкнах камата на лежащия на земята Гасахл Габоя, за спомен от този нещастно започнал ден, и се метнах на жребеца си. За да набера необходимата скорост, а същевременно и да разчистя пътя на другарите си, изправих коня си на задните му крака, пришпорих го и се втурнах сред бебехите, където го накарах да скача на всички страни, докато видях, че другите четирима са вече на седлата, и го насочих към храста, който той стъпка с копита. От другата страна веднага спрях, защото там можеше да се язди само ходом, а и за да дам възможност на другарите си да ме настигнат.

Щом скалите останаха зад гърба ми и с един поглед се убедих, че всичките четирима са се измъкнали, смушках жребеца си и препуснах в галоп към откритата равнина. Другите ме последваха.

Като се поогледах малко, си изясних положението. Този шейх Гасахл Габоя наистина беше умен човек, защото, вместо да предупреди своите, които и бездруго щяха да са твърде слаби, за да окажат съпротива, се бе опитал да вдигне на крак цялата околност и докато натоварените с плячката беяти вървяха към лагера си, без нищо да подозират, той вече е бил обграден от три страни, и то така, че разбойниците трябваше да се радват, ако успееша да спасят кожата си. Зад нас вилнееше битката. Нямах време да проверявам как бяха успели бебехите така незабелязано да се промъкнат до беятите. Вляво от нас забелязах да се приближава към бойното поле голяма колона препускащи в галоп ездачи. А вдясно от нас цялата местност чак до хоризонта бе осеяна с движещи се точки. Това също бяха ездачи.

— Напред, ефенди! — извика Мохамед Емин. — Иначе ще ни обградят! Успя ли да се измъкнеш здрав и читав?

— Да. А ти?

— С малка драскотина.

По бузата му наистина течеше кръв, но раната не беше опасна.

— Ела насам! — помолих го аз. — Ще се наредим в една редица. Който ни види отстрани, ще ни вземе за един ездач.

Направихме тази хитрост, но намиращите се зад нас бебехи, не можеха да бъдат измамени и скоро забелязахме, че ни следва доста голяма дружина.

— Сихди, ще ни настигнат ли? — попита Халеф.

— Кой знае! Зависи какви коне яздят. Но Хаджи Халеф Омар, какво ти е на окото? Лошо ли е?

Окото му бе подуто, въпреки че от нападението бяха минали само няколко минути.

— Няма нищо, сихди — отговори той. — Този бебех беше пет пъти по-дълъг от мен и успя да ме удари. Хамдулиллях, няма да може да го направи повече!

— Да не си го убил?

— Не. Знам, че не позволяваш това, ефенди. Все пак ми доставяше немалка радост фактът, че не бяхме отнели живота на никой от нашите врагове. Дори и от гледна точка на чистата сметка това бе хубаво и успокоително за нас, защото, ако паднехме в ръцете на бебехите, те нямаше да могат поне да предявяват към нас кръвно отмъщение.

Продължихме да яздим в галоп повече от четвърт час. Мястото на битката изчезна от полезрението ни, но преследвачите все още бяха по петите ни. Бяха се разделили. Тези, които имаха добри коне, се бяха приближили до нас, но другите бяха изостанали.

— Емир, ще ни настигнат, ако не яздим по-бързо — каза Амад ал Гандур.

— Все още не бива прекалено да изтощаваме конете си. Впрочем преследвачите се разделиха и е по-добре да поговорим с тях, отколкото да ни гонят.

— Машаллах! Ти искаш да преговаряш с тях? — извика Мохамед Емин.

— Да. Надявам се, че ще мога да ги накарам да се откажат от преследването. Продължавайте да яздите! Аз ще спра тук.

Те се отдалечиха в същото темпо. А аз слязох от коня, приготвих оръжията си, седнах на земята и се обърнах с лице към преследвачите.

Като се приближиха на около хиляда крачки, свалих тюрбана си и го размахвах във въздуха. От галоп те веднага преминаха в ходом и спряха на половината от споменатото разстояние. След кратко съвещание един от тях се приближи и попита:

— Защо седиш на земята? Хитрост ли е, или имаш почтени намерения?

— Искам да говоря с вас.

— С всички или с един от нас?

— С един, когото вие ще изберете и ще изпратите при мен.

— При теб са всичките ти оръжия.

— Той също може да дойде въоръжен.

— Остави ги на разстояние от теб и тогава някой от нас ще дойде.

— Тогава той трябва да остави неговите при вас.

— Ще ги остави.

Станах, сложих двете ками и револвера на земята и окачих пушката и карабината на седлото. После отново седнах. Не бе възможно да знаят колко и какви оръжия имах в себе си, затова не ми бе трудно да оставя у себе си поне револвера, но исках да бъда честен с тях, за да се отнасят и те също така почтено с мен. Преброих единайсет човека. Този, който бе говорил с мен, се върна при останалите, за да се съвещава с тях. Слезе от коня, остави пушката, копието и ножа си и бавно закрачи към мен. Беше хубав, строен мъж, на около петдесет години. Черните му очи враждебно ме пронизваха, но той седна тихо и безмълвно точно срещу мен.

Тъй като аз мълчах, а той бе нетърпелив, все пак най-сетне започна разговора, като попита:

— Какво искаш от нас?

— Искам да говоря с теб.

— Тогава говори!

— Не мога.

— Аллах! Защо?

Посочих зад себе си.

— Виж, носех със себе си много повече оръжия, отколкото сте очаквали, и ги оставих всичките. Ти също ми обеща да оставиш своите. Откога бебехите са станали лъжци?

— Аз излъгал ли съм?

— Какво прави боздуганът ти под дрехата?

По издатината на дрехата му до гърдите забелязах, че е скрил там боздуган. Той видимо се изчерви, бръкна под дрехата си и хвърли оръжието зад себе си.

— Забравил съм го — извини се той.

Обстоятелството, че го хвърли, ме убеди, че това не е било проява на вероломство към мен. Той не ми е вярвал и е искал тайно да се подсигури.

Аз започнах:

— И така! Нека, докато трае разговорът ни, между нас има мир. Обещаваш ли ми?

— Обещавам.

— Подай ми ръка!

— Ето!

— Защо ни преследвате?

Той ме погледна много учудено право в лицето.

— Ти луд ли си? — извика той. — Вие ни обрахте, идвате като врагове през границата ни, а ти питаш защо ви преследваме!

— Не сме дошли нито като разбойници, нито като ваши врагове.

Той направи още по-изненадана физиономия.

— Така ли? Аллах иллях! Но все пак ни взехте стадата и палатките заедно с всичко, което бе в тях!

— Грещиш! Не ние, а беятите сториха това!

— Но вие сте бейти!

— Не! Ние сме петима миролюбиви мъже. Един от тях и аз сме воители от далечен Франкистан, третият е мой слуга, арабин, роден отвъд Мека, а останалите двама са бени араб от земите на запад оттук, които никога не са били ваши врагове.

— Казваш ми това, за да ме заблудиш. По този начин няма да можете да ни се изплъзнете. Вие сте бейти!

Аз отметнах наметалото си и запретнах нагоре ръкава си, после Съблякох и дрехата си.

— Има ли някой боят, кюрд или арабин такава ръка? — попитах аз.

— Тя е бяла — отвърна той. — Цялото ти тяло ли е такава?

— Естествено. Можеш ли да четеш?

— Да — отговори той гордо.

Извадих бележника си и му го подадох.

— Това тук на кюрдски ли е написано или на арабски?

— На чужд език е.

Прибрах отново бележника си и отворих паспорта.

— Познаваш ли този печат?

— Катера Аллах — за Бога! Това е печатът на падишаха!

— А този печат трябва да уважаваш, защото си воин на пашата от Сюлеймания, който трябва да дава отчет пред султана. Сега вярваш ли, че не съм боят?

— Вярвам.

— Също толкова вярно е и онова, което ти казах за останалите.

— Но вие бяхте при боятите!

— Срегнахме ги на един ден път оттук на север. Те ни приеха като свои гости и казаха, че отиват на празник при джиафите. Не знаехме, че са врагове на бебехите. Не предполагахме също, че искат да ви нападнат и обрат. Снощи спяхме под тяхна закрила, но те са се измъкнали, а като се върнаха отново, тогава разбрахме, че сме яли хляба на разбойници и крадци. Карах се за това с хан Хайдер Мирлам и междувременно бяхме нападнати от вас.

— О, дано Аллах направи така, че Хайдер Мирлам да не ни се изплъзне! Вие бихте ли се срещу нашите хора?

— Да. Трябваше, защото ни нападнаха.

— Убихте ли някого? — Нито един.

— Закълни се!

— Аз не се кълна, християнин съм.

— Християнин ли? — каза той изненадано, правейки гримаса на състрадание. — Сега вече съм сигурен, че не си кюрд или тюркмен, защото един мюсюлманин никога не би казал, че е християнин. Вярвам и че не сте убили никого от нашите, а сте избягали. Как може един християнин да убие мюсюлманин!

В тона му имаше толкова презрение, че с удоволствие бих му зашлевил една силна плесница, но заради нашата собствена изгода

трябваше спокойно да понесе обидите му. В никакъв случай не се намирах в завидно положение, защото междувременно се бяха приближили и изостаналите бебехи и се присъединиха към другите, така че на петстотин крачки от мен стояха повече от трийсет врагове. И най-малката непредпазливост можеше моментално да предизвика гибелта ми.

— Ето, виждаш, че не сме ваши врагове. Ще ни пуснеш ли безпрепятствено Да си вървим?

— Къде искате да отидете?

— Към Багдад.

— Остани тук. Ще говоря с бебехите!

Той стана и се върна при своите, без да удостои с поглед хвърления си на земята боздуган. Последвалото съвещание бе от дълго, по-дълго. Както разбирах по жестовете им, се изказваха и за, и против, и мина повече от четвърт час, докато събеседникът ми отново дойде при мен.

Той не седна, затова аз веднага станах.

— Ти би могъл да си вървиш — отсече той. — Но още не сме видели твоите спътници. Извикай ги да дойдат! По мой знак към нас ще се присъединят четирима бебехи и тогава ще сме равностойни.

Това предложение бе изключително опасно. Все още не бях поглеждал назад към другарите си, за да разбере къде се намират, за да не губи пратеникът уважение от мен, но щом сега се обърнах, видях, че са спрели на най-малко двеста крачки разстояние от нас. Трябваше ли да се откажат от благоприятната си преднина, за да се окажат евентуално в плен? Налагаше се да действам предпазливо.

— Грещиш — отговорих аз, — и тогава няма да сме равни.

— Защо? Вие сте пет и ние също.

— Виждаш ли преднината, която моите братя имат сега, и помисли каква ще бъде тя после, като дойдат тук и вие не им предложите мир!

Той направи жест на безкрайно презрение.

— Не се страхувай, гяур! Ние сме бебехи, а не бейти. Ще ви дадем съвсем същата преднина.

При други обстоятелства сигурно щях да отговоря на този човек по съвсем друг начин за неговото „гяур“, но сега реших, че ще е по-разумно, да не обръщам внимание на обидата. Затова само казах:

— Вярвам ти! Твоите четирима мъже въоръжени ли ще дойдат?

— Както искаш.

— Могат да задържат оръжията си, а и ние двамата ще вземем нашите.

Той мълчаливо кимна и се върна обратно. Аз отново пъгнах камите и револвера в пояса и ягнах коня си. После магнах на приятелите си. Въздухът бе толкова ясен и чист, че можеха да видят движението на ръката ми добре дори и от такова разстояние. Те откликнаха на повикването ми и тръгнаха към мен. Скоро стояхме наредени в редица, а срещу нас бяха бебехите.

— Кой е другият франк? — попита водачът. Посочих Линдси и отговорих:

— Този!

По сериозните лица на кюрдите се плъзна нещо като усмивка, а говорителят каза:

— Вярвам, че е франк и християнин, защото носът му е като на канзир^[8] и се нарича хобот.

Това беше повече, отколкото можех да му позволя.

— Такива носове съм виждал в изобилие в Алеп и Диарбекир, и то по лицата на правоверни — отговорих аз. Той настръхна:

— Мълчи, гяур!

Накарах коня си да направи крачка напред.

— Чуй, човече, преди малко ти каза, че можеш да четеш. Да си чел случайно Корана?

— Това какво те засяга?

— Обикновено не се интересувам много от книгата на Пророка, защото съм християнин, но ти си мюсюлманин и трябва да правиш това, което заповядва Мохамед! Не е ли казал той:

„Който почита врага, него го обичат смелчаците, а който позори врага си, го обичат страхливците!“ Ти си получил учението си от Пророка и мислиш, че е истинското; ние сме получили нашето от Иса Бен Мариям и вярваме, че то е истинското, значи и двамата имаме право взаимно да се наричаме гяури. Ти го направи, но аз не съм, защото не е хубаво да ядосваш другите. Който събаря ближния си в праха, мърси самия себе си. Запомни това, бебех!

Известно време той седя занемял от учудване от дързостта ми, после обаче гневно измъкна камата от пояса си.

— Човече, ти, ти, ти искаш да ме поучаваш ли? Ти, християнинът? Аллах и Пророкът да те прокълнат! Искаш ли да те разкъсам като парцал? Бях готов да ви пусна, но сега ви заповядвам: измитайте се отгук, нечестивци! Преднината ви ще се запази, но после шейтанът ще ви завлече в джехенема!

Видях, че това бе съкровено желание и на четиримата му придружители, но забелязах също, че погледите на двамата хадедихни и на Халеф бяха насочени към мен в гневно очакване. Англичанинът също ме наблюдаваше внимателно, за да съгласува действията си с моите. Тъй като той нищо не разбра от разговора, трябваше да го предупредя да внимава.

— Сър, като стрелям, стреляйте и вие, но само по конете!

— Yes! Хубаво! Чудесно! — отговори той.

Сега обясних на бебеха със спокоен тон:

— Добре, ще потеглим, преди това обаче искам да ти кажа нещо: не си мисли, че сме се молили за мир, понеже се страхуваме от вас! Обичаме мира само заради това, че не искаме да проливаме човешка кръв. Ти пожела друго, тогава виж какви ще бъдат последиците!

— Вие ли? Не се страхувате? — подигра се той. — Не седя ли ти тук в праха пред нас да молиш за милост, гяур?

— Не повтаряй повече тази дума, бебех, иначе ще паднеш като поразено от гръм дърво! Искан мир заради вас, но ще ви докажа, че ви презираме. Не искаме да ни подарявате преднина, нека боят започне веднага. Ела насам!

— Нека бъде така! — извика той и сграбчи камата си. В същия момент обаче префучах с коня си край него, хванах го за ръката и го свалих от коня. Изтрещяха четири изстрела. Бързо обърнах жребеца си и видях, че конете на бебехите се търкалят на земята заедно с ездачите си.

— Напред! Бързо!

Препуснахме напред. Аз дръпнах бебеха към себе си и му зашлевих няколко звучни плесници с думите:

— Това е за гяура!

После пак го блъснах на земята. Той падна съвсем близо до копитата на коня ми, но без да се нарани. Всичко стана много бързо, затова бебехите едва сега пришпориха конете си с гневни викове.

— Правилно ли действах или не? — попитах аз хадедихните, като продължих да препускам.

— Правилно постъпи, емир — отвърна Мохамед Емин, — бебехът обиди не само теб, но и нас. Той вече не може да бъде воин, защото бе ударен по лицето от християнин. Това е по-страшно от смърт и отмъщението е жестоко. Пази се да не попаднеш някога в ръцете на бебехите, ще умреш в ужасни мъчения!

За десет минути бебехите отново се прегрупираха на два отряда, само че сега предният беше по-малоброен, защото пет от конете им бяха застреляни. Почаках още малко, докато разстоянието между тях се увеличи и тогава заповядах на моите хора да спрат. Шестимата ездачи, които яздеха най-отпред, можеха да ни преследват цял ден, без да ни изгубят от поглед, понеже конете им бяха великолепни. Затова трябваше да застреляме тези животни. Обясних на хадедихните какво ще правим, слязох от седлото и взех пушката.

— Ще стреля? — попита Линдси, който наблюдаваше приготовленията.

— Да. По конете.

— Yes! Интересно! Струват много пари! Помолих ги да не стрелят, преди да са сигурни, че ще уцелят не хората, а конете.

Преследвачите приближаваха с бясна скорост и вече бяха в обсега на пушките ни, когато разбраха намерението ни. Вместо да се разпръснат, те спряха.

— Fire!^[9] — изкомандва мистър Линдси.

Въпреки че арабите не разбраха английската дума, им стана ясно какво означава. Натиснахме спусъците, аз и Линдси по два пъти, и веднага забелязахме, че попаденията бяха точни: шестте коня и ездачите им се търкаляха на земята на кълбо, чието разплитане няхахме време да чакаме.

Отново възседнахме конете и скоро преследвачите останаха далеч зад нас. Бяхме сами в долината.

Щом тя свърши, се появиха планините. От двете ни страни също се виждаха възвишения. Неволно спряхме конете си, без някой от нас да бе дал знак за това.

— Накъде? — попита Мохамед Емин.

— Хм! — изръмжах аз.

Никога досега в живота си не се бях чувствал толкова несигурен като в този момент.

— Помисли, емир! — каза Амад. — Имаме време. Конете ни могат да си поемат дъх.

— Лесно е да се каже мисли — отвърнах аз. — Не знам къде точно се намираме, но мисля, че на юг от нас се намират Нуайзгиех, Меруа и Дайра. Тази посока би трябвало да ни отведе до Сюлеймания...

— Няма да ходим там! — прекъсна ме Мохамед Емин.

— Тогава трябва да изберем прохода, за който говорихме вчера вечерта. Ще следваме досегашната си посока, докато стигнем до река Берозие, защото имаме един ден път по течението до планините зад Бама.

— Съгласен съм — каза Мохамед Емин.

— Освен това реката има за нас и предимството, че разделя Персия и Еялет и можем да се прехвърляме от единия на другия бряг, ако го изисква сигурността ни.

Продължихме да яздим на юг. От равнинна местността ставаше все по-хълмиста. Планини и долини се сменяха все по-контрастно. Късно следобед се намирахме сред планините и малко преди залез-слънце стигнахме до самотно възвишение, гъсто обрасло с гори, където видяхме колиба, от чийто комин излизаше дим.

— Тук живее някой, сихди — каза Халеф.

— Във всеки случай човек, който не може да ни навреди. Ще отида да го видя. Дотогава останете тук!

Слязох от седлото и тръгнах към къщичката. Построена бе от камъни, чиито процепи бяха запушени с мъх. Покривът се състоеше от натрупани един върху друг клони, а отворът на вратата бе толкова нисък, че през него и дете не би могло да мине изправено.

Щом стъпките ми бяха дочути вътре в примитивната къщичка, от вратата се появи глава на животно, което сметнах за мечка, но скоро гласът на рунтавото същество ме убеди, че всъщност това е куче. После отвътре се дочу остро изсвирване и на мястото на тази глава се появи друга, за която в първия момент също не бях сигурен на какво същество може да е. Всъщност не виждах нищо друго освен коса, почорлава от която човек трудно би могъл да си представи, широк нос и две святкащи като на разярен чакал очи.

— Ивари'л кер (Добър вечер) — поздравих аз. Отговори ми глухо ръмжене.

— Сам ли живееш?

Ръмженето стана с няколко тона по-ниско.

То наистина беше страшно. Струваше ми се, че гласът на това същество би могъл да принадлежи и на някой голям бивол.

После се появи острието на копие, което бе избутвано все по-напред, докато стигна до гърдите ми.

— Излез! — помолих аз възможно най-любезно.

Ръмженето стана още по-дълбоко, почти до ла на контра октава, а върхът на оръжието му сочеше право в гърлото ми.

Това вече бе прекалено. Хванах копие и го дръпнах. Загадъчният обитател на колибата държеше здраво оръжието си и тъй като не можа да ми противостои, го изтеглих през вратата: първо рунтавата глава с лъскавия черен нос, после две ръце със същия цвят и дълги нокти. След тях се подаде надупчен чувал, подобен на онези, в които търговците на въглища държат стоката си, следван от два мазни кожени калъфа и накрая два предмета, за които някой друг сигурно не би могъл да се сети какво представляват, но аз като особено остроумен човек разпознах в тях ботуши, каквито сигурно някога е носил колосът на Родос.

Щом ботушите стигнаха до вратата, съществото се изправи пред мен и за кучето се отвори достатъчно място, за да се покаже в цял ръст. И то имаше сплъстена рунтава козина, черен нос и очи, но двете същества, изглежда, се страхуваха от мен повече, отколкото аз от тях.

— Кой си ти? — попитах аз сега с най-груб тон.

— Алло!^[10] — изръмжа то, но все пак това бяха човешки звуци.

— Какъв си?

— Кюрмюрдас.^[11]

Ах, това значи беше обяснението за черния нос и също толкова черните ръце, но не биваше да оставя да му порастват такива дълги нокти. Забелязах, че моята грубост му направи впечатление. Той съвсем се бе снишил, а и кучето му подви опашка.

— Има ли тук други хора? — продължих да питам аз.

— Не.

— Колко време трябва да вървим още, докато срещнем други хора?

- Повече от един ден.
- За кого приготвяш въглища?
- За господаря, който прави желязо.
- Къде живее той?
- В Бана.
- Ти кюрд ли си?
- Да.
- Джиаф ли?
- Не.
- Бебех?
- Не.

Но казвайки това, той ядно се изплю. Трябва да призная, че при настоящите обстоятелства това естетическо усилие предизвика у мен най-съкровена симпатия.

- От кое племе си тогава?
- Аз съм банах.

— Погледни натам, Алло! Виждаш ли четиримата конници? Той отместил сплъстената си коса от лицето, за да може да вижда, и отправи поглед в указаната от мен посока. Въпреки дебелия слой прах, под който действително се криеше кюрдска кожа, все пак забелязах, че по лицето му се изписа дълбок страх.

— Това кюрди ли са? — попита той угрижено. Най-сетне Го накарах сам да каже нещо. Щом отговорих отрицателно на въпроса му, той продължи:

- А какви са?
- Ние сме трима араби и двама християни. Той се ококори.
- Християни ли? Какво е това?
- По-късно ще ти обясня, защото тази нощ ще останем при теб. Сега той се изплаши повече и отпреди.
- Господарю, не правете това.
- Защо?
- В планината живеят лоши духове!
- Толкова по-добре за нас, защото много искаме да видим

духове.

- А понякога вали и дъжд!
- Водата може само да ти е от полза.
- А освен това падат и гръмотевици!

- Те са свързани едно с друго.
- Има и мечки.
- Много обичаме мечешка шунка.
- В планината често идват разбойници!
- Ще ги избием.

Накрая, като видя, че никакви оправдания няма да му помогнат, най-сетне каза истината. Човекът изръмжа:

— Господарю, страхувам се от вас!

— Няма защо. Не сме разбойници и убийци. Искаме да преспим в къщата ти и утре сутринта ще продължим пътя си. Ако ни разрешиш да го направим, ще получиш един сребърен пиастър.

— Сребърен? Цял? — попита той учуден.

— Да, дори два, ако си любезен.

— Господарю, аз съм много любезен!

Уверявайки ме в това, той целият сияеше: очите, устата, която едва сега забелязах, носят и ръцете, когато плесна с тях от удоволствие. Наистина брадата, която този банахски кюрд притежаваше, бе изключителна. Такава никога досега не бях виждал. Спокойно би могъл да бъде спътник на Настрана. Радостта му, изглежда, зарази и кучето, защото то предпазливо вдигна опашка и стеснително изскимтя, като закачливо посегна с лапа към моя Доян, който обаче явно му обръщаше толкова малко внимание, колкото Великият могол на коминочистача.

— Добре ли познаваш планините?

— Да, навсякъде.

— Знаеш ли река Берозие?

— Да, тя е границата.

— За колко време стигаш до нея?

— За половин ден.

— Знаеш ли къде е Бана?

— Два пъти в годината ходя там.

Известни му бяха също и Амехдабад и Байяндере.

— Но не знаеш къде е Бистан — подех аз отново.

— Много добре го знам, защото брат ми е там.

— Всеки ден ли работиш?

— Работя, когато ми харесва! — гордо отвърна той.

— Значи можеш да ходиш навсякъде, където си поискаш?

— Господарю, не знам защо ме питаш за това!

Този примитивен човек бе предпазлив и това ми хареса.

— Ще ти кажа защо питам — отговорих му аз. — Не познаваме тези места и пътищата по тях и затова търсим някой честен човек, който да ни води. За работата ще му плащаме всеки ден по два пиастъра.

— О, наистина ли, господарю? За една година получавам десет пиастъра, брашно и сол. Искате ли да ви вода?

— Първо ще те опознаем. Ако сме доволни от теб, ще спечелиш повече пари, отколкото иначе за една година.

— Извикай на хората си да дойдат! Ще им дам брашно и сол и една тава за печене. Имам и дивеч колкото искате, а конете ви могат да пасат трева до насита. Там горе има и един извор. Освен това ще ви приготвя постеля, мека като дивана на султанска жена.

Храбрият Алло изведнъж съвсем се промени. Тази промяна бе предизвикана от звъна на пиастрите!

Магнах да дойдат приятелите ми, които поради дългия ни разговор бяха изгубили търпение. Затова те побързаха да се приближат и бяха не по-малко смаяни от мен от вида на въглищаря. А англичанинът, изглежда, бе изгубил дар слово от изненада, но и учудването на банаха при вида на носа на мистър Линдси бе повече от красноречиво. Накрая англичанинът се съвзе.

— По дяволите! — извика той. — Какво е това? Горила ли?

— Не, кюрд от племето банах.

— О, не! Измий се! — изръмжа той на нещастното същество. Но тъй като то не разбираше английския му, си остана покрито с въглищен прах както преди. Междувременно бяхме вързали конете и разстлали одеялата върху мъха. Седнахме и аз разказах на Мохамед Емин накратко за въглищаря, който искаше да ни стане водач. Решихме зорко да го наблюдаваме.

Алло довлече от колибата си един чувал с грубо смляно брашно, а после донесе и едно глинено гърне със сол. След това домъкна и някакъв съд, който през годините явно бе служил за най-различни мистериозни цели. Накрая отвори една малка яма зад колибата си, облицована с камъни отвътре, в която се намираха запасите му от месо, състоящи се от два заека и една вече „начената“ сърна. Измихме я хубаво с вода, а после накладохме огън и направихме приспособление

за печене. Докато Халеф поеше конете, а кюрдът им режеше храна с дългия си нож, аз отдадох необходимото внимание на претенциозното, но заслужаващо си занимание с чевермето.

— Мръсно човече — изръмжа англичанинът, — но и старателно. Жалко!

— Защо жалко?

— Отвратително гърне! Yes! Щеше да е толкова хубаво, ако гърнето беше по-чисто. Би могло да се приготви нещо в него!

— И какво например?

— Пудинг.

— Пудинг ли? Ах! Как можа да ви хрумне точно това, сър? — Хм! Не съм ли англичанин?

— Да, наистина. Но, кажете ми за бога, какъв пудинг искате да правите тук?

— Какъв да е. Yes!

— Знам над двайсет вида пудинги, но не знам кой от тях може да бъде приготвен тук.

— Ах! Ох! Защо?

— Защото ви липсват необходимите неща.

— Липсват ли? О, не! Имаме сърна, брашно, сол — всичко!

— Сърна, брашно, сол — всичко! Чудесно, сър, ще запомня тази хубава рецепта! Това, което обикновено се използва за приготвянето на пудинг от месо — сланина, яйца, лук, пипер, лимон, магданоз, сос от горчица, — само разваля ястието.

— Така е! Well!

Вместо пудинг той получи голямо парче бут от сърна, от което също нищо не остави. Като започнах да разпределям печеното, кюрдът стоеше до ъгъла на колибата си и боязливо се облизваше.

— Ела насам, Алло, и яж с нас! — поканих го аз. В следващия миг той вече седеше до мен и още тогава забелязах, че с него ще станем големи приятели.

— Колко струва сърната ти? — попитах го аз.

— Подарявам ви я, господарю. Ще си хвана друга.

— Въпреки това ще ти я платя. Ето, вземи!

Бръкнах в пояса си, извадих два пиастъра и му ги дадох.

— О, господарю, душата ти е пълна с милосърдие! Не искаш ли да изпечеш и зайците?

— Утре ще ги вземем с нас.

Близо до къщата имаше голям куп шума. Кюрдът я домъкна, за да приготви постеля за петимата ни. И наистина с помощта на одеялата ни той чудесно се справи с тази задача и на другата сутрин трябваше да признаем, че отдавна не бяхме спали така добре. Преди тръгване всеки от нас изяде по едно парче от останалата от вечерта печена сърна.

— Вие платихте, мистър — каза Линдси, — ще ви ги възстановя.

— Дреболия!

— Тази горила ли ще ни води и колко ще получи за това?

— Два пиастъра на ден.

— Ще му ги дам. Разбрано?

— Добре, сър!

Тъй като и хадедихните бяха съгласни да вземем за водач кюрда, заех се да го поизпитам.

— Чувал ли си за езерото Кюпри?

— Бил съм там.

— Колко път има до него?

— Много села ли искате да видите или по-малко?

— Предпочитаме да не срещаме хора.

— Тогава ще ви трябват шест дни.

— Какъв е пътят?

— Върви се оттук до Безорие и оттам нагоре по течението до Амехдабад. После вдясно има един проход, водещ до Кизелзие, където се вижда реката, вливаща се в езеро Кюпри.

За мое учудване и удовлетворение това беше същият път, карта на който си бях начертал преди. Кюрдът булбаси, описал ми тези места, се бе оказал добър информатор.

— Ще ни водиш ли? — попитах аз отново.

— Господарю, мога да ви водя чак до равнината на Багдад! — отвърна той.

— Как си научил пътищата дотам?

— Водил съм търговци, които идват натоварени в планините, а после се връщат обратно без стока. Тогава още не бях кюмюрдар.

Въпреки мръсотията си този човек бе за нас истинска Перла. Изглеждаше малко ограничен, но явно имаше честна и предана душа. Затова побързах да го наема.

— Ще ни водиш до равнината и всеки ден ще получаваш твоите два пиастра. Ако ни служиш вярно, можеш да си купиш и кон, който после ще ти подарим.

Кон! За него това бе огромно богатство. Той грабна ръката ми и пламенно я притисна До това място на брадата си, където по анатомически причини трябваше да се намира устата му.

— О, господарю! Добрината ти е по-голяма от тези планини! Мога ли да взема и кучето си, ще му давате ли храна?

— Да. Можем да му осигуряваме достатъчно дивеч.

— Благодаря ти. Нямам пушка и трябва да ловя животните с капани. Кога ще ми купиш кон?

— При първа възможност.

Той имаше сол и му наредих да вземе част от нея със себе си.

Колко ценна е солта, човек научава само когато тя му липсва месеци наред. Повечето бедуини и много кюрди са свикнали с нея.

Алло бързо се приготви. Пъхна брашното и солта в споменатата дупка, взе ножа си, както и страшното копие и върза кучето с едно въже, чийто край омота около кръста си. На главата си не носеше нищо.

Започнахме това пътуване с нова надежда в добрата си звезда. Водачът ни ни поведе право на юг и по обяд стигнахме до Берозие. Тук направихме почивка и се изкъпахме в реката. За щастие успях да уговоря Алло да направи същото. Той използва за сапун изобилстващия на това място пясък и излезе от благотворните води като друг човек.

Поехме в източна посока, но трябваше да минаваме по доста обиколни пътища, понеже се налагаше да избягваме много селища и номадски биваци по брега на реката. Като се стъмни, пренощувахме край един поток, който се спускаше от планините вдясно и се устремяваше към Берозие.

На другата сутрин едва бяхме яздили един час, когато кюрдът ме спря и ми напомни за обещанието ми да му купя кон. Наблизо имал познат, чийто кон бил за Продан.

— В голямо село ли живее? — попитах аз.

— Има само четири къщи.

Това беше добре, защото исках по възможност да избягваме вдигането на какъвто и да е шум около нас, а и не можех да оставя

кюрда да върви сам, защото още не бях сигурен, че ще мълчи.

— На колко години е конят?

— Още е млад, на петнайсет години е.

— Хубаво. Ще отидем заедно да го огледаме, а другите ще ни почакаат. Намери някое място, където могат да останат незабелязани!

След около четвърт час видяхме долу до реката няколко къщи.

— Пристигнахме — каза Алло. — Почакай тук да скрия приятелите ти.

Той ги заведе още малко нататък, но след няколко минути се върна.

— Къде са?

— В един гъсталак, където никой не влиза.

— Няма да казваш на онези хора там нито кой съм, нито накъде отиваме и че ни чакат Други четирима!

— Няма да кажа нито дума, господарю! Ти си много добър към мен и аз те обичам. Не се тревожи!

Яздех надолу по не много стръмния склон и скоро се озовах пред една къща, под чийто издаден напред покрив висяха най-различни товарни и ездитни седла. Зад къщата имаше малко оградено място, където подскачаха няколко коня. Към нас се приближи стар, съсухрен кюрд.

— Алло, ти ли си? — попита той учуден. — Пророкът да благослови идването ти и всички твои пътища! — А тихо добави: — Кой е този важен господар?

Водачът ми дипломатично отговори на висок глас:

— Този господар е ефенди от Киркук и отива за Келекова, за да се срещне там с пашата на Сина. Все още ли е при теб конят, който ти беше излишен?

— Да — отговори човекът, а изпълненият му с възхищение поглед не слизаше от коня ми. — Тук, зад къщата е. Ела!

Не исках да оставям двамата сами и затова бързо скочих от седлото, за да ги последвам, като преди това вързах жребеца си. Конят, за който ставаше дума, не беше от най-лошите. Не ми се стори стар, както ми бе казал Алло, и понеже тук имаше и други коне, които не ми изглеждаха по-добри, се учудвах, че притежателят им продаваше тъкмо този.

— Колко ще струва? — осведомих се аз.

— Двеста пиастъра — гласеше отговорът.

— Изведи го!

Той го изведе от заграждението, накара го да ходи, да тича в тръс и да галопира, но така само усили подозрението ми, защото наистина струваше повече, отколкото ми искаше стопанинът му.

— Сложи му самара и някакъв товар отгоре! Той го направи и животното се подчиняваше послушно на всеки жест.

— Има ли някакъв дефект този кон?

— Нито един, ходих! — уверяваше ме той.

— Има и е по-добре да ми го кажеш. Конят е за приятеля ти Алло, когото сигурно не искаш да мамиш.

— Не го мамя.

— Добре тогава, сам ще се опитам да го открия. Свали товара от гърба му и сложи седло за езда!

— Защо, господарю?

Този въпрос ми подсказа, че съм на прав път.

— Защото така искам! — отговорих му аз кратко.

Той се подчини и го накара да яхне коня.

— Не мога, господарю — извини се той.

— Защо?

— Имам ревматизъм на крака. Не мога да яздя.

— Тогава сам ще го направя!

По погледа му познах, че съм близо до откритието. Конят ми позволи да се приближа до него, но щом вдигнах крак да стъпя на стремето, се дръпна настрани. Не можах да се кача на седлото, докато не притиснах животното близо до зида на къщата. Едва тогава успях да го възседна, но той веднага започна да скача, вдигайки нагоре задницата си, така че едва не се претърколих презглава напред, след което конят се изправи на задните си крака почти вертикално, хвърляше се настрани и правеше такива огромни скокове във въздуха, че използвах първата благоприятна възможност да скоча от седлото. Нарочно паднах на земята така, сякаш съм хвърлен от коня.

— Човече, този кон не струва и една пара, камо ли двеста пиастъра! Никой не може да го язди. Той вече е съсипан.

— Добър е, господарю. Може би на теб ще се подчини!

— Познато ми е! Дълго време е страдал, носейки лошо седло и още по-лош ездач, а животното запомня това. Вече никой не е в

състояние да го яхне. Може да се използва най-много като товарно животно.

— Не ти ли трябва товарен кон, господарю?

— Не. Сега не, вероятно по-късно.

— Тогава го купи още сега, защото трудно ще намериш веднага животно, което да ти хареса.

— Защо да влача със себе си животно, което ще ми бъде само в тежест?

— Ще ти го дам за сто и петдесет пиастъра!

— Давам ти сто и нито пара повече!

— Шегуваш се, господарю!

— Тогава си го дръж! В Бана ще намеря друг. Хайде, Алло! Възседнах жребеца си, а възглицарят ме последва с натъжена физиономия. Не бяхме направили и петдесет крачки, когато зад себе си чухме вик:

— Дай сто и трийсет, господарю! Не отговорих.

— Сто и двацет!

Продължих да яздя, без да се обръщам.

— Върни се, господарю! Ще го получиш за сто!

Спрях и го попитах дали има за продан седло за езда и покривало. Щом той потвърди, се върнах и купих едно доста сносно седло заедно с покривало за четирийсет пиастъра. А най-изгодно бе това, че старият търговец доброволно прие стойността в стари бешлици,^[12] които бях насъбрал в джоба си. След като му платих, той сложи седлото и юздите на коня и се сбогувахме.

— Сбогом! Искаше да измамиш приятеля си, но веднага ще видиш, че той получи коня за една трета от цената му.

Кюрдът ми отговори само с хитра, стеснителна усмивка. Алло също се сбогува с него и после искаше да се качи на коня си. Решителното му лице или по-скоро частите от него, които можеха да се видят, сияеше от радост и възторг, че ще язди по света качен на кон. Но старият кюрд го хвана за ръката.

— В името на Пророка, не се качвай! Конят ще те хвърли и ще си счупиш врата.

— Той е прав — съгласих се и аз. — Сега ще яхнеш моя кон.

На него не те заплашва опасност, а аз ще възседна този, за да му покажа, че трябва да се подчинява.

Алло се качи с видимо удоволствие върху жребеца ми, който спокойно прие това оскърбление за честта му, защото знаеше, че съм близо до него. Притиснах другия кон до зида на къщата и благополучно се озовах върху седлото. Той отново се изправи на задните си крака. Няколко мига го оставих да прави каквото иска, после обаче го хванах изкъсо и здраво притиснах бедра в него. Той пак искаше да се изправи, но не успя; получи се само конвулсивно потропване на копитата му. Накрая се задъха и го изби пот, а от устата му капеше пяна — стоеше мирно, въпреки че бях отпуснал хватката на коленете си.

— Справих се с него, човече — засмях се аз доволно. — Виж сега как ще го яздя и никога повече не се опитвай да мамиш приятелите си. Аллах да е с теб!

Потеглих напред, а Рих последва крантата с благородна скромност.

— Ходих — попита въглищарят, — мой ли е сега враният жребец?

Хм! Ама че въпрос!

— Не — отговорих аз.

— Защо?

— Ще те хвърли веднага щом разбере, че не съм до него. Ще го яздиш само днес, защото до утре този кон ще стане послушен.

— А ще бъде ли мой, когато се разделим?

— Да, ако сме доволни от теб.

— О, ще направя всичко, каквото поискаш от мен!

Стигнахме до гъсталака, където бяха скрити приятелите ми. Те отново се присъединиха към нас и бяха много доволни от сделката, която бях направил. Само Халеф беше сърдит.

— Сихди — каза той, — Аллах никога няма да ти прости, че си накарал Рих да носи на гърба си такава крастава жаба. Нека яхне моя кон, а аз ще взема жребеца ти.

— Остави го, Халеф! Ще го обидим.

— Машаллах, как може да бъде обиден един кюрд, който прави въглища и яде мръсотията от пръстите си!

Въпреки това обаче той се подчини на нарежданията ми. Следобед стигнахме нагоре до Бана и след тежка езда пред нас се откри проходът, водещ на юг. Тъй като доста щяхме да поизморим

конете си, по-добре беше този ден да им дадем почивка и се оттеглихме в една малка, но дълбока падина, намираща се встрани от прохода. Склоновете ѝ бяха гъсто обрасли с ниски дъбове. Бяхме убили доста дивеч, за да не гладуваме, и след като се нахранихме, определихме реда, по който всеки от нас ще стои на пост през нощта. Тук, близо до прохода, смятахме, че предпазливостта е особено необходима, защото вестта за кражбата на стадата сигурно вече беше стигнала до Бана и се предполагаше, че е станало дума и за нас.

Нощта премина без никакви премеждия, а на зазоряване вече бяхме тръгнали към входа на прохода. Избрахме това време, за да останем напълно незабелязани.

Пътят водеше през голи хълмове и каменисти терени, през мрачни клисури и меланхолични долини, в които нямаше почти никакви потоци. Човек веднага виждаше и чувстваше, че се намира в земи, по които може би още не бе стъпвал никой европеец. Вече се разсъмваше, когато се канехме да пресечем една странична долина. Почти бяхме стигнали до срещуположния ѝ край, когато Доян спря и ме погледна умолително.

Познавах маниерите му. Беше забелязал нещо подозрително и сега искаше разрешение да се отдалечи от мен. Казах на всички да спрат и се огледах, но не открих и най-малка следа от живо същество.

— Юрю, Доян! — казах аз и кучето веднага се хвърли в храсталака. Няколко мига по-късно чухме вик, а после доловихме онзи кратък звук, който ми подсказваше, че Доян се е хвърлил върху човек.

— Ела, Халеф!

Скочихме от конете, хвърлихме юздите им на другите и последвахме кучето. Наистина до един бодлив, шипковиден храст легеше човек, а кучето стоеше върху него, опряло зъби в гърлото му.

— Доян, гери!^[13]

Кучето се отдръпна и човекът стана.

— Какво правиш тук?

Той ме погледна, сякаш първо искаше да обмисли отговора си, но вместо това внезапно скочи встрани и изчезна.

По мой знак кучето се спусна след непознатия. Не мина и минута, и отново чухме вика на човека и споменатия вече звук, издаван от кучето. До мястото, където бе лежал мъжът, на един счупен клон висеше пушката му. Магнах на Халеф да я вземе, а после

продължихме напред. Намерихме човека и кучето в предишното положение. Нещастникът не смееше да помръдне, за да извади от пояса си ножа, с който можеше да си послужи.

— Още веднъж ще ти позволя да се изправиш, но те предупреждавам, че ако пак се опиташ да бягаш, кучето ще те разкъса.

После отново повиках Доян. Непознатият се изправи и покорно застана пред мен.

— Кой си ти?

— Живея в Сота — отговори той.

— Бебех ли си?

— Не, господарю. Ние сме врагове на бебехите, защото сме джиафи.

— Откъде идваш?

— От Ахмед Кулуан.

— Това е далеч. Какво си правил там?

— Грижа се за стадата на тамошния кехая.

— Къде отиваш?

— В Сота при мои приятели. Джиафите имат голям празник, в който ще вземем участие и ние.

Това беше вярно.

— Джиафите канят ли гости на празника си?

— Чух — отговори той, — че хан Хайдер Мирлам щял да дойде с беятите си.

И това беше вярно. Изглежда, човекът не лъжеше.

— Защо се криеш от нас?

— Господарю, не трябва ли един самотен човек да се скрие, щом вижда, че идват шестима конници? Тук, в планините, никога не се знае кой е приятел и кой враг.

— Но защо се опита да избягаш от нас?

— Защото си мислех, че си враг, щом насъскваш кучето си срещу мен.

— Наистина ли си съвсем сам тук?

— Сам съм; мога да ти се закълна в брадата на Пророка!

— Вярвам ти. Върви напред!

Върнахме се с него при спътниците ми, където той отново трябваше да повтори казаното преди малко. Те се съгласиха с мнението ми, че мъжът е безопасен. Той отново получи пушката си и го

пуснахме да си върви. След като той благодари и се помоли Аллах да ни дари с благословията си,; ние продължихме прекъснатото си пътуване.

Бях забелязал, че Алло много замислено наблюдава непознатия и продължаваше да седи върху жребеца, потънал в мислите си, и тъкмо се канех да го питам за какво мисли, когато той изведнъж вдигна глава като човек, който най-сетне си е спомнил нещо, и бързо се приближи до мен.

— Ходих, този човек ви излъга! Познавах го, но не можах да се сетя кой е. Но вече си спомних. Той не е джиаф, а бебех и е брат или някакъв друг роднина на шейх Гасахл Габоя. Виждам съм ги двамата в Нуайзгиех.

— Ами ако е вярно! Не се ли лъжеш?

— Възможно е, но мисля, че не греша.

Предадох на останалите твърдението на въглищаря и добавих:

— Май ще трябва да догоня този човек! Мохамед Емин поклати глава.

— Защо ще си губиш времето да се връщаш обратно? Ако той наистина е бебех, как е узнал, че Хайдер Мирлам е поканен от джиафите? Обикновено такива неща се държат в тайна от враговете.

— А и — добави Амад ал Гандур — как би могъл този човек да ни навреди? Той отива на север, а ние яздим на юг. Не биха могли да ни настигнат дори да разкаже за нас в Бана.

Наистина аргументите им бяха доста убедителни, затова се отказах да се връщам. Изглежда, само англичанинът не беше доволен от решението ми.

— Защо пуска негодник да бяга? — ядосваше се сър Дейвид, като му обясних всичко. — Да бяхте го застреляли. Не е голяма загуба. Всеки кюрд е разбойник! Yes!

— И боят на Гумри също ли?

— Хм! Да!

— Сър, вие сте много неблагодарен!

— Не ви засяга! Този добър бей нямаше да ни посрещне така добре, ако не беше Марах Дуримех. Добра жена, няма друга като тази стара Grandmother!^[14]

Името на Марах Дуримех събуди у мен спомени, които ме накараха да забравя за момент действителността. Мълчаливо се

отдадох на мислите си, докато англичанинът ме предупреди, че е време да спрем за обедна почивка.

Той имаше право. Въпреки лошите пътища днес бяхме изминали доста голямо разстояние и можехме да дадем и на себе си, и на конете заслужена почивка. Намерихме подходящо място.

Слязохме от конете и след като си разпределихме времето за пазене на пост, легнахме малко да подремнем.

[1] Островна държава (араб.). — Бел. нем. изд. ↑

[2] Слуга на Бога. — Бел. нем. изд. ↑

[3] Афрак — множествено число на фирка, означаващо племе, част от друго по-голямо. — Бел. пр. ↑

[4] Израз, означаващ, че по важни причини имената им трябва да останат неизвестни. — Бел. нем. изд. ↑

[5] Мъжът с цицината, т. е. Линдси. ↑

[6] Буквално: Аллах да ви приспи! — Бел. нем. изд. ↑

[7] Дериг — персийско възклицание, означаващо „горко ни!“ — Бел. нем. изд. ↑

[8] Прасе. — Бел. нем. изд. ↑

[9] Огън! — Бел. пр. ↑

[10] Кюрдско съкращение на името Аллахверди. ↑

[11] Въглищар. — Бел. нем. изд. ↑

[12] Дребни метални монети. — Бел. нем. изд. ↑

[13] Върви. — Бел. нем. изд. ↑

[14] Баба. — Бел. пр. ↑

ВТОРА ГЛАВА

НАПАДЕНИЕТО

Като се събудихме, животните вече си бяха отпочинали. Реших да проверя дали новият кон ще допусне до себе си въглищаря. Опитът успя. Явно животното беше забелязало, че при нас няма да бъде измъчвано. Така че отново можех да яздя своя Рих и скоро разбрах, че това е истинско щастие.

Колкото по на юг отивахме, толкова по-гористи ставаха оголените доскоро хълмове, имаше и повече рекички. Вследствие на това пътуването ни стана по-трудно. За утъпкан път и дума не можеше да става. Ту трябваше да се катерим по някой стръмен склон, ту отново да се спускаме от другата му страна. Минавахме между скали, през мочурливи терени или полуизгнили дървета. Следобед стигнахме до една тясна долина, в средата на която имаше ивица, наподобяваща ливадна растителност, но отвсякъде беше заобиколена от кичести дървета. В далечината се издигаше синкава планина, която, изглежда, щеше да прегради пътя ни с намиращите се в подножието ѝ хълмове.

— Ще ходим ли дотам? — попитах аз Алло.

— Да, господарю. Ще завием наляво покрай подножието ѝ.

— Какво казва той? — попита Линдси.

— Че пътят ни минава вляво от планината.

— Не е необходимо да го знаем! — изръмжа той кисело. Но скоро щеше да разбере, че тази забележка на водача ни щеше да е от голямо значение за него, защото тъкмо си отварях устата, за да му отвърна, когато от двете ни страни изтрещяха множество изстрели и едновременно с тях иззад дърветата изскочиха петдесет конници, за да ни обградят.

Това беше страшна изненада! Конете на спътниците ми бяха улучени, само моят не. Както разбрах по-късно, то не бе станало благодарение на случайността. Ездачите се опитваха да се освободят от стрепената и да се доберат до оръжията си. В миг бяхме обградени от всички страни, а към мен се насочиха двама конници, които веднага

познах: шейх Гасахл Габоя и бебехът, с когото бях водил мирните преговори, когато ни преследваха.

Бяха стреляли само по конете ни, защото са искали да ни заловят живи. Затова оставих карабината и взех тежката пушка.

— Червей, сега те хванах! — извика шейхът. — Вече няма да можеш да ми избягаш!

Той замахна с боздугана, но в този момент Доян скочи към него и захапа със зъби бедрото на врага. Той изрева от болка и ударът, предназначен за мен, улучи главата на коня ми. Жребецът високо изцвили, подскочи във въздуха с четирите си крака и така ми даде време да ударя бебеха с приклада по рамото, после се спусна напред, неподчиняващ се вече на никакво управление поради причинената му болка.

— Доян! — извиках аз, като се обърнах назад, защото не исках да загубя вярното куче. После срещу мен се насочиха четири остриета на копия, аз ги отбих от себе си с пушката и повече нищо не си спомням, но препускането след това няма да забравя никога. Нито един ров не беше достатъчно дълбок, нито един камък достатъчно голям, нито една пукнатина прекалено широка, никоя скала твърде гладка и нито едно блато измамно: всичко, дърветата, храстите, скалите, планината и равнината, летеше край мен, докато постепенно отново успях да овладеея беснеещото животно. Намирах се сам сред дива, непозната местност, но бях запомнил посоката, от която бях дошъл, и точно срещу мен се намираше високата планина, станала предмет на разговора ни преди малко.

Какво да правя? Да се притека на помощ на приятелите си? Това едва ли щеше да е възможно. По-скоро можеше да се очаква, че бебехите ще ме последват. Но как бяха стигнали кюрдите толкова навътре сред планините? Как бяха разбрали, че ще се движим по този път? За мен беше загадка.

В момента не можех да сторя за приятелите си абсолютно нищо. Бяха или мъртви, или пленени. Преди всичко трябваше да се крия и едва на другия ден да видя какво е останало на бойното поле. Чак тогава можех да направя нещо за тях.

Първо прегледах главата на коня си. Беше му излязла доста голяма цицина. Заведох жребеца до най-близкия поток, където можеше да легне, и му направих компреси със същата грижливост като майка

за детето си. Сигурно беше изминал около четвърт час, когато отдалеч чух шум. Беше задъхано пъшкане, сякаш някой едва си поемаше въздух — в следващия миг нещото изскочи, нададе силен вой на радост и с такава сила скочи върху мен, че паднах в тревата.

— Доян!

Кучето виеше и скимтеше — радостта му не можеше да бъде обуздана. Веднъж скачаше върху мен, после върху коня. Трябваше да го оставя да се налудува, докато се успокои от само себе си. И той не бе успял да се измъкне без наранявания.

Умното животно, изглежда, бързо разбра какво правя около коня и след като гледа известно време, се изправи и започна грижливо да ближе удареното място на главата на своя приятел. Рих го понасяше спокойно и дори от време на време доволно изпръхтяваше.

Лежахме така известно време, докато сметнах, че вече можем да тръгваме. Във всички случаи най-добре щеше да е да намеря подножието на планината, за която беше говорил въглищарят. Отново възседнах коня и се отправих към близката цел.

Склоновете на планината бяха обрасли с гъсти гори и само ниско долу в долината, където сигурно се намираше пътят ни, имаше достатъчно пространство за свободно движение. Там забелязах един доста издаден напред край на гората, от който можеше да бъде забелязан всеки приближаващ се човек. Насочих се към него. Като стигнах там, слязох и първо се погрижих да намеря сигурно скривалище за коня си. Но едва бях направил няколко крачки в гората, и Доян ми даде познатия знак, че е надушил нещо подозрително. Ситуацията беше прекалено опасна, за да го оставя да действа сам. Затова хванах въжето му и след като завързах жребеца за едно дърво, го последвах с готова за стрелба пушка.

Явно според кучето крачех доста бавно напред, защото така силно дърпаше въжето, че то заплашваше да се скъса. После спря между два високи пинии и излая. Мястото бе обрасло с папрат и като разгърнах листата с пушката си, съзрях дупка с диаметър около две стъпки, водеща косо в земята.

Дали пък нямаше някакво животно вътре? Едва ли. Но щом мушнах пушката си вътре, почувствах, че все пак там има някакво тяло, и както забелязах по поведението на кучето, съществува не беше враждебно настроено. Дадох му знак да влезе вътре, но то не го

направи, а замаха с опашка и загледа към дупката с изпълнен с очакване, приветлив поглед.

Тогава реших аз да вляза. Направих го и напипах глава с гъста, сплъстена коса. Ах, ето че загадката бе решена! Значи вътре се криеше кучето на въглищаря. Като чу изстрелите, кучето беше избягало и случайно бе попаднало тук, водено от страха си.

— Айза! — извиках аз.

Бях забелязал, че въглищарят се обръща към кучето си с това име. То продължи тихо да си седи в дупката, но като му извиках повторно, се раздвижи. Разгърнах листата на папрата и що да видя? Най-напред чух доволно ръмжене в най-ниския регистър; после се подаде рошава, сплъстена козина, в която можеха да бъдат различени само един широк нос и две очи, после се появиха две ръце и чувалът на дупки, двата омазани кожени калъфа, а накрая заедно с тях и познатите ботуши на колоса от Родос — пред мен цял-целеничък стоеше Алло.

Като го видях, ме обхвана радостен трепет, защото, щом този човек се бе спасил, може би и на другите им се бе удало да се измъкнат.

— Алло, ти тук? — извиках аз.

— Да — отговори той, сякаш това бе в реда на нещата.

— Къде е кучето ти?

— Стъпкаха го, ходих! — каза той тъжно.

— Как избяга?

— Всички се втурнаха след теб и понеже никой не ни обръщаше внимание, аз скочих в храстите. После дойдох тук, защото ти бях казал, че трябва да минем през това място. Мислех си, че ще дойдеш, ако не те хванат бебехите.

— Успя ли още някой да се измъкне?

— Не знам.

— Трябва да почакаме тук, за да видим дали ще ни намерят нашите хора. Потърси скривалище за жребца ми.

— Знам едно много подходящо, ходих.

— Значи тук вече всичко ти е познато?

— Правил съм тук въглища. Върви след мен с коня си!

Той ме води нагоре в продължение на около четвърт час. Стигнахме до една гъсто обрасла с къпинови храсти скала. На едно

място той отмести трънаците и се откри доста голяма цепнатина, в която съвсем спокойно можеше да се побере цял кон.

— Тук живееш — обясни ми той. — Вържи коня вътре, а аз ще му донеса храна.

Във вдлъбнатината бяха забити няколко кола, които преди явно бяха служили за крака на маса, въпреки че по ориенталски маниер тя сигурно е била много ниска. За тях вързах коня си, така че да не може да напуска скривалището си без мое знание. Отпред кюрдът режеше с ножа си трева.

— Влез навътре, ходих — помоли ме той.

— Междувременно някой може да дойде. Ще дойда веднага щом свърша.

Подчиних се на молбата му и се разположих в края на гората на такова място, че да мога да виждам всичко, без самият аз да бъда забелязан. Въглищарят дойде след петнайсет минути.

— Конят на сигурно място ли е там? — попитах аз и щом той отговори утвърдително, добавих: — Гладен ли си? В отговор той повторно изръмжа.

— За съжаление нямам нищо. Ще трябва да изтраем до утре. Той отново изръмжа, а след това каза:

— Ходих, и за днес ли ще получа два пиастьра?

— Ще имаш четири.

В поредното му изръмжаване се долови нескрит възторг. После между нас дълго цари мълчание.

Стъмни се и когато гаснеше и последната светлина на деня, ми се стори, че в тясната просека от лявата ни страна между дърветата се промъква някакъв силует. Въпреки падащата тъмнина това видение бе толкова измамно, че се изправих, за да се убедя, че не съм се излъгал. Наредих на кюрда да остане при оръжията ми, които само биха могли да ми пречат при разузнаването. Хванах въжето на кучето и се запромъквах напред.

Трябваше да заобиколя един завой на просеката, но не бях стигнал и до средата на пътя, богато забелязах силуета да се промъква през нея. С няколко бързи скока се добрах до мястото, където фигурата трябваше да мине. Ето че тя все повече се приближаваше до мен. Вече посягах да го хвана, когато Доян ми попречи да го направя. Той радостно изскимтя. Човекът чу и изплашено се спря.

— По дяволите! Кой е тук?

Същевременно две дълги ръце се протегнаха към мен.

— Линдси! Сър Дейвид! Наистина ли сте вие? — извиках аз.

— Ох! Ах! Мистър! Yes! Well! Аз съм! А вие? Ах! Ах! Well! Вие сте! Yes!

Той бе съвсем объркан от радост, а изненада и мен, защото ме хвана, притисна ме към себе си и се опита да ме целуне, при което присъствието на болния му нос в никакъв случай не беше нито препоръчително, нито от особена полза.

— Дори не бях предполагал, че ще ви намеря тук, сър Дейвид!

— Не ли? Горилата — о, не! Нали въглищарят беше казал, че трябва да минем оттук.

— Виждате ли колко добре беше, че узнахте това? Но кажете как се спасихте!

— Хм! Стана много бързо. Застреляли кон под мен, измъкнал се изпод него; видял, че всички препускат след вас, и скочи настрани.

— Точно както и Алло!

— Алло ли? Направил същото? И той тук?

— Седи ей там. Елате!

Заведох го до нашата наблюдателница. Радостта на кюрда беше голяма, като видя, че още един от нашите хора се бе спасил. Той я изрази със звуци, които можеха да се сравнят само с бръмченето на счупен чекрък.

— А на вас какво ви се случи? — попита ме Линдси.

Разказах му.

— Значи конят ви не е засегнат?

— Като изключим цицината, да.

— Моят е мъртъв! Чудесно животно! Ще застреля тези бебехи! Всичките! Yes!

— Оръжието ви все още при вас ли е?

— Пушката ли? Как ще им я оставя! Ето я!

Поради тъмнината не бях забелязал това радостно обстоятелство.

— Радвайте се, сър! Тази пушка е незаменима.

— Имам и нож, револвер и патрони тук, в торбата.

— Какъв късмет, че не са били на седлото ви! Но нямате ли представа дали не се е спасил още някой от нас?

— Халеф още лежеше под коня си, а хадедихните бяха сред бебехите.

— О, горко им, тогава с тях тримата е свършено!

— Да изчакаме, мистър! Аллах акбар (Господ е велик), казват турците.

— Имате право, сър. Да се надяваме, но после, ако сме се лъгали, ще трябва да направим всичко възможно да освободим нашите приятели в случай, че са още живи и са пленени.

— Правилно! Но сега да спим. Аз уморен, трябвало дълго да върви пеша! Ще спим без одеяла! Жалки бебехи! Отвратително място! Yes!

Той заспа. И кюрдът последва примера му. Но аз дълго останах буден и по-късно с усилие още веднъж се изкачих до скалата, за да видя как е конят ми. След това се опитах да заспя, предоставяйки охраната на вярното куче. Събудих се, когато някой енергично разтърсваше ръката ми. Разсъмваше се.

— Какво има? — попитах аз.

Вместо отговор кюрдът сочеше между дърветата към срещуположния край на храстите — беше се приближил един сръндак и се канеше да отиде да пие вода. Имахме нужда от месо и въпреки че един изстрел би могъл да ни издаде, грабнах карабината. Прицелих се и стрелях. От този звук Линдси скочи от сън и се опъна прав като свещ.

— Какво има? Къде е враг? Как? Къде? Yes!

— Ей там е, сър!

Той погледна в указаната посока.

— Ах! Roubuck (сръндак)! Великолепно! Можем да се възползваме много добре! Нищо не ял от вчера на обяд. Well!

Алло забърза натам, за да донесе застреляния дивеч. Няколко минути по-късно на едно закътано място вече гореше огън, на който се печеше сочно месо. Бързо утолихме глада си, а и Доян беше доволен.

Докато ядахме, решихме да изчакаме до обяд и след това да разберем какво беше положението с бебехите. Както си говорехме, изведнъж Доян се изправи и се загледа към вътрешността на гората. Известно време изглеждаше, че и той не е съвсем наясно какво става, но после внезапно скочи и се понесе напред, без преди това да погледне към мен. Бързо станах, за да взема пушката си и да го

настигна, но веднага спрях, защото вместо очаквания лай на уплаха чух силното, радостно скимтене на животното.

Веднага след това към нас се приближи моят малък Хаджи Халеф Омар, наистина без коня си, но в пълно въоръжение: пушка, пистолети и със затъкнат в пояса нож.

— Хамдулиллях, сихди, че отново те намирам и че си жив! — поздрави ме той. — Сърцето ми бе изпълнено със загриженост за теб, но ме утешаваше убеждението, че нито един кон не може да настигне твоя Рих.

— Хаджията! — извика Линдси. — Ох! Ах! Не заколен! Чудесно! Несравнимо! Веднага ела да яде печено! Well!

Добрият Линдси веднага подходи към нещата откъм практичната им страна. Халеф бе не по-малко радостен да види него и водача живи и здрави, но и той не се отказа от това първо да се подкрепи и веднага посегна към парчето печено, което англичанинът протягаше към него.

— Как се измъкна, Халеф? — попитах го аз.

— Бебехите стреляха по конете ни — отговори той. — Моят също падна и аз останах с крака, заклепени в стремената. Но ние не ги интересувахме, те искаха да хванат теб и твоя Рих. Затова Аллах ги заслепи и не видяха как този кюрд и мистър Линдси се измъкнаха. Аз също успях да се освободя, взех оръжията си и избягах.

Каква немарливост от страна на бебехите! Бяха застреляли конете, за да хванат живи ездачите, а ги бяха оставили да избягат.

— А не забеляза ли какво стана с хадедихните, Халеф?

— Докато бягах, забелязах, че ги плениха.

— Тогава не бива да губим време! Хайде да тръгваме!

— Чакай, сихди, нека да ти разкажа! Щом благополучно се измъкнах, си помислих, че ще е по-добре, ако остана и наблюдавам враговете, отколкото да бягам. Покатерих се на едно дърво, чиято шума изцяло ме скриваше. Останах там до свечеряване. Слязох от него едва когато стана достатъчно тъмно.

— Какво видя?

— Бебехите не си тръгнаха. Направиха си бивак. Преброих осемдесет воини.

— Какъв е бивакът им?

— Направиха си колиби от клони. В една такава колиба затвориха и хадедихните, като им вързаха ръцете и краката.

— Сигурен ли си?

— Да, сихди. Изобщо не съм спал, а през цялата нощ обикалях около лагера, като си мислех, че може би ще успея да се добера до пленниците. Но не можах. Само ти би могъл да направиш това, сихди, защото ти си ме учил да се промъквам.

— Не се ли досещаш каква може да е причината за оставането им там. Не мога да проумея защо не напуснаха веднага онова място.

— Аз също, сихди. Но не можах нищо да узная..

— Всъщност трябва да те похваля, Хаджи Халеф Омар, че си се приближил толкова много до нас, без да те усетим. Как разбра, че съм точно тук?

— Защото знам начина ти на действие, сихди. Ти винаги си търсиш такова място, откъдето всичко да виждаш, но ти самият да останеш незабелязан.

— Сега си почини. Аз ще помисля какво да правим. Алло, иди да напоиш коня ми и му дай прясна храна!

Кюрдът още не се беше изправил, за да изпълни заповедта ми, когато кучето силно залая. В най-отдалечената точка на полезрението ни се появи един конник, който бързо се приближаваше в тръс и мина покрай нас.

— Хей! Мистър, да го очистя ли? — попита Линдси.

— В никакъв случай!

— Но той е бебех!

— Остави го! Ние не сме подли убийци.

— Да имах поне кон!

— Ще получим коне!

— Хм! — засмя се той. — Не сме подли убийци, но все пак сме разбойници! Искане да крадем коне! Yes!

Този бебех отново ме накара да се замисля. Защо беше напуснал своите и къде отиваше?

След около час загадката се разреши, защото той се върна и мина покрай нас, без да подозира, че сме толкова близо до него.

— Какво ли е ходил да съобщава там долу този? — каза Линдси.

— Той е пратеник.

— Пратеник ли? Чий?

— На шейх Гасахл Габоя.

— До кого?

— До отряда на бебехите, обсадил пътя на около половин час път оттук.

— Откъде знаете?

— Предполагам. Този шейх е разбрал по някакъв начин, че ще дойдем, и е завардил пътя на две места, за да може вторият отряд да плени тези, които ще се изплъзнат от първия.

— Хубаво измислено, сър, ако е така!

Трябваше да го проверя. Разбрахме се, че докато Халеф и аз сме на разузнаване, англичанинът и Алло ще останат при коня ми в досегашното ни скривалище. Ако обаче не се върнех до обяд на другия ден, сър Дейвид, воден от въглищаря, яздейки жребеца ми, трябваше да отиде до Бистан и да ме чака там при брата на Алло в продължение на четиринайсет дни.

— Ако и дотогава не се върна с Халеф — добавих аз, — значи сме мъртви и вие, сър Дейвид, можете да влезете във владение на наследството ми.

— Хм! Завещание! Ужасно! Бих могъл да унищожа цял Кюрдистан! Наследство? Какво? — попита храбрият албионски син.

— Моят кон — отвърнах му аз.

— Не искам! Ако вие умрете, тази страна ще бъде унищожена! Заедно с всички коне! Също и волове, овце, бебехи, всичко! Well!

— Е, сега знаете всичко. Остава само да инструктирам и кюрда банах.

— Но хубаво му го обяснете, сър! Не мога да разменя нито дума с него. Добре го инструктирайте! Ама че удоволствие! Великолепно! Да бях си останал в старата Англия! Не ми трябва никакви крилати бикове! Yes!

Бях принуден да го оставя на обзелото го отчаяние. След като казах на Алло какво да прави, метнах двете пушки на рамо и се доверих на водачеството на Халеф.

Той ме поведе по същия път, по който сутринта беше вървял, като по този начин ми доказа, че е бил много схватлив мой ученик. Беше използвал всяко, дори и най-малкото прикритие, проникателно бе преценил терена и така внимателно беше стъпвал, че дори и за индианец щеше да е трудно да върви по следите му.

Непрекъснато вървахме под дърветата, но така, че да не изпускате от поглед местността наоколо. Кучето беше с мен и тъй като

се движехме срещу вятъра, нямаше защо да се страхуваме от изненади.

Най-сетне приближихме мястото, където бяхме нападнати. Халеф искаше да ме придружи и по-нататък, но аз не му позволих.

— Ако ме пленят — казах му, — знаеш къде да намериш англичанина. Засега е най-добре да се покатериш на една от онези, растящи една до друга пинии, защото клоните им образуват хубаво скривалище. Добре можеш да различиш пукота на пушката ми или бързия лай на карабината ми от стрелбата на другите оръжия. В опасност съм само ако ме чуеш да стрелям.

— Какво да правя тогава?

— Ще продължиш да стоиш тук, освен ако не чуеш да те викам. Хайде, качвай се горе!

Хванах кучето много здраво и продължих да се промъквам напред. Наистина беше много опасно посред бял ден да се доближавам толкова близо до вражеския лагер, за да мога хубаво да го обгърна с поглед и да го наблюдавам.

След известно време забелязах първата колиба сред дърветата. Направена беше много примитивно в пирамидална форма от клони. Оттеглих се назад, за да направя първо един по-широк полукръг около мястото, защото трябваше да видя дали навътре в гората нямаше още бебехи. В такъв случай те щяха да са зад гърба ми и можеха да ме открият.

Промъквах се от дърво към дърво, подбирайки все най-дебелите стволове, като внимателно се ослушвах в горската пустош. Скоро забелязах, че предпазливостта ми не е била напразна, защото ми се стори, че долавям човешки гласове, а в същото време Доян ме побутна с муцуна. Благородното животно инстинктивно бе разбрало, че в този момент не бива да издава нито звук, и неотлъчно ме гледаше с големите си умни очи.

Като тръгнах в посоката, откъдето бях чул гласовете, скоро видях трима мъже да седят под едно дърво, обградено от три страни с храсти. Това място бе създадено за подслушване. Тъй като предполагах, че предмет на разговора ще са събитията от предишния ден, легнах на земята и се промъкнах до храстите, където можех да чувам думите им съвсем ясно.

Много се учудих, когато в единия от тях разпознах кюрда, когото Доян два пъти беше повалял и аз после освободих, понеже той се

представи за джиаф! Доян също го позна, защото очите му враждебно гледаха към него, макар че не издаде нито звук. Значи Алло беше прав. Този кюрд е бил бебех и сигурно е стоял на пост, за да съобщи за идването ни. Явно той е имал скрит кон някъде наблизо и е препуснал пред нас, докато сме си мислели, че е тръгнал на север.

— Те всичките бяха глупави! — чух аз. — Но най-глупав беше онзи мъж с хубавия жребец.

Мен ли имаше предвид? Много ласкателно.

— Ако не беше пленил останалите беяти и не ги бе обидил — продължи разказвачът, — те нямаше да ни разкажат разговора му, който са подслушали, когато е говорил по кой път ще се отправят.

Ето че и тази загадка се разреши. Като сме говорили, че ще се отделим от беятите, планът ни е бил подслушван. После беятите като пленници са го издали на бебехите, поне за да спечелят снизхождението на победителите си.

— Освен това той постъпи глупаво — каза седящият до него, — че се остави да го излъжеш.

— Да. Но глупаво беше и от страна на Гасахл Габоя, като ни заповяда да щадим жребеца и ездачите. За хората нямаше да е жалко, само за коня. Така ни се изплъзнаха четирима, а с тях е водачът и понеже вече нямат коне, могат да избягат и през най-дивите планини. А с конете щяха да вървят по пътя, който им направихме долу.

Тримата бебехи бяха събрали гъби и сега ги изрязваха и почистваха, за да ги занесат после в лагера. Това занимание им даваше достатъчно време и възможност за размяна на мнения.

— И какво реши шейхът? — попита третият.

— Изпрати човек долу. Останалите отряди трябва да чакат, докато слънцето се издигне до най-високата си точка. Ако дотогава не намерим никого от избягалите, те ще тръгнат и ще се присъединят към нас, защото бегълците сигурно са се измъкнали. Ние обаче ще се върнем още днес.

— Какво ще стане с двамата пленници?

— Те са знатни мъже, защото все още не са продумали нито дума. Но ще трябва да ни кажат кои са и да ни платят тлъст откуп, ако не искат да умрат.

Бях чул достатъчно и предпазливо се запромъквах обратно. Тримата привършваха работата си и като станеха, много лесно щяха да

ме забележат.

Значи аз съм бил глупав, най-глупавият от всички! За съжаление трябваше да понеса този комплимент, без да мога да му отговоря. Най-много грижи ми създаваше обстоятелството, че бебехите щяха да тръгват още по обяд. Значи дотогава трябваше да освободим хадедихните. Но по какъв начин?

Тримата станаха. Добре, че вече се бях отдалечил. Този, който се бе представял за джиаф, каза:

— Вървете! Аз първо ще отида да видя конете.

Следвах го отдалеч. Той ме водеше, разбира се, без да знае, към една падина, в дъното на която течеше рекичка. Тук за стволите на дърветата и за храстите бяха вързани повече от осемдесет коня, и то на такова разстояние, че да имат достатъчно трева и да не могат да се приближават един до друг. Мястото беше светло и слънчево, а от първия до последния кон сигурно имаше около осемстотин крачки.

Отгоре можех да виждам всичко много добре. Тук имаше превъзходни коне и вече мислено си избирах шестте най-хубави от тях. Най-доволен бях от факта, че животните се пазеха само от един-единствен кюрд. Изобщо не беше трудно да бъде обезвреден. Неволният ми водач се повъртя около един кафяв звездочел кон, който беше може би най-добрият от всички. Във всеки случай той беше негов стопанин и реших, за да му се отплатя за любезния комплимент, да му дам възможност да се прибере вкъщи със собствените си крака.

Той размени няколко думи с пазача и после тръгна към лагера. Пак тръгнах след него и се убедих, че в доста голям периметър около лагера няма да срещна нито един човек. Значи можех да дръзна да се доближа непосредствено до него.

След грижливо и много внимателно разузнаване преброих шестнайсет колиби, които бяха разположени под дърветата в нещо като полукръг. В най-голямата явно живееше шейхът Гасахл Габоя, защото върхът ѝ бе украсен с един стар тюрбан. Тя се намираше в най-вътрешната част на този полукръг, така че лесно можех да стигна дотам, а до нея беше тази, в която се намираха пленниците, защото отпред седяха двама кюрди с пушки в ръка.

Вече можех да се върна при Халеф. Той още седеше на дървото, от което сега слезе. Изложих му моя доста смел и опасен план. После се скрихме на едно място, откъдето можехме да наблюдаваме пътя. С

нетърпение чакахме да настъпи моментът за действие. Едно такова чакане винаги носи в себе си нещо напрегнато и изтощително, докато моментът на действие охлаждаше и успокояваше нервите.

Бяха изминали около два часа, когато видяхме отдолу да се появява един-единствен конник.

— Този сигурно ще съобщи за пристигането — каза Халеф.

— Възможно е. Видя ли високия дъб в горната част на падината, където се намират конете?

— Да, сихди.

— Промъкни се дотам и ме чакай. Трябва да чуя какво ще съобщи този конник. Вземи и Доян със себе си. Сега не ми трябва. Вземи и оръжията ми!

Той се отдалечи с кучето, а аз побързах да се приближа до колибата на шейха, за да мога да чуя това, което ще се говори. Успях, доколкото това беше възможно. Тъкмо бях застанал зад ствола на едно дърво, и конникът се приближи в галоп. Той скочи от коня.

— Къде е шейхът — чух го да пита.

— В палатката си.

Гасахл Габоя излезе.

— Каква вест носиш?

— Воините ще бъдат тук след малко.

— Значи не сте видели никого от бегълците?

— Нито един.

— Спали сте.

— Пазихме цяла нощ, чак досега. Обсадихме всички странични долини, но не забелязахме никого.

— Ето ги, идват! — извика някой пред лагера. При този вик всички се втурнаха към просеката, дори и двамата пазачи се присъединиха към тях. Двата им пленници сигурно бяха вързани!

Моментът беше подходящ, както и бях очаквал. С един скок се озовах зад колибата на пленниците — два удара с ножа и се намерих при тях. Лежаха един до друг с вързани ръце и крака.

— Мохамед Емин, Амад ал Гандур, ставайте! Бързо! Две секунди бяха достатъчни, за да прережа въжетата.

— Елате, бързо!

— Без оръжие? — попита Мохамед Емин.

— Кой ви го взе?

— При шейха е.

Отново излязох от палатката и се огледах наоколо. Никой не гледаше към лагера.

— Излезте и ме следвайте!

Скочих към шатрата на шейха и се вмъкнах вътре, а хадедихните след мен. Обзети бяха от трескаво напрежение. Оръжията им бяха тук, както и два заредени пистолета и една дълга персийска пушка, принадлежащи на шейха. Взех пистолетите и пушката и отново погледнах навън. Все още никой не ни обръщаше внимание. Измъкнахме се и хукнахме към долината. Тя беше на около пет минути от лагера, но след две минути вече бяхме при Халеф.

— Машаллах! Божие чудо! — извика той.

— Хайде към конете! — казах аз. Пазачът седеше долу, обърнат с гръб към нас. Дадох знак на кучето и то скочи върху него. След миг човекът лежеше на земята. Той нададе силен вик, но за втори явно вече нямаше смелост. Отделих шестте най-добри коня и извиках на Амад ал Гандур:

— Дръж ги! Халеф, Мохамед Емин, подгонете другите в гората!

Двамата веднага ме разбраха. Тъкмо тогава зад нас се разнесоха приветствени викове, а ние скачахме от кон на кон и прерязвахме въжетата. Падаха се по двайсет и пет въжета на човек. Справихме се много бързо, а после подгонихме освободените животни в гората с удари и камъни. Амад ал Гандур с мъка удържаше шестте коня. Метнах на рамо трите пушки и сложих в пояса двата револвера. После яхнах коня със звездата на челото и хванах въжето на още един кон.

— Качвайте се и напред! Крайно време е!

Без да се оглеждам, препуснах с двата си коня нагоре към стръмнината, а после се озовахме в прикритието на гората. Поради лошия терен напредвахме трудно, а понякога се налагаше и да заобикаляме. Скоро обаче стигнахме до една по-хубава пътека, където можехме да подкараме конете си в галоп.

Тогава зад нас се чуха силни викове, но нямахме време да правим предположения за причината. Напред!

Трябваше да опишем широка дъга, а съвсем в дъното, където започваше тя, се появиха двама ездаци. Щом ни забелязаха, единият се върна обратно, а другият тръгна към нас.

— В галоп, бесен галоп, иначе ще изгубя жребеца си! — извиках аз. — Бебехите са вече по петите ни!

Изборът ни не беше лош, защото конете се оказаха превъзходни бегачи. Скоро видяхме нашия горски кът. Като стигнахме дотам, спряхме зад дърветата. Видях само Алло.

— Къде е емирът? — попитах го аз.

— Там, при коня.

— Ето ти една пушка. Качвай се на този риж кон, твой е!

Дадох му пушката на шейха и хукнах нагоре по хълма, към скалата. Тя беше на около четвърт час път, но мисля, че стигнах горе за не повече от пет минути. Там седеше Линдси.

— Вече тук, мистър? Ох! Ах! Как мина?

— Много добре! Но сега нямаме време, защото ни преследват. Тичайте с всички сили надолу, сър. Там има един кон за вас!

— Преследват ни? Ах! Хубаво! Великолепно! Кон за мен? Добре! Well!

Той не ходеше, а по-скоро се търкаляше надолу по склона. Развързах жребеца си и го поведох. За съжаление не ставаше толкова бързо, колкото ми се искаше и като стигнах долу, другите вече отдавна чакаха върху седлата, а Халеф държеше в ръка поводите на шестия кон.

— Много се забави, ефенди — каза Мохамед Емин. — Виж, вече е твърде късно!

Той посочи нататък, където тъкмо се показваше първият ездач, който ни беше последвал. Втренчих поглед в него и познах човека.

— Познавате ли го? — попитах аз.

— Да, сихди. Това е вчерашният джиаф.

— Той е бебех и ни предаде. Оставете го да мине покрай нас, а после ще го хванем.

— Ами ако междувременно дойдат другите?

— Няма да стане толкова бързо. Сър Дейвид! Ще препуснем напред и ще заловим този ездач. Ако се съпротивлява, ще избием оръжието от ръката му.

— Добре, мистър! Великолепно! Yes!

Бибехът изчезна зад следващия завой на пътя, а ние напуснахме скривалището си. Щом с Линдси стигнахме до този завой, се намирахме на около петдесет крачки от него. Той чу, че идваме, и се

обърна. Позна ни и толкова се изплаши, че неволно спря коня си. Смяташе, че ни е видял пред себе си, а сега установяваше, че сме зад него. Хванахме го още преди да се опомни.

Тогава той посегна към ножа си. Но аз хванах юмрука му и така го стиснах, че той го изпусна. Докато Линдси му измъкваше копието, аз срязах ремъка, на който пушката висеше на гърба му. Тя падна. Беше обезоръжен и конят му тичаше с нашите с всички сили. Бебехът се остави на съдбата си.

Вървахме така все на юг и като решихме, че вече имаме достатъчно преднина, позабавихме темпото, а Алло тръгна напред да ни води.

— Какво ще прави с този тип, мистър? — попита Линдси.

— Ще го накажа!

— Yes! Лъжлив джиаф! Какво наказание?

— Не знам. Ще говорим за това.

— Хубаво! Заседание! Горна камара! Долна камара! Well! Как освободихте хадедихните?

Разказах му накратко. Като стигнах до обезвреждането на пазача на конете, внезапно спрях насред изречението.

— О, какво направих!

— Какво, мистър? Нали всичко мина добре?

— В бързината забравих да извикам на кучето си да пусне човека!

— Ох! Ах! Неприятно! Ще ни настигне!

— Никога! То вече е мъртво, а и пазачът също.

— Защо да е умрял?

— Щом го докоснат или заплашат, то разкъсва гърлото на лежащия под него човек. Разбира се, бебехите после ще го застрелят. Наистина бих се върнал заради това куче и бих се изложил на най-голяма опасност, но за съжаление няма смисъл!

Халеф също се разстрои от загубата на вярното куче. Останалите часове от следобед прекарах в дълбока печал. Вечерта спряхме и едва сега завързахме бебеха. Въпреки че много бяхме бързали, Халеф беше успял да закрепим върху свободния кон останалата част от сръндака и така се бе погрижил за прехраната ни.

След като се наядохме, започнахме разпита на пленника. Досега той не бе проронил нито дума. Сигурно спокойно понасяше всичко,

защото се надяваше, че неговите хора скоро ще се появят и ще го освободят.

— Чуй, човече — започнах аз, — какъв си? Джиаф или бебех?

Той мълчеше.

— Отговори на въпроса ми!

Той само примигна с очи.

— Халеф, свали му тюрбана и му обръсни главата!

Това е най-голямото безчестие за един кюрд и изобщо за мюсюлманите. Щом Халеф, хванал в дясната си ръка ножа, посегна с лявата към косата му, мъжът помоли:

— Господарю, остави ми косата! Ще отговарям.

— Добре! От кое племе си?

— Бебех съм.

— Вчера ти ни излъга!

— Не съм длъжен да казвам истината на враговете.

— Имаш принципи на мошеник. Освен това се закле в брадата на Пророка, че говориш истината!

— Дума, дадена на неверник, може и да не се спазва.

— Ти я даде и пред правоверни. Четирима от нас са такива!

— Това не ме засяга.

— На всичко отгоре ме нарече и глупак!

— Това е лъжа, господарю!

— Ти каза, че всички сме глупаци, но най-глупав от всички съм аз! И това е вярно, защото го чух със собствените си уши там, зад лагера, като чистехте гъбите. Лежах зад храстите и ви слушах, а след това освободих пленниците ви и взех конете ви. Така че сам можеш да се убедиш колко голям глупак съм!

— Извинявай, господарю!

— Няма за какво да те извинявам, защото думите, излезли от тази уста, не могат да обидят един емир от Франкистан. Вчера те пуснах, защото ми беше жал за теб. Днес отново си в ръцете ми. Е, кой тогава е по-умният от нас? Ти ли си братът на шейх Гасахл Габоя?

— Не съм.

— Хаджи Халеф, отрежи му косата! Заплахата подейства моментално.

— Кой ти каза, че съм му брат?

— Един, който те познава.

— Е, кажи какъв откуп искаш.

— Вие се канехте да вземете откуп за тези двама мъже — посочих към двамата хадедихни, — защото сте кюрди. Аз никога не вземам откуп, защото съм християнин. Залових те само за да ти докажа, че ние притежаваме повече ум, смелост и сръчност, отколкото си мислите. Кой пръв забеляза, че пленниците ги няма?

— Шейхът.

— Как го установи?

— Влезе в палатката си и видя, че липсват оръжията на пленниците, както и неговите.

— Аз ги взех.

— Мислех, че християните никога нищо не вземат!

— Правилно. Един християнин никога не отнема несправедливо чужда собственост, но и не се оставя на кюрдите да го обират. Вие застреляхте конете, към които се бяхме привързали, затова взех шест други, които не са ни скъпи. В торбите на седлата ни имаше много неща, от които имаме нужда, но вие ги взехте. Затова си присвоих пушката и пистолетите на шейха. Направихме размяна. Вие започнахте тази размяна със сила и аз я завърших със сила.

— Нашите коне са по-добри, отколкото бяха вашите!

— Това не ме засяга, защото, преди да убиете нашите, не сте питали дали са по-лоши от онези, които ще ви взема в замяна. Защо не застреляхте и моя кон?

— Шейхът го искаше.

— Той наистина ли смяташе, че ще го получи? А ако то действително бе станало, сигурно щях да си го върна. Кой откри отсъствието на конете ви?

— Пак шейхът. Той изтича в палатката на пленниците и тъй като и тя беше празна, хукна към конете, но тях вече ги нямаше.

— Нищо ли не намери там?

— Пазача, лежащ под едно куче.

— Какво стана с него?

— Оставен беше да лежи под кучето за наказание, че не е внимавал.

— Ужасно! Вие хора ли сте?

— Шейхът заповяда така.

— Какво те чака тогава теб, след като и ти не си бил внимателен. Аз лежах зад храстите на една-единствена крачка разстояние от теб. После те проследих, докато стигнахме до конете, защото не знаех къде са скрити, а след това вървах след теб до лагера.

— Господарю, не казвай нищо на шейха!

— Не се тревожи! Имам сметки за уреждане само с теб. Сега ще кажа на приятелите си какво си ми отговорил, а те ще произнесат присъдата ти. Ще бъдеш съден не само от нас двамата християни, но и от тези четирима мюсюлмани!

Преведох разговора ми с бебеха на арабски.

— Какво смяташ да правиш с него? — попита ме Мохамед.

— Нищо — отговорих аз спокойно.

— Емир, той ни излъга, измами и ни предаде в ръцете на врага.

Заслужил си е смъртта!

— Какво ще кажеш, сихди? — попита Халеф.

— Засега нищо. Решавайте вие какво да правим с него!

Докато четиримата мюсюлмани се съвещаваха, англичанинът също се осведоми:

— Е, какво ще правим с него?

— Не знам. Вие какво бихте направили?

— Хм! Бих го застрелял!

— Имаме ли право на това?

— Yes! Голямо!

— Правовият път е следният: ще се оплачем на нашия консул. Оттам оплакването ще бъде препратено в Константинопол и после пашата на Сюлеймания ще получи заповед да накаже злосторника — ако не реши да го награди.

— Хубав правов път!

— Но за нас като граждани на нашите държави той е единствено възможен. Освен това: Какво бихте направили вие като християнин с този враг?

— Оставете ме на мира с вашите въпроси, мистър! Аз съм англичанин. Правете каквото искате!

— Ами ако го оставя да избяга?

— Да бяга! Не се страхувам от него. Според мен не е необходимо чак да го убиваме. Де да беше възможно да му прикача моя нос; това

щеше да е най-доброто наказание за човека, който вчера така вероломно ни изигра! Yes!

Изглежда, междувременно бебехът беше изгубил търпение и използва настъпилата пауза, за да се обърне към мен:

— Какво ще правите с мен, господарю?

— Ще зависи само от теб. От кого искаш да бъдеш съден? От четиримата мъже, които вие наричате правоверни, или от другите двама, към които се обръщате с ругателното название „гяур“?

— Ходих, аз се моля на Аллаха и на Пророка, затова съдбата ми ще се решава от истински правоверни!

— Да бъде волята ти! Ние двамата бихме ти простили и утре сутринта щяхме да те пуснем да се върнеш при своите. Аз се отказвам. Нека бъде, както ти пожела, и дано не се разкайваш, че си се усъмнил в думите на един християнин и си се отказал от снизхождението му!

Най-сетне останалите бяха взели решението си.

— Емир, ще го застреляме!

— В никакъв случай няма да позволя това!

— Той опозори Пророка!

— Вие ли трябва да съдите тази постъпка? За нея той ще отговаря пред имама, пред Пророка или пред своята съвест!

— Той ни шпионира и ни предаде!

— Изгуби ли някой от нас живота си вследствие на това?

— Не, но ни бяха отнети други неща.

— Да, но вместо тях си взехме по-добри. Хаджи Халеф Омар, знаеш мнението ми. Кръвожадното ти поведение ме наскърбява.

— Сихди, не го исках! — заизвинява се той припряно. — Хадедихните и банахът настояват.

— Според мен банахът няма право да дава мнение. Той е наш водач и му плащаме за работата. Променете присъдата си! Те отново започнаха да си шушукат, а после Мохамед Емин ми съобщи резултата:

— Емир, не искаме живота му, но той трябва да бъде опозорен. Ще го острижем и ще го бием с пръчки по лицето. Който носи такива белези, вече няма чест.

— То е по-страшно от смърт и не донася никакъв резултат. Аз зашлевих на един бебех няколко шамара, защото обиди вярата ми, и въпреки това той вчера пак се би срещу мен на страната на шейха. Опозорили ли са го тези удари?

— Отрязаната коса непременно ще го опозори!

— Той няма да си сваля тюрбана и никой няма да види.

— Нали ти самият искаше преди това да му я отрежеш?

— Не. Не бих го направил. Беше само заплаха, за да го накарам да проговори. И защо всъщност искате да настройваме бебехите още повече срещу нас? Смятат, че са в правото си да се бият срещу нас, защото мислят, че сме съюзници на бейтите. Не са знаели, че не одобряваме такива разбойнически набези. Не знаят също, че казах право в лицето на хан Хайдер Мирлам, че ако можех, бих предупредил бебехите за опасността. Те ни срещнаха при разбойниците и ни смятат за такива. Успяхме благополучно да се измъкнем и може би ще ни оставят на мира. Да не искате с жестокостта си да ги предизвикате да продължат да ни преследват?

— Емир, ние бяхме техни пленници и трябва да си отмъстим!

— Аз също съм бил пленник, и то много по-често от вас, но не съм си отмъщавал. Раисът на Шурд, Неджир бей, ме плени. Освободих се сам и му простих. После той стана мой приятел. Не е ли по-добре така, отколкото ако бях пожелал да го убия?

— Емир, ти си християнин, а християните са или предатели, или страхливи като жени!

— Мохамед Емин, повториш ли това още веднъж, още в същата минута пътищата ни ще се разделят на две противоположни посоки. Никога не съм хулил вярата ти. Защо ти го правиш? Да си виждал мен или Дейвид Линдси бей да се държим като предатели или страхливи жени? Бих могъл да обидя исляма и да кажа: мюсюлманите са неблагоприятни, защото забравят всичко, което някой християнин направи за тях. Но не го казвам, защото знам, че ако някой се поддава на настроенятията си, то има и много, които умеят да се владеят!

Тогава той скочи и ми протегна и двете си ръце.

— Емир, прости ми! Брадата ми е бяла, а твоята е още тъмна, но въпреки че сърцето ти е още младо и горещо, разумът ти е със зрелостта на старостта. Отстъпваме ти този човек. Прави с него каквото ти искаш!

— Благодаря ти, Мохамед. Съгласен ли е с това и синът ти?

— Съгласен съм, ефенди — отговори Амад ал Гандур. После аз зарадван се обърнах към пленника:

— Ти вече ни излъга веднъж. Ще ми обещаеш ли да говориш днес пред мен истината?

— Обещавам!

— Ако сега те развържа и ти ми обещаеш да не бягаш, ще удържиш ли на думата си?

— Обещавам, господарю!

— Е, добре. Тези четирима мюсюлмани отново ти връщат свободата. Но днес ще останеш при нас, а утре можеш да идеш където поискаш.

Развързах краката и ръцете му.

— Господарю — каза той, — аз не бива да те лъжа, но ти самият също не ми казваш истината.

— Какво имаш предвид?

— Казваш, че тези четирима мъже ми връщат отново свободата, а то не е вярно. Даваш ми я ти. Те първо искаха да ме застрелят, после искаха да ме бият и да ми отнемат украшението на всеки правоверен, но ти се смили над мен. Разбрах всичко, защото знам арабски така добре, както и кюрдски. Разбрах от думите ти също, че не сте помагали на беятите, а сте приятели на бебехите. Емир, ти си християнин. Досега аз мразех християните, но днес ги опознах по-добре. Искаш ли да станеш мой приятел и брат?

— Да!

— Ще ми се довериш ли и ще останеш ли тук, въпреки че утре преследвачите ви ще дойдат на това място?

— Вярвам ти!

— Подай ми ръката си!

— Ето! Но ще бъдат ли в безопасност и моите спътници?

— Да, всички, които са с теб. Ти не ми поиска откуп, дори спаси първо живота ми, а после и честта ми. Няма да падне и косъм от главата ти или от главите на приятелите ти!

Така изведнъж се освободихме от всичките си грижи! Не бях и предполагал, че бебехът разбира и арабски, но бях много щастлив, че дължа победата си на това обстоятелство. За да я отпразнуваме, извадих последните запаси от тютюн, които криех в торбата на седлото си. Не беше много, но ароматният дим все пак създаваше настроение, съвсем различно от това, с което започнахме нашия „съдебен процес“.

Легнахме да спим с развеселени сърца и дори имахме смелостта да се откажем от поставянето на охрана.

На следващата сутрин нещата не ни изглеждаха вече така романтични, както предишната вечер, на светлината на огъня, но все пак реших напълно да се доверя на бебеха.

— Е, сега вече си свободен — казах му аз. — Ей там е конят ти, а оръжията си ще намериш по обратния път.

— Хората от моето племе ще ги намерят. Оставам тук — отговори той.

— Ами ако не дойдат?

— Ще дойдат — отвърна той уверено, — а аз ще се погрижа да не ни подминат.

Бяхме прекарали нощта в една малка странична долина, която правеше толкова остър завой и входът ѝ беше така тесен, че не можехме да бъдем забелязани от голямата долина дори и през деня. Бебехът се приближи до изхода ѝ и зае такава позиция, че да може да вижда далеч назад. А ние останалите с любопитство очаквахме да видим какво ще се случи.

— Ами ако той пак ни измами? — попита Мохамед Емин.

— Вярвам му. Той знаеше, че ще получи свободата си, и не беше необходимо да ми признава, че е разбрал всяка дума от разговора ни. Убеден съм, че намеренията му са честни.

— Но ако все пак ни предаде, емир, кълна се в Аллаха, че той ще е първият, когото ще застрелям!

— Това ще му се и полага.

Дейвид Линдси също изглеждаше разколебан.

— Мистър, той седи там на входа и ако отново ни излъже, тогава ще се окажем в най-ужасната дупка, която може да съществува. Не се сърдете, ако поглеждам към оръжията и новия си кон.

Всъщност бях поел изключително голяма отговорност и открито си признавам, че и аз не се чувствах особено добре, но за щастие не се наложи да чакаме дълго развързката.

Видяхме, че бебехът стана, сложи длан над очите си и внимателно се вгледа в далечината, после побърза да се качи на коня си.

— Къде? — попитах го аз.

— Да пресрещна бебехите — отговори той. — Те идват. Разреши ми да ги подготвя, господарю!

— Направи го!

Той потегли, а Мохамед Емин каза:

— Емир, не направи ли грешка?

— Смятам, че постъпвам правилно. Сключихме мир и ако не му окажа доверие, това ще е най-сигурният начин отново да го превърна в наш враг.

— Но той беше в ръцете ни и можеше да ни послужи за заложник!

— Той ще се върне при всички случаи, а конете ни са разположени така, че с един скок сме на седлата. Дръжте оръжието си в готовност, но без да бие на очи.

— Каква полза, емир? Те ще са много, а ти позволяваш да стреляме само по конете, но не и по ездачите.

— Мохамед Емин, ако този бебех възнамерява да ни предаде, няма да можем да се спасим, като убием конете им, и аз ще съм първият, който ще се прицели в ездачите. Стойте тук спокойно, а аз ще отида на пост до изхода. Можете да се ориентирате как да действате по това, какво ще направя аз.

Приблжих се с коня си до теснината, през която се излизаше в долината, яхнах го и взех пушката в ръце. Наведох се леко напред и можех да обхвана с поглед цялата равнина. Недалеч от нас съзрях голяма група конници, която стоеше неподвижно и слушаше това, което говореше един от тях. Беше братът на Шейха. След известно време от групата се отделиха двама ездаци и се отправиха към долината, а другите останаха на мястото си. Познах шейх Гасахл Габоя и брат му и разбрах, че вече няма от какво да се страхуваме.

Щом се приближи до мен и ме видя, той спря коня си. Изразът на загорялото му от слънцето лице все още беше враждебен, а гласът му прозвуча почти заплашително, когато попита:

— Какво търсиш тук?

— Посрещам те — отговорих му кратко.

— Но не ме посрещаш особено учтиво, чужденце!

— Да не би да искаш от един емир от Европа да се държи с теб любезно, щом идваш насреща му?

— Много си горд, човече! Защо си на кон?

— Защото и ти яздиш.

— Ела да отидем при приятелите ти! Този човек, който е син на баща ми, иска да видя дали не бихме могли да ви простим.

— Ела тогава, защото и моите хора ще се съветват дали да бъдете наказани, или помилвани!

Това му дойде много.

— Човече — извика ми той, — спомни си кои сте вие и кои сме ние!

— Знам — отговорих му аз спокойно.

— Само шестима сте!

Кимнах му с усмивка.

— А ние сме цяла войска!

Кимнах още веднъж.

— Тогава се подчини и ни пусни!

Кимнах за трети път и се отместих с коня си встрани, така че шейхът и брат му да могат да минат през прохода. Вече бяхме спечелили, защото, ако шейхът, противно на волята на брат си, продължеше да се държи враждебно, беше в ръцете ни.

Двамата се отправиха към приятелите ми, слязоха от конете и седнаха. Аз направих същото.

— Приятелски ли са настроени, мистър, или враждебно? — попита ме Линдси.

— Още не знам. Искате ли да свършите една работа?

— Разбира се! Yes!

— След една минута станете, като направите възможно най-безразлична физиономия...

— Well! Страшно безразлична!

— Ще отидете до изхода да пазите...

— Watch-man?^[1] Много хубаво! Великолепно!

— Като видите, че бебехите вълн се раздвижват и тръгват насам, извикайте...

— Yes! Ще креця много силно!

— А ако някой от тези двамата иска да излезе без мое разрешение, застреляйте го.

— Well! Ще взема старото си shoot-stick.^[2] All right!^[3] Аз съм Дейвид Линдси! Не се шегувам! Yes!

Естествено двамата бебехи чува този разговор.

— Защо говорите на чужд език? — попита недоверчиво шейхът.

— Защото този храбър емин от Европа говори само езика на своя народ — отговорих аз, сочейки към Линдси.

— Храбър ли? Наистина ли смяташ, че някой от вас е храбър?

И правейки презрителен жест, добави:

— Вие избягахте от нас!

— Казваш истината, шейх — отвърнах аз, смеейки се. — Два пъти ви избягахме, защото сме по-храбри и смели от вас. Нито един бебех не е в състояние да се мери с някой европеец.

— Искаш да ме обидиш ли?

— Гасахл Габоя, успокой се, за да виждаш нещата такива, каквито са. Ти дойде при нас да преговаряш за мир. Ако наистина го желаеш, те моля да бъдеш по-учтив, отколкото досега. Ние сме няколко души, а ти самият каза, че сте цяла войска, но тя не успя да ни задържи. Срам ли е това за нас или чест? Не от страх избягваме битката с вас, а защото искаме да пощадим живота ви.

— Грешиш, чужденецо! — прекъсна ме той.

— Мислиш ли? Бях метнал един от твоите хора на коня пред себе си, брат ти беше наш пленник, а като бяхме в лагера ви, за да освободим нашите двама приятели, дори и твоят собствен живот беше в ръцете ни. Но ние ви пощадихме и продължаваме да ви щадим, обаче искаме да бъдеш достатъчно умен и да прецениш положението, в което се намиращ.

— Много добре го знам. Аз съм победител. Очаквам да ме помолите за прошка и да ни върнете всичко откраднато!

— Лъжеш се, шейх, защото ти си победеният. Не ние, а ти самият трябва да молиш за прошка и се надявам, че ще го направиш незабавно!

Бибехът ме гледаше втренчено, занемял от учудване, но след това избухна в смях.

— Чужденецо, ти да не смяташ бибехите за кучета, а мен, техният шейх, за копеле на някоя кучка? Отстъпих пред молбата на брат ми и дойдох при вас, за да ви простя великодушно вината. Наказанието ви щеше да е леко. Но тъй като не разбирате кое е от полза за вас, тогава между нас ще продължи да се носи бойният вик на враждата и ще се убедите, че е достатъчна само една моя заповед, за да бъдете смазани.

— Дай тази заповед, шейх Гасахл Габоя! — отговорих аз хладно. Тогава обаче за първи път взе думата брат му:

— Този чужденец от Европа е мой приятел. Той ме спаси от позора и смъртта и съм му дал дума, че между нас и него ще има мир и ще удържа на думата си!

— Направи го, ако можеш да го сториш без мен! — отговори шейхът.

— Един бебех никога не погазва обещанието си. Ще остана на страната на моя закрилник, докато се намира в опасност, но все пак искам да видя дали воините от нашето племе ще се осмелят да нападнат хора, намиращи се под моя опека.

— Твоята защита не е защитата на племето. Глупостта ти ще се превърне в твое нещастие, защото ще бъдеш убит заедно с тези хора.

Шейхът стана и тръгна към коня си.

— Това ли е решението ти? — попита го брат му.

— Ако останеш тук, не мога да направя за теб нищо повече, освен да заповядам да не стрелят по теб.

— Тази заповед ще е безполезна. Ще убия всеки, който заплаши моя приятел, дори ако това си ти, а тогава никой няма да ме пощади..

— Прави каквото искаш! Аллах е позволил да изгубиш разсъдъка си и нека той те вземе под закрилата си, ако аз не мога повече да те опазя. Тръгвам!

Брат му остана при нас, а той яхна коня си, за да напусне долината. Тогава Линдси вдигна пушката си и насочи дулото ѝ срещу гърдите на шейха.

— Stop, old boy! (Спри, старо момче!) — заповяда той. — Слизай от коня, иначе ще те позастрелям малко! Well! Шейхът обърна главата си към мен и попита:

— Какво иска този човек?

— Да те застреля — отговорих му аз спокойно, — защото не съм ти позволил да напускаш това място.

По решителното и хладно изражение на лицето ми той разбра, че не се шегувам. Видя също, че англичанинът вече е сложил пръст на спусъка, отново обърна коня си и ядосано извика:

— Чужденецо, ти си подлец!

— Само повтори още веднъж тази дума, и ще дам знак на нашия пазач да те превърне в труп!

— Ти си предател! Дойдох като пратеник на своето племе и имам право да искам да се върна обратно свободно!

— Не си пратеник, а вожд на своето племе. Правото на парламентъора не важи за теб.

— Познаваш ли правото на народите?

— Познавам го, но на теб не ти е известно. Може би си чувал някога да се говори за това, но умът ти не е достатъчно зрял да го разбере. Правото, за което говориш, изисква честност в борбата, да се предупреждава противникът за намерението ти да го нападнеш. Ти направи ли го? Не. Ти ни нападна като разбойник, като лешояд, разкъсващ гълъб. А сега се чудиш, че се отнасят с теб като с разбойник. Дойде при нас, защото ни смяташ за пълзливци, страхувачи се от твоите хора, но е тъкмо обратното. Ще си тръгнеш оттук, когато аз кажа. Ако решиш със сила да минеш през изхода, това ще ти струва живота. Затуй слизай от коня и седни отново при нас. Но не забравяй, че очаквам от теб да се държиш учтиво и ако бебехите ти решат да ни нападнат тук, смъртта ти е неизбежна!

Той неохотно се подчини на заповедта ми, но не пропусна заплашително да отбележи:

— Хората ми страшно ще отмъстят за мен!

— Ти вече видя, че не се страхуваме от отмъщението ви, а ще научиш и други неща! Но хайде сега разумно да обсъдим работата, която те води при нас. Говори, шейх Гасахл Габоя, но избягвай обидите!

— Вие сте наши врагове, защото се присъединихте към баятите, за да ни ограбите...

— Заблуждаваш се. Баятите ни срещнаха, когато една вечер бяхме спрели за почивка и техният шейх Хайдер Мирлам ни покани да бъдем негови гости. Каза ни, че отива на празник при джиафите, и ние му повярвахме. Ако знаехме, че е имал намерение да ви напада, нямаше да се присъединим към него. Той е взел стадата ви, докато ние сме спали, а щом научих истината, му изказах възмущението си. Ти ни нападна и нареди да ни преследват. Не се страхувахме. Поцадихме живота ви и се изплъзнахме, след което ви доказах, че сме невинни. Но въпреки това ти не ни остави да си тръгнем спокойно. Устрои ни засада. Хванахме твоя шпионин и великодушно го пуснахме. Ти ни нападна, но ние пак ви поцадихме. Дойдох в лагера ви и освободих

приятелите си. Бяхте в мои ръце, но не допуснах да се пролее и капка кръв. Отново ни подгонихте и тогава пленихме брат ти, но и косъм не е паднал от главата му. Напъни си мозъка, шейх, и разбери, че сме се държали с вас не като с врагове, а като с приятели! За благодарност ти идваш с ругатни и обиди и вместо да ни помолиш за прошка, настояваш ние да го сторим. Нека Аллах да ни бъде съдник! Не се страхуваме от вас и по-добре да не стигаме дотам да разберете, че вие трябва да се страхувате.

Той ме беше слушал с половин ухо и сега ми отговори доста подигравателно:

— Речта ти беше много дълга, чужденецо, но всичко, което казваш, е неправилно и невярно.

— Докажи го!

— Лесно ще направя това. Бейтите са наши врагове, вие сте били при тях, следователно сте наши врагове. Когато хората ми ви преследваха, застреляхте конете им. Това приятелство ли е?

— А приятелство ли беше да ни преследвате?

— Ти ме удари по главата, така че изгубих съзнание. После си зашлевил най-храбрия от моите воители и си го съборил от коня като презрян червей. Това да не би да е приятелство?

— Ти ме нападна, затова те ударих и повалих, а твоят най-храбър воин ми се подиграваше и му показвах, че е червей в сравнение с мен.

— Плесниците са най-голямата обида, която може да съществува. Обиденият иска кръвта ти!

— Шамарите ми не са били обида, а чест за него, защото въпреки това после си му разрешил да се бие на твоя страна. Щом иска кръвта ми, нека дойде да си я вземе!

— На всичко отгоре вчера ти открадна шест от най-добрите ни коне. Приятелство ли е това?

— Взех тези коне, защото вие застреляхте нашите. Всичките ти упреци са неправилни и неоснователни. Нямаме нито желание, нито време да позволяваме да се злоупотребява с доверието ни. Кажете направо какво искате, а после аз ще ти отговоря!

Шейхът започна да поставя условията си:

— Искате да дойдете при нас...

— По-нататък! — казах аз.

— Да ни предадете конете, оръжията и всичко, което носите със себе си.

— Друго!

— Ще дадеш удовлетворение на човека, когото си зашлевил!

— После!

— След това можете да вървите, накъдето искате.

— Това ли е всичко?

— Да. Виждаш, че съм много милостив!

— В какво ще се състои удовлетворението, което трябва да дам?

— В обезщетение, чийто размер ще определим. Надявам се, че ще отговориш на исканията ми с „да“!

— Не казвам „да“, а „не“. Не сте вие тези, които ще поставяте условия. Впрочем искането ти е безсмислено. Как мога да ти платя обезщетение, като вече всичко сте ни взели! Съветваме ви да ни оставите безпрепятствено да си заминем и това е най-доброто за вас! Не забравяй, че си в ръцете ми!

— Ще наредиш да ме погубят ли?

— Ще те убият веднага щом бебехите предприемат и най-малкото враждебно действие.

— Вече ти казах, че те ще отмъстят за мен.

— Няма да си отмъстят, а ще намерят гибелта си. Погледни насам, шейх Гасахл Габоя! В тази пушка имам двайсет и пет патрона, а в другата два. Всеки от двата ми револвера съдържа по шест патрона, а всеки от твоите пистолети, които виждаш затъкнати в пояса ми — по два. Значи мога да застрелям четирийсет и трима души, без да зареждам. Приятелите ми са не по-зле въоръжени от мен и се намираме в място, през чийто вход може да мине само един-единствен враг. Хората ти ще загинат, без да имат възможност да ранят дори един от нас, а камо ли да го убият. Вслушай се в думите ми и в гласа на брат си. Остави ни да си вървим в мир!

— Да не искаш да стана за смях и подигравка пред хората си? Как е възможно да имаш толкова много патрони в една пушка! Думите ти не звучат много правдоподобно.

— Не лъжа. Силахдарите^[4] в Европа са по-изкусни от вашите. Погледни хубаво тук. Ще ти обясня!

Показах му приспособлението за автоматично зареждане на карабината и револверите, угрижената му физиономия ми показа, че

тактиката ми е правилна.

— Аллах е всемогъщ! — измърмори той. — Но защо не е дал достатъчно мъдрост на правоверните си, за да си направят и те такива оръжия?

— Защото ще злоупотребяват с тях. Аллах е най-добрият, и най-мъдрият, той подарява тези оръжия само на християните, защото те си служат с тях само когато търпението им се изчерпа. Кажете какво реши!

— Видях оръжията ви, господарю. Те са превъзходни, но не се страхуваме от тях. Все пак ще проявя великодушие към вас, ако ми дадете каквото поискам сега от вас.

— Какво искаш?

— Шестте коня, които ни взехте, и жребеца, който ти яздиш. Освен това ще ми дадеш тази пушка с дващест и петте патрона заедно с оръжията, които взе от палатката ми. Нищо друго!

— Няма да получиш нито един от конете си, защото застреля нашите. Няма да ти дам и жребеца си, защото струва повече от хиляда бебехски коня. А оръжията ми трябва и на мен. Но за да ти покажа, че все пак съм добър, ще получиш пушката и пистолетите си веднага щом се убедя, че ще ни оставите да си тръгнем спокойно.

— Помисли, чужденецо, какво...

Той спря посреди изречението си, защото отвън се чу изстрел, после още един и още няколко. Обърнах се към англичанина:

— Какво има, сър?

— Доян! — отговори той.

Тази дума ме наелектризира така, че в следващия миг се озовах до изхода. Наистина беше хрътката. Кюрдите стреляха по нея, а тя тичаше в дъга, за да ги заобиколи, но, изглежда, тази хитрост нямаше да има успех. Кучето беше толкова уморено и изтощено, че дребните коне на бебехите развиваха по-голяма скорост от него. Забелязах, че го грози опасността да бъде застреляно. Изтичах до коня си.

— Шейх Гасахл Габоя, сега можеш да видиш какво представляват оръжията на емира от Европа. Но не се осмелявай да прекриваш изхода. Ти си мой пленник, докато се върна!

Яхнах коня си.

— Къде, сихди!

— Да предпазя кучето!

— Идвам с теб!

— Остани там. Погрижи се двамата бебехи да не избягат! Излязох в равнината и с протегнатата ръка дадох знак на кюрдите да оставят кучето на мира. Те ме видяха много добре, но не се подчиниха. Кучето, също ме забеляза и вместо да продължи да тича в кръг, се спусна направо към мен. Тази посока го отвеждаше много близо до преследвачите му. И през ум не ми минаваше да позволя да убият животното, което вече бях смятал за изгубено. Затова, като приближих на един изстрел разстояние, спрях коня си и му показах дулото на пушката си. При този знак той застана напълно неподвижен. Прицелих се и с два изстрела повалих в тревата конете на двама кюрди, които бяха най-близо до кучето. Доян мина безпрепятствено край тях, но бебехите нададоха яростен вой и се втурнаха към мен.

От радост, че ме вижда отново, кучето с един скок се озова при мен на коня, но аз веднага го съборих отново долу, защото това можеше да бъде пагубно.

— Бурая, бурая! (Насам, насам!) — чух аз някой да вика на входа на долината. Беше шейхът, използвал възможността да се измъкне от неприятното положение. Кюрдите чуха този вик, пришпориха конете си и размахаха оръжия. Естествено аз пристигнах преди тях и като се добрах до входа, видях, че шейхът лежи на земята, а англичанинът и Халеф го връзваха. Брат му стоеше до тях и цялото му поведение показваше, че иска да остане неутрален.

— Емир, пощади брат ми! — помоли той.

— Ако охраняваш шейха! — отговорих му аз.

— Ще го направя, господарю!

Скочих от коня и заповядах на спътниците си да заемат позиция зад скалите.

— Стреляйте само по конете! — помолих ги аз.

— Така ли спазваш думата си, емир? — сърдеше се Мохамед Емин.

— Братът на шейха е с почтени намерения. Първият залп само по конете, после ще видим какво ще правим!

Всичко стана толкова бързо, че бебехите се намираха тъкмо на изстрел разстояние. Бях изпразнил и двете цеви на пушката, затова взех карабината. Изстрелите ни изтрещяха веднъж, а после още веднъж.

— Bounce — bardaus! (Нападат!) — извика англичанинът. — Пет, осем, девет коня! Yes!

Той се изправи, за да зареди, както и останалите, докато аз стрелях. Алло, въглищарят, също стреля веднъж с пушката на шейха. По негова вина един от бебехите беше ранен, но останалите стреляха точно.

Първият залп задържа нападението на кюрдите, колкото да заредим отново, но вторият ги накара да спрат.

— Come on! (Елате напред!) — извика Линдси. — Навън! Да избием тези houndcatchers (ловци на кучета)!

Той хвана пушката за дулото и наистина искаше да се нахвърли срещу кюрдите. Но аз го хванах и го задържах.

— Какво ви прихваща, сър? — извиках аз. — Да не искате да изгубите хубавия си патентован нос? Оставете на мястото си!

— Защо? Моментът е подходящ. Напред, мистър, напред!

— Глупости! Тук сме на сигурно място, но не и вън.

— Сигурно ли? Хм! Тогава си легнете на канапето и си подремнете, мистър! Глупост, да ги оставим да избягат! Well!

— Успокойте се! Виждате ли, че се оттеглят? Получиха добър урок и ще го запомнят.

— Хубав урок! Струваше им само няколко коня!

Тогава братът на шейха сложи ръка върху моята.

— Благодаря ти, емир! — каза той. — Ти можеше да убиеш много повече коне, отколкото лежат там, но не го направи. Ти си християнин, но Аллах те закриля!

— Съзнаваш ли, че оръжията ни превъзхождат вашите?

— Виждам.

— Тогава иди при бебехите и им го кажи.

— Ще го направя. Но какво ще стане с шейха?

— Ще остане тук. Давам ти четвърт час. Ако дотогава не се върнеш с вест за мир, шейхът ще бъде обесен там горе на онова дърво. Можеш да бъдеш сигурен! Уморих се да се бия с неразбран враг.

— А ако донеса мир?

— Ще освободя шейха.

— А това, което искаше от теб, ще дадеш ли?

— Не.

— А няма ли да му върнеш пушката и пистолетите?

— Не. Виновен е за нападението, което току-що отбихме. Не може да се надява и на най-малко снизхождение. Победители сме ние! Прави каквото искаш!

Той тръгна, а аз се заех най-напред да заредя оръжията си. Кучето лежеше в краката ми и скимтеше от радост, въпреки че беше изплезило език от изтощение.

— Как мислиш, емир? — попита Амад ал Гандур. — Дали е прегризало шията на пазача на конете?

— Надявам се, че не е. Предполагам, че е оставило човека, защото му е омръзнало да седи там толкова дълго. Било е там следобед и цялата нощ. Бедното животно е крайно изтощено. Халеф, нахрани го! Вода ще може да пие по-късно.

Шейхът лежеше вързан на земята и не казваше нито дума, но проследяваше с поглед всяко наше движение. По лицето му личеше, че никога няма да стане наш приятел.

Напрегнато очаквахме съобщението, което трябваше да получим от бебехите. Бяха се скупчили плътно един до друг и по оживените им жестове разбирахме, че съвещанието им протичаше много бурно. Накрая нашият пратеник се върна.

— Връщам се с мир, господарю — каза той.

— При какви условия?

— С никакви.

— Не съм го очаквал. Явно много усърдно си се застъпвал за нас. Благодаря ти!

— Преди да ми благодариш, първо ме разбери правилно, господарю. Наистина ти нося мир, но и бебехите не приемат никакви условия.

— Ах! И вие наричате това мир? Тогава трябва да се подсигурия. Кажим им, че ще взема шейха, твоя брат, за заложник.

— Колко време ще го задържиш?

— Колкото реша. Докато се уверя, че не ме преследват повече. Тогава ще го пусна невредим.

— Вярвам ти. Разреши ми да го кажа на моите братя!

— Върви и им заповядай да се изтеглят до планините, издигащи се до равнината. Щом забележа, че ни преследват, шейхът ще умре.

Той отиде и скоро видяхме, че всички бебехи на коне и пеша започнаха бавно да се изтеглят на север. Той самият обаче се върна при

нас, за да си вземе коня.

— Емир — каза той, — бях твой пленник. Освобождаваш ли ме?

— Да. Ти си мой приятел. Ето вземи пистолетите на брат си. Не ги връщам на него, а на теб. Пушката обаче ще остане собственост на човека, на когото я подарих.

Той остана при нас, докато вързахме шейха върху коня и окончателно се приготвихме за път. После ми подаде ръка.

— Сбогом, господарю! Аллах да благослови ръцете и краката ти! Вземаш със себе си човек, който е твой, а вече и мой враг и въпреки това те моля да бъдеш добър с него, защото е син на моя баща.

Бебехът дълго гледа след нас, докато изчезнахме от погледа му, но шейха не удостои с поглед. Беше сигурен, че са станали врагове.

Продължихме да яздим на юг. Халеф и Алло яздеха от двете страни на шейха и с изключение на някои кратки забележки, които бяха необходими от време на време, мълчаливо следвахме пътя си. По лицата на приятелите си разбрах, че поведението ми през последните дни не им беше харесало особено. Никой не казваше нищо по този повод, но то се виждаше в погледите и киселите им физиономии. Предпочитах да кажат всичко открито, отколкото да мълчат, затворени в себе си. Обкръжаващата ни природа също не беше особено гостоприемна. Яздехме през пусти планински чукари, голи склонове и мрачни клисури, а вечерта стана студено и ветровито като през зимата. Нощта, която прекарахме между две надвиснали една над друга скали, също не успя да промени настроението ни.

Малко преди зазоряване взех пушката си, за да издебна някое животно. След дълго търсене успях да застрелям един нещастен язовец, който занесох в лагера ни като единствена плячка. Всичките ми спътници вече се бяха събудили. Погледът, който Халеф незабелязано ми хвърли, ми подсказа, че докато ме е нямало, се е случило нещо. Не беше необходимо да чакам дълго, за да разбере какво е било, защото едва бях седнал, и Мохамед Емин ме попита:

— Емир, колко време ще влачим със себе си този бебех?

— Ако смяташ да водиш по-дълъг разговор — отговорих аз, — първо отдалечете пленника, защото и той като брат си добре разбира арабски.

— Алло ще се погрижи за него.

Приех предложението, заведох шейха на едно отдалечено място и го поверих на охраната на възглицаря. После се върнах при другите.

— Сега не ни подслушват — каза Мохамед Емин — и аз повтарям въпроса си: колко време ще влачим този бебех със себе си.

— Защо питаш?

— Нямам ли право да задам този въпрос, ефенди?

— Имаш право и не ти го отричам. Искан да го задържа при нас, докато се уверя, че не ни преследват.

— И как ще го разбереш?

— Като сам се убедя, че е така. Ще продължим да яздим до обяд, после на някое подходящо място вие ще направите лагер за нощуване, а аз ще се върна обратно. Сигурен съм, че ако бебехите ни преследват, ще ги открия. Утре преди обяд отново ще се върна при вас.

— Трябва ли да се полагат толкова усилия за един враг?

— Не, но нашата сигурност го изисква.

— А защо сами не се улесним?

— По какъв начин ще стане това?

— Знаеш, че той е наш враг, нали?

— Дори много лош враг.

— Който два пъти се опита да ни убие.

— Така е.

— И който ни предаде дори когато беше в ръцете ни и извика хората си, когато ти излезе от долината, за да предпазиш кучето.

— И това е така.

— Според законите на шаммарите той вече няколко пъти е заслужил смъртта си.

— Важат ли тези закони и тук?

— Навсякъде, където някой шаммар трябва да произнесе присъда.

— А, вие искате да съдите пленника? Мисля, че вече сте решили присъдата му! Каква е тя?

— Смърт.

— Защо още не сте я изпълнили?

— Можехте ли да го направим без теб, емир?

— Нямате смелост да изпълните присъдата без мен, а можете да съдите пленника в мое отсъствие? На грешен път си, Мохамед Емин, защото смъртта на пленника ще бъде същевременно и твоя смърт.

— Какво искаш да кажеш?

— Много просто. Тук е приятелят ми Дейвид Линдси бей и моят храбър Хаджи Халеф Омар. Мислиш ли, че щяха да ти разрешат в мое отсъствие да убиеш бебеха?

— Нямахте да ми попречат. Знаят, че сме по-силни от тях.

— Вярно е, че сте най-храбрите герои на хадедихните, но тези двама мъже никога досега не са изпитвали страх. Какво мислиш, че щях да направя, ако след завръщането си видех какво сте направили?

— Нямахте да можеш да го промениш повече.

— Правилно, но щяхте да го заплатите със смъртта си. Щях да забия ножа си пред вас в земята и да се бия с вас като отмъстител на убийтия, въпреки че не е бил под закрилата ми. Само Аллах знае дали щяхте да можете да ме победите.

— Емир, хайде да не говорим за това. Виждаш, че те питаме, преди да действаме. Шейхът си е заслужил смъртта, нека да решим какво да го правим!

— Да решаваме? Не знаете ли, че обещах на брат му да го пусна невредим веднага щом се убедя, че вече не ни преследват?

— Това беше прибързано обещание. Дал си го, без да ни питаш. Да не би да си наш господар, свикнал да върши всичко на своя глава?

Не бях очаквал такъв упрек. Мълчах известно време, за да преценя по съвест, и после отговорих:

— Прави сте, като казвате, че понякога действам, без да се допитвам до вас. Но то не е ставало, защото съм се мислил за по-вишестоящ от вас, а по други причини. Не разбирате кюрдски и затова винаги само аз говорех с кюрдите. Можех ли да ви превеждам всеки въпрос, който ми беше отправян, и всеки отговор, даван от мен? А когато трябва да се вземе бързо решение или да се направи нещо, което не търпи и най-малкото отлагане, има ли човек време и възможност да се съветва с приятелите си, които говорят различни езици? Не е ли било винаги добро за нас това, което съм ви предлагал да правим?

— Откакто се срещнахме с бейтите, съветите ти не са вече така добри.

— Не мисля, че е така, въпреки че не искам да се карам с вас, Не съм Аллах, а човек, който може да сгреша. Досега доброволно се поставяхте под ръководството ми, защото ми вярвахте. Но тъй като виждам, че това доверие е изчезнало, доброволно се оттеглям.

Мохамед Емин, ти си най-възрастният от нас, затова на теб се пада честта да бъдеш наш водач.

Не бяха очаквали подобно нещо, но последното изречение толкова поласка стария хадедихн, че за малко не отклони молбата ми, без да я обсъдим.

— Наистина ли желаш това, емир? Действително ли смяташ, че мога да бъда ваш предводител?

— Да, защото си колкото мъдър, толкова силен и храбър.

— Благодаря ти! Но не знам кюрдски!

— Ще ти бъда преводач.

Добрят човек не разбираше, че поради необичайния състав на нашата компания изобщо нямаше да е възможно абсолютното водачество да се поеме само от една ръка.

— Впрочем — добавих аз — много скоро ще стигнем до земи, в които се говори само арабски.

— Съгласни ли са другите с предложението ти? — попита Мохамед.

— Хаджи Халеф Омар ще прави това, което аз му кажа, а сега ще попитам и англичанина.

След като обясних на англичанина положението, той сухо отвърна:

— Не правете грешка, мистър. Отдавна съм забелязал, че хадедихните имат нещо наум. Ние сме Християни и сме много похуманни от тях. Well!

— Правилно сте забелязали. Сега трябва да ви попитам дали признавате шейх Мохамед за вожд?

— Yes, ако познава пътищата. Впрочем пука ми кой ще ми бъде вожд. Аз съм англичанин и правя каквото ми харесва!

— Да му го кажа ли?

— Кажете му го, въобще говорете му каквото искате. Доволен съм дори и ако въглищарят Алло се прави на предводител.

Предадох мнението му на хадедихните с думите:

— Дейвид Линдси бей е съгласен. Все му е едно кой ще е вожд — ти или Алло, въглищарят. Той е емир от Инглистан и прави само това, което му харесва.

Мохамед Емин малко сбърчи вежди, защото ръководството му започна да се разклаща още в началото.

— Който ми има доверие, ще бъде доволен от мен — каза той. — Но сега трябва да говорим за бебеа. Той си е заслужил смъртта. Да го застреляме ли, или да го обесим?

— Нито едното от двете. Вече ти казах, че съм гарантирал живота му с думата си.

— Емир, тя вече не е валидна, защото аз станах вожд и трябва да се прави това, което каже предводителят!

— Ще стане каквото казва водачът, ако другите са съгласни с него. Няма да се съглася да бъде престъпена думата ми.

— Ефенди!

— Шейх Мохамед Емин!

Дребничкият Халеф извади един от пистолетите си и ме попита:

— Сихди, да пусна ли на някого куршум в главата? Кълна се в Аллаха, веднага ще го направя!

— Хаджи Халеф Омар, прибери си оръжието, защото ние сме приятели, въпреки че хадедихните явно са забравили това — отговорих аз спокойно.

— Не сме го забравили, господарю — защитаваше се Амад ал Гандур, — но не бива да забравяш, че си християнин, намиращ се сред истински правоверни. Тук важат законите на Корана и един християнин не бива да ни пречи да ги прилагаме. Ти вече защити брата на този шейх, но самия него няма да оставим да се измъкне. Защо ни заповядваш да стреляме само по конете? Да не сме момчета, на които е разрешено да използват оръжията си само на ужким? Защо трябва да щадим предателите? Учението, което следваш, ще ти струва живота!

— Мълчи, Амад ал Гандур, защото ти наистина си още момче, въпреки че носиш име, означаващо „герой“! Преди да говориш, първо научи какво е мъж!

— Господарю — извика той сърдито, — аз съм мъж!

— Не си, защото, ако беше, щеше да знаеш, че един мъж не бива да бъде принуждаван да нарушава дадената дума!

— Не е необходимо да я нарушаваш, защото ние ще накажем бебеа.

— Забранявам!

— А аз заповядвам! — извика Мохамед Емин и ядосано се изправи.

— Имаш ли право да заповядваш тук?

— А ти можеш ли да забраняваш? — отговори ми той.

— Да. Заложената ми честна дума ми дава това право.

— Твоята дума не е валидна пред нас. Омръзна ни да ни ръководи човек, който обича враговете ни. Ти забрави какво направих за теб. Приех те като мой гост и те поставих под закрилата си, дори ти подарих коня, който за мен струва колкото половината ми живот. Ти си неблагодарник!

Почувствах как кръвта се оттегля от лицето ми и ръката ми посяга към камата, но успях да се овладеея.

— Вземи си думите обратно — отговорих аз хладно и станах. Дадох знак на Халеф и после се отправих към мястото, където се намираще пленникът с въглищаря. Там седнах. След по-малко от минута до мен седна и англичанинът.

— Какво има, мистър? — попита той. — По дяволите, вие имате сълзи в очите! Човече, кажи кого да застрелям или да удуша!

— Този, който се осмели да докосне този пленник.

— Кой е той?

— Хадедихните. Шейх Мохамед Емин ме упрекна, че съм неблагодарен. Върнах му жребеца.

— Жребеца ли? Мистър, да не сте луд да връщате такова животно, след като е било ваша неоспорима собственост. Надявам се, че нещата все още могат да се променят.

В този момент се приближи Халеф, водейки два коня. Единият беше неговият, а другият беше останалият в повече, взет от бебеха. И очите на моя Халеф бяха насълзени и гласът му трепереше, като каза:

— Правилно постъпи, господарю. Шейтанът се е вселил в хадедихните. Да взема ли камшика и да го развъртя?

— Прощавам им. Хайде да тръгваме!

— Сихди, какво ще правим, ако искат да убият бебеха?

— Моментално ще ги застреляме.

— Това ми харесва! Аллах да вкамени тези подлеци! Отново вързахме пленника върху коня му и възседнахме нашите. Разбира се, аз не яздех моя вран жребец, а рижия, който в Германия щеше да струва четиристотин талера. Малката ни колона потегли и мина край хадедихните, които още седяха в тревата. Сигурно си бяха помислили, че ще отстъпим. Но като видяха, че не се шегувам, веднага скочиха.

— Къде отиваш, емир? — попита Мохамед Емин.

— Заминавам — отвърнах аз кратко.

— Без нас?

— Както искате!

— Къде е враният жребец?

— Там, където беше вързан.

— Машаллах, че той е твой!

— Отново е твой. Салама! (Аллах да ти даде мир!) Пришпорих коня си и се понесохме в тръс. Но не бяхме изминали и една английска миля, когато двамата ни настигнаха. Амад ал Гандур беше яхнал врания жребец, а своя кон държеше за поводите. Вече беше абсолютно невъзможно да си върна жребеца.

Мохамед Емин се приближи до мен, а синът му изостана.

— Мисля, че аз трябваше да бъда вождът, емир — започна той.

— Трябва ни водач, а не тиранин!

— Искам да накажа бебеха, пленил мен и сина ми. Но на теб какво съм направил?

— Мохамед Емин, ти се лиши от любовта и уважението на трима мъже, които за теб и сина ти рискуваха живота си и до днес бяха готови без колебание да отидат заради вас на смърт.

— Извинявай, ефенди!

— Не ти се сърдя.

— Вземи си пак жребеца!

— Никога!

— Искаш да накажеш старостта ми и да засрамиш бялата ми брада ли?

— Тъкмо възрастта ти и белотата на брадата ти трябваше да ти кажат, че гневът е лош съветник.

— Трябва ли децата на бени араб да разказват навсякъде, че шейхът на хадедихните си е получил обратно подаръка, защото не е бил достоен да го даде?

— Да го разказват!

— Емир, жесток си, щом можеш да ме опозориш така!

— Ти самият го направи. Бях твой приятел и те обичах, прощавам ти и днес. Знам, че ще е позорно да се върнеш при хората си и да заведеш със себе си жребеца. Искам да ти помогна, но не мога.

— Можеш. Само трябва отново да приемеш жребеца.

— Бих го направил, за да ти услужа, но вече е невъзможно. Погледни назад!

Той се обърна, но поклати глава. — Не виждам нищо. Какво имаш предвид, емир?

— Не виждаш ли, че жребецът вече си има стопанин?

— Разбирам те, ефенди. Амад ал Гандур ще слезе от коня.

— Но аз няма да го взема. Той му е сложил свое седло и го язди, което е знак, че сте ми го отнели. Ако ми го бяхте довели така, както го бях оставил, неоседлан и недокоснат, щях да си помисля, че сме били приятели, и бих могъл да те спася от позора. Амад ал Гандур ме упрекна, че съм християнин и действам като такъв, въпреки че той е мюсюлманин, а не се държи като такъв, защото възсяда кон, който е носил на гърба си християнин. Разкажи това на правоверните, с които общуваш!

— Аллах ил Аллах, каква грешка допуснахме?

Жал ми беше за стария шейх, но не можех да му помогна. Трябваше ли да се нагърбвам с позор, за да му спестя неговия? Не! Изобщо не можех да проумея какво беше влязло изведнъж в главите на двамата иначе разбрани мъже. Едва ли лични съображения бяха причината. Може би зародишът на поведението им отдавна е покълвал в тях заради начина, по който се държах с противниците ни. Но пощадата, която бях проявил към двамата бебехи, явно беше капката, която накара чашата на търпението им да прелее. Въпреки че сърцето ме болеше от загубата на жребеца, и през ум не ми минаваше да жертвам възгледите си заради отмъстителните навици на тези номади.

Хадедихнът дълго язди редом с мен мълчаливо. Накрая плахо попита:

— Защо се сърдиш така упорито?

— Не ти се сърдя, Мохамед Емин, но съм потресен от това, че сърцето ти копнее за кръвта на онзи, на когото твоят приятел е простил.

— Добре, ще поправа тази грешка!

Той се обърна. Зад мен яздеха англичанинът и Халеф, следваше ги Алло с пленника, а най-отзад се движеше Амад ал Гандур. Не се обърнах назад, защото мислех, че Мохамед Емин иска да говори със сина си. Халеф и Линдси не се обърнаха по същата причина. Направихме го едва като чухме хадедихна да казва на висок глас:

— Връщай се, свободен си!

Още първият поглед ме убеди, че той е прерязал въжетата на пленника, който веднага хвана юздите на коня си, за да препусне в галоп.

— Шейх Мохамед, какво направи! — извика Халеф.

— Какво му стана на този? — изкрещя англичанинът.

— Правилно ли постъпих, емир? — попита Мохамед.

— Постъпи като хлапак! — каза аз ядосано.

— Искях да изпълня желанието ти — извини се той.

— Кой ти каза, че искам да го освобождавам веднага? Сега нямаме заложник и отново сме в опасност!

— Аллах истафар! (Господи, прости му!) — извика Халеф.

— Хайде да настигнем бебеха!

— Няма да можем да го настигнем — възразих аз. — Нашите коне не превъзхождат неговия, само враният жребец е по-бърз.

— Амад, след него — заповяда Мохамед Емин на сина си. — Върни го обратно или го убий!

Амад ал Гандур обърна коня си и препусна. Но не беше изминал и сто крачки, когато конят му не пожела повече да го носи. Само че хадедихнът не беше човек, който щеше да се остави да бъде хвърлен на земята. Той принуди животното да продължи напред. Разбира се, яздехме след него. Амад изчезна зад един завой. Когато и ние стигнахме дотам, той вече беше на доста голямо разстояние от нас и отново се бореше с благородното животно. Използваше всичките си сили и умения, но напразно, защото в крайна сметка излетя от седлото. Конят се обърна назад, препусна към нас, опря се до мен и пръхтейки, леко търкаше хубавата си глава в крака ми.

— Аллах акбар! (Господ е велик!) — каза Халеф. — Дал е на един кон много по-добро сърце, отколкото на много други хора. Жалко, сихди, че честта ти не позволява да си го вземеш отново!

Хадедихнът беше паднал лошо. С мъка се изправи, но като го прегледах, се оказа, че се бе отървал без особени наранявания.

— Този жребец е истински дявол! — каза Амад. — Преди ми е разрешавал да го яздя!

— Забравяш, че след това аз бях негов стопанин — обясних му — а винаги съм успявал да накарам коня да свикне да търпи на гърба си само онзи ездач, на когото съм разрешил да го язди.

— Никога повече няма да се кача на този шейтан!

— Щеше да е по-добре да не беше го възсядал. Ако аз бях на седлото, Гасахл Габоя нямаше да ни се изплъзне.

— Качвай се, емир, и го догони! — помоли ме Мохамед Емин.

— Не ме обиждай!

— Да оставим бебеха да избяга ли?

— Това ще стане само по твоя вина!

— Ужасно! — вайкаше се англичанинът. — Глупава история!

Изключително неприятно! Yes!

— Какво ще правим, сихди? — попита Халеф.

— За да хванем отново бебеха ли? Нищо. Щях да пусна след него кучето, ако не ми беше толкова скъпо. Но трябва да вземем решение.

Обърнах се към хадедихните и се осведомих:

— Тази сутрин, като бях отишъл на лов, говорихте ли в присъствието на бебеха за пътя, по който ще поемем?

Те се бавеха с отговора, но Халеф каза:

— Да, сихди, говориха за това.

— Но само на арабски — извини се Мохамед. Ако не беше толкова достопочтен, нямаше да му се размине строгото мъмрене, но се сдържах и казах спокойно:

— Не сте постъпили разумно. Какво казахте?

— Че отиваме в Бистан.

— Нищо друго ли? Помисли! Трябва да си спомниш всяка казана дума. Ако премълчите дори и една дреболия, това може да доведе до големи неприятности.

— Казах, че от Бистан сигурно ще тръгнем към Ахмед Кулуан, но във всеки случай по посока на Кизелджи, за да стигнем до езерото Кюпри.

— Държал си се като глупак, Мохамед Емин. Не се и съмнявам, че шейх Гасахл Габоя ще ни преследва. Все още ли смяташ, че можеш да ни бъдеш предводител?

— Прости ми, емир! Но съм убеден, че бебехът няма да може да ни изпревари. Има много път, докато се върне при хората си.

— Мислиш ли? Бил съм при много народи и съм опознал нравите им, затова не е лесно да бъда заблуден. Братът на шейха е честен човек, но не е вожд на бебехите. Той успя да ни осигури само свободно да тръгнем, но залагам главата си, че са ни следвали през

цялото време, без да се показват. Ще искат да си отмъстят за всичко, също и за конете, които убихме.

— Няма защо да се страхуваме — успокояваше ме Амад ал Гандур, — точно защото нямат коне, не могат да ни преследват. А ако дойдат, ще ги посрещнем с добрите си оръжия.

— Звучи хубаво, но не е така. Те видяха, че ги превъзхождаме в открит бой. Пак ще ни направят клопка или ще ни нападнат през нощта.

— Ще поставим постове!

— Ние сме само шестима, а ни трябва най-малко толкова хора за охрана, за да можем да се чувстваме горе-долу сигурни. Трябва да измислим нещо друго.

Водачът ни, въглищарят, стоеше малко встрани от нас. Чувстваше се неловко, защото очакваше упреци за това, че не е попречил на хадедихна да освободи пленника.

— Докъде ходят бебехите на юг? — попитах го аз.

— Чак долу до езерото — отговори той.

— Познават ли добре местността?

— Отлично. Познават я така добре — каза той, — както аз всяка планина и всяка долина между Дергезин и Мйек, между Нуайзиех и Дженауера.

— Трябва — продължих аз — да тръгнем по път, различен от първоначално определения. На запад не можем да вървим. Какво е разстоянието оттук на изток до главната верига на планината Заргос?

— Осем часа, ако можем да минем по въздуха.

— Да, но трябва да яздим по земята.

— Различно е. Знаем по-надолу един проход. Ако тръгнем по изгрев-слънце, ще можем да пренощуваме в безопасност в една гора и утре по обяд ще стигнем до планината Заргос.

— Ако не се лъжа, там е персийската граница?.

— Да, защото там кюрдската страна Тератул граничи с персийската област Сакиз, спадаща към Суна.

— Има ли там кюрди джиафи?

— Да, но са много войнствени.

— Може би въпреки това ще ни приемат добре, защото нищо не сме им сторили. Възможно е името на хан Хайдер Мирлам да ни

послужи пред тях като препоръка. Води ни към прохода, за който говореше. Ще яздим на изток!

Бяхме водили този разговор на кюрдски език. Преведох го на спътниците си и те бяха напълно съгласни с разпорежданията ми. След като Амад ал Гандур отново оседла предишния си кон, продължихме пътя си. Мохамед Емин водеше жребеца.

Неприятните разговори и събития бяха отнели доста време и когато стигнахме до споменатия проход, беше вече почти обяд. Намирахме се сред планините и поехме на изток, след като се бяхме погрижили да не оставяме следи, които биха могли да издадат промяната на посоката на пътя ни.

След около един час отново забелязахме, че теренът започва да се снижава, и разбрах от Алло, че оттук до веригата на планината Заргос се пресича една доста голяма продълговата равнина.

Сутрешната разправия беше оставила в иначе братските ни отношения дълбока следа от лошото ни настроение, което сигурно най-ясно се четеше по моето лице. Не биваше да поглеждам към жребеца си. Наистина рижият кон съвсем не беше лош, но кюрдите язدهа конете си до пълно изтощение, затова се чувствах върху седлото като начинаещ в благородното изкуство, седящ върху някоя суха кранта, чиито скрити качества тепърва трябва да се опознават. Разбира се, от цялото си сърце желяех жребецът да може да препуска редом с нас, свободен и без товар.

Надвечер стигнахме до гората, в която трябваше да си направим бивак. Досега не бяхме срещнали нито един човек, но се бяхме натъкнали на дивеч, който ни послужи за вечеря. Тя протече в пълно мълчание, а после легнахме да спим.

Аз първи заставах на пост и седях встрани от другите, облегат на едно дърво. Тогава Халеф се приближи, наведе се към мен и тихо ми прошепна:

— Сихди, сърцето ти е опечалено, но повече ли обичаш коня си от твоя верен Халеф Омар?

— Не, Халеф. За теб бих дал десет и повече такива коня.

— Тогава се успокой, мой добър сихди, защото съм при теб и ще остана при теб, и нито един хадедихн не може да ме отдели от теб!

Той сложи ръка на гърдите ми, а после легна до мен.

Ето че седях в тихата нощ, а на сърцето ми стана леко от увереността, че притежавам любовта на едно човешко същество, което се ползваше с благосклонността ми. Колко ли е щастлив човекът, имащ тиха и спокойна родина, до която не достига бушуващата стихия на съдбата, жена, на която да се доверява, и дете, в което вижда да израства своето облагородено подобие. Дори и коравото сърце на един обикалящ света странник понякога чувства, че вътре в човека, зад пустите и самотни равнини, има и върхове, които слънцето позлатява и стопля с лъчите си.

На другата сутрин отново продължихме пътя си и се оказа, че Алло не се бе лъгал, защото още по обяд видяхме пред нас хълмовете на Заргос и можехме да дадем кратка почивка на уморените си коне. Бяхме спрели в една долина, чиито стръмни склонове изглеждаха съвсем непристъпни. Пуснахме конете да пасат свободно и се излегнахме във високата трева, която бе свежа и сочна, защото долината се напояваше от едно малко поточе.

До мен лежеше Линдси. Той гризеше някакъв кокал и ръмжеше нещо неразбрано. Беше в лошо настроение.

Изведнъж той се изправи и посочи с ръка в посоката, към която бях с гръб. Обърнах се и видях трима мъже, които бавно се приближаваха към нас. Бяха облечени с тънки, раирани дрехи, без обувки и без тюрбани. Въоръжени бяха само с ножове. При вида на тези нещастни създания не беше необходимо да посягаме към оръжията си. Те спряха пред малката ни група и почтително поздравиха.

— Кой сте вие? — попитах ги аз.

— Кюрди от племето мер мамали.

— Какво правите тук?

— Имаме кръвно отмъщение и избягахме, за да потърсим друго племе, което да ни даде закрила. А вие кои сте, господарю?

— Пътуващи чужденци.

— Какво правите тук?

— Почиваме си.

Изглежда, човекът не се обиди от тези кратки отговори и каза:

— В тази рекичка има риба. Ще ни разрешиш ли да си хванем няколко?

— Ами че вие нямате нито мрежа, нито въдица!

— Научили сме се да ги хващаме с ръце.

Аз също бях забелязал, че тук има пъстърва, и бях любопитен да видя как ще я ловят с ръце, затова им казах:

— Чухте, че сме чужди по тези места. Не можем да ви забраним да ловите риба.

Те веднага започнаха да режат с ножовете си трева. Като събраха необходимото количество, донесоха камъни, за да преградят един по-голям завой на рекичката. Най-напред направиха долния, а после и горния бент. Водата изтичаше и наистина после човек лесно можеше да хване с ръце останалите на сухо риби. Тъй като въпреки простотата си заниманието беше интересно, ние също се включихме. Уловът беше богат и понеже хлъзгавите животинки непрекъснато ни се изплъзваха от ръцете, бяхме насочили вниманието си повече към тях, отколкото към тримата кюрди, когато изведнъж се разнесе силният вик на водача ни:

— Господарю, внимавай, те крадат.

Погледнах нагоре и забелязах, че тримата вече бяха яхнали конете ни: единият врания жребец, другият рижия, а третият беше върху коня на Линдси. Те изчезнаха още преди спътниците ми да успеят да се опомнят от ужаса.

— All devils, ^[5] конят ми! — извика Линдси.

— Аллах керим (Господи, бъди милостив), жребецът! — извика Мохамед Емин.

— След тях! — изрева Амад ал Гандур.

Бях единственият, който остана спокойно на мястото си. Нямахме работа нито с конекрадци, нито с много обиграни мъже, защото иначе нямаше да ни оставят другите коне.

— Спрете! Чакайте! — извиках аз. — Мохамед Емин, признаваш ли, че жребецът е отново твоя собственост?

— Да, емир!

— Добре! Не искам да ми го подаряваш отново, но мога да го взема веднъж на заем. Ще ми го дадеш ли за няколко минути?

— Но него го няма!

— Казвай бързо, даваш ли ми го или не?

— Да, емир.

— Тогава тръгвайте бързо след мен!

Скочих върху най-близко стоящия кон и препуснах след мошениците. Това, което бях очаквал, вече беше станало. Малко по-надолу единият от кюрдите лежеше с провесени ръце и крака върху жребеца, който правеше възможно най-лудешки скокове, за да хвърли крадеца. Още не се бях приближил достатъчно, когато нещастникът излетя на земята. Жребецът дойде и като му извиках, спря до мен. Бързо го яхнах, оставих другия кон и пришпорих Рих напред.

Кюрдът отново се беше изправил и се опитваше да избяга. Извадих един пистолет, хванах го за цевта и вдигнах ръка. Префучавайки близо край него, се наведох и го ударих с дръжката по главата така, че той падна. Прибрах пистолета и размотах ласото си от кръста. Видях, че другите двама яздят далеч напред. Сложих ръката си между ушите на жребеца и му извиках:

— Рих!

Той полетя по-бързо от птица във въздуха. За по-малко от минута настигнах този, който яздеше отзад.

— Спри! Слез от коня! — заповядах му аз.

Той се огледа, видях, че се изплаши, но не се подчини, а още по-бързо пришпори коня си. Вече се бях изравнил с него и хвърлих напред непогрешимата примка. Последва дръпване. Помъкнах го известно време напред, след което спрях, за да сляза. Мъжът лежеше неподвижно на земята. Въпреки изключително краткото време поради голямата скорост на коня ми бях го влачил на доста голямо разстояние и беше изгубил съзнание.

Измъкнах ласото, направих нова примка, оставих кюрда да лежи, метнах се на коня и се спуснах да догоня третия беглец. И него настигнах скоро. Теренът беше много подходящ, защото нямаше изход нито надясно, нито наляво. И на него заповядах да спре, но той не ме послуша. Тогава ласото изсвистя и примката здраво се стегна около ръцете му, които прилепнаха към тялото му. Конят ми направи още няколко скока, след което го спрях, защото и този кюрд лежеше като другия на земята, само че беше в съзнание, защото не го бях влачил дълго след себе си.

Скочих от седлото и увих цялото въже около него, после го изправих. Конят му стоеше разтреперан.

— Значи това бяха рибите, които искахте да хванете! Как се казваш?

Той не отговори.

— Преди това не беше ням. Не очаквай милост, ако не отговаряш! Как е името ти?

Той продължи да мълчи.

— Тогава ще останеш да лежиш тук, докато докарат другите двама.

Блъснах го й тъй като не можеше да помръдне, падна на земята с опънато тяло. Седнах до него, защото видях, че спътниците ми се задават отгоре. След малко отново се събрахме заедно, бяхме си взели конете обратно, а в добавка имахме и крадците, а най-хубавото беше, че храбрият Алло беше проявил съобразителност и докато ние гонехме кюрдите, беше разгънал одеялото си и увил в него рибата. Като я донесе, направихме една дупка в земята и накладохме огън. Макар и без вода и подправки, вкусно си похапнахме.

От това настроението на добрия Линдси се оправи. Затова пък доста омърлушени бяха тримата бедни дяволи, изпитали удоволствието от кратката езда. Не смееха да вдигнат поглед.

— Защо искахте да ни вземете конете? — попитах аз пленниците.

— Защото много ни трябва, тъй като сме бегълци.

Това наистина беше извинение, което бях по-склонен да разбера, отколкото да приема, че конекрадството при кюрдите е занаят, който не се смята за позорен.

— Ти си още млад. Имаш ли родители?

— Да. И другите също, а този тук има дори жена и дете.

— Те защо не говорят?

— Срамуват се, господарю!

— А ти не се ли срамуваш?

— Нали все някой трябва да ти отговори?

— Ти, изглежда, не си лошо момче и понеже ми е жал за вас, ще се опитам да измоля от спътниците си прошка за вас.

Но това бяха безплодни усилия, защото всички, дори Халеф и англичанинът, настояваха непременно да бъдат наказани. Линдси искаше да ги види пребити от бой, но се отказа от предложението си, като му каза, че това ще отнеме честта им, а на краденето на коне тук се гледа като на рицарска постъпка.

— Значи няма да ги бием — каза той. — Well! Тогава да им пърлим мустаците! Чудесно! Yes!

Разсмях се и запознах останалите с плана на Линдси. Те веднага се съгласиха. Хванахме здраво тримата мъже и след около две минути по лицата им стърчаха само обгорените остатъци от брадите им. После ги пуснахме. Никой от тях не се съпротивлява, нито пък каза дори и дума, но като си тръгваха, се изплаших от погледите, с които те се сбогуваха с нас.

Мина доста време и ние също се приготвихме за път. Тогава към мен се приближи Мохамед Емин.

— Емир, ще ми направиш ли една услуга?

— Каква?

— Искам да ти заема врания си кон за днес.

Хитрец! Смяташе, че е намерил начин отново да се помири с мен и постепенно да ме накара да си взема жребеца обратно.

— Не ми трябва — отговорих му аз.

— Да, но е възможно всеки миг да се наложи пак да го използваш както преди малко.

— Тогава ще те помоля да ми го дадеш.

— Много е вероятно да не ти остане време за това. Вземи да го яздиш, ефенди, защото никой друг не може да го язди.

— Само при условие, че си остава твоя собственост!

— Така да бъде!

Бях настроен помирително и изпълних желанието му, разбира се, само с уговорката, че никога няма да приемам коня обратно. Не предполагах, че ще се случи нещо съвсем неочаквано.

[1] Охрана. — Бел. пр. ↑

[2] Пушкало. — Бел. пр. ↑

[3] Добре. — Бел. пр. ↑

[4] Силахдар — майстор на оръжие. — Бел. нем. изд. ↑

[5] По дяволите (англ.). — Бел. пр. ↑

ТРЕТА ГЛАВА

ЗАГИНАЛ В БОЙ

Нямахме намерение да изкачваме планината Заргос, затова продължихме да пътуваме в долината, в която се намирахме, защото тя водеше почти право на юг. Минахме през няколко зелени хълма и накрая, малко преди залез-слънце, стигнахме до висока, самотна скала, зад която решихме да разположим лагера си за нощуване. Тръгнахме да я заобикаляме. Аз яздох начело, завих зад нея — и за малко не сгазих една жена, която държеше на ръце малко момченце и много се изплаши. В близост до едни храсти, имаше някаква каменна постройка, която, изглежда, не беше жилище на обикновен човек.

— Не се страхувай — помолих аз жената и ѝ протегнах ръка за поздрав от коня. — Аллах да благослови теб и това хубаво дете! На кого е къщата?

— На шейх Махмуд Канзур.

— На кое племе е шейх?

— На джиафите.

— Вкъщи ли си е?

— Не. Рядко идва тук, защото тази къща той използва само през лятото. Сега е далеч на север, където ще има празник.

— Чух вече за него. А кой живее тук, когато него го няма?

— Мъжът ми.

— А кой е той?

— Казва се Гибраил Мамраш и е домоуправител на шейха.

— Ще ни позволи ли да спим тази нощ в къщата?

— Приятели ли сте на джиафите?

— Чужденци сме, идваме отдалеч и сме приятели на всички хора.

— Чакайте тогава! Ще говоря с Мамраш.

Тя се отдалечи, а ние слязохме от конете. След малко при нас дойде един мъж на около четирийсет години. Имаше открито, честно лице и ни направи много добро впечатление.

— Аллах да благослови пристигането ви! — поздрави той. — Добре дошли, ако желаете да влезете.

Той се поклони, а след това подаде ръка на всеки поотделно. По учтивостта му разбрахме, че се намираме на персийска земя.

— Имаш ли място и за конете ни? — осведомих се аз.

— Имаме достатъчно и място, и храна. Могат да останат в двора и да ядат ечемик.

Имението се състоеше от един висок зид във формата на правоъгълник, в който се намираха къщата, дворът и градината. Като влязохме, видяхме, че къщата е разделена на две части и всяка една от тях е с отделен вход: вратата към стаите за мъжете се отваряше напред, докато за женските покои можеше да се влезе само от задната страна.

Разбира се, мъжът ни заведе в първата половина, която беше двайсет крачки дълга и десет широка и представляваше доста голямо помещение. Нямаше прозорци, но за такива служеха цепнатините между гредите под покрива. Целият под беше покрит с плетени от тръстика рогозки, а покрай стената бяха наредени малки възглавнички, които, макар че не бяха високи, представляваха истинско удобство за хора, седели седмици наред на седлата.

Седнахме на възглавниците, а стопанинът отвори намиращия се в ъгъла сандък и попита:

— Носите ли си лули?

Не мога да опиша впечатлението, което ми направи този въпрос! Алло беше останал вън при конете, ние останалите петима бяхме в стаята. Щом чухме въпроса на този несравним човек, и десетте ни ръце с всичките петдесет пръста посегнаха към лулите, а в хор се разнесе високо „дай!“

— Тогава позволете да ви поднеса тютюн!

Той донесе тревата, която дълго ни беше липсвала. Аллах ил Аллах, Аллах над всичко! Бяха онези така добре познати червени правоъгълни пакетчета, в които се съдържаше финият тютюн, отглеждан в Басиран на северната граница на персийската пустиня Лут. Лулите бяха натъкани за миг и тъкмо първите благоуханни кръгчета се издигнаха към тавана, когато се появи и жената с приготвената от мока напитка, която в повечето случаи нямаше нищо общо с моката, но тъй като и от нея се бяхме лишавали седмици наред, нямаше съмнение, че ще ни се услади. Чувствах се толкова добре, че

бих приел не един, а десет, дори и двайсет врани коня, ако Мохамед Емин искаше да ми ги подари, и се ядосвах, че напразно бях изгубил толкова време днес да ловя пъстърва. Но такъв е човекът — винаги е роб на мигновението!

Изпих три или четири чашки кафе и после излязох на двора с димяща лула, за да нагледам конете. Въглищарят съгледа лулата и от онова място на гората от брада, където можеше да се предполага, че е устата, се чу толкова неопикуемо, изпълнено скопнеж грухтене, че веднага се върнах вътре, за да измоля малко басиран и за него. Като му го занесох, вместо в лулата той го пхна в устата си. Неговият вкус беше по-различен от нашия.

Опасващият имението зид беше по-висок от човешки бой, така че конете ни се намираха в пълна безопасност, щом масивната порта, представляваща единствен вход, беше затворена. Това ме задоволяваше и се върнах отново в стаята, където стопанинът беше седнал вече при гостите и разговаряше с тях на арабски.

Скоро стопанката внесе хартиени фенери, които разпръскваха приятна, мека светлина, а после сервира и яденето, състоящо се само от студено приготвени пернати, с ечемичени питки към тях.

— Изглежда, тук има много птици — каза Мохамед.

— Много — отвърна Мамраш. — Езерото е наблизно.

— Кое езеро? — попитах аз.

— Зерибар.

— А, Зерибар, на чието дъно се намира градът на греха, построен от чисто злато?

— Да, господарю. Чувал ли си за него?

— Жителите му били толкова безбожни, че се подигравали на Аллах и Пророка, тогава Всемогъщият им изпратил земетресение, което погълнало целия град.

— Правилно си чул. В някои дни, като се плава по езерото при залез-слънце, на дъното се виждат блестящите златни дворци и минарета, а богопомазаните чуват дори гласа на мюезина:

„Хай ал ел селях!“ („Пригответи се за молитва!“) А после се вижда как потъналите се устремяват към джамията, където се молят и разкайват, за да бъде изкупен грехът им.

— Ти също ли си ги чувал и виждал?

— Не, но бащата на жена ми ми е разказвал. Ловял риба в езерото и станал свидетел на това, което разказва. Разрешете ми обаче да отида да залостя портата. Сигурно сте уморени и копнеете за почивка.

Той излезе и скоро чухме пантите да скърцат.

— Почтен човек, нали, мистър? — каза Линдси.

— Наистина. Не ни попита нито за имената ни, нито откъде идваме и накъде отиваме. Това е истинското ориенталско гостоприемство.

— Ще му дам хубав бакшиш. Well!

Стопанинът се върна и ни донесе възглавници и одеяла за спане.

— Живеят ли по тези места сред джиафите и бебехи? — попитах го аз.

— Малко. Джиафите и бебехите не се обичат. Но и много джиафи няма да срещнете, защото насам се премести едно племе на билба от Персия. Те са най-страшните разбойници, които може да има, и се предполага, че имат намерения да ни нападнат. Затова джиафите заминаха със стадата си надалеч.

— А ти защо остана?

— Така ми заповяда господарят.

— Но разбойниците могат да ти отнемат всичко!

— Ще се натъкнат на зида, но няма да могат да влязат вътре.

— Тогава ще станеш жертва на кръвното им отмъщение.

— Няма да могат да ме намерят. Езерото е обградено от тръстика и блато. Там има скривалища, които чужденецът по тези места няма да е в състояние да намери. Разрешете ми сега да се оттегля, за да не ви преча да си почивате!

— Вратата отворена ли ще остане? — попитах аз.

— Да. Защо?

— Свикнали сме да пазим на смени конете си, затова искаме да можем да излизаме и влизаме.

— Не е необходимо да пазите, аз самият ще ви бъда пазач.

— Добрината ти е по-голяма, отколкото бихме желали, но те молим да не жертваш заради нас съня си!

— Вие сте мои гости и Аллах ми заповядва да бдя над вас. Нека ви дари спокойствие и щастливи сънища!

Необезпокоявани, използвахме гостоприемството на любезния кюрд джиаф. Когато на другия ден отново тръгнахме на път, нашият хазяин ни посъветва да не се отдалечаваме много на изток, защото бихме могли да се натъкнем на разбойническото племе билба. Смяташе, че е най-добре да потърсим Дялах и по нейния бряг да стигнем до южната равнина. Аз лично нямах никакво желание да следвам този съвет, защото мислех за бебехите, на които можехме да попаднем, ако ни преследваха. Но този план толкова хареса на двамата хадедихни, че в крайна сметка трябваше да се съглася с мнението им.

След като богато дарихме Мамрах и жена му, според техните представи, тръгнахме на път. По нареждане на Мамрах ни придружиха няколко джиафи на коне. След няколко часа стигнахме до долината, разположена между хълмовете на Заргос и Ароман. През тази долина води известният Шамайски път, осъществяващ пряката връзка между Сюлеймания и Кирманша. Спряхме до една малка рекичка.

— Това е река Гаран — каза водачът на джиафите. — Вече сте на верния път, защото само трябва да вървите покрай реката, а тя се влива в Дялах. Хайде, сбогом! Аллах да ви води!

Той се върна с хората си обратно, а ние отново трябваше да разчитаме само на себе си.

На следващия ден стигнахме до Дялах, която се спускаше надолу към Багдад. Седнахме на брега за обедна почивка. Беше светъл, слънчев ден, който никога няма да забравя. Вдясно от нас шумяха водите на реката, отляво се издигаше нисък хълм, обрасъл с кленове, чинари, кестени и дрян. Пред нас се виждаше задната част на постепенно извисяващ се нагоре хребет, чиято прорязана от цепнатини корона от скали приличаше на развалини от рицарски замък.

Бяхме взели от Мамраш малко храна, но тя свърши, затова нарамих пушката си и тръгнах да видя дали не бих могъл да убия нещо за ядене. Вървах по споменатия хребет около половин час, без да срещна какъвто и да е дивеч, затова отново се върнах към долината. Още не бях стигнал до нея, когато вдясно от себе си чух изстрел, а веднага след него и втори. Кой ли стреляше? Ускорих крачките си, за да отида при другарите си. Като стигнах до тях, намерих само англичанина, Халеф и Алло.

— Къде са хадедихните? — попитах аз.

— Да търсят месо — отговори Линдси.

Той също беше чул изстрелите, но смяташе, че са стреляли хадедихните. Отново изтрещяха два-три изстрела, а малко след това още няколко.

— За бога, бързо на конете! — извиках аз. — Те са в беда! Метнахме се на конете и препуснахме напред. Алло ни следваше малко по-бавно с конете на хадедихните. Отново изгърмяха два изстрела, а после чухме кратък, остър пукот от пистолет.

— Битка, това е битка! — извика Линдси.

Спуснахме се към ливадата, опасваща реката, там заобиколихме един завой на веригата от хълмове и видяхме толкова близо пред себе си мястото на сражението, че веднага трябваше да се включим в него.

В тревата близо до реката лежаха няколко камили, а близо до тях пасяха доста коне. Нямах време да броя колко са животните. Видях само една окачана тахтеривана близо до камилите, а вдясно до скалата шест или осем непознати силуета, защитаващи се срещу превъзхождащи ги кюрди, а точно пред нас беше Амад ал Гандур, който се биеше с пистолета срещу куп врагове, които го бяха обградили. Близо до него на земята лежеше Мохамед Емин, сякаш беше мъртъв. Нямах време за въпроси и колебания. Стрелях с пушката и се врязах в кюрдите.

— Ето го, ето го! Пазете коня му! — чух да вика един глас.

Огледах се и го познах — беше шейх Гасахл Габоя. Беше казал последната си дума: Халеф се спусна към него и го застреля. Започна битка, чиито подробности не съм в състояние да опиша, тъй като и самият аз не можах да си ги спомня след края на битката. Видът на убития хадедихн беше оказал върху нас страшно въздействие. Заслепени от гняв, щяхме да се спуснем и срещу хиляда копия, ако ги бяха насочили към нас. Знаем само, че от мен и коня ми течеше кръв, че трещяха изстрели, светкавиците от които проблясваха край очите ми, че парирах нанасяните ми удари и че някой неотлъчно се биеше до мен и отклоняваше насочените към мен нападения, които не можех да забележа — верният Халеф. После конят ми се изправи на задните си крака, бяха го намущкали във врата вместо мен. Той се вдигна високо нагоре и се преметна. Повече не виждах и не чувствах нищо.

Като се свестих, видях очите на моя дребен Халеф пълни със сълзи.

— Хамдулиллях (Благодаря на Бога), той е жив! Той отваря очи!
— извика Халеф не на себе си от радост. — Боли ли те, сихди?

Исках да отговоря, но не можах. Толкова бях изтощен, че клепачите ми отново се затвориха.

— Я Аллах, я язык, я вай (о Боже, той ще умре!) — чувах го аз да се вайка, после отново изгубих съзнание.

По-късно бях като в сън. Биех се с дракони и змейове, срещу великани и гиганти, но изведнъж тези зловещи образи изчезнаха, Обгърна ме сладко ухание, тихи звуци като ангелски гласове достигаха до ушите ми, а около мен се суетяха четири меки, топли ръце. Все още ли бе сън това, или беше действителност? Отново отворих очи.

Отсамните възвишения на планините блестяха под последните лъчи на залязващото слънце, а над долината вече се спускаше здрач, но все още беше достатъчно светло, за да видя добре двете красиви женски глави, които се бяха навели над мен от двете ми страни.

— Дирига бия (О, да изчезваме!) — чух да вика някой на персийски език. Воалите се спуснаха над лицата им и двете жени избягаха.

Опитах се да седна и успях. Забелязах, че съм ранен под ключицата. Както по-късно узнах, беше ме улучило копие. Болеше ме цялото тяло. Чувствах се като разнищен. Раната ми бе грижливо превързана и ароматът, който бях усетил преди, все още ме облъхваше.

Ето че дойде Халеф и каза:

— Аллах керим! (Господ е милостив!) Той ти върна живота, да се слави вечно името му!

— Ти как се измъкна, Халеф? — попитах го аз със слаб глас.

— Благополучно, сихди. Ранен съм в бедрото. Куршумът е направил дупка и е излязъл.

— А англичанинът?

— Един куршум леко го е одраскал по главата и са му отрязани два пръста на лявата ръка.

— Горкият Линдси! По-нататък!

— Алло получи доста силни удари, но не е загубил кръв.

— А Амад ал Гандур?

— Не е ранен, но не говори.

— А баща му?

— Мъртъв е. Аллах да го приеме в рая!

Той замълча, аз — също. Потвърждението за смъртта на моя приятел ме потресе. Едва след дълга пауза попитах Халеф:

— А как е враният ми жребец?

— Раните му са болезнени, но не са опасни. Още не знаеш какво всъщност се случи. Да ти разкажа ли?

— Не сега. Искам да се опитам да отида при останалите. Защо всъщност бях далеч от вас?

— Защото жените на персиеца искаха да те превържат. Сигурно е много благороден и богат господар. Вече напалихме огън. Ще го намериш там.

Наистина ставането ми причини доста болки, но с помощта на Халеф успях и можех да вървя. Недалеч от мястото, където бях лежал, гореше огън и Халеф ме поведе към него. Към мен идваше високият англичанин.

— Ето ви и вас, мистър! Паднахте доста славно, но както изглежда, имате дяволски здрави ребра. Мислехме, че сте умрели.

— А вие как сте? Главата и ръката ви са превързани?

— Имам една драскотина точно там, където френолозите предполагат, че е разумът. Няма ми малко коса и парченце кост, но нищо не мога да кажа. Yes! Наистина няма ми и два пръста, но не са ми притрябвали чак толкова!

Заедно с англичанина до огъня се бе изправил още един човек. Беше мъж с горда осанка и хубаво, съразмерно телосложение. Облечен беше в дълъг и много широк, направен от червена коприна сирджам,^[1] приахан^[2] от бяла коприна и стигаща до коленете, тясна алкалик.^[3] Отгоре носеше каба^[4] от тъмносиня коприна и фин вълнен балапуш^[5] със същия цвят. На тънък кашмирен пояс около кръста му висеше скъпа сабя, до която блестяха позлатени дръжки на два пистолета, кама и кинжал. Обут беше с високи обувки за езда, а на главата си носеше позната шапка от агнешка кожа, около която беше увит скъп шал на бели и сини ивици. Той се приближи до мен, поклони се и каза:

— Ми невахет кердем тура! (Моите почитания!)

— Ми шекер кердем тура! (Благодаря ти!) — отговорих аз, като се поклоних също така учтиво.

— Емир, неберд азмаи! (Емир, ти си много опитен воин!)

— Мир, павахани! (Господарю, ти си герой!)

— Пурадареум ту! (Аз съм твой брат!)

— Вафалдарем ту! (Аз съм твой приятел!)

Подадохме си ръце, а после той учтиво каза:

— Вече знам името ти. Наричай ме Хасан Арджир-мирза и ме считай за свой слуга!

Той имаше титлата мирза, която в Персия се дава обикновено на принц. Значи все пак беше важна личност.

— На твоите заповеди! — отговорих му аз.

— Тези осем мъже са ми подчинени. Ще се запознаеш с тях. Той посочи към осем души, стоящи наблизко почтително, а после продължи:

— Ти си господар на бивака. Седни.

— Подчинявам се на желанието ти, но преди това ми позволи да утеша приятеля си!

Трупът на Мохамед Емин се намираще недалеч от огъня. До него, обърнат с гръб към нас, неподвижно седеше синът му Амад. Пристъпих до него. Старият хадедихн беше прострелян в челото, а дългата му бяла брада беше станала червена от кръвта, изтекла от една дълбока рана на врата. Коленичих до него безмълвно. След доста време, като успях да овладее вълнението си, сложих ръка на рамото на Амад.

— Амад ал Гандур, скърбя с теб!

Той не отговори и не помръдна. Положих всички усилия да го накарам да каже нещо, но напразно. Сякаш болката го бе превърнала в статуя. Върнах се до огъня и исках да седна до персиеца, но за малко не се спънах във въглищаря, който лежеше по корем и тихо стенеше.

Прегледах го — нямаше абсолютно никакви наранявания, но вероятно му бяха нанесени някакви удари, които му бяха причинили болка. Успях да го успокоя бързо.

Хасан Арджир-мирза също не беше ранен, ала хората му бяха пострадали лошо. Никой от тях обаче не издаваше по какъвто и да е начин, че изпитва болка.

— Емир — каза той, щом седнах до него, — ти дойде точно навреме, ти си нашият спасител!

— Радвам се, че съм успял да ти помогна!

— Ще ти разкажа как стана.

— Разреш ми преди това да попитам за най-важното. Кюрдите избягаха ли?

— Да, изпратих след тях двама от слугите си да ги наблюдават. Бяха над четирийсет души. Изгубиха много хора, докато ние скърбим само за един-единствен, твоя приятел. Накъде води пътят ви, емир?

— Към пасищата на хадедихните, отвъд Тигър. Бяхме принудени да вървим по обиколни пътища.

— Аз отивам на юг. Чух, че си бил в Багдад?

— Само за малко.

— Знаеш ли пътя дотам?

— Не, но лесно ще го намеря.

— А този от Багдад за Кербела?

— Също. В Кербела ли искаш да отидеш?

— Да. Бих желал да посетя гроба на Хофеин.

Тази новина страшно много ме заинтригува. Той беше шиит. Прииска ми се да мога да направя това интересно пътуване с него.

— Как стана така, че си тръгнал през тези планини? — попитах аз.

— За да избягна разбойническите арабски племена, които обикновено дебнат за плячка на пътя на отиващите на поклонение богомолци.

— И така попадна в ръцете на кюрдите. От Кирманша ли идваш?

— От още по-далеч. Тук сме от вчера. Един от хората ми беше отишъл в гората и видял отдалеч, че кюрдите идват. Те също го забелязали, проследили го и стигнали до бивака ни, където ни нападнаха. По време на боя, в който мислехме, че сме по-слаби, се появи храбрият старец, който лежи сега там на земята. Той веднага застреля двама кюрди и се впусна в битката. После дойде и синът му, който е също толкова храбър като баща си, и въпреки това щяха да ни победят, ако не се бяхте появили вие. Емир, животът ми и всичко, което имам, е твое! Пътувай с мен колкото ти е възможно по-дълго!

— Бих искал да е така, но имаме мъртвец и сме ранени. Трябва да го погребем и да останем, понеже раните ще ни причинят треска.

— Аз също ще остана, защото слугите ми са ранени.

Както говорехме, изведнъж ми хрумна, че не съм виждал Доян. Попитах англичанина за кучето, но той не можа нищо да ми каже за него. Халеф беше видял и Доян да взема участие в боя, но не знаеше нищо по-конкретно.

Слугите на персиеца донесоха много храна и си приготвихме на огъня ядене. След като се нахранихме, станах, за да разузная около лагера и да потърся Доян. Халеф дойде с мен. Най-напред се отправихме към конете. Горкият жребец лежеше на земята. Освен споменатия удар от копие беше получил и една доста дълбока рана от куршум, но Халеф го беше превързал. Наблизо се бяха разположили камилите. Бяха пет и преживяха, но беше вече доста тъмно, за да мога да преценя стойността им. До тях се намираха товарите им, а на известно разстояние се виждаше и тахтериваната, подслонът на двете жени, които бяха избягали, като отворих очи.

— Ти си видял, като падам, Халеф. Какво стана после?

— Мислех, че си умрял, сихди, и ме обзе ярост. Англичанинът също искаше да отмъсти за теб и вече не можеха да ни устоят. Персиецът е много храбър мъж, а и хората му също.

— Не взехте ли плячка?

— Оръжие и няколко коня, които ти не забеляза в тъмнината. Персиецът нареди да хвърлят убитите във водата.

— Сред тях може да е имало и ранени?

— Не знам. След битката те прегледах и установих, че сърцето ти още бие. Искях да те превържа, но персиецът не ми позволи. Нареди да те отнесат на онова място, където се събуди, и те превързаха две жени.

— Какво научи за тях?

— Едната е жена, а другата сестра на персиеца. Имат и една стара прислужница, която се е сгушила до тахтериваната и непрекъснато дъвче фурми.

— А персиецът, какъв е той?

— Не знам. Прислужникът му не казва нищо. Може да му е забранено да издава сана на господаря си и мисля, че...

— Спри! — прекъснах го аз. — Ослушай се!

Толкова се бяхме отдалечили от лагера, че оттам не се чуваха вече никакви шумове и наоколо цареше дълбока тишина. Когато Халеф казваше последните си думи, ми се стори, че чувам някакъв много познат звук. Спряхме й се послушахме. Да. Наистина, сега ясно се чуваше сърдитият лай, с който хрътката обикновено съобщаваше, че е хванала враг. Но не можехме да определим посоката, от която идваше звукът.

— Доян! — извиках аз високо.

На повикването си получих ясен отговор, идващ от храстите, покриващи склона. Бавно се заизкачвахме нагоре. За да се ориентираме по-добре, виках от време на време кучето, което веднага се обаждаше. Накрая чухме краткото, свистящо скимтене, с което то обикновено изразяваше радостта си, и то ни отведе точно при него. На земята лежеше един кюрд, а върху него стоеше храброто куче, готово да нанесе смъртоносно ухапване. Наведох се, за да видя мъжа. Не можех да разпозная чертите на лицето му, но излъчващата се от тялото му топлина доказваше, че е жив, макар да не смееше да мръдне.

— Доян, назад!

Кучето се подчини, а аз заповядах на човека да стане. Той го направи, поемайки си дълбоко дъх, по което разбрах, че бе изпитал неопишваем ужас. Разпитах го и той се представи за кюрд от племето соран. Тъй като знаех, че сораните са смъртни врагове на бебехите, подозирах, че е бебех, представящ се за соран, за да се спаси.

Затова го попитах:

— Как се озова в това положение, като си соран?

— Изглежда си чужденец в тази страна — отвърна той, — щом задаваш такива въпроси. Сораните бяха велики и могъщи. Живееха на юг от булба, състоящи се от четири племена: румок, манзар, пиран и намаш, със седалище в Харир, най-хубавата столица в Кюрдистан. Но Аллах Отдръпна ръката си от тях и силата им ги напусна и отиде при враговете им. Последният им бивак беше в околностите на Кеуи Санджак, тогава дойдоха бебехите и го изравниха със земята. Откраднаха им стадата, отведоха момичетата и жените им, а мъжете, младежите и момчетата им убиха. Спасиха се малцина, за да се разпръснат по света и да се крият в самота. И аз съм от тези последни сорани. Живея горе между скалите, жена ми е мъртва, братята и децата ми са убити. Вече нямам кон, притежавам само пушка и нож. Днес чух изстрели и се спуснах долу, за да гледам битката. Видях враговете си, бебехите, и грабнах пушката. Скрит зад дърветата, убих не един бебех. Все още можеш да намериш куршумите ми в телата им. Убих ги от омраза и защото исках да си взема от тях кон. Тогава това куче забеляза пламъците на пушката ми и ме е взело за враг. Нападна ме. Ножът ми беше паднал, а пушката ми не бе заредена. Опитах се да го махна от себе си с дулото на пушката си и побягнах, но то ме събори

на земята. Видях, че ще ме разкъса, ако се опитам да помръдна, и останах да лежа неподвижно. Бяха ужасни часове!

Човекът казваше истината и въпреки това трябваше да бъде предпазлив.

— Ще ни покажеш ли жилището си? — попитах аз.

— Да. Имам колиба от мъх и клони, а леглото ми е от трева и листа; това е всичко.

— Къде е пушката ти?

— Сигурно е някъде наблизно.

— Потърси я!

Той тръгна да я търси, а ние двамата останахме да го чакаме.

— Сихди — прошепна Халеф, — той ще избяга.

— Ако е бебех, да. Но той наистина е соран, така че ще се върне и вече ще можем да му вярваме. Не мина много време, и отдолу се чу глас:

— Елате долу, господарю! Намерих и пушката, и ножа. Слязохме при него. Изглежда, все пак беше честен човек.

— Ще дойдеш с нас до лагера ни — казах му аз.

— С удоволствие, господарю! — отвърна той. — Но няма да мога да разговарям с персийците, защото говоря само кюрдски и арабски.

— Добре ли говориш арабски?

— Да, слизал съм чак до морето и съм ходил дори до Фрат и познавам тези земи и пътищата.

Зарадвах се на това, защото за нас беше добре дошло, че намерихме този човек. Появата му предизвика оживление край лагерния огън, но най-голямо впечатление направи той на Амад ал Гандур, който излезе от душевното си вцепенение веднага щом го видя.

Младият хадедихн шейх помисли кюрда соран за бебех и сграбчи камата си. Сложих ръка на рамото му и казах, че този човек е враг на бебехите и е под моя закрила.

— Враг на бебехите! Познаваш ли тях и пътищата им? — попита той припряно кюрда соран.

— Познавам ги — отговори мъжът.

— Тогава пак ще поговоря с теб.

Като каза това, Амад ал Гандур отново се обърна и седна до трупа. Обясних на персиеца как бяхме срещнали сорана и той се съгласи човекът да остане при нас.

След известно време се върнаха и останалите слуги на персиеца и съобщиха, че бебехите са отишли доста на юг и после по обиколен път са се върнали бързо надясно към хълмовете на Мериван. Значи не беше необходимо повече да се страхуваме от тях и персийците отидоха да спят, след като заедно уговорихме необходимите предпазни мерки.

Потърсих Амад ал Гандур и го помолих да легне да си почине.

— Да си почивам ли? — отговори той. — Емир, само един човек може да си почива сега: този мъртвец. За съжаление той няма да почива в гробищата на хадедихните, погребан в земята от децата на своето племе, които го оплакват. Ще лежи в тази чужда земя, над която витае проклятието на Амад ал Гандур. Той тръгна, за да ме върне в родината. Вярваш ли, че ще я видя, без да отмъстя за смъртта му? Видях и двамата, този, който го прободде, и другия, който изпрати куршума във високото му чело. И двамата се измъкнаха, но ги запомних и ще ги изпратя при шейтана!

— Разбирам гнева и болката ти, но те моля да запазиш ясен разума си. Искаш да настигнеш бебехите, за да отмъстиш за смъртта на баща си. Размислял ли си какво означава това?

— Тар (кръвното отмъщение) го повелява и аз ще се подчиня. Ти си християнин и не ни разбираш, емир. — Той мълча известно време, а после попита: — Ще ме придружиш ли в преследването на бебехите, емир?

Отговорих му отрицателно и той сведе глава с думите:

— Знаех, че Аллах е създал земя, на която няма истинско приятелство и благодарност.

— Представата ти за приятелство и благодарност е погрешна — отвърнах аз. — Спомни си миналото и ще признаеш, че съм бил истински приятел на баща ти, и трябва да си ми благодарен за това. Готов съм с риск на живота си да те придружа до пасищата на шаммарите, но тъкмо като твой приятел трябва да те възпра да се излагаш на опасност, която може да отнеме живота ти.

— Пак ти казвам: ти си християнин и говориш, и действаш като такъв. Самият Аллах желае да отмъстя за баща си, защото тази вечер

чрез теб ми изпрати възможност за това. Сега те моля да ме оставиш сам!

— Ще изпълня желанието ти, но те моля да не предприемаш нищо, преди да го обсъдиш с мен.

Той се обърна, без да отговори. Предчувствах, че е взел решение, в чието изпълнение чувстваше, че ще му попреча, и се заех да го наблюдавам.

Като се събудих на другата сутрин, той все още седеше на същото място, но при него беше кюрдът соран и разговаряха много оживено. Другите също се бяха събудили вече. Персиецът седеше до тахтериваната и говореше с плътно забулените жени.

— Емир, искам да погребва баща си. Ще ми помогнете ли? — попита ме Амад ал Гандур.

— Да. Къде трябва да бъде погребан?

— Този мъж казва, че горе между скалите имало едно място, сгрявано от слънцето сутрин при изгрев и вечер при залез. Искам да видя това място.

— Ще те придружа — отвърнах аз.

Персиецът едва беше забелязал, че се изправлям, и дойде при мен, за да ме поздрави с утрото, а като чу какви са намеренията ни, предложи да дойде с нас. На билото на хълма намерихме огромен скален къс и решихме там да направим погребението. Наблизо се намираше мизерната колиба на сорана, а малко по-нататък, имаше затворено от всички страни равно място, което беше много подходящо за лагер, още повече че в него имаше и извор. Решихме да се настаним тук, да доведем животните си и да пренесем вещите си. Тази работа беше съпътствана с доста трудности, но успяхме да се справим. Тези, които не бяха ранени или раните им бяха леки, поеа тежката работа по приготвянето на гроба, а другите се заеха да правят колиба за жените, отделена от подслона на мъжете с плътна стена от клони. Тъй като конете не можеха да понасят изпаренията на камилите, бяха отделени от тях.

По обяд всичко в лагера бе сложено в пълен ред. Персиецът бе добре запасен с брашно, кафе, тютюн и други необходими неща. Месо можехме да си набавяме без затруднения с пушките си, затова нямаше защо да се страхуваме, че ще изпитваме лишения.

Гробът бе завършен по-късно. Представляваше висок над осем стъпки каменен конус, в който имаше оставена ниша за полагане на трупа, който трябваше да бъде погребан по време на могореб.^[6] Амад ал Гандур сам го приготви за погребението, въпреки че според догмите на вярата му по този начин се омърсяваше.

Когато малкото траурно шествие потегли, слънцето клонеше към залез. Отпред вървяха Алло и кюрдът соран, които носеха мъртвеца върху направена от клони носилка. Ние останалите ги следвахме, наредени по двойки, а Амад ал Гандур ни чакаше до гроба. Отворът му сочеше на запад-югозапад, точно към киблята на Мека, и като положиха мъртвеца в него, лицето му бе обърнато към онези места, където Пророкът на мюсюлманите бе приемал посещенията и признанията на ангелите.

Амад ал Гандур пристъпи към мен с преbledняло лице и попита:

— Емир, наистина, ти си християнин, но си бил в свещения град и знаеш свещената книга. Ще окажеш ли последна чест на мъртвия си приятел и да му прочетеш сурата на смъртта?

— Разбира се, ще му прочета и сурата за затварянето.

— Тогава да започваме!

Слънцето вече беше стигнало до западния хоризонт и всички коленичиха, за да кажат наум могореб. После отново се изправихме и застанахме в полукръг около отвора на гроба.

Настъпи тържественият момент. Мъртвецът седеше изправен в последното си жилище. Залезът хвърляше пурпурни лъчи върху мраморното му лице, а силният тук горе полъх на вятъра накара дългата му бяла брада да потрепне.

Тогава Амад ал Гандур се обърна по посока на Мека, вдигна сплетените си ръце и каза:

— В името на всемилостивия Бог! Хвала и слава на Господа, повелителя на света, който ще властва в Деня на Страшния съд. На теб искаме да служим и на теб искаме да се молим, да ни водиш по правия път, пътя, по който ще се радваме на милостта ти, а не по пътя, на който ти се гневиш, и не по пътя на грешниците!

И аз вдигнах ръце като него и казах от петдесет и седмата сура, наречена „Възкресението“, думите:

— В името на всемилостивия Господ! Заклевам се в Деня на Страшния съд, заклевам се в душата, обвиняваща сама себе си:

наистина ли човекът вярва, че няма да можем да съберем някога тленните му останки? Наистина ще успеем да съберем и най-малките костички дори от пръстите му, но човек сам отрича онова, което е пред него. Той пита: И кога ще дойде денят на възкресението? Когато очите губят светлика си, луната притъмнява и слънцето и луната се събират в едно, човекът ще попита в този ден: „Къде може да се намери убежище? Но напразно, защото няма място за спасение.“ Вие живеете отминаващия бързо живот и не се замисляте за предстоящото. Някои лица ще засияят в този ден и ще съзрат своя Господ, но други ще изглеждат тъжни, защото над тях се спуска дълбока печал. Наистина! На такъв човек в часа на смъртта душата му засяда в гърлото и стоящите наоколо казват: Кой ще донесе вълшебното питие за спасението му? Значи е дошъл денят на заминаването; той прибира краката си един до друг и го отнасят при съдията му, защото не е вярвал и не се е молил. Затова горко ти, горко! И пак, горко ти, горко! Вярва ли човекът, че му е дадена пълна свобода? Не е ли той хвърлено зрънце? Над него твори Господ и го превръща в човек. Не би ли могъл този, който е сътворил това, да го събуди за нов живот?

Отново се обърнах към мъртвеца и казах:

— Аллах ил Аллах! Един е Господ и всички ние сме негови деца. Той ни направлява с ръка и ни държи до десницата си. Той ни превръща в братя и ни изпраща на земята, да му служим и в сговор да се радваме на милосърдието и състраданието му. Той оставя тялото да се развива и душата да расте, докато се устреми към небето. Тогава изпраща ангела на смъртта да я освободи и да я заведе до кладенеца, от който се пие вечен живот. Така тя се освобождава от болката и страданието и не обръща внимание на плача на онези, които скърбят край мъртвата ѝ обвивка. Тук лежи Хаджи Мохамед Емин Бен Абдул Мутахер ас Сейм Ибн Абу Меруем Башар еш Шохана, храбрият шейх на хадедихните от племето аш шаммар. Той е бил любимец на Аллаха; езикът му никога не е изричал лъжа, а ръката му е вършила благодеяния във всички колиби, в които е живеела нищетата. Той беше най-мъдрият съветник, герой в боя, приятел на приятелите; от него се страхуваха враговете му, но го почитаха всички, които го познаваха. Затова Аллах не пожела той да умре в тъмнината на шатрата, а му изпрати Абу Джаях,^[7] да го отзове по време на боя от воините, които стоят сега около него. Сега прахът се връща в земята. Лицето му е

обърнато към златната Мека, но душата му е изправена пред Всемилютивия и гледа към великолепието, което очите на нито един смъртен не могат да видят. Негов е животът, а за нас утешението, че и ние някога ще застанем до него, когато дойде Иса Бен Мариам^[8] да съди живите и умрелите!

После се приближиха Алло и кюрдът соран, за да затворят гроба. Отново понечих да взема думата, когато персиецът ми даде знак с ръка. Той пристъпи напред и каза част от осемдесет и втората сура:

— В името на всемилютивия Бог! Когато небесата се разтворят и звездите се разпръснат, моретата се смесят, а гробовете се обърнат, тогава всяка душа ще знае какво е извършила и оставила след себе си. Така е и въпреки това се отрича Денят на Страшния съд. Но над вас са поставени пазачи, които записват всичко, което правите. Праведните ще поискат блаженството на рая, но злосторниците ще изпитат мъченията на ада. В този ден никоя душа няма да може да направи нещо за друга, защото в този ден господството е единствено само на Бога!

Отворът вече беше затворен и оставаше да се каже последната молитва. Искях да прочета и нея, но напред излезе Халеф. В очите на храбрия хаджия блестяха сълзи, а гласът му трепереше, като каза:

— Искам аз да прочета молитвата!

Той коленичи, сплете ръце и заговори:

— Чухте, че всички ние сме братя и Аллах ще ни събере заедно в Деня на Страшния съд. Слънцето вече залезе и утре отново ще се издигне. Така и ние ще се събудим там горе, като умрем. О, Аллах, нека бъдем от тези, които са достойни за милостта ти, и не ни отделяй от онези, които сме обичали тук. Ти си всемогъщ и можеш да изпълниш и тази молба!

Погребението бе необичайно. Един християнин, двама сунити и един шиит бяха говорили на гроба на мъртвия, без Мохамед да изпрати отгоре гръм. Що се отнася до мен, не смятах, че върша грях, като се сбогувах с мъртвия си приятел на езика, който той бе говорил приживе. Участието на персиеца обаче бе доказателство, че превъзхожда мюсюлманите по образованост на духа и сърцето. А Халеф бих прегърнал от благодарност за обикновените кратки думи. Отдавна вече знаех, че той и не подозираше, че е мюсюлманин само външно, но в душата си вече бе християнин.

Вече се канехме да си тръгваме. Тогава Амад ал Гандур извади камата си, отчупи с нея едно парче от камъка на гроба и го взе със себе си. Знаех какво означава това и вече бях убеден, че нито едно човешко същество няма да е в състояние да го придума да се откаже от отмъщението. Вечерта той не яде и не пи, не взе участие в разговорите, не желаше дори и с мен да размени няколко думи. Отговори само на една моя забележка.

— Знаеш — казах му аз, — че Мохамед Емин си взе врания жребец обратно. Сега той е твой.

— Тогава имам право отново да го подаря?

— Без съмнение.

— Подарявам ти го.

— Не го приемам.

— Тогава ще те принудя да го задържиш!

— И как ще направиш това?

— Ще видиш. Леилкум саиде! (Лека ноц!)

Той се обърна и ме остави. Разбрах, че е време да удвоя вниманието си върху него. Но се случи нещо съвсем друго. Въобще тази вечер беше мрачна и тъжна. Персиецът се оттегли зад стената от клони, хората му се бяха скупчили един до друг, а аз мълчаливо седях с Халеф и англичанина до извора, където охлаждахме изгарящите ни рани. Смъртта на Мохамед Емин бе разстроила всеки от нас повече, отколкото искахме да признаем. Поради температурата, с която кръвта ми течеше във вените, от време на време ме побиваха студени тръпки — това бе приближаването на треската. Халеф също го тресеше вече.

Прекарах тежка ноц, но силният ми организъм не допусна настъпването на сериозна криза. Сякаш чувствах преминаването на всяка отделна капка кръв през вените си. Полубуден, сънуващ или фантазиращ, се мятах насам-натам, говорих с всички възможни хора, които фантазията ми си представяше, но все пак знаех, че е заблуда, и чак на разсъмване заспах дълбок сън, от който се събудих едва надвечер. Споменаваното вече ухание отново ме обгръщаше, но вместо двата чифта красиви очи срещу мен блестеше огромната подутина от носа на англичанина.

— Събудихте ли се? — попита той.

— Мисля. Какво? Слънцето там ли е? Ами то вече се свечерява!

— Радвайте се, мистър! Жените ви излекуваха. Изпратиха ви капки за раните. Халеф ти ги сложи. После една от тях дойде и ви наля нещо между зъбите. Мисля, че не беше бира!

— Коя беше?

— Едната. Другата остана там. Но може и да е била другата, а едната да е останала там. Не знам!

— Имам предвид тази със сините или другата с черните очи?

— Не видях очи. Увити са като пощенски пакети. Но сигурно е била онази със сините очи.

— Защо предполагате така?

— Защото се отървахте само с насинено око. Изглежда, се чувствате доста добре!

— Определено. Действително се чувствам свеж и бодър.

— И аз се чувствам така. Също си сложих от тези капки на раните и вече не усещам болка. Отлична микстура! Искате ли да ядете?

— Имате ли нещо? Гладен съм като вълк.

— Ето! Синеоката го изпрати. А може да е била и чернооката.

До мен имаше сребърен поднос със студено месо, квасен хляб и други най-различни лакомства. До него имаше чайник, който обаче вместо с чай бе пълен със силен месен бульон, и то още топъл.

— Тези дами, изглежда, са знаели, че ще се събудя, преди да изстине бульонът — казах аз.

— Чайникът ви чака още от обед. Щом изстинеше, те изпращаха старицата да го вземе и отново го стопляха. Явно се радвате на благоволенieto им.

Едва сега се огледах по-добре около себе си. Наблизо лежеше Халеф и спеше. Освен него не се виждаше жив човек.

— Къде е персиецът? — попитах аз.

— При жените. Тази сутрин беше на лов и уби една планинска коза. Така че пиете кози бульон.

— Приготвен от такива ръце, е особено вкусен!

— Мисля, че старата го е приготвила! Yes!

— Къде е Амад ал Гандур?

— Тази сутрин тръгна много рано да се поразходи с коня си. Скочих и извиках:

— Той е тръгнал! Безразсъдник!

— С възлищаря и кюрда соран. Yes!

Сега вече знаех какво бе имал предвид, като каза, че сам Аллах му е изпратил средството за отмъщение. Соранът кюрд, който беше смъртен враг на бебехите, щеше да му бъде преводач. Но въпреки това нещастният хадедихн бе за съжаление. Можех да се обзаложа на десет срещу едно, че той никога няма да се върне отново при племето си. И дума не можеше да става да го последвам. Първо, преднината му бе прекалено голяма, второ — бях ранен и, трето — нямахме никакво намерение заради кръвното отмъщение на някой друг самите ние да ставаме убийци.

— С жребеца ли тръгна? — попитах аз.

— Врания кон ли? Той е тук — отговори Линдси. На всичко отгоре и това! Значи по този начин Амад ал Гандур ме принуждаваше да приема коня като подарък от него! Наистина в момента не знаех да се ядосвам ли, или да се радвам. Въобще изчезването на хадедихна беше случка, която не ми беше безразлична. Трябваше да я премисля, за да мога да се примиря с нея.

— Значи и Алло тръгна с него? — попитах аз. — А как стои въпросът с парите му?

— Остави ги. Ядосах се! Не искам подаръци от възглицар.

— Успокойте се, сър! Той има кон и пушка. С тях е възнаграден пребогато. А освен това — кой знае какво му е обещал хадедихнът. Откога спи Халеф?

— Откакто и вие.

— Наистина изключително лекарство! Но преди всичко искам да ям!

Едва бях започнал, когато ме прекъснаха: дойде Хасан Арджир-мирза. Понечих да се изправа, но той приятелски ме натисна по рамото да не ставам от мястото.

— Не ставай, емир, яж! Това е най-важното, което трябва да направиш. Как се чувстваш?

— Благодаря, много добре.

— Знам. Повече няма да имаш треска. Сега обаче искам да ти предам едно послание. Амад Гандур дойде при мен. Разказа ми много неща за вас и за себе си, така че ви опознах много добре. Той тръгна да преследва бебехите и поръча да те помоля да му простиш и че не желае да го следвате. Надява се, че ще се върнете при хадедихните и че ще го намерите там. Това е вестта, която трябваше да ви донеса.

— Благодаря ти, Хасан Арджир-мирза! Заминаването му дълбоко разстрои душата ми, но трябва да го оставя на съдбата му.

— Накъде ще поемете сега?

— Първо ще трябва да го обсъдим. Този мой приятел и слуга Хаджи Халеф Омар наистина трябва да се върне при хадедихните, защото при тях се намира жена му. А този емир от Инглистан е оставил двама свои слуги там. Но въпреки това е възможно най-напред да отидем до Багдад. Там инглизът има кораб, с който можем да плаваме по Тигър до пасищата на хадедихните.

— Обсъдете плана си, емир! Ако тръгнете за Багдад, ви моля да не ме изоставяте. Вие сте храбри воители, вече ви дължим живота си и много бих искал да ти докажа, че съм те обикнал. Ще останем на това място, докато можем да тръгнем, без да излагаме на опасност здравето ви. Сега яж и пий! Ще ви изпратя още храна, защото сте мои гости. Бог да е с вас!

Той си тръгна, но не бяха минали и пет минути, когато старата прислужница дойде и донесе втори поднос, пълен с ястия.

— Вземете! Господарят ви го изпраща! — каза тя.

— Имате ли огън в колибата? — попитах я аз.

— Да. Имаме малък огън и един дягдар,^[9] на който бързо можем да приготвяме яденето.

— Мадерка, създаваме ви много грижи!

— О, не, емир. Радваме се, че имаме гости. Господарят разказа на всички ни за вас и можете да се чувствате като същински господари тук. Но не ме наричай мадерка!^[10] Аз съм душирех^[11] и винаги ме наричат Алуах, а понякога и Халуа.

После тя си тръгна. По дяволите! Нима по време на това пътуване ми бе отредено да правя само антропологически изследвания? Неотдавна в Шурд се натъкнах на „Магданозка“, а сега имах пък Алуах, наричана понякога Халуа! Тези две думи се състоят от едни и същи букви, но колко различно е значението им! На персийски Алуа означава алое, а Халуа е нашият червен кантарион.

Тази застаряла мома имаше повече прилика с бодливото алое, отколкото с красивия кантарион. Носеше широки, вързани при глезените шалвари, чиито спускащи се надолу дипли почти закриваха сивите ѝ филцови пантофи. Облечена бе с червен жакет и подобна на кафтан тъмносиня връхна дреха, а на главата си имаше жълт тюрбан с

два свободно пуснати воала на него, които даваха възможност да се види отзад гол врат, а отпред чудновато лице като на забулена сова. Но, изглежда, това „кантарионово алое“ имаше много добра душа и реших да се държа с нея възможно най-приятелски.

Тя донесе подноса тъкмо навреме, защото, като се обръщаше да си тръгва, Халеф започна да се прозява и после отвори очи. Огледа се учудено наоколо, седна, а после объркано попита:

— Машаллах! Слънцето е отишло дотам! Аз ли съм се обърнал, или то се е превъртяло?

И той се чувстваше като мен: не можеше да си представи, че е спал толкова дълго, а учудването му нарасна още повече, като разбра, че Амад ал Гандур вече не е при нас.

— Няма ли го? Наистина ли? — попита той. — Без да се сбогува? В името на Аллаха, не е постъпил правилно! А какво ще правим сега? Вече нямаш задължения, които да те принуждават да се връщаш при пасищата на хадедихните.

— Мисля, че е точно обратното — все още имам такива. Мислиш ли, че ще те оставя, без да съм сигурен, че си стигнал здрав и читав при шейх Малек и Ханех, твоята жена?

— Сихди, те двамата са добре и ще почакаат, докато се върна. Обичам Ханех, но няма да те напусна, преди да си се върнал в родината на твоите деди.

— Не мога да искам такава жертва от теб, Халеф.

— Не за мен, а за теб е жертва да ме задържиш при себе си, сихди. Решавай каквото искаш, аз ще те следвам, ако не постъпиш жестоко, като ме изоставиш!

Персите донесоха от реката богат улов риба, от който бе приготвена вечерята. Не взех участие в нея, тъй като току-що бях ял, и се изкачих до скалния блок, за да погледам гроба на хадедихна при залеза на слънцето.

Този самотен, намиращ се нависоко гроб ми напомняше за скалния монумент, който издигнахме на пир Камек в долината Идис. Кой би могъл тогава, при погребението на джесидския светец, да предполага, че Мохамед Емин ще намери последен покой на толкова далечен, кюрдски хълм! Беше ми толкова мрачно и тъжно на душата и чувствах такава празнота в себе си, сякаш заедно с приятеля ми си бе отишла и част от мен самия. Но все пак на гроба на един добър човек

не бива да се скърби. Нали смъртта е пратеник на Бога, която ни доближава само за да ни отведе в онези светли висини, за които Спасителят е казал на учениците си: „В къщата на баща ми има много стаи и аз отивам там, за да приготвя леглата ви.“ Животът е борба. Човек живее, за да се бори, а умира, за да победи. Затова е и предупреждението на апостолите: „Води благородната битка на вярата, а живеи живота, за който си призван!“

Слънцето целуна хоризонта и разпръскващите му се лъчи го оцветиха с огненочервена светлина, която се разливаше на изток във все по-меки сияния. Гористите хълмове над мен приличаха на зелено море, над чиито застинали вълни здрачът бавно разпръскваше сенките си. Само над близките хребети се забелязваше поривът на вечерния вятър, под чийто полъх върховете на дърветата леко се привеждаха. Сенките ставаха все по-тъмни; далечината се заличи; залезът догоря и плащът на вечерта се спусна и над околността. Ако можех да се движа със слънцето! Да можех да го следвам далеч, далеч на запад, където лъчите му все още изцяло осветяваха и топлеха родината! Тук, на самотния хълм, носталгията протегна ръката си към мен, носталгията, от която никой, в чиито гърди тупти живо сърце, не може да се изплъзне, щом е на чужда земя. „Ubi bene ibi patria“^[12] е пословица, чието хладно безразличие не винаги намира потвърждение в живота. Впечатленията от младостта не винаги могат да бъдат заличени напълно, а споменът би могъл да заспи, но не и да умре. Той се събужда, когато най-малко мислим за него, и ни донася онзи копнеж, от чиято болка душата може да се разболее тежко. Мислех за дълбоките, съкровени строфи на немско-американския поет Конрад Крец, последните от които гласят:

Родино на дедите ми, но чужда ми отдавна, за мене никоя земя не е свещена и отрадна. В душата ми ликът ти нивга няма да се заличи и само мъртвите, покриващи земята ти, ще бъдат мойта връзка с теб!

Върнах се в бивака по обиколен път. Всички вече спяха. Въпреки късния час дълго лежах буден върху одеялото си. Когато най-сетне заспах, вече се чуваха гласовете на някои птици. Събудих се към обяд и научих от Халеф, че англичанинът е отишъл с персиеца на лов за тетреви. Бяха взели и Доян. Раната на храбрия Хаджи Халеф беше по-болезнена от моята, но старата прислужница Алуах още сутринта му беше донесла нови лековити капки и те вече бяха подействали.

— Докога ще стоим тук, сихди? — попита той.

— Докато можем да тръгнем, без да съществува опасност за раните ни. Какво закусва?

— Най-различни неща, които дори не познавам. Тези персийки чудесно умеят да готвят. Аллах, остави ги при нас, докато ни трябват! Мирзата каза, като се събудиш, да отида до преградната стена и да плесна с ръце.

— Направи го, Халеф!

Той изпълни нареждането ми и веднага след това се появи „Кантарионката“ с една кошничка и кана кафе. В първата имаше пресен, неквасен хляб, студено печено месо, а в каничката димеше благоуханното питие, чиято цикориева имитация в Саксония наричат с Поетичното име „Vlemchenkaffee“.^[13]

— Как си, емир? — попита старицата. — Ти и днес дълго спа; слава на Аллаха!

— Бодър съм и много гладен, мила Алуах!

— Ето, нося ти храна. Яж и пий, за да са много дните ти.

— Благодаря ти, поздравя господарките от мен!

— Нямаме такъв обичай, но все пак ще го направя, защото си приятел и брат на господаря.

Тя се отдалечи със ситни стъпки, а аз се заех със закуската. На дъното на кошничката намерих за десерт чудесно изсушени гроздови зърна и захаросани орехи, които събудиха завистта на Халеф. По лицето му разбрах, че искаше да каже нещо, но Халуа вече се връщаше, носейки още едно гърне.

— Емир — каза тя, — господарките ти изпращат още едно ястие, което много помага за смъкване на температурата. Разреши ми после да дойда да прибера съдовете!

Щом тя се отдалечи, проверих съдържанието на гърнето и за свое учудване видях, че в него има амрудха^[14] в собствения им сладък сос. Халеф вече не можа да се сдържи.

— Аллах иллях! — извика той. — Слава на Бога, създал такива вкусни неща и такива мили жени, които умеят всичко да приготвят! Сихди, тези персийки са благосклонни към теб, иначе нямаше да ти изпращат такива прекрасни ястия. Ожени се за тях, за да ти готвят цяла вечност!

— Хаджи Халеф Омар, стани оттам и ела, иначе от захлас ще забравя предложението ти да поделя с теб тези деликатеси.

Халеф съпротивително протегна напред ръце, но слюнките капеха от устата му.

— Опазил ме Аллах, от греха да ти отнемам удоволствието, което този деликатес ти доставя, сихди! Аз съм един беден бен ал араб, а ти си велик емир от Немзистан. Мога да почакам, докато някой ден хуриите в рая ми приготвят такова ястие!

— Дотогава има още много време, Халеф! Хайде да си поделим тези неща!

— Сихди, ти ме изкушаваш въпреки желанието ми. Досега не съм ял деликатеси от Фарзистан.^[15]

— Сядай тогава! Аз ще взема кафето, хляба и месото, а ти яж от крушите и захаросаните плодове.

— Но точно те са за теб, ефенди!

— Мисля, че си мой слуга, Халеф?

— Най-верният слуга, който може да съществува.

— Тогава се подчинявай, за да не се ядосам!

— Щом заповядваш толкова строго, не мога да не те послушам!

Послушанието му бе така усърдно, че специално изпратеното за мен ястие много скоро изчезна под мустаците му. Знаех, че моят дребен Халеф до известна степен е лакомник и с тези дреболии можех да му доставя върховна наслада.

След известно време двамата ловци се върнаха и донесоха богата плячка. Персиецът ме поздрави с искрена радост, а после се отправи към жените, като взе със себе си и дивеча. Англичанинът седна до мен.

— Какво? Чак сега ли ставате? По кафето разбирам — започна той.

— Да, наистина пак спях дълго.

— Well! Живеете си тук като в страната на мързеланковците. Докога ще продължава това, мистър?

— Ами докато тръгнем.

— Witty, ingenious! (Много сте духовит!) И накъде ще се отправим тогава, мистър?

— Ще дойдете ли с нас в Багдад?

— Напълно ме устройва. Искам да се махна най-сетне от тези планини. А след това?

— Както се нареди. Не е съвсем сигурно дали точно Багдад ще е целта ми. Досега имах предвид само посоката към Багдад.

— Все едно. Само да се махнем оттук!

В този момент се появи „Алоето“, за да предаде тетревите на слугите на мирзата да ги оскубят. След нея дойде господарят ѝ, махна ми да отида при него и бавно се отдалечи от лагера. Последвах го. На едно засенчено от две дървета място той седна върху мъха и ми посочи с ръка да се настаня до него. Направих го и той започна разговора с въпроса:

— Емир, имам ти доверие, затова чуй какво ще ти кажа. Преследват ме. Не ме питай кой е бил баща ми.. Той внезапно умря от насилствена смърт и приятелите му тайно шушукат, че е бил убит, защото е стоял на пътя на друг човек. Но аз, неговият син, отмъстих и трябва да бягам с хората си. Преди това обаче натоварих всичко ценно на камили и го изпратих под надзора на мой верен слуга зад границите на Персийската империя. После ние го последвахме по друг път. Знаех, че ще ни преследват, затова поведох нашите гонители по погрешни следи, като тръгнахме през дивия Кюрдистан. Кажи ми, емир, дали искаш да ни придружиш, докато пътят ти съвпада с нашия, но не забравяй, че съм беглец.

Той замълча, а аз веднага му отговорих:

— Хасан Арджир-мирза,^[16] ще вървя с теб и хората ти, докато мога да ти бъда полезен.

Той ми подаде ръка и каза:

— Благодаря ти, емир! А другарите ти?

— Те ще отидат там, където съм аз. Мога ли да попитам за целта на пътуването ти?

— Хадрамаут.

Хадрамаут! Тази дума ме наелектризира. Неизследваният, опасен Хадрамаут! Изведнъж цялата ми отпуснатост и униние изчезнаха и аз оживено попитах:

— Ще те чакат ли там?

— Да, имам приятел, когото осведомих за пристигането си чрез един пратеник.

— Мога ли да те придружа до Хадрамаут? — попитах го аз.

— Дотам ли, емир? Такава жертва не бих могъл да искам и от най-добрия си приятел.

— Не е жертва. Ако ти е приятно, с удоволствие ще те придружа.

— Добре си дошъл, господарю! Можеш да останеш при нас колкото ти харесва. Но трябва да ти кажа също, че преди да тръгна за Хадрамаут, първо ще посетя Кербела.

— Кербела ли? Ах, да, ние сме накрая на месец дсул хедше и започва мохарем. На десети този месец е големият празник на поклонниците в Кербела.

— Да. Хадж ал маният^[17] отдавна вече е на път. Аз също заминавам за Кербела, за да погребам баща си до гроба на Хофеин. Виждаш, че ще ти е почти невъзможно да ни придружиш!

— Защо невъзможно? Защото съм християнин, който няма право да отиде в Кербела ли? Вече бях в Мека, въпреки че там могат да ходят само мюсюлмани.

— Ако те разпознаят в Кербела, ще те разкъсат!

— И в Мека ме познаха, но въпреки това не ме разкъсаха!

— Емир, ти си много храбър мъж! Знам, че баща ми ще почива в ръцете на Аллаха, все едно дали ще е погребан в Кербела или в Техеран. Не бих отишъл на поклонение нито в Кербела, нито в Неджеф^[18] или пък Мека, защото Мухамед, Али, Хасан и Хофеин са били хора като нас, но трябва да остана верен на последната воля на баща ми, който искаше да бъде погребан в Кербела, и затова ще се присъединя към Кервана на мъртвите. Ако искаш да останеш с мен, няма да съм този, който ще те предаде. Ще мълчат и домашните ми, но слугите ми не споделят моето мнение за учението на Пророка и ще са първите, които ще те убият.

— Остави това на мен. Къде ще намериш камилите си?

— Знаеш ли Гадхим край Багдад?

— Града на персите? Да, намира се на десния бряг на Тигър, срещу Мадхим, и е свързан с Багдад с коларски път.

— Там ме чакат моите камили, при които е и трупът на баща ми.

— Тогава ще те придружа най-напред дотам, а за останалото ще видим. А в Гадхим в безопасност ли си?

— Надявам се. Вярно, че ще ме преследват, но пашата на Багдад няма да ме предаде.

— Не се доверявай нито на турчин, нито на персиец! Бил си достатъчно предвидлив да минеш през Кюрдистан, защо се отказваш

сега от тази мъдра предпазливост? Можеш да стигнеш до Кербела, без да се присъединяваш към Кервана на мъртвите.

— Не знам пътя.

— Аз ще те водя.

— Познаваш ли пътеките?

— Не, но ще ги намеря. Аллах ми е дарил способността да намирам без водач места, в които никога не съм стъпвал.

— Въпреки това не може, емир. Трябва да отида в Гадхим при хората си.

— Тогава иди там тайно, като избягваш Багдад и Кервана на мъртвите.

— Господарю, аз не съм страхливец. Трябва ли да си мислят хората ми, че ме е страх?

— Добре, и ти си смел! Радвам се, че си подхождаме и че ще пътуваме заедно.

— Съгласен съм, емир, но ще поставя едно условие. Богат съм, много богат и искам всичко, от което имаш нужда, да вземаш само от мен!

— Тогава ще съм твой слуга, който получава възнаграждение.

— Не, ти си мой гост, мой брат, чиято любов позволява да се грижа за него. Кълна се в Аллах, че няма да тръгна с теб, ако не приемеш това условие!

— С тази клетва ме принуждаваш да изпълня обещанието ти. Изпълнен си с доброта и доверие към мен, въпреки че не ме познаваш!

— Мислиш, че не те познавам? Не ни ли спаси от ръцете на бебехите? Не ми ли разказа Амад ал Гандур за теб? Ние ще останем заедно и малкото, за което мога да те помоля, ще е да получа от теб богатства, към които досега напразно съм се стремил, защото не можех да намеря човек, който да ги притежава — съкровищата на духа. Емир, аз не съм обикновен персиец, но не мога да се сравнявам с теб. Знам, че в твоята страна едно момче притежава много повече знания, отколкото при нас един зрял мъж, че вие тънете в блага, чиито имена дори са ни неизвестни. Знам, че нашата земя е пущинак в сравнение с вашата и че най-бедният от вашите хора има повече права, отколкото везирът на Фарзистан. Знам още много други неща и знам коя е причината за това:, имате майки, имате и съпруги. Ние нямаме нито едното от двете. Ако имаме добри майки, децата ни скоро ще могат да

се мерят с вашите. Сърцето на майката е почвата, в която душата на детето пуска корени. О, Мохамед, мразя те, защото ти отне душите на нашите жени и ги направи робини на сладта, а с това пречупи силата ни, вкамени сърцата ни, опустоши земите ни и излъга в смисъла на истинското щастие всички онези, които те следват!

Той стана и извика на висок глас обвинението си срещу Пророка. Добре, че не можеше да го чуе никой от хората му! Едва след доста продължителна пауза той отново се обърна към мен:

— Знаеш ли пътя оттук до Багдад?

— Никога досега не съм минавал по него, но въпреки това няма да се объркам. Имаме две възможности: едната е да тръгнем на югоизток по посока на планините Хамрин, а другата ще ни отведе покрай Дялах чак до Гадхин.

— Колко мислиш, че е пътят оттук до Гадхин?

— По първия път ще стигнем за пет, а по втория за четири дни.

— Минават ли тези пътища през населени местности?

— Да, и точно затова ми се струва, че са най-добрите.

— Значи има и други пътища?

— Да, но ще трябва да минем през райони, в които вилнеят бедуини разбойници.

— От кое племе са?

— Повечето са джербоа, през чиито граници от време на време минават групи от бени лам.

— Страхуваш ли се от тях?

— Да се страхувам ли? Не! Но когато има два пътя, предпазливият човек избира винаги безопасния. Имам в себе си паспорт от султана и той ще буди респект и на Дялах, и на запад от тази река, но не и у джербоа.

— Въпреки това предпочитам безлюдния път, защото съм беглец. Не мога да се оставя преследвачите ми да ме настигнат толкова близо до персийската граница.

— Може би имаш право, но помисли, че пътят води през степта, в която по това време растителността е изсъхнала от горещините и за жените ще е много трудно.

— Те не се страхуват нито от глад и жажда, нито от жегата и студ. Страхуват се само от едно, че може да бъдат хванати. Имам със себе си

мехове за вода и хранителни запаси най-малко още за осем дни за всички нас.

— Наистина ли можеш да разчиташ на хората си?

— Напълно, емир.

— Добре, тогава ще минем през земите на джербоа, Аллах да ни закриля. Впрочем, веднага щом стигнем равнината, ще се придвижваме напред много бързо, но сега камилите ти с големи усилия ще се справят с планинския терен. Е, вече се разбрахме, само трябва да чакаме, докато раните ни позволят да потеглим.

— Ще изпълниш ли една моя молба — каза той плахо. — Като тръгнах на път, се запасих с всичко необходимо в големи количества. На дълъг път дрехите се похабяват, а тъй като знаех, че до Хадрамаут няма да намеря добър пазар, съм взел със себе си и много дрехи. Дрехите ви вече не са достойни за вас и аз те моля да вземеш от мен всичко, каквото ви трябва!

Това предложение беше добре дошло за мен, но в същото време можеше да бъде и опасно. Хасан Арджир-мирза имаше право: ние тримата не можехме да се покажем пред хора на цивилизовано място, без да ни помислят за истински разбойници. Знаех обаче също, че англичанинът няма да позволи да му се подарява нищо, а освен това за мен също бе въпрос на чест да не се обвързвам с приятелството на персиеца още първия ден. Впрочем беше ми все едно дали ще се покажа пред някой арабин в неподходящите си за отбрано общество одежди. Истинският бедуин преценява мъжа по коня му, а не по дрехите, а бях убеден, че в това отношение винаги ще предизвиквам завист. Най-много на някой син на пустинята да му хрумне, че съм конекрадец, а това според неговите възгледи щеше да е не позор, а чест за мен. Затова отговорих:

— Благодаря ти! Знаем, че намеренията ти към мен са добри, но те моля да говорим за това чак в Гадхим. За джербоата облеклото ни достатъчно представително, а за малкото оставащи до Багдад дни ще можем още да ги носим. Мисля, че ние...

Спрях по средата на изречението, защото ми се стори, че в черничевия храст между двата дъба чух шум.

— Не се тревожи, емир, беше някакво животно, сигурно е птица или гушер, а може би смок — каза Хасан.

— Познавам всички горски шумове — отговорих му аз, — това не беше животно, а човек.

С няколко големи скока заобиколих храста и хванах един мъж, който тъкмо се канеше да се измъкне. Беше един от слугите на персиеца.

— Какво правиш тук? — попитах го аз. Той не отговори.

— Говори или аз да ти развържа езика!

Той отвори уста, но се чу само неразбираемо пелтечене. Тогава персиецът се приближи и като видя човека, каза:

— Садък ли е това? Не може да ти отговори, защото е ням.

— Какво търси тогава в храстите?

— Ще каже на мен, аз го разбирам.

Той се обърна към слугата си и го попита:

— Садък, какво правиш тук?

Той отвори ръка, показа няколко треви и хвойнови плодове и се опита да обясни с жестове.

— Откъде дойде?

Садък показа назад, в посока, противоположна на лагера.

— Знаеше ли, че сме тук?

Слугата отрицателно поклати глава.

— Чу ли какво говорехме? Последва същият знак.

— Тогава си върви и повече не ни пречи!

Садък се отдалечи, а господарят му ми обясни:

— Алуах е изпратила Садък да набере хвойна, див лук и разни други треви, необходими за приготвянето на тетревите. Приблизил се е насам съвсем случайно.

— И ни е подслушвал — подхвърлих аз.

— Ти видя, че той отрече да го е правил.

— Не му вярвам.

— Но той ми е верен!

— Лицето му не ми харесва. Хората с ъглести челюсти са притворни. Няма ли е роден?

— Не.

— Как е изгубил говора си?

Персиецът се колебаеше дали да отговори, но все пак каза:

— Няма език.

— Ах! Значи е можел да говори? Отрязали ли са му го?

— За съжаление — отговори Хасан сдържано.

С ужас мислех за страшната, за щастие вече рядко срещана жестокост, да бъде наказван човек за провинение, дължащо се на грешка на езика, като той бъде отрязан или дори изтръгван. Тази безчовечност се проявяваше обикновено в Ориента или в американските щати, в които имаше робство.

— Хасан Арджир-мирза — подхванах аз пак, — виждам, че не ти се говори за този случай, но този Садък не ми харесва и никога няма да му повярвам, а присъствието му на нашия разговор ми се струва подозрително. Не съм любопитен човек, но имам навика при опасни ситуации да обръщам внимание и на най-безобидните неща. Моля те да ми разкажеш как се е случило това с езика му.

— Изпитвал съм го, емир. Той е верен и честен. Но въпреки това ще научиш какво накара баща ми да постъпи по този начин.

— Баща ти ли? Ами че това е важно!

— Лъжеш се, емир! На младини Садък беше кманкаш^[19] на баща ми и беше приносител на неговите заповеди, послания и други известия. Като такъв той често пребиваваше в дома на муштахеда^[20] и видял дъщеря му. Тя му харесала, а той бил хубав мъж. Скочил през зида на градината, когато тя била при цветята, и се осмелил да ѝ говори за симпатиите си. Муштахедът стоял незабелязано наблизко и заповядал да го арестуват. Заради баща ми той не бил предаден на съд, който Щял да го осъди на смърт, но той извършил греха чрез езика си и муштахедът настоявал баща ми да му махне езика. Баща ми е трябвало много да се съобразява с муштахеда и заповядал на майчунигара,^[21] който освен това били прочут лекар, да дойде и да отреже езика на Садък.

— Това е било по-лошо от смърт. Оттогава Садък винаги ли е бил при баща ти?

— Да. Той смирено понасяше болките, защото е с благ и весел характер, но прокле това деяние.

— Как?

— Муштахедът умря от отрова. Една сутрин намериха лекаря убит на входа на аптеката му, а момичето се удави по време на плаване, когато лодката на един забулен мъж се блъснала в нейната.

— Много странно. Не откриха ли тримата убийци?

— Не. Знам какво ще си помислиш, емир, но предположението ти е неоправдано, защото Садък много често се разболяваше и точно в дните, когато бяха извършени убийствата, лежеше болен в стаята си.

— Баща ти също не умря от естествена смърт, нали?

— Беше нападнат по време на езда. Придружаваха го Садък и един каймакам.^[22] Само Садък успял да се спаси, беше ранен, но баща ми и каймакамът бяха мъртви.

— Хм! Садък не е ли познал убийците?

— Било е тъмно, единият от нападателите разпознал по гласа — най-големия неприятел на баща ми.

— На когото ти си отмъстил ли?

— Съдиите го освободиха, но той е... мъртъв!

Лицето на мирзата много ясно ми показваше от каква смърт е умрял този враг. Той презрително махна с ръка и каза:

— Това е минало. Хайде да се връщаме към лагера!

Той тръгна. Аз поостанах още малко, защото това, което узнах, ме наведе на дълбок размисъл. Садък беше или напълно безкористен човек, какъвто рядко се среща, или много рафинирано чудовище. Не биваше да го изпускам от поглед. Като се върнах в лагера, тъкмо се приготвяше обядът. Казах на англичанина, че искам да отида с персиеца до Багдад, а след това и до Кербела и той веднага заяви, че е готов също да участва в опасното пътуване.

Този ден раните не ме боляха ни най-малко. Чувствах се много добре, затова следобед взех карабината си, за да се разходя наоколо, придружен от кучето си. Сър Дейвид също искаше да дойде, аз предпочитах да бъда сам. По стар дългогодишен навик реших най-напред да се убедя, че бивакът ни е в безопасност. Най-главното в този случай е да се заличават собствените следи и след това да се търсят отпечатъци от враждебни същества. Обикалях около лагера в кръг, докато слязох до реката. Там забелязах, че тревата по брега е стъпкана по доста фрапиращ начин. Тъкмо смятах да се приближа до мястото, когато чух, че клоните зад мен прошумоляха.

Бързо отскочих зад един гъст храсталак и се сниших до земята. Недалеч от скривалището си чух стъпки — немият персиец излезе от храстите, огледа се, сякаш не забелязва, че го наблюдават, и тръгна към реката на онова място, което току-що ми бе направило впечатление. Стъпка с крака тревата наоколо и незабавно се върна обратно. Още

преди да стигне до храстите, хвърли поглед на две места в храсталака и понечи да се шмугне покрай мен.

Аз обаче го хванах с лявата си ръка за дрехата на гърдите, а с дясната му зашлевих плесница, която му отне способността да се съпротивлява.

— Предател! Какво правиш тук? — попитах го грубо аз. Всъщност той не можеше да говори, а неразбираемите звуци бяха по-скоро последица от страха му, отколкото намерение да ми обясни поведението си.

— Виждаш ли тази пушка? — казах аз. — Ако не изпълниш веднага каквото ти заповядам, ще те застрелям! Вземай си калпака, гребни с него вода от реката и полей стъпканата трева, за да се изправи бързо. Ще ѝ помогнеш с ръка!

Той направи няколко изразяващи протест, а може би извинителни жеста с ръка, но като свалих карабината от рамото си, се подчини, гледайки с едно око към работата, която върши, а с другото към дулото на оръжието.

— Хайде, ела — казах му аз, като свърши, — първо ще видим какво толкова гледаше тук!

Потърсих двете места, където бе попаднал погледът му. И на двете, намиращи се на около двайсет стъпки едно от друго, забелязах, че виси по едно снопче трева.

— Аха, това е знак! Става интересно! Свали тревата и я хвърли в реката!

Той се подчини.

— Така, сега се връщаме в лагера. Напред! Ако се опиташ да избягаш, или ще те настигне куршумът ми, или кучето ще те разкъса!

Предчувствието не ме бе излъгало. Този човек беше предател, въпреки че фактът тепърва трябваше да се доказва. Като отидохме при другите, изпратих един слуга да доведе персиеца.

— Какво има? — попита той. — Защо си сграбчил така Садък?

— Защото е мой пленник. Иска да те погуби. Преследват те и той посочва на преследвачите ти мястото със знаци. Заварих го, като утъпкваше тревата на брега на реката, а по храстите беше окачил снопчета трева, за да знаят на кое място да минат през храстите и да стигнат до бивака ни.

— Това е невъзможно!

— Аз ти го казвам! Разпитай го, щом можеш да го разбираш!

Той постави на арестувания куп въпроси, но от следващите в отговор знаци и жестове не можеше да се установи нищо друго, освен че Садък не разбира какво искам от него.

— Виждаш ли, че е невинен, емир! — каза мирза.

— Добре, тогава ще се поставя на твое място. Надявам се, че ще успея да те убедя, че този човек е предател. Донеси си пушката и ме последвай. Преди това обаче предупреди хората си, че моите другари ще застрелят всеки, който се опита да освободи Садък. Не са свикнали да си правят шеги с тях. А докато се върнем, някой да застане на пост долу до храстите и да съобщи на другите, в случай че забележи опасност.

— С коне ли ще ходим или пеша? — попита той.

— На какво разстояние оттук е мястото, където беше последният ви бивак за нощуване?

— Яздихме повече от шест часа.

— Значи днес не можем да стигнем дотам. Тогава ще вървим.

Той донесе пушката си. Дадох на Халеф и англичанина необходимите инструкции. Те вързаха пленника и застанаха от двете му страни. Той се намираше в достатъчно сигурни ръце, така че можех да тръгна, без да се тревожа.

Първо поехме през долината към реката. На половината на пътя изненадан спрях, защото в клоните на едно цъфнало дърво имаше точно такава снопче трева, каквото накарах Садък да изхвърли в реката.

— Спри, мирза! Какво е това? — казах аз.

— Трева — отвърна той.

— Тя по дърветата ли расте?

— Аллах ху! Кой я е окачил тук?

— Садък. Направи два̀сет стъпки надясно, където предполагам, че се намира вторият знак!

Той ме последва и предположението се потвърди.

— Но то не е ли било тук още преди нас? — попита той.

— О, Хасан Арджир-мирза, добре, че само аз чувам думите ти! Не виждаш ли, че тази трева е още свежа и зелена? Ела долу до реката, където намерих първите знаци на абсолютно същото разстояние. Този човек маркира път, широк два̀сет стъпки, водещ направо към лагера.

Там щяха да ни нападнат и убият точно както са умрели баща ти, аптекарят, муштахедът и дъщеря му.

— Ами ако си прав, господарю?

— Прав съм. Можеш ли да вървиш дълго и сигурен ли си, че ще намериш пътя, по който сте дошли от последния си лагер дотук?

Той потвърди. Тръгнахме по течението на реката и много скоро стигнахме до мястото, на което бях спрял на бивак с хадедихните и другите си спътници, преди да се притечем на помощ на персите. Тогава дойдохме от север. На това място речната долина извиваше на изток и ние тръгнахме в тази посока. Завоят вече бе зад нас, когато забелязах вдясно една върба, от чието стебло бяха изрязани две ивици кора.

— В какъв ред яздехте обикновено? — попитах аз.

— Носилките с жените в средата, а мъжете, разделени на две групи, пред и зад тях.

— В кой отряд беше Садък?

— Винаги в задния. Често изоставаше назад, защото обича цветята и тревите и му доставя удоволствие да ги разглежда.

— Изоставал е, за да оставя незабелязано знаци за преследвачите ти. Той е много хитър!

— Къде са знаците?

— Тук, на върбата. Ела да идем по-нататък!

След около четвърт час реката стана почти три пъти по-широка отпреди и затова по-плитката на това място вода образуваше брод, по който много лесно можеше да се премине на другия бряг. Тук мирзата спря и посочи към една млада бреза, която бе прекършена малко под короната.

— Може би и това смяташ за знак? — засмя се той.

Огледах дръвчето.

— Наистина е знак. Погледни стъбълцето, а също и стволите на стоящите наоколо дървета. Обърни внимание и на посоката на тези хълмове и ще установиш, че единствено западната страна на това място е изложена на вятъра. Никакъв северен, южен или източен вятър не може да е толкова силен, че да счупи короната на това тънко дръвче. Но то, все пак е счупено, и то така, че да сочи на запад. Не ти ли прави впечатление?

— Наистина, емир!

— Сега огледай счупеното място! Още не е потъмняло, така че би могло да е само от времето, когато вие сте били тук. А и през последните дни не е имало толкова силна буря, че да счупи дървото. Короната сочи на запад, посоката, в която сте тръгнали! Ела да идем нататък!

— Ще плуваме ли?

— Да плуваме ли? Защо?

— Понеже на това място минахме през брода.

— Може би няма да е необходимо, защото реката е много плитка. Нека да минем от другата страна и ще видиш, че точно на мястото, където сте минали през водата, също ще намерим знаци.

Направихме дрехите си на вързопи и ги закрепихме на главите си. Водата ни стигаше ту до над колената, ту малко по високо, като само на едно място бе дълбока до раменете ни. Щом стигнахме отсрещния бряг, мирзата се убеди в правотата на предположението ми, защото там бяха извити и сплетени множество диви лозови клони, така че наподобяваха врата.

— Имал ли е време тук Садък да направи това?

— Да. Спомням си, че камилите не искаха да влязат във водата и имахме много разправии с тях. Садък остави коня си, за да преведе една от камилите, а после се върна да го вземе.

— Хитро! Все още ли не ми вярваш?

— Емир, всъщност започвам да се съгласявам с теб, но какви знаци би могъл да остави в равнината, където имаше само трева.

— И това ще разберем. От коя посока дойдохте на това място?

— Откъм изгрева на слънцето. Там от другата страна има... О, емир, но какво е това?

Той посочи на изток. Проследих посоката, в която бе протегнатата ръката му, и забелязах тъмна линия, която, изглежда, се движеше точно срещу нас.

— Конници ли са това? — попита персиецът.

— Да. Бързо обратно през реката, защото от тази страна не можем да намерим скривалище, а отатък има скали и гъсти храсти!

Бързо се върнахме обратно и намерихме прикритие, от което лесно да можем да наблюдаваме приближаващите се. Едва тук намерихме време да се облечем.

— Кои ли са тези хора? — попита мирзата.

— Хм! Във всеки случай тук не минава търговски път, но може би бродът е известен и на други. Ще трябва да чакаме.

Конниците се приближаваха и стигнаха до отсрещния бряг. Бяха толкова близо, че можехме да различим и лицата им.

— О, ужас! — прошепна Хасан. — Това са персийски отряди!

— На турска земя? — попитах аз учудено.

— Виждаш, че са облечени като бедуини!

— Ихлати ли са или милици?^[23]

— Ихлати. Познавам водача. Беше мой подчинен.

— Какъв е?

— Юзбашия^[24] Мактуб ага, дръзкият син на Еюб хан.

Много добре видяхме, че водачът внимателно огледа лозовите клони, после каза нещо на хората си, посочи лозите и поведе коня си през реката. Другите го последваха.

— Господарю — прошепна възбудено персиецът, — прав беше във всичко. Тези хора са изпратени да ме заловят. Там е и пенджабашията^[25], братов син на Садък. Аллах, ако ни бяха намерили тук! Кучето ти нали няма да ни издаде?

— Не, ще мълчи.

Преследвачите бяха трийсет души. Водачът им явно бе свиреп и дързък тип. Спря до върбата и се разсмя.

— Хиляди дяволи! — извика той. — Ела тук, пенджабаши, и виж, че можем да се осланяме на брата на баща ти. Ето, нов знак! Тръгваме надолу по течението на реката. Напред!

Минаха покрай нас, без да ни забележат.

— Е, мирза, убеди ли се?

— Напълно! — отговори той. — Но сега нямаме време за приказки, трябва да действваме!

— Да действваме ли? Нищо не можем да направим, освен предпазливо да ги следваме.

Напуснахме скривалището си и незабелязано тръгнахме след ихлатите. За нас беше от полза, че язدهа бавно. След четвърт час стигнаха до мястото, където се бе намирал лагерът, преди Мохамед Емин да намери смъртта си. Спряха, за да огледат следите от бивака.

Ние обаче свихме надясно в храстите и възможно най-бързо се запромъквахме напред. Бяхме на около десет минути път от лагера, но

го изминахме за пет: аз вир-вода от пот, а мирзата силно задъхан. От пръв поглед забелязах, че всичко е наред.

(Разбира се, ние добре знаем, че „юз“ е сто. — Бел. на Uploader from <http://bezmonitor.com>)

— Пазете тишина, приближават врагове! — заповяда персиецът. После се спуснахме през храстите надолу по планината, където срещнахме поставения от нас пост. Не бе изминала и минута, и враговете се появиха. Спряха срещу нас.

— Това място е много подходящо за бивак — каза юзбашията. — Какво ще кажеш, Омрам?

— Денят преваля, господарю — отговори пенджабашията.

— Добре, оставаме тук! Има и вода, и трева!

Не бях очаквал това. Беше опасно за нас. Наистина бяхме заличили всички следи, но на мястото, където бяхме прекарали първата нощ, тревата беше обгорена от огъня, а земята почерняла, а него не успяхме да прикрием напълно. Впрочем забелязах, че там, където Садък беше утъпкал тревата, тя вече доста се бе поизправила, макар и не напълно.

— Аллах иллях! Какво ще правим? — попита Арджир-мирза.

— Тримата лесно могат да ни открият, затова ще остане само един от нас и това ще бъде аз. Вземи кучето, върни се в лагера и се пригответе за бой. Ако чуете изстрел от револвера ми, стойте, където сте, ако обаче чуете стрелбата ми с карабината, значи съм в опасност и трябва да ми се притечете на помощ! Хаджи Халеф Омар да донесе тежката ми пушка.

— Емир, не мога да те оставя в опасност!

— Тук съм на по-сигурно място, отколкото хората ти горе. Върви! Пречиш ми!

Той се изкачи по хълма със слугата и кучето, а аз останах сам. Така се чувствах много по-добре, отколкото да имам до себе си неопитен човек. Щях да бъда в опасност само ако на юзбашията му хрумнеше да нареди да претърсят храстите, но този персийски главатар не беше индиански вожд: разбрах го по небрежността, с която нареди да бъде приготвен бивакът.

Разседлаха конете и ги пуснаха на свобода. Те веднага се втурнаха към водата и се разпръснаха кой накъдето му видят очите. Естествено всеки от конете познаваше повикването на господаря си.

Ездачите хвърлиха копията си, разпръснаха нещата си на земята в безпорядък и се проснаха в тревата. Само пенджабашията обиколи терена и намери мястото, където бяхме клали огън. Наведе се да го огледа, а после извика:

— Гръм и мълнии, какво виждам!

— Какво? — попита предводителят и скочи.

— Тук са палили огън. На това място са нощували.

— Слава богу! Къде?

— Тук!

Юзбашията забърза натам, огледа мястото и потвърди правилността на заключението. После попита:

— Има ли оставен някакъв знак?

— Не виждам — отговори лейтенантът. — Сигурно Садък не е имал възможност. Утре ще потърсим. И ние можем да си накладем тук огън. Вземете брашно и направете хляб!

Като видях как войниците спокойно се заеха да домакинстват, разбрах, че не е необходимо ни най-малко да се страхуваме от тях. Напалиха огромен огън, забъркаха гъсто тесто от брашно и вода от реката, месиха го, точиха го и накрая го опекоха на огъня набодено на върховете на копията. Това беше хлябът, който те накъсаха и премалели от глад; полусуров, полуизгорял, изядоха. Как би се усладило на тези защитници на родината парченце грахова питка!

В това се състоеше цялата им вечеря.

Щом се здрачи, те казаха вечерната си молитва и се събраха около огъня, за да си разказват за хиляда и първи път приказките си от „Хиляда и една нощ“. Разбрах, че присъствието ми тук е излишно, и безшумно се запромъквах към нашия бивак. Там не гореше огън, всички седяха по местата си готови за бой. Садък все още лежеше между Халеф и англичанина. Бяха го завързали още по-здраво, запушили му бяха и устата.

— Какво е положението, емир? — попита мирза.

— Всичко е наред.

— Заминаха ли?

— Не.

— Как тогава всичко е наред?

— Защото тези ихлати начело със страшния си Мактуб ага са най-големите наданан,^[26] които съм виждал. Ако през нощта не

вдигаме шум, утре сутринта ще заминат, без да ни навредят ни най-малко. Халеф, раната на крака ти позволява ли ти да вървиш нормално?

— Да, сихди.

— Тогава иди долу вместо мен, защото на теб най-много може да се разчита. Ще останеш там, докато си подремна.

— Къде ще ме търсиш?

— Те напалиха огън, а точно от горната му страна има една стара, разкривена пиния. Ще те търся до дънера ѝ.

— Тръгвам, сихди. Пушката оставям тук, ще ми пречи. Ножът ми е достатъчно остър, а ако някой от тези глупаци се осмели да се изкачи по хълма, ще му се наложи да мисли долу в Джехенема за Хаджи Халеф Омар! Аллахи, уаллахи, таллахи, аз казах!

Той тихо се спусна по склона. Тогава англичанинът ме хвана за ръката.

— Мистър, да не сте си загубили ума? Седя си тук и дума не разбирам. Знам, че долу седят цял куп персийци, но това е всичко. Хайде, кажете ми какво става!

Обясних му накратко случилото се, но този разговор се стори прекалено дълъг на мирзата и той ме прекъсна с въпрос:

— Емир, може ли да видя ихлатите?

— Можеш ли да се придвижваш безшумно през корени, шума и клони? — гласеше контравъпросът ми.

— Мисля, че да и ще бъда предпазлив.

— Научил ли си се да потискаш кихането си ѝ кашлицата?

— Това е невъзможно!

— Не е невъзможно, дори не е трудно, ако човек достатъчно се е упражнявал. Но нищо не пречи да опитаме, може да успеем да ги подслушаме и да научим нещо важно. Ако нещо в носа или гърлото те подразни, прилепи си устата плътно до земята и си покрий главата. Щом искаш да дебнеш другиго, не бива да си поемаш въздух през носа, тогава е изключено да кихнеш. Ако си близо до врага и ти се кашля, кашляй с покрита глава близо до земята, а ако е нощ, наподобявай звуковете на бухал. Но един истински, опитен ловец никога не би кашлял или кихал. Ела!

Тръгнах напред, а персиецът ме следваше. Опитвах се да отстранявам от пътя му всичко, което можеше да му попречи.

Така благополучно стигнахме до мястото встрани от Халеф, до храстите, където лесно можехме да се скрием в хвърляната от тях плътна сянка. На дванайсет крачки от нас гореше огънят, а съвсем близо до него седяха двамата офицери. Останалите бяха насядали наоколо в полукръг. От време на време трепкащият пламък осветяваше някой от конете, които бяха разпръснати из околността и пасяха или вече лежаха на земята.

Хасан Арджир-мирза не проронваше нито дума, но чувах учестеното му от въздишане. Наистина той беше смел и умееше да си служи с оръжието, но в такова състояние, в каквото се намираше сега, не му се бе случвало да изпада. И на мен ми се беше разтуптяло сърцето, когато за първи път подслушвах индианци от племето сиукси, които бяха тръгнали да ме търсят и заловят. Разбира се, опитът вече ме бе направил по-хладнокръвен.

Ихлатите, изглежда, бяха убедени, че са съвсем сами по тези места, защото разговаряха на висок глас и човек можеше да ги чуе и отвъд реката. Тъкмо когато се бяхме настанили зад прикритието си, пенджабашията попита:

— Жив ли ще го хванеш?

— Ако мога, да.

— И жив ли ще го върнеш обратно?

— Да не съм глупак. Я кажете, мъже, жив ли да го върнем или мъртъв!

— Мъртъв! — извикаха насядалите в кръг хора.

— Естествено! Имаме заповед да го преследваме и дори и да го хванем жив, да занесем главата му. Ако го върнем жив, ще трябва да върнем и всичко, което има при себе си. Но ако занесем само главата му, никой няма да ни пита за другите неща.

— Сигурно е взел всичкото си злато и скъпоценности — отбеляза лейтенантът.

— Да, синът на онзи проклет сердар беше много богат, натоварил е осем или десет камили със съкровищата си. Ще вземем богатата плячка, която дълго ще делим.

— Но я кажи, юзбаша, какво ще правиш, ако мирзата е под закрилата на някой шейх или турски чиновник?

— Изобщо няма да питам дали е под закрила, но не бива да издаваме, че сме перси, разбрахте ли ме добре? Впрочем той изобщо

няма да има време да търси такава закрила, защото ще го хванем още утре или вдругиден. Ще тръгнем на зазоряване и както и досега ще търсим знаци, които безпогрешно ще ни водят по следите му. Този глупак Хасан Арджир-мирза мисли, че Садък, като не може да говори, не може и да пише. Знаците, които ни оставя, са като ясно написано писмо. Сега лягайте, кучета, че нямаме много време за почивка.

Всички моментално изпълниха заповедта, а някои може би вече сънуваха съкровищата, които се надяваха скоро да държат в ръцете си. Освен тактическа полза това подслушване ми откри още нещо. Вече знаех, че бащата на мирзата е бил сердар,^[27] от което почти сигурно можеше да се направи изводът, че Хасан Арджир имаше ранг на генерал. Сигурно човекът, от чието отмъщение бягаше, беше важна птица.

Щом ихлатите се увиха в одеялата си, ние тихо тръгнахме към лагера.

— Емир — започна мирзата, щом се отдалечихме достатъчно и вече не можеха да ни чуват, — отрупвал съм с благодеяния и юзбашията, и пенджабашията. Но и двамата трябва да умрат!

— Те изобщо не заслужават вниманието ти. Това са насъскани след теб кучета. Не се сърди на тях, а на господаря им!

— Искат да ме убият, за да вземат богатствата ми.

— Искат, но няма да го направят. Ще говорим за това в бивака. Връщай се сам, аз скоро ще те настигна.

Той с нежелание се отдалечи. Щом престанах да чувам тихите му стъпки, се промъкнах обратно до Халеф и шепнешком му дадох необходимите указания. После описах дъга около лагера на ихлатите, така че се озовах вдясно от него и храстите и стигнах до реката, след което продължих да слизам надолу в южна посока. След около две минути пречупих една малка елхичка, така че върхът ѝ да сочи на юг, а след още пет, а после и десет минути повторих същото действие. Близо до последния знак реката правеше остър завой, който беше много подходящ за намеренията ми. Накрая отново се върнах в нашия бивак.

Все пак малката ми екскурзия бе отнела половин час и мирзата вече бе започнал да се тревожи за мен. Англичанинът също попита:

— Къде обикаляте, сър? Седя тук като сираче, за което никой не се грижи. До гуша ми дойде! Well!

— Успокойте се! Скоро ще имате занимание.

- Хубаво! Добре! Ще ги избием ли?
- Не, но ще ги поведим малко за носа.
- Радвам се! Само трябва за целта да имат носове като моя.
- Yes! Кой ще участва?
- Само вие и аз, сър!
- Толкова по-добре. Който сам действа, и славата е само за него.

Кога се започва?

- Малко преди зазоряване.
- Едва тогава? По-добре да поспя още малко.
- Той се зави и скоро потъна в сън.

Хасан Арджир-мирза бе нетърпелив да разговаря с мен, а до преградната стена видях да стоят трите жени, които загрижеността караше открито да слушат разговора ни, отколкото да чакат по-късно да се информират за съдържанието му.

— Къде беше, емир? — попита той.

— Исках да ти оставя време да размислиш и да се успокоиш. Умният мъж не се вслушва в гнева си, а в разума си. Сигурно ядът ти вече е минал, затова ми кажи какво смяташ да правиш.

- Ще нападна тези разбойници с хората си и ще ги избия!
- Ще нападнеш тези здрави и силни мъже с твоите ранени хора?
- Ти и твоите спътници ще ни помогнете.
- Не, няма да го направим. Аз не съм варварин, а християнин.

Моята вяра ми позволява да защитавам живота си, ако бъда нападнат, но ми заповядва да пазя живота на себеподобните си. Свещената книга на християните заповядва: „Обичай Бога с цялото си сърце, с цялата си душа и с всичките си сили, а ближния си като теб самия!“ Така че животът на ближния ми трябва да ми е свят като моя собствен.

— Но тези хора не са ни братя, а врагове!

— Въпреки това са наши братя. Коранът на християните казва: „Обичайте враговете си, благославяйте тези, които ви проклинат, правете добро на онези, които ви обиждат и преследват, тогава ще сте деца на вашия Баща на небето!“ Трябва смирено да спазвам тази повеля, защото съм християнин.

— Но тя не е разумна, не е изгодна. Ако я спазваш, при всяка опасност ще умираш и трябва да избягваш всяка битка!

— Напротив! В тази заповед се крие същността на Божията мъдрост. Намирал съм се в изключително големи опасности и съм

успявал да се защитя за разлика от хиляди други, но още съм жив и винаги съм побеждавал, защото Господ закриля оногова, който му се подчинява.

— Значи, въпреки че си ми приятел, не искаш да ми помогнеш, емир?

— Приятел съм ти и ще ти го докажа, но те питам искаш ли ти, Хасан Арджир-мирза, да бъдеш страхлив, подъл убиец ?

— Никога, емир!

— Ала все пак искаш да нападнеш спящите ихлати! Или мислиш преди това да ги събудиш, за да е честен боят? Тогава с теб ще е свършено!

— Не се страхувам от тях, господарю!

— Знам. И ти казвам, че сам бих се сражавал срещу тези трийсет мъже, ако ставаше дума за справедливо дело. Оръжията ми струват много повече от всички техни, взети заедно. Но кой може да ме убеди, че първият техен изстрел, удар със сабя или копие няма да отнеме живота ми? Дивата, необузdana храброст прилича на гнева на бик, който заслепен прегпуска към смъртта. Да предположим, че убиете десет или петнайсет от тези ихлати, все пак срещу вас ще останат още петнайсет. Вие сами ще им се издадете и ще ви следват по петите, докато ви унищожат.

— Думите ти са мъдри, господарю, но ако щадя преследвачите си, сам ще се предам в ръцете им! Днес или утре те ще ме хванат, а какво ще стане тогава, ти самият чу.

— Кой ти казва да се предаваш в ръцете им?

— А какво? Или можеш да ги накараш да ме оставят на спокойствие?

— Да, точно така ще направя.

— Уаллах! Това е... това е... емир, не знам как да го нарека!

— Наречи го лудост. Това е най-точният израз, нали?

— Не мога да кажа „да“, защото те уважавам. Наистина ли вярваш, че можеш да придумаш хората, стремящи се да отнемат имуществото и живота ми, да ме пуснат да избягам?

— Убеден съм. Но чуй. Преди малко бях долу до реката и пречупих няколко дръвчета. Като ги забележат, ихлатите ще помислят, че Садък го е направил. Те ще продължат пътя си с настъпването на утрото. Ще тръгна преди тях, за да им поставям знаци, които ще ги

отведат в погрешна посока. Ако въпреки това открият лагера ни, преди да потеглят, тогава се защитавайте. Ще чуя изстрелите ви и веднага ще се върна.

— Каква ще е ползата да ги отклониш от следите ни, щом покъсно те отново ще ги намерят.

— Нека да го направя! Ще ги отведа по такъв път, че наистина няма да намерят повече дирите ни. Имаш ли пергамент в себе си?

— Да. Пергамент намерихме и у Садък; доста листове липсват от него.

— Сигурно ги е използвал за тайни съобщения до ихлатите. Пита ли го?

— Да, но нищо не признава.

— Нямаме нужда от признанието му. Дай ми неговия пергамент и лягай да спиш. Аз ще пазя, а като дойде време, ще ви събудя!

Жените изчезнаха, а мъжете отидоха да си почиват. Садък сигурно бе чул целия ни разговор и се чувстваше като на тръни. Проверих въжетата му и кърпата на устата. Беше вързан достатъчно здраво, а кърпата, въпреки че бе добре стегната, не затрудняваше дишането му.

Увих се в одеялото си, без да заспивам.

На разсъмване събудих англичанина. Персите също се събудиха и водачът им дойде при нас.

— Ще тръгваш ли, господарю? — попита той. — Кога ще се върнеш?

— Веднага щом се убедя, че ми се е удало да заблудя врага.

— Но то може да стане и чак утре!

— Така е.

— Тогава вземи брашно, месо и фурми със себе си. А ние какво да правим, докато се върнеш?

— Стойте си спокойно и по възможност излизайте от лагера колкото може по-малко. Ако все пак се случи нещо неочаквано или съмнително, обърнете се за съвет към моя Хаджи Халеф Омар, когото оставям тук. Той е верен, умен и опитен човек, на когото може да се разчита.

Промъкнах се още веднъж до Халеф, за да го осведомя за намерението си. Като се върнах, Линдси вече се бе приготвил, а видях,

че и дисагите ни бяха добре натъпкани с хранителни запаси. След кратко сбогуване тръгнахме.

Пътят беше труден и ни трябваше доста време, докато преведем конете си през храстите и дърветата в тъмнината. Освен това трябваше да заобиколим, за да не ни забележат ихлатите. Накрая стигнахме долината, яхнахме конете и се понесохме напред. Не можехме да виждаме много далеч напред, защото мъглата се стелеше ниско над реката. Не след дълго на изток небето започна да просветлява и лек утринен вятър предизвестяваше настъпването на деня. След около пет минути стигнахме до мястото, където реката завиваше и бях поставил последния знак. Слязох от коня.

— Спираме ли? — попита англичанинът. — Защо?

— Тук трябва да изчакаме, за да разберем дали персите незабавно ще продължат пътя си, или първо ще претърсят терена наоколо и ще се натъкнат на нашите приятели.

— Ах! Умно! Well! Във всички случаи сме на разположение! Yes! Имаме ли тютюн?

— Ще видя.

Хасан Арджир-мирза — а може би хубавата му сестра? — бе проявил внимание, защото освен с храна бяхме запасени и с тютюн.

— Хубаво! Добре! Да запалим! Великолепно момче този мирза! — каза мистър Линдси.

— Вижте, мъглата се вдига и след две минути ще можем да виждаме чак до ихлатите. Трябва да се скрием зад завоя, иначе ще ни забележат и целият ни план ще отиде по дяволите.

Скрихме се зад острия завой на реката и зачакахме. Накрая видях през далекогледа си, че всичките трийсет ихлати се отправят на конете си към нас. Ние също яхнахме нашите и се понесохме бързо като вятър. Спряхме едва след около една английска миля и аз изрязах парче кора в ствола на една върба.

— Тези хора трябва да са много глупави, ако не забележат, че този знак е направен току-що — изръмжа Линдси.

— Да, юзбашията не е сър Дейвид Линдси-бей! Вижте, изглежда, оттук нататък реката описва много широка дъга, но зад планините на юг сигурно се извива обратно. Правата линия, свързваща двата ѝ края, е най-малко осем английски мили. Дали да не поокъпем малко персите във водата?

— Съгласен съм, мистър. Но дали ще ни последват?

— Сигурно. Вдигнете торбите с храната нависоко!

— Но тук е дълбоко!

— Толкова по-добре. Да не би да се страхувате, че ще се удавите?

— Пфу! Нали ме познавате! Но ще повярват ли тези мъже, че мирзата е пресякъл реката с камилите си?

— Тъкмо ще проверим. Ако повярват, ще се хванат и на останалите ни номера.

Сплетох клонките на един див жасминов храст във формата на арка, накарах коня си да поскача малко наоколо, за да останат по земята достатъчно следи, а после го подкарах през водата. Англичанинът ме последва. Въпреки че вървахме срещу течението и напорът на водата бе силен, стигнахме на другия бряг почти по права линия, където пречупих върховете на няколко храста, така че ясно да подчертават посоката на юг. Наоколо бе обрасло с буйна трева, а то ни бе от полза, тъй като щеше да попие отцеждащата се от нас вода.

Нататък продължихме в галоп. Персите щяха да стигнат до мястото след около половин час и ако не бяха съвсем неопитни или лекомислени, сигурно щяха да разберат, че следите от конете ни са от тази сутрин. Въпреки това продължихме да яздим напред още около два часа в същата посока през малки равнини, ниски хълмове и плитски долини, напоявани от малки рекички. Както бях предполагал, стигнахме до Дялах и се прехвърлихме на отсрещния бряг. Разбира се, продължихме да поставяме знаци на подходящи места. Тук извадих парче пергамент.

— Ще пишете ли, мистър? — попита Линдси.

— Да. Скоро трябва да престанем с поставянето на знаци, затова искам да видя дали пергаментът ще свърши същата работа.

— Покажете ми какво пишете!

— Ето, вижте!

Дадох му пергамента, на който бях написал няколко думи на персийски. Той погледна първо тях, а после и мен. Устните му смутено се разтегнаха в трапецоид, а носът му засрамено увисна встрани.

— Хей! Могат ли да се четат тези драсканици! Какво означават?

— Написано е на персийски и се чете отзад напред, тоест отдясно наляво и гласи: „Халиях немвер зиру бала — сега все по течението на реката!“ Ще видим дали ще последват указанията ни.

Извих два клона в един храст и закрепих на тях пергаментата по такъв начин, че веднага да бъде забелязан. После продължихме по течението на реката, докато намерим подходящо място да наблюдаваме последния брод, през който бяхме минали, но без самите ние да бъдем забелязани. Слязохме от седлата, за да закусим, а конете да пият вода и да попасат. Естествено изгаряхме от нетърпение да разберем дали хитростта ни щеше да има успех.

Наложи се да чакаме повече от час, докато забележим край реката хора. С помощта на далекогледа се уверих, че всичко върви успешно, и доволни продължихме нататък. Малко след обяд направих един знак, а надвечер още един, на завоя на една странична долина, простираща се на запад от реката. Това бе първата възможност да изпълним втората част от начинанието си, а именно — да отклоним персите надясно, понеже досега теренът не го позволяваше.

На входа на тази долина спряхме да ноцуваме.

На следващата сутрин оставих второто парче пергамент с указанието, че дълго време пътят ще води по посока на залеза на слънцето. По-късно предобед оставих трети лист, в който пишеше, че Хасан Арджир-мирза е станал подозрителен, понеже ме заварил (това ще рече Садък) при поставянето на един знак. По обяд поставих четвъртия и последен пергамент. Той съдържаше съобщението, че мирзата ще мине през хълмовете на Бозиан или към Джумеила, или към Кифри и че нарасналото му недоверие станало причина да ме премести в предния отряд, за да ме държи непрекъснато под око. Затова засега поставянето на знаци нямало да е възможно.

С това задачата ни бе изпълнена. Изобщо не смятах за необходимо да наблюдавам повече, за да се убеждавам дали юзбашията ще продължи да ни следва както досега, защото след всичко станало до момента със сигурност можеше да се очаква, че хитростта ни щеше да бъде взета за истина.

Отклонихме се от досегашната си посока, като направихме голям завой и тръгнахме из местности, през които едва ли често минаваше човешки крак. Наложи ни се много да заобикаляме, но въпреки всичко стигнахме до река Дялах много преди да се стъмни. Продължихме да яздим още известно време срещу течението на реката, докато падането на нощта ни принуди да спрем. Сутринта тръгнахме много рано и по обяд вече бяхме в бивака.

Още преди да стигнем до него, Халеф се спусна от хълма да ни посрещне.

— Слава на Аллаха, че благополучно се завръщате! Много се тревожихме за теб, защото те нямаше два дни и половина вместо само един. Някаква несполука ли ви сполетя, ефенди?

— Напротив, всичко мина много гладко. Не се върнахме по-рано, защото искахме да се убедим, че наистина сме заблудили персите. А какво е положението в лагера?

— Всичко е наред, въпреки че се случи нещо, което не биваше да става.

— Какво?

— Садък избяга.

— Садък ли? Как е успял?

— Сигурно е имал сред слугите приятел, който е прерязал въжетата му.

— Кога избяга?

— Вчера сутринта.

— Как е възможно?

— Ти беше тръгнал с ингилизина, а аз бях на пост долу. Но персите един след друг се измъкнали от лагера, за да гледат какво ще правят ихлатите. Те спокойно потеглиха, но когато персите отново се върнали в лагера, пленника го нямало.

— Лошо, много лошо! Ако беше станало един ден по-късно, можехме да бъдем спокойни. Ела, поеми коня.

Горе на хълма всички радостно ме посрещнаха. Разбрах колко много се бяха тревожили за нас. Но после мирзата ме дръпна настрани и ми съобщи за бягството на Садък.

— Трябва да се вземат под внимание две неща — отвърнах аз. — Първо: ако Садък настигне ихлатите, той бързо ще ги доведе обратно. Второ: възможно е да се навърта около лагера, за да си отмъсти. Тук вече не сме в безопасност, затова веднага трябва да напуснем това място.

— Накъде ще тръгнем? — попита Хасан Арджир-мирза.

— Преди всичко трябва да се прехвърлим на другия бряг на реката. Надолу няма брод, следователно ще се върнем на мястото, през което си се прехвърлил отсам. Така ще бъдем в по-голяма безопасност, защото никой не би повярвал, че си тръгнал срещу течението на

реката. Ако Садък е останал, за да си отмъсти през нощта, то през деня няма да смее да се приближи. Наистина бих могъл да се опитам да открия следите му с кучето, но не е сигурно, че ще ги открия, и ще ни отнеме много време, Затова дай заповед за тръгване и ми покажи срязаните въжета на Садък. Но отсега нататък не позволявай слугите ти да узнават какво възнамеряваш да правиш.

Той отиде в колибата на жените и се върна с кърпата, с която е била запушена устата му, две въжета и един ремък. И четирите неща бяха срязани. Най-големи затруднения ми създаде кърпата, защото ръбовете от сгъването ѝ пречеха да я съединя в първоначалния ѝ вид. Накрая успях и се заех подробно да оглеждам мястото на срязване.

— Кажи на хората си да дойдат! — казах аз на мирзата. Те се озоваха на повикването му, без да знаят за какво става дума. Но като се приближиха, видяха въжетата пред мен.

— Дайте ми ножовете и камите си! — заповядах аз. Докато всички ми подаваха исканите от мен неща, наблюдавах израженията на лицата им, но не успях да открия нищо подозрително. Започнах внимателно да оглеждам остриетата на ножовете, като сякаш между другото казах:

— Тези неща са срязани с триръба кама; скоро ще открия виновника.

Всъщност сред ножовете имаше само две триръби ками и забелязах, че притежателят на едната внезапно пребледня. Същевременно видях, че леко повдигна и едната си пета, като човек, който се готви за скок. Затова веднага казах:

— Виновникът се кани да избяга, но да не се осмелява да го прави, защото това само ще утежни положението му, вместо да го облекчи. Само откритото признание може да му помогне.

Мирзата учудено ме гледаше, а и трите женски глави, които се бяха появили зад преградната стена, тихо шепнеха през воалите си.

Вече бях свършил с огледа си и знаех кой е извършителят на деянието. Посочих го с пръст и казах:

— Този е. Хванете го и го завържете!

Едва бях изрекъл тези думи, и той бързо се спусна към храстите. Другите понечиха да го последват.

— Стойте! — заповядах аз.

— Емир, той ще избяга! — извика мирзата.

— Няма — отговорих аз. — Не виждаш ли кучето ми? Доян, тут ону! (Хвани го!)

Кучето се спусна към храстите — чу се силен вик, а в същото време и лаят на животното.

— Халеф, доведи негодника! — казах аз.

Малкият хаджия охотно изпълни заповедта ми.

— Но, емир — попита Хасан, — как можа по ножа да разбереш кой е злосторникът?

— Много лесно! Плоското острие оставя съвсем друга следа при срязване, отколкото триръбото; което е по-подходящо за намущване. Повърхността на срязване е много неравна, значи не е направено с тънък инструмент. А сега погледни тук: тези места на срязване не са гладки, а накъсани и обърнати нагоре, следователно острието, с което е направено това, е било доста нащърбено. Виж камата: тя единствена от всички може да остави такава следа.

— Господарю, мъдростта ти е достойна за възхищение!

— Не заслужавам такива хвалби. Опитът ме е научил винаги да наблюдавам дори и най-малките дреболии. Така че това не е мъдрост, а просто навик.

— А как разбра, че той иска да избяга?

— Защото първо видях, че пребледня, а после се приготви за скок. Кой ще го разпита, ти или аз?

— Направи го ти, емир! Теб няма да излъже.

— Тогава нека хората ти се отдалечат, за да не крие той истината. Вземи да им върнеш ножовете! Поставям ти обаче условие — да ми разрешиш аз да определя присъдата и ми обещавай да не пречиш на изпълнението ѝ.

Той с готовност се съгласи.

Халеф се върна с провинилия се слуга, който съвсем бе изгубил ума и дума. По даден от мен знак дребният хаджия го доведе на мястото, където седяхме ние с Хасан Арджир-мирза. Гледах го строго в лицето в продължение на миг, а после казах:

— Сега съдбата ти зависи само от теб. Ако честно си признаеш грешката, можеш да очакваш милост, но ако излъжеш, се приготви да идеш в джехенема!

— Господарю, всичко ще кажа — отговори той, — но заповядай на кучето да се махне!

— Ще стои пред теб, докато свършим. Само един мой знак е достатъчен, за да те разкъса. Сега откровено кажи: ти ли освободи Садък?

— Да, аз.

— Защо го направи?

— Понеже му се бях заклел.

— Кога?

— Преди да предприемем това пътуване.

— Как би могъл да му се закълнеш в нещо, щом той е ням и не е в състояние да говори с теб?

— Господарю, аз мога да чета! — отвърна той гордо.

— Разказвай!

— Бяхме съвсем сами в двора със Садък и на един малък къс пергамент той ми написа въпроса, дали го обичам. Отговорих му с „да“, защото ми беше жал, че са му отрязали езика. Той продължи да пише, че също ме обича, а после се заклехме в Аллах и в Корана, че ще си помагаме един на друг в опасност и нужда.

— Истината ли говориш?

— Мога да го докажа, емир, защото все още пазя пергамента, на който е написано всичко това.

— Къде е?

— Нося го в пояса си.

— Покажи!

Той ми даде листчето. Беше много зацапано, но все пак почеркът можеше да се чете. Дадох пергамента на мирзата, той го прочете и утвърдително кимна.

— Бил си много непредпазлив — казах аз на мъжа. — Заклел си се на този човек, без да провериш дали няма да е от вреда за теб.

— Емир, всички го смятаха за честен мъж!

— Разказвай нататък!

— Никога не съм предполагал, че е чудовище, затова ми беше жал за него, като го видях вързан. Тогава си спомних за клетвата си да му помагам във всяка беда и мислех, че Аллах ще ме накаже, ако не изпълня обещанието си. Изчаках момента, когато нямаше никой, и освободих Садък.

— Той каза ли ти нещо?

— Но той не може да говори.

— Имам предвид със знаци и жестове.

— Не. Стана, разкърши се, подаде ми ръка и изчезна в храстите.

— В каква посока?

— Натам.

Слугата посочи към реката.

— Изменил си на верността към господаря и си станал предател спрямо нас, за да изпълниш една лекомислено дадена клетва. Знаеш ли каква присъда заслужаваш?

— Емир, сигурно ще заповядаш да ме убият.

— Да, заслужил си си смъртта, защото си освободил убиец и с това си изложил всички нас на смъртна опасност. Но призна грешката си, затова ти позволявам да помолиш господаря си за по-леко наказание. Не вярвам, че си от хората, които причиняват зло, защото мразят доброто.

Нещастникът се просълзи и се хвърли на колене пред Хасан Арджир. Устните му трепереха от страх и той не успя да каже нищо. Строгото лице на господаря му все повече се смекчаваше.

— Не говори — каза той, — знам, че искаш да ме помолиш, но не мога да ти помогна. Винаги съм бил доволен от теб, но съдбата ти вече не е в мои ръце, защото само емирът има право да определи присъдата ти. Обърни се към него!

— Господарю, ти чу! — запелтечи молещият се човек, обърнат към мен.

— Значи вярваш, че добрият мюсюлманин трябва да спазва клетвата си? — попитах го аз.

— Да, емир.

— Би ли могъл да нарушиш клетвата си?

— Не, дори и ако ми струва живота!

— А да предположим, че Садък дойде тайно, ще му помогнеш ли пак?

— Не. Аз го освободих. Устоях на клетвата си и вече нямам задължения към него.

Наистина схващането на този човек за времетраенето на клетвата беше доста странно, но мен ме устройваше.

— Искаш ли да изкупиш грешката си с вярност и любов към господаря си?

— Да. О, господарю, ако това бе възможно!

— Добре. Дай ми ръка и се закълни!

— Заклевам се в Аллах и в Корана, в халифите и всички съществуващи светии.

— Така е добре. Свободен си и отново ще служиш на Хасан Арджир-мирза. Но не забравяй клетвата си!

От радост и щастие мъжът не беше на себе си, а, изглежда, и мирзата бе съгласен с решението ми. Сега между мен и него нямаше противоречия по въпроса, понеже бяхме изцяло заети с подготовката за тръгването.

[1] Сирджам — панталон. ↑

[2] Приахан — риза. ↑

[3] Алкалик — роба. ↑

[4] Каба — пола. ↑

[5] Балапуш — наметка. — Бел. нем. изд. ↑

[6] Могреб — молитва при залез-слънце. — Бел. нем. изд. ↑

[7] Абу Джаях — ангелът на смъртта. ↑

[8] Иса Бен Мариам — Исус Христос. — Бел. нем. изд. ↑

[9] Дягадар — пиростия. — Бел. нем. изд. ↑

[10] Мадерка — майчица. — Бел. нем. изд. ↑

[11] Душирех — мома. — Бел. нем. изд. ↑

[12] Родината е там, където ти е добре (лат). — Бел. пр. ↑

[13] Bliemchen (диал.) = Bluemchen цветче; названието има смисъл и на лошо, рядко кафе — Бел. пр. ↑

[14] Амрудха — варени круши. ↑

[15] Фарзистан. — Персия. — Бел. нем. изд. ↑

[16] Мирза означава всъщност „господарски син“. Употребено пред името има значение на образован човек и е почетна титла, ако стои след името обаче, означава принц. Тази титла обикновено се дава на персийските наместници на провинции. — Бел. нем. изд. ↑

[17] Хадж ал маният — Керванът на мъртвите. ↑

[18] Там е погребан халифът Али. — Бел. нем. изд. ↑

[19] Кманкаш — стрелец с лък. ↑

[20] Муштахед — буквално: представящ доказателства == висш свещеник, който в Персия стои над шейх ул ислям. ↑

[21] Майчунигар — аптекар. — Бел. нем. изд. ↑

[22] Каймакам — лейтенант. — Бел. нем. изд. ↑

[23] Ихлатите се набират от скитническите племена, а милиците от жителите на градовете. ↑

[24] Юзбашия — командващ 500 души == капитан. ↑

[25] Пенджабашия — командващ 50 души = лейтенант. — Бел. нем. изд. ↑

[26] Наданан — глупаци. — Бел. нем. изд. ↑

[27] Сердар — главнокомандващ генерал. — Бел. нем. изд. ↑

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА В БАГДАД

Най-много затруднения при напускането на бивака ни създаваха камилите. Тези глупави животни бяха свикнали с широката пуста равнина и не можеха да се справят с пътя между скалите, дърветата и храстите. Бяхме принудени да носим товара им на ръце и пеша до реката и после да го пренесем през нея, а тях с големи мъки буквално да избутаме през водата.

Ние с Халеф вървахме все най-отзад и грижливо заличавахме всички следи.

Изобщо нямахме намерение да тръгваме направо към Багдад, а само да напуснем мястото, където вече сигурността ни не бе гарантирана, и да намерим друго, където можехме да се чувстваме в безопасност от ихлатите и Садък. След като дълго време се бяхме движили на юг, надвечер намерихме една изоставена колиба, която, изглежда, бе служила за подслон на някой самотен кюрд. Задната ѝ стена опираше в една скала, а останалите три страни бяха обградени с кордон от храсти. Отвъд този кордон се откриваше гледка надалеч. А вътре в кръга имаше място за всичките ни животни. Ние също се настанихме в него, което не изискваше нито много време, нито много работа, защото само трябваше да постелем одеялата си на земята.

Почти бяхме готови, когато започна да се стъмнява и жените, които се бяха настанили в колибата, веднага се заеха с кулинарните си занимания. Имаше хубава вечеря. Бях много уморен от тридневното напрежение и скоро легнах да спя. Сигурно бях спал вече няколко часа, когато почувствах някакво докосване и отворих очи. Пред мен стоеше старата Халуа и ми правеше знаци с ръка. Станах, за да я последвам. Всички други спяха освен един от персите, който беше на пост от външната страна на храстите и затова изобщо не можеше да ме забележи. Старата ме заведе встрани от колибата, където един голям бъзов храст бе разперил разкошните си кичести клони. Там седеше Хасан Арджир-мирза.

— Нещо важно ли трябва да обсъждаме? — попитах го аз. ..

— За нас е важно, защото е свързано с пътуването ни. Мислих над това какво трябва да правя, и ще ми бъде приятно, ако мислите ми срещнат твоето одобрение. Извинявай, че смутих съня ти.

— Нека чуя какво си решил!

— Ти вече си бил в Багдад. Сигурно имаш приятели и познати там?

— Само някои бегли познанства, но не се съмнявам, че тези хора са приятелски настроени към мен.

— Значи би могъл да намериш там сигурен подслон?

— Не знам от какво би трябвало да се страхувам там. Освен това съм под закрилата на падишаха, а бих могъл да потърся и застъпничеството на някоя европейска сила.

— Искам да те помоля нещо. Вече ти казах, че хората ми ме чакат в Гадхим. Предчувствам, че там няма да съм в безопасност, затова ти ще отидеш да уредиш нещата ми.

— С удоволствие. Какви поръчки искаш да ми повериш?

— Камилите, които ще намериш там, пренесоха това, което успях да спася от състоянието си. То обаче ще ми пречи и затруднява в по-нататъшния ми път, затова искам да продам всичко. Ще позволиш ли да поверя тази продажба в твои ръце?

— Да, щом ми оказваш такова голямо доверие.

— Оказвам ти го. Ще ти дам един от сегашните ни придружители, който ще носи писмо, с което да те представи на мирза Селим ага. Ще продадеш целия товар заедно с животните, а после можеш да платиш на слугите и да ги освободиш.

— Мирза Селим ага няма ли да се сърди, че поверяваш тази работа на мен, а не на него? Служил ти е вярно, закарал е стоките ти до Багдад, значи има право да се надява, че е заслужил доверието ти.

— Не възразявай, емир, защото знам какво правя. Той е единственият, когото няма да уволня, и трябва да е доволен от това. Мисля, че ти по-добре ще се справиш с работата, а ти я поверявам и по други причини. Ще можеш ли да намериш веднага жилище в Багдад?

— Да, дори ще имам богат избор.

— Ще ти поверя не само имуществото, но и домочадието си. Съгласен ли си?

— Хасан Арджир-мирза, караш ме да се учудвам и смущавам! Спомни си, че съм мъж и християнин!

— Не те питам дали си християнин или мюсюлманин, защото, когато ти ме освободи от ръцете на бебехите, не си ме питал за това. Трябва да се измъкна от преследвачите си. Те не бива да знаят къде се намира Хасан Арджир-мирза, затова ти поверявам имуществото си, а ти предавам и домочадието си, за да са под закрилата ти, докато ме няма. Знаем, че ще пазиш честта на жена ми и сестра ми Бенда.

— Няма да настоявам нито да ги виждам, нито да говоря с тях. Но за какво отсъствие говориш, мирза?

— Докато вие сте в Багдад, аз ще отида в Кербела с мирза Селим ага да погребва тленните останки на баща си.

— Забравяш, че и аз искам да отида в Кербела!

— Емир, откажи се от това намерение, опасно е! Вярно, че си бил в Мека и това не ти е струвало живота, но не забравяй за разликата между Мека и Кербела. В Мека мюсюлманите са смирени и спокойни, но в Кербела са фанатици, които представлението на трагедията на Хофеин кара да изпадат в умопомрачение и див гняв, на който редовно стават жертва дори истински правоверни. Само един да усети, че не си шиит, а още повече, че не си и мюсюлманин, ще умреш в най-ужасни мъки. Послушай ме и се откажи от намерението си!

— Добре! В Багдад ще реша какво да правя, но дали ще отида или не, можеш да бъдеш сигурен Хасан Арджир-мирза, че домочадието ти ще е в пълна безопасност.

С това разговорът ни приключи.

Останахме на това място още пет дни и тръгнахме едва когато бяхме убедени, че всичките ни спътници напълно са възстановили силите си. Ездата през планините мина благополучно, а и макар че не се бях надявал, успяхме да прекосим и равнината, без да срещнем враждебно настроени араби, което обаче се дължеше повече на нашата предпазливост, отколкото на добрата воля на бедуините.

Зад Бени Сеид, на четири часа път северно от Багдад, спряхме за почивка до един канал. Оттук аз трябваше да продължа за Гадхим, за да говоря с мирза Селим ага, на когото Хасан Арджир бе поверил имуществото си. Малката ни група се установи на такова място, където нямаше опасност от среща с други хора. Първо помогнах при

подготовката на бивака, а после Хасан ми даде писмото, което трябваше да ми служи като легитимация.

— Дали Селим ага наистина охотно ще се съгласи с всичко? — попитах го аз.

— Той е длъжен да ти се подчинява, все едно че аз съм пред него. Ще приемеш от него всичко, което му е поверено, и щом повече нямаш нужда от него, веднага ще го изпратиш при мен с мъжа, когото ще ти дам да те придружава. Аз ще остана да чакам тук, докато се върнеш. Ще продадеш всичките ми вещи и ще бъда съгласен с това, което направиш.

Англичанинът видя подготовката за тръгването ми на път и каза:

— В Багдад ли отивате, мистър? Идвам с вас!

Не можех да му възразя. Но с мен искаше да тръгне и още един човек, а именно Халеф. Това обаче бе невъзможно, защото го изискваше сигурността на бивака.

Ние с Линдси потеглихме и след два часа стигнахме до третия завой на Тигър от горната страна на Багдад, в чиято дъга от другата страна на реката е разположен Гадхим. Отклонихме се надясно от пощенския път, водещ за Киркук, Ербил, Мосул и Диарбекир, минахме край намиращата се там голяма тухларница и се прехвърлихме през реката. Яздейки из приветливи палмови градини, стигнахме до Гадхим, населен главно с перси шиити.

Това градче се намира на „свещена“ земя, защото там е гробът на имам Муса Ибн Джафер. Този известен човек тръгнал на поклонение към Мека и Медина с халиф Харун ал Рашид. В последния град той приветствал гроба на Пророка с думите:

„Здравей, татко!“, докато халифът направил това само с думите „Здравей, братовчеде!“ „Какво, ти искаш да се изкараш по-близък с Пророка от мен, неговия приемник!“ — извикал Харун ядосан и оттогава толкова намразил @Рашид, колкото преди това го уважавал и предпочитал пред другите. Муса Ибн Джафер бил хвърлен в затвора, където завършили дните му. Но след смъртта му на гроба му бил издигнат великолепен храм, чиито кубета с четири минарета са покрити с истинско злато.

Гадхим е известен също и с една специфична за европейските страни придобивка, чието присъствие в това обкръжение е неестествено: а именно наличието на конски трамвай, чиято начална

спирка е от Арсенала на Багдад. Той бил създаден от реформаторски настроения губернатор Мидхат паша, играл по-късно първостепенна роля в Стамбул. Ако този мъж не е бил отзован от поста си на главен наместник на Ирак, Месопотамия щеше да има железница, свързваща страните по Тигър и Ефрат с главните градове на Сирия, та дори и с Константинопол. За съжаление това изключително важно начинание е останало само проект. Това, че Мидхат паша е трябвало да събира с камшик дори и заинтересованите от конския трамвай свои привърженици, е много ярка илюстрация за стабилността на мохамеданството.

Персите, населяващи Гадхим, са предимно търговци и продавачи, които всеки ден ходят по работа в Багдад. За да намеря агата сред всичкия този народ, трябваше да отида в някоя странноприемница, с каквито в Багдад беше пълно, а и в Гадхим имаше няколко.

Беше по обяд през юли и сигурно температурата на въздуха беше най-малко трийсет и пет градуса по Ремюр.^[1] Въздухът над града беше почти непрогледен и хората, които срещаме, бяха със забулени лица. В една от уличките се натъкнахме на мъж с богато персийско облекло; яздеше бял кон с решма, една от онези скъпи персийски сбруи, с които могат да кичат конете си само най-големите богаташи. В сравнение с този мъж приличахме на жалки разбойници.

— Ез анджа, чепу раст! (Махнете се, дръпнете се вдясно!) — извика ни той, като направи жест на отвращение.

Всъщност аз яздех съвсем близо до англичанина, но уличката беше достатъчно широка, за да може персиецът да мине покрай нас. И все пак щях да изпълня желанието му, ако си беше спестил този жест.

— Имаш място! — отвърнах му аз. — Давай! Вместо да мине покрай нас, той обърна белия си кон напречно и каза:

— Сунитска свиня, не знаеш ли къде се намираш! Дръпни се, иначе камшикът ми ще ти покаже пътя!

— Опитай се!

Той измъкна камшика от камилска кожа и замахна, но не можа да ме улучи, защото жребецът ми префуча край него с голям скок, а аз му стоварих такъв юмрук в лицето, че въпреки ориенталското си седло той излетя от коня. Смятах спокойно да продължа пътя си, без да се занимавам повече с мъжа, но освен проклятието му чух зад гърба си и

вика на слугата, който Хасан Арджир-мирза бе изпратил да ни придружава:

— Аз барай ходех — за бога, това е мирза Селим ага! Обърнах се веднага. Агата отново седеше на коня си и беше извадил кривата си сабя. Едва сега той позна слугата.

— Араб, ти ли си! — извика той. — Как се озова при тези нашиестан, Аллах да ги прокълне!

Не дадох възможност на слугата да обяснява, а сам отговорих:

— Затваряй си устата! Ти мирза Селим ага ли си?

— Да — отвърна той моментално, изненадан от тона ми.

Приблжих коня си плътно до неговия и полугласно казах:

— Пратеник съм на Хасан Арджир-мирза. Заведи ме в къщата си!

— Ти ли? — попита той учудено, като ме измери с поглед. После се обърна към слугата и попита: — Вярно ли е?

— Да — отвърна му той. — Този ефенди е Кара Бен Немзи и ти носи писмо от нашия господар.

Агата още веднъж ни изгледа с подигравка и високомерно презрение, а после каза:

— Ще прочета писмото, а после ще говорим за удара, който ми нанесе. Следвайте ме, но на разстояние, за да не осквернявате погледа ми.

Значи този човек беше шах-суарът, довереникът, напуснал офицерския си пост в персийската армия, на когото Хасан бе поверил скъпоценностите си и дори сърцето на Бенда. В миговете на откровение мирзата ми бе казал и това. Бедното момиче! Ако агата наистина беше шах-суар, тоест изключителен ездач, трябваше да умее да преценява мъжете по конете им, а в това отношение той не можеше да нарече негодник нито мен, нито Линдси. А и като беглец не бе особено разумно от негова страна да парадира с блясък и надменност, каквито не би показал дори много по-вишестоящ от него. И през ум не ми минаваше да насърчавам високомерието му, затова дадох знак на Линдси и застанахме от двете му страни.

— Куче — заплаши той, — отдръпни се назад, иначе ще заповядам да те набият с камшик!

— Млъкни, биуакуф^[2] — отговорих аз спокойно, — да не получиш още един юмрук по муцуната. Който язди коня на господаря

си, трябва да се държи изискано. Налага се да ми позволиш да те науча на учтивост.

Той не отговори и отново дръпна пред лицето си покривалото, което се бе смъкнало по време на падането му. Заради това покривало слугата не можа да го познае веднага.

Пътят водеше през безброй тесни улички, докато накрая Селим ага спря пред един нисък зид, в който бе пробит отвор, закрит само с няколко дъски. Отвори ни един човек. Като влязохме в двора, видях няколко камили, които лежаха на земята и дъвчеха „камилски яйца“ — големи топки от ечемик и памуково семе, с които в Багдад хранят тези животни. Край тях лежаха или се шляеха лениви хора, но като видяха агата, се изпънаха в почителна стойка. Както изглеждаше, този дребен командир умееше да вдъхва респект.

Той предаде коня си на тези хора, а ние поверихме нашите животни на дошлия с нас слуга. После агата влезе с нас в къщата, намираща се в задната част на двора. По странична стълба слязохме в един от онези сардауби,^[3] които при тукашната жега са неизбежна необходимост. Стените на това четириъгълно помещение бяха покрити с меки, дебели декоративни рогозки, а на пода бе постлан прекрасен килим. Върху миндерлъка имаше масивен сребърен сервиз за кафе, а до него забелязах една изключително скъпа хука, а по стените наред с най-различни скъпоценни оръжия висяха накачени и няколко чибука за евентуални гости. В един старинен съд от китайски порцелан, представляващ дракон, имаше тютюн, а от средата на капака на сребърна верижка се спускаше шишенце, пълно със сусамово масло.

Според тукашните представи това бе истинска царска подредба, но не вярвах всички тези предмети да са собственост на агата.

— Селям алейкюм! — поздравих аз при влизането си. Линдси направи същото, но Селим не отговори. Той седна на миндера и плесна с ръце. Веднага се появи един от мъжете, които бях видял на двора, и му бе даден знак да запали хуката.^[4] Всичко това бе извършено с истинско ориенталско спокойствие и добросъвестност, а през цялото време, докато траеше тържествената процедура, ние стояхме до вратата като глупави момчета. Най-сетне славното дело бе приключено и слугата се отдалечи, но, разбира се, за да застане веднага зад вратата и да подслушва какво ще се говори. Изглежда, агата най-сетне реши,

че е дошло време отново да ни удостои с вниманието си. Той изпусна във въздуха няколко големи кълба дим и попита:

— Откъде идвате?

Този въпрос бе напълно излишен, защото вече го бе узнал от слугата, на когото това му влизаше в задълженията. Все пак реших заради сестрата на мирзата по възможност да избягвам понататъшните търкания и му отговорих:

— Пратеници сме на Хасан Арджир-мирза.

— Къде е той?

— Близо до града.

— Защо не дойде сам?

— От предпазливост.

— Какви сте вие?

— И двамата сме франки.

— Гяури? Ах! Какво правите в тази страна?

— Пътуваме, за да опознаваме градове, села и хора.

— Много сте любопитни. Такова невъзпитание само при кафирите^[5] може да се срещне. Как попаднахте на мирзата?

— Срецнахме го.

— Това и аз го знам! Къде го срещнахте?

— В кюрдските планини. Вървахме с него дотук. Нося ти писмо от него.

— Хасан Арджир-мирза е постъпил много лекомислено, като ви е казал името си и е поверил писмо на хора като вас. Аз съм правоверен и не мога да го взема от ръцете ви. Дайте го на слугата, когото ще извикам!

Това бе повече от безочие, но все пак спокойно казах:

— Не смятам мирзата за лекомислен и те моля сам да му кажеш мнението си. А между другото той никога не е използвал посредник, за да вземе нещо от ръцете ни.

— Млъкни, кафир! Аз съм мирза Селим ага и правя каквото ми харесва! Познавате ли всички, които са при мирзата?

Аз потвърдих и той продължи да пита дали е имало там и жени и колко.

— Две господарки и една прислужница — отговорих аз.

— Вие видяхте ли ги?

— Няколко пъти!

— Много непредпазливо от страна на мирзата. Окото на един неверник не бива да вижда дори и дрехата на жената!

— Кажи го сам на мирзата!

— Млъкни, безсрамнико! Не ми трябва твоите съвети! Чухте ли гласовете на жените?

Този грубиян поставяше търпението ми на изпитание.

— В нашата страна не се пита така открито за чуждите жени. Не е ли така и при вас? — отвърнах му аз.

— Как се осмеляваш? — сръза ме той. — Внимавай! Имам да си отмъщавам и за удара! Ще го направя по-късно. Сега ми дай писмото!

Той отново плесна с ръце. Слугата се появи, но аз не му обърнах внимание. Извадих писмото от пояса си и го подадох на агата.

— Дай го на него! — заповяда той, сочейки слугата. — Разбра ли?

— Добре, тогава си тръгвам! Сбогом, мирза Селим ага! — Обърнах се. Англичанинът направи същото.

— Стойте, спрете! — извика агата, а на слугата си заповяда:

— Не ги пускай да излязат!

Вече бях стигнал до вратата и мъжът ме хвана за ръката, за да ме задържи. Това беше прекалено. Разбира се, сър Дейвид Линдси не можеше да разбере съдържанието на разговора ни, но по тона и израженията на лицата ни схвана, че не сме си разменили особено учтиви любезности. Той сграбчи мършавия персиец през кръста, вдигна го във въздуха и го запрати на другия край на стаята, така че той се блъсна в агата и го събори на земята.

— Правилно ли постъпих, мистър? — попита той после.

— Yes! Well!

Агата скочи и грабна сабята.

— Кучета! Ще ви отрежа главите!

Време беше вече да дадем добър урок на агата. Пристъпих към него и така го ударих по ръката, че той изпусна сабята и тогава го хванах за раменете.

— Селим ага, не е по силите ти да вземеш главите ни. Седни и оттук нататък бъди покорен. Ето ти писмото и ти заповядвам веднага да го прочетеш!

Натиснах мъжа да седне върху възглавниците и пъхнах писмото между пръстите му. Той бе смаян и ме гледеше съвсем слисано в

лицето, но не се осмеляваше да ми се противопостави. Като се обърнах, забелязах, че храбрият слуга бе предпочел хладнокръвно да се оттегли назад. Беше изчезнал, но щом плеснах с ръце, той се осмели да провере глава през отвора на вратата.

— Влез! — заповядах аз.

Той се подчини, но остана до вратата, готов за скок.

— Донеси ядене и кафе! Веднага!

Слугата първо учудено погледна към мен, а после — въпросително към агата, но аз го хванах за ръката и го помъкнах към стената, където бяха окачени лулите. Това, изглежда, му хареса, защото той веднага взе два чибука, протегна ги към нас и ни подаде огън.

— А сега кафето! Но бързо!

Той моментално изчезна.

Седнахме на възглавниците, пушихме и чакахме, докато агата прочете писмото. Това ставаше бавно, но причината не бе в неумението му да чете, а в съдържанието на писанието, което, изглежда, не можеше да проумее и не знаеше как да постъпи.

Той беше красив, много красив мъж. Видях това едва сега, понеже имах достатъчно време да го огледам. Но около очите му вече се забелязваха онези дълбоки сенки, от които можеше да се направи извод за пропилените време и сили, а в чертите на лицето му имаше нещо неопределено, което след по-подробно проучване оставяше отблъскващо впечатление. Селим ага не беше мъжът, който може да направи Бенда щастлива.

Слугата се появи с малките кафени чашки, поставени върху златни филигранно изработени чинийки във формата на чашки за яйца. Вместо две чашки бе донесъл направо половин дузина, за да може веднага да се измъкне обратно. Изглежда, агата също бе разбрал какво трябва да прави. Той мрачно ме погледна и попита:

— Как беше името ти?

— Наричат ме Кара Бен Немзи.

— А как се казва другият?

— Дейвид Линдси бей.

— Всичко ли трябва да ти предам?

— Така каза мирзата.

— Няма да го направя.

— Прави каквото искаш, не мога да ти заповядвам.

— Ще се върнеш веднага при мирзата и ще му предадеш моя отговор.

— Няма да го направя.

— Защо?

— Защото и ти не можеш да ми заповядваш, тъй като и аз мога да правя каквото пожелаю.

— Добре! Тогава ще изпратя при него човек, но няма да напусна тази къща, докато не получа от него отговор.

— Пратеникът ти няма да може да намери мирзата.

— Но, Араб, който дойде с вас, сигурно знае мястото, където е господарят му!

— Знае го!

— Него ще изпратя.

— Той няма да отиде.

— Защо?

— Защото така искам. Хасан Арджир-мирза ме помоли да взема имуществото му от теб и да те изпратя при него с Араб. Така и ще направя. Араб ще се върне при господаря си само заедно с теб.

— Ти се осмеляваш да ме изнудваш?

— Да се осмелявам ли? Какво означава да се осмелявам, и то пред теб? Ако ми беше равен, щях да разговарям с теб по съвсем друг начин, но аз съм емир от Немзистан, а ти си само един незначителен ага от Фарс. Впрочем ти още не си се научил как да се държиш с истинските мъже. На улицата искаш да ти се прави място като на дефтертар, а в къщата си забравяш да отговориш на поздрава. Не ни покани да седнем, не ни предложи нито лули, нито тютюн; наричаш ни кафири, свине и кучета. А ти самият си червей в сравнение с господаря си, мирзата! С лъв бих се бил, но червея не закачам, щом му харесва да се въргаля в нечистотиите. Хасан Арджир-мирза ми предаде имуществото си, така че оставам тук. А ти прави каквото ти се казва!

— Ще се оплача от теб — каза той ядно.

— Нямам нищо против.

— Нищо няма да ти предам!

— Не е и необходимо, защото вече съм тук и съм поел всичко.

— Няма да пипнеш нищо от това, което ми е поверено!

— Ще се докосвам до всичко, което отсега нататък е в мои ръце. Ако ми пречиш, просто ще уведомя мирзата за това. Сега заповядай да

ни донесат хубава храна, защото вече не съм само гост, но и господар на тази къща.

— Не е нито твоя, нито моя!

— Но ти все пак си я взел под наем. Не създавай затруднения. Щадя те, като ти позволявам да дадеш тази заповед, но ако не го направиш, аз сам ще се погрижа за това.

Той се видя натясно и стана.

— Къде? — попитах го аз.

— Отивам да поръчам яденето ви.

— Можеш да го направиш и тук. Извикай слугата!

— Пленник ли съм?

— Нещо такова! Оспорваш ми правата, така че трябва да ти попреча да напускаш това място, за да не предприемеш нещо, което няма да одобря.

— Господарю, ти не знаеш кой съм!

За първи път ме нарече господарю, явно бе загубил самоувереността си.

— Много добре знам — отвърнах аз. — Ти си мирза Селим ага и нищо повече!

— Аз съм довереник и приятел на мирзата. Пожертвах всичко, за да го следвам и да спася имуществото му.

— Много хубаво и похвално от твоя страна. Слугата трябва да е предан на господаря си. Сега ще дойдеш с мен при мирзата.

— Ще го направя веднага!

— Този мой спътник ще остане тук, а ти ще се погрижиш, да не му липсва нищо. Останалото ще реши Хасан Арджир.

Казах на англичанина какви ще бъдат задълженията му и това много му хареса, защото тук щеше да се чувства много добре, докато аз отново трябваше да се изложам на слънчевия пек вън. След като агата даде необходимите нареждания, излязохме на двора, където той отново се канеше да яхне скъпия си бял кон, купен в Гадхим с парите на мирзата.

— Вземи друг кон — казах му аз. Той учудено ме погледна и попита:

— Защо?

— За да не обръщаш вниманието върху себе си. Вземи този на слугата си!

Не ме интересуваше дали ми се сърди или не. Слугата Араб ни следваше. За да заблудя евентуалните преследвачи, тръгнахме към Мадхим, а после направихме завой на север.

Мадхим е представително градче на левия бряг на Тигър, на един час път северно от Багдад. Там е погребан имам Абу Ха-нифе, един от основателите на четирите ортодоксални направления на исляма. Към него се придържат целият молитвеник и ритуалите на османите. Първоначално върху гроба му е имало джамия, построена от селджукида Малек шах, но след като Сюлейман Първи завладял опърничавия Багдад, издигнал там дворец. Абу Ханиф бил отровен от мразещия го халиф Мансур. В днешно време хиляди шиити, ходят на поклонение на гроба му.

Докато стигнем до мястото, където се намираше бивакът на мирзата, изминаха два часа. Той много се учуди, като ме видя, но прие агата изключително сърдечно.

— Защо се връщаш и ти? — попита ме той после.

— Питай него! — отговорих аз, сочейки към Селим.

— Говори! — заповяда му Хасан. Агата извади писмото и попита:

— Господарю, ти ли написа това?

— Да, нали познаваш почерка ми! Защо питаш?

— Защото ми заповядваш да направя нещо, което нито съм очаквал, нито съм заслужил.

Жените седяха скрити зад клоните, за да видят Селим и чуят разговора ни.

— Какво не си очаквал? — попита Хасан Арджир.

— Че всичко, което съм спасил, трябва да предам на този чужденец.

— Този емир не е чужденец, а мой приятел и брат.

— А аз не съм ли твой приятел, господарю? Мирзата се стъписа, а после кратко отговори:

— Ти беше мой слуга, на когото се доверих, но кога съм ти давал правото да се наричаш мой приятел?

— Господарю, аз напуснах родината си, пожертвах бъдещето си, станах беглец, пазех и защитавах богатството ти! Като приятел ли съм се държал или не?

— Постъпил си така, както бих очаквал от всеки верен слуга и както щяха да постъпят всички тези други мъже. Думите ти ми причиняват болка, защото не съм предполагал, че ще смяташ задълженията си за заслуги. Не бях ли написал да се подчиняваш на този емир така, сякаш аз съм пред теб?

Гласът на мирзата звучеше много строго. Агата доста се смути, особено като забеляза жените, и се опита да намери извинение:

— Господарю, този човек ме удари, като ме срещна! — каза той. Мирзата ме погледна и се усмихна.

— Селим ага — каза той, — защо не го уби веднага? Как може да се оставяш да те обиждат! Защо те удари?

— Срегнахме се на улицата и аз му заповядах да се махне от пътя ми. Той не го направи, а ме удари в лицето така, че паднах на земята.

— Вярно ли е, емир? — попита ме мирзата.

— Така беше. Още не го познавах, а слугата ти не можа да го разпознае, защото беше с покривало пред лицето. Яздеше великолепен бял кон, на който беше сложил своята яшма, и го помислих за могъщ господар. Заповяда ни да се дръпнем от пътя му, въпреки че имаше достатъчно място, а тонът му беше като на падишах. Познавах ме, мирза. Обичам да бъда учтив, но когато и другите са учтиви с мен. Затова му отговорих, че има място. Той грабна камшика, нарече ме свиня и искаше да ме удари. Наистина в следващия миг се озова на земята, а после за съжаление със закъснение разбрах, че това е човекът, при когото ме изпращаш. Това е всичко, което имам да ти казвам. Говори с него и ако имаш нужда от мен, изпрати да ме извикат.

Отидох при конете, за да побърбя с Халеф.

След половин час Хасан Арджир-мирза ме потърси. По лицето му бе изписано дълбоко негодувание.

— Емир — каза той, — този час бе много мрачен за мен. Ще простиш ли на този непредпазлив Селим?

— Ако ти искаш, да! Какво реши?

— Той няма да се върне повече с теб.

— Така и предполагам.

— Ето ти списък на нещата, които съм му предал. Носеше го със себе си. Ще оцениш и продадеш предметите. Съгласен съм с всичко, което ще направиш, защото знам, че е трудно да се намерят купувачи

за толкова кратко време. После ще освободиш слугите ми и ще им платиш толкова, колкото съм ти написал тук. Парите вече съм сложил в дисагите на коня ти. Кога трябва да тръгна за Кербела?

— Днес е първи мохарем, а на десети има празник. За да стигнеш от Багдад до Кербела ти трябва четири дни, а е добре човек да е там един ден по-рано. Значи на пети този месец е най-подходящото време.

— Тогава се налага да се крия тук още четири дни!

— Не. Ще се намери някое място в града, където ще можеш да се приютиш с хората си. Ще се погрижа за това! Ще задържиш ли нещата, които имаш при себе си сега?

— Не, те също ще бъдат продадени!

— Тогава по-добре още днес ми дай всичко, от което можеш да се лишиш, и ми кажи цената. В Багдад има много богати хора. Вероятно ще намеря някой персиец или арменец, който да купи всичко наведнъж.

— Емир, цената ще е цяло състояние!

— Остави това на мен! Ще гледам да продавам така изгодно, сякаш е мое.

— Вярвам ти. Ела да проверим товарите!

Отвориха пакетите и пред смаяния ми поглед блеснаха най-отбрани съкровища и скъпоценности, каквито никога досега не бях виждал в такова изобилие. Изготвен беше и списък, а после мирзата определи цената. Тя беше много ниска, но ако се вземеше истинската стойност на предметите, наистина се получаваше сума, представляваща цяло състояние.

— Какво ще правиш сега с хората си, мирза? — попитах аз.

— Ще ги възнаградя и ще ги освободя веднага щом си намеря жилище.

— За колко души?

— За мен и агата, за жените и прислужницата им. После ще си наема слуга, който не ме познава.

— Надявам се, че ще мога да ти осигуря всичко това. Заповядай да товарят!

— Колко камили ще вземеш със себе си? — попита той после.

— Нито един. Ние с Халеф сме достатъчни!

— Не може, емир! Няма да успееш да се справиш сам с всичко!

— Защо? Трябва ли да вземам хора, които после само ще ми създават трудности в Гадхим или Багдад?

— Прави каквото си намислил.

Камилите бяха натоварени и вързани така, че трябваше да вървят една зад друга. Готови бяхме да потеглим.

— Дай ми някакво писмо, което да ме легитимира пред хората ти — помолих аз мирзата.

— Ето, вземи пръстена ми с печата!

Още не ми се бе случвало да нося скъпоценния пръстен на някой персийски големец, но прилегна много добре на пръста ми и малкият ни керван потегли. Агата не се виждаше никъде, а и аз нямах никакво желание да се сбогувам с него.

Този път ни трябваше повече време, за да стигнем до Тигър и да го преминем, но всичко мина благополучно.

Като влязохме в двора с натоварените камили, персите се учудиха. Веднага извиках всички да се съберат, показах им пръстена на господаря им и им казах, че трябва да ми се подчиняват, както преди това на агата. Тази промяна, изглежда, не ги натъжи особено.

Разбрах, че къщата е собственост на богат търговец на едро, който живеел от другата страна на Багдад, в западното предградие, близо до медресето „Мостанзирс“. В едно приземно помещение се намираха товарите, които агата беше поставил под надзор. Наредих да занесат там и новодокараните вещи и реших да направя пълен оглед на всичко едва на другия ден, тъй като вече бях доста уморен.

Като проверих дисагите си, намерих парите, които мирзата бе сложил вътре. Това бяха новоизсечени томани и бяха най-малко четири пъти повече от сумата, която трябваше да изплатя. Поверих надзора над прислугата на Халеф и тръгнах да търся англичанина.

Той се бе изтегнал върху мекия миндер в сардауба. Носът му се движеше в такт с дишането му, а от широко отворената му уста се разнасяше провлечено хъркане.

— Сър Дейвид!

Той ме чу веднага, скочи и извади ножа.

— Кой тук? О! Ах! All right! Вие ли сте, мистър?

— Yes! Как сте?

— Добре! Превъзходно! Много хубаво тук в Гадхим!

— Вижете ме как се потя! Знойт навън е адски!

— Well! Елате и вие да спите!

— Имаме друга работа. Но първо искам най-сетне да се наям.

— Плеснете с ръце, и слугата ще дойде.

— Вие пробвахте ли вече?

— Yes! Но за съжаление не можах да го разбера. Искам му бира, той ми носи брашнена каша, искам шери, донесе ми фурми. Ужасно!

— Тогава да видим дали на мен ще ми провърви. Плеснах с ръце и веднага се появи един от онези слуги, които преди това бяха обслужвали агата. Най-напред му казах, че съм поставен на мястото на мирза Селим ага.

— Господарю, заповядай как да те наричам! — отвърна той.

— Към мен ще се обръщаш с емир, а този мирза ще наричаш бей. Веднага се погрижи да ни донесат храна.

— Какво искаш да ядеш, емир?

— Каквото има. Не забравяй прясната вода! Ти ли си готвачът?

— Да, емир. Надявам се, че ще бъдеш доволен от мен.

— Как ти плащаше агата?

— Казвах от колко пари имам нужда и той ми ги даваше на всеки два дни.

— Добре, тогава и ние ще правим така. Сега върви!

След малко пред мен бе поставен богат избор от основните храни и деликатеси, които можеха да се намерят в Багдад, а добрият Линдси бей отново седна да яде.

— Освободихте ли се от онзи мошеник, агата? — осведоми се той.

— Да, за известно време ще остане при господаря си. Страхувам се, че се кани да си отмъсти.

— Страхливец! Но знаете ли какво ще направим, след като се наядем? Ще отидем до Багдад с конския трамвай и ще си купим дрехи.

— Съгласен съм, защото това е крайно наложително. Тъкмо ще мога да събера и сведенията, които са ми още по-необходими. Търся купувач за скъпоценностите на мирзата, с каквито натоварих и докарах още няколко камили.

— Ах! Ох! Какъв е товарът?

— Чудесни неща, които ще бъдат продадени на безценица.

— Назовете ми някои от тях!

Взех съставения на персийски език списък и му го прочетох.

— Ох! Ах! — извика той. — Колко ще струва?

Казах му сумата.

— Толкова ли струват?

— Като за приятел двойно повече.

— Well! Добре! Хубаво! Не е необходимо да търсите! Знам един човек, който ще купи стоката!

— Кой е? Вие ли?

— Дейвид Линдси! Yes!

— Възможно ли е, сър! О, тогава ще снемете голям товар от плещите ми! Но как стои въпросът с парите, сър? Мирзата естествено ще иска да му бъде платено веднага.

— Пари ли? Пфу! Има пари! Дейвид Линдси бей има толкова!

— Чудесно! Значи това е решено, но е само половината. Има още толкова, имам предвид нещата, които досега са били поверени на агата.

— Много ли са?

— Първо трябва да видим. Имам списък у мен и утре ще отворя вързопите, за да преценя стойността им или да накарам да я оценят. Едва тогава ще знам колко да ви поискам.

— Хубави неща ли са?

— Разбира се! Вижте, там има например сарацински ризници, три броя, скъпоценна рядкост за всяка колекция. Мечове, изковани от лахорска^[6] стомана, която е още по-скъпа от дамаската; четири шишета истинско розово масло, златни и сребърни брокати, истински килими, персийски шалове, цели бали с най-редки коприни и т.н. Освен това има и антики с неоченима стойност. Който купи тези неща и ги продаде на европейския пазар поединично, ще направи голяма търговия.

— Търговия ли? Ох! Ах! И през ум не ми минава! Купувам всичко за себе си!

— Всичко ли, сър? И нещата от този списък ли?

— Yes!

— Но, сър, помислете за огромната сума!

— Огромна ли? За вас, но не и за сър Дейвид Линдси. Знаете ли колко имам?

— Не. Още не съм ви питал за състоянието ви.

— Тогава си трайте! Състоянието ми е добро, много добро! Yes!

— Разбира се, бих могъл да си представя, че сте милионер, но и един милионер ще се замисли, ако трябва да даде такава сума наведнъж дори и заради удоволствието си.

— Няма значение! Знам каква е стойността! Наистина в момента няма толкова пари в себе си, за да платя всичко, но тук имам познати. Ще напиша документи, подписва с Дейвид Линдси и получава много пари. Well! Ще разгледаме утре.

— Добре. Няма да вземам страна в сделката, защото вие сте ми приятел също както и мирзата. Ще доведе вещи лица да оценят всичко, а после ще преговаряме.

— Well! Хайде сега в града, за да станем нови хора!

— Вземете си един чибук, сър. Трябва да идем на пазара като истински мюсюлмани.

След като казах на Халеф, че ще се върнем още преди падането на вечерта, тръгнахме да търсим конския трамвай. Той беше доста разбит. Прозорците бяха изпочупени, възглавниците на седалките ги нямаше, а вагоните се теглеха от четири дръгливи кранти, които не биха могли да бъдат наречени по друг начин освен „подвижни скелети“. Но все пак стигнахме до Багдад без прекеждия.

Разбира се, веднага се отправихме към пазара за дрехи, който покъсно напуснахме като съвсем нови хора. Не можах да попреча на Линдси да плати и моите дрехи. Той купи всичко необходимо и за Халеф и го даде на един млад арабин, който веднага предложи услугите си да го носи, щом ни видя да излизаме от магазина.

— Сега къде, мистър? — попита Линдси.

— Вино, кафене! — отговорих аз.

Линдси потвърди съгласието си с доволна усмивка и като пообиколихме тук-там, намерихме това, което желяхем. Тъй като не бе възможно да натоварим арабина с всичко, което купихме, дадохме адреса си на търговеца и го помолихме да изпрати всичко там. После потърсихме едно по-отдалечено кафене, за да се обръснем и изобщо да се разкрасим, обградени от аромата на мока и персийски тютюн.

Носачът ни бе седнал точно пред вратата. Облеклото му се състоеше единствено от една препаска около кръста, но се държеше като крал. Съвсем сигурно бе, че е роден свободен бедуин. Какво бе накарало този син на пустинята да стане хамалин? Физиономията му толкова живо ме заинтересува, че му махнах да дойде да седне до мен.

Той го направи с достойнството на човек, съзнаващ цената си, и пое лулата, която поръчах да му донесат. После започнах:

— Ти не си турчин, а свободен ибн араб. Мога ли да те попитам как се озова в Багдад?

— Пеша и на кон — отговори той.

— Защо носиш товарите на другите?

— Защото трябва да живея.

— Защо не остана при братята си?

— Тар ме прогони.

— Значи те прогони някой отмъстител?

— Не, аз съм отмъстителят.

— И врагът ти е избягал в Багдад?

— Да. Търся го и го чакам вече две години.

Значи заради кръвно отмъщение се бе унижил до слуга този горд арабин!

— От кои земи идваш?

— Защо разпитваш толкова, господарю?

— Защото пътувам из всички ислямски страни и бих искал да разбера дали вече съм бил и в твоята родина.

— От Кара съм, там, където Уади Монтиш се влива в Уади Кирбе.

— От областта на Събан в Белад Бени Иса? Там още не съм бил, тепърва ще посещавам тази страна.

— Ако си верен син на Пророка, ще бъдеш добре дошъл там.

— Има ли и други хора от твоята страна тук?

— Един-единствен, но иска да се връща вкъщи.

— Кога ще напусне Багдад?

— Веднага щом намери възможност. И него тар го доведе в Дар ас Салам.^[7]

— А дали би се съгласил да ни служи, като водач до родината си?

— Не само като водач, но и като делил, който изцяло ще се грижи за вас.

— Мога ли да говоря с него?

— Днес и утре не, защото замина за Докала, откъдето ще се върне през близките дни. Ела вдругиден в това кафене, и аз ще го доведа.

— Ще ви очаквам. Тъй като вече от две години си в Багдад, сигурно добре познаваш града?

— Дори всяка къща, господарю.

— А знаеш ли някоя къща, в която човек спокойно може да живее на хладно, да влиза и излиза, когато си иска, без да го притесняват?

— Знам такава къща.

— Къде се намира?

— Недалеч от тази, в която живея аз, в палмовите градини в южния край на града.

— Кой е нейният господар?

— Един благочестив талеб, който живее там сам и не би пречил на никой наемател.

— Далеч ли е дотам?

— Ако вземеш магаре, ще стане по-бързо.

— Иди тогава да поръчаш три магарета. Ще ни заведеш да видим къщата.

— Само две ти трябва, господарю, аз ще вървя.

Не мина много време, и пред вратата застанаха двете магарета заедно с водачите им. Бяха бели, а за Багдад това бе нещо обичайно. Досега бяхме седели с англичанина — обърнати с гръб един към друг, защото процесът на разкрасяване, на който се бяхме подложили, не позволяваше друго разположение. Когато най-сетне бръснарят ми свърши, а и този на англичанина, плесна с ръце в знак, че е приключил делото си, ние се обърнахме едновременно един към друг и едва ли е имало някога две лица, които да са били в такава дисхармония едно спрямо друго, както в този момент нашите. Линдси извика от изненада, но аз не успях да се сдържа да не избухна в смях.

— Какво смешно има, мистър? — осведоми се той.

— Поискайте огледало!

— А как е огледало на тукашния език?

— Аня.

— Well! — каза той и се обърна към бръснаря: — Pray, the аня!

Човекът сложи едно огледало пред лицето му и вече бе абсолютно невъзможно да не се разсмея с пълен глас, наблюдавайки физиономиите на джентълмена. Човек трябва да си представи едно продълговато, тясно, сбръчкано от слънцето лице, в чиято долна

половина висеше червеникаворуса брада, широката уста, с отвор — голям в този момент колкото тунела в планината Гагхард; дългия нос, размерите на който се бяха увеличили три пъти заради алеповата цицина, а отгоре блестеше напълно обръснатото му бяло теме, в чийто център се мъдреше една-единствена плитчица. Към всичко това прибавете и красноречивите му физиономии! Дори бедуинът едва сдържа смеха си, но не и усмивката си.

— Ужасно! Отвратително! — извика сър Дейвид. — Къде ми е револверът? Ще го застрелям този! Ще го промуша!

— Не се горещете, сър! — помолих го аз. — Този добър човек и понятие не е имал, че сте англичанин. Взел ви е за мюсюлманин и затова ви е оставил само една плитчица!

— Well! Правилно! Но тази физиономия! Ужасно!

— Успокойте се, сър. Тюрбанът ви ще скрие всичко, а преди да се върнете в старата Англия, четината ви отново ще порасне.

— Четина ли! Охо, мистър! Но защо вие изглеждате толкова добре, въпреки че и на вас са ви оставили само една плитка?

— Зависи от расата, сър. Немецът навсякъде се чувства добре.

— Yes! Правилно! Веднага се забелязва! Колко струва всичко това?

— Аз давам десет пиастъра.

— Десет пиастъра? Да не сте луд? Глътка лошо кафе, две дръпвания от смрадлив тютюн и съсипана глава — десет пиастъра!

— Спомнете си, че изглеждахме като диваци, а сега!

— Yes! Ако ви види сега старата Алуа, от удоволствие ще изтанцува един менует! Да се махаме оттук! Но накъде?

— Ще наемем някоя вила извън града. Този бедуин ще ни води. Ще яздим двете бели магарета отвън.

— Well! Хубаво! Напред!

Излязохме от кафенето и яхнахме малките, но много силни и издръжливи животни. Краката ми почти се влачеха по земята, а острите колена на англичанина стърчаха на височината на раменете му. Отпред тичаше бедуинът и безпощадно удряше с тоягата си наляво и надясно, ако някой се осмелеше да се изпречи на пътя ни. След него се движехме ние, двамата ездачи, клечащи върху магаретата като маймуни върху камили, а зад нас бяха притежателите на животните, които ги налагаха отзад с тояги и прегракнало крещяха. Така

препускахме през сокаците, докато улиците свършиха и къщите оредяха. Бедуинът спря пред един висок зид и ние слязохме от магаретата. Седяхме пред една тясна портичка, по която водачът ни удряше с един камък с всичка сила. Докато я отворят, мина много време, после се появи бледо старческо лице.

— Какво искате? — попита човекът.

— Ефенди, този чужденец иска да говори с теб — обясни водачът ни.

Малките сиви очички на стареца се впиха в мен, после беззъбата уста се отвори и треперещият му глас каза:

— Влез, обаче сам!

— Този емир също ще дойде — отвърнах аз, сочейки англичанина.

— Добре, но само той, защото е емир.

Влязохме и портата се затвори зад нас. Мършавите крака на стареца бяха пъхнати в чифт огромни пантофи и той ги влачеше пред нас, минавайки през великолепна морава, над която се полюшваха ветрилообразните листа на палмите. Той спря пред една красива къщичка.

— Какво искате? — попита ни старчето.

— Ти ли си притежателят на тази прекрасна градина и имаш ли жилище за даване под наем?

— Да. Искате ли да го наемете?

— Вероятно да, но първо искаме да го видим!

— Тогава елате! Бурза з пиорунами! (Къде ми е ключът!) Докато той търсеше ключа из всички джобове на кафтана си, аз успях да се съвзема от учудването, обзело ме, като чух стария турчин да ругае на полски. Накрая той намери изгубения ключ, заврян в решетката на прозореца, и отвори вратата.

— Влезте!

Минахме през едно хубаво коридорче, в дъното на което имаше водеща нагоре стълба. Отдясно и отляво имаше врати. Старецът отвори една от тях от дясната страна и ни въведе в просторна стая. В първия момент помислих, че е тапицирана в зелено, но после забелязах, че от високи корнизи надолу се спускат зелени завеси, а какво се криеше зад тях, лесно отгатнах, като плъзнах поглед по дългата маса в средата на помещението — тя беше отрупана с книги, а

точно срещу мен лежеше отворена не друга, а... една стара нюрнбергска библия в картини. Бързо пристъпих напред и сложих ръка върху нея.

— Библията! — извиках аз на немски. — Шекспир, Монтеско, Русо, Шилер, лорд Байрон! Как са се озовали тук!

Това бяха заглавията само на някои от многото книги, които видях. Старецът отстъпи назад, плесна с ръце и попита:

— Какво! Вие говорите немски?

— Както чувате!

— Немец ли сте?

— Да. А вие?

— Поляк съм. А другият господин?

— Англичанин. Името ми е...

— Моля, не назовавайте сега имена — прекъсна ме той. — Нека, преди да се представим един на друг, да се опознаем.

Той плесна с ръце по ориенталски обичай, но се наложи да го повтори няколко пъти и най-сетне вратата се отвори. Появи се едно дебело и лъснало от мазнина същество, каквото рядко може да се срещне.

— Аллах акбар, пак ли! — простенаха дебелиите му устни. — Какво искаш, ефенди?

— Кафе и тютюн!

— Само за теб ли?

— За всички.

— Толкова много ли?

— Изчезвай!

— Уаллахи билляхи, таллахи, ама че си, ефенди!

С тази въздишка загадъчното същество се заклатушка навън.

— Какво е това чудовище? — попитах аз малко нетактично.

— Моят слуга и готвач.

— О, ужас!

— Да, обикновено той изяжда и изпива всичко, а каквото остане, дава на мен.

— Това е повече от фатално!

— Свикнал съм. Беше мой слуга още докато бях офицер. Не можете да определите възрастта му. Той е само една година по-млад от мен.

— Били сте офицер?

— На служба в Турция.

— И сега живеете сам в тази къща?

— Сам!

Старият човек бе обладан от дълбока тъга. Той ме заинтригува.

— А говорите ли и английски?

— Учил съм като млад.

— Хайде тогава да разговаряме на този език, за да не скучае приятелят ми!

— С удоволствие! Значи наистина сте дошли да видите жилището ми? Кой ви каза за мен?

— Говориха ни не за вас, а за вашата къща. Арабинът, който ни доведе, ни осведоми. Той е ваш съсед.

— Не го познавам, не се интересувам от никого тук. Само за себе си ли търсите квартира?

— Не. С нас пътуват още двама мъже, две жени и една прислужница.

— Четирима мъже... две жени... хм! Звучи малко романтично!

— Така е! Ще ви обясним веднага щом свършим с огледа на жилището.

— То едва ли ще събере толкова много хора — а, ето идва кафето!

Шишкото се появи със зачервено като череша лице. Върху двете си дебели ръце балансираше огромна представителна табла, на която имаше три димящи чаши, а до всяка от тях лежеше по един стар чибук и купчинка тютюн, който едва ли щеше да стигне за напълването им и по веднъж.

— Ето — изпъшка той, — кафе за всички!

Бяхме седнали на дивана и взехме таблата от ръцете му, защото на него му бе абсолютно невъзможно да се наведе към нас. Господарят му първо опря устни в чашата.

— Хубаво ли е? — попита шишкото.

— Да.

Англичанинът направи същото.

— Харесва ли ви? — осведоми се отново шишкото.

— Пфу!

Линдси изплю помията, а що се отнася до мен, аз просто бутнах чашката настрани.

— Не ви ли харесва? — попита ме шишкото.

— Опитай го сам! — отговорих му аз.

— Машаллах, аз не пия такава! После домакинът ни посегна към лулата.

— Но вътре още има пепел! — укори го той.

— Да, преди това пуших от нея! — отвърна шишкото.

— Тогава трябваше отново да я почистиш!

— Дай я!

Той дръпна лулата от ръцете на господаря си, изтръска пепелта пред вратата и се върна.

— Ето? Сега можеш да я напълниш, ефенди!

Старецът се подчини на слугата си, но докато я пълнеше, си спомни, че ние изобщо не се бяхме докоснали до поднесеното. Затова реши да ни предложи най-доброто от това, което притежаваше, и заповяда:

— Ето ти ключа от мазето. Слез долу!

— Добре, ефенди. Какво да донеса?

— Виното.

— Виното ли? Аллах керим! Господарю, на дявола ли искаш да продадеш душата си. Да не искаш да си прокълнат и да идеш в най-дълбоката пропаст на ада? Пий кафе или вода! И двете запазват погледа бистър, а душата благочестива, а който пие шараб,^[8] е обречен на най-голяма мизерия и гибел!

— Върви!

— Ефенди, не ми причинявай болката да узнавам, че си в ноктите на дявола!

— Млъкни и се подчинявай! Долу има още три бутилки, донеси ги всичките!

— Тогава ще се подчиня, но Аллах ще ми прости, не съм виновен за анатемосването ти.

Той излезе през вратата.

— Оригинален тип! — отбелязах аз.

— Но е верен, въпреки че не щади запасите. Единствено над виното няма власт. Давам му ключа само когато ми се пие вино и щом донесе бутилката, веднага ми го връща.

— Много мъдро разпореждане, но...

Не можах да се доизкажа, защото шишкото отново се появи, пухтейки като локомотив. Носеше под мишниците си по едно шише, а третото държеше в дясната си ръка. Наведе се доколкото му бе възможно и остави бутилките пред краката на господаря си. Прехапах си устните, за да не избухна в смях: две от шишетата бяха съвсем празни, а третото бе пълно едва до половината. Господарят му слисано го погледна в лицето.

— Това ли е виното? — попита той.

— Последните три шишета!

— Но те са празни?

— Бом мош! (Съвсем празни!)

— Кой изпи виното?

— Аз, ефенди.

— Ти луд ли си? Да изпиеш на един дъх две и половина бутилки вино, предназначено за мен и скъпите ми гости!

— Сега ли? На един дъх? О, ефенди, не е вярно, не съм виновен. Пих от виното вчера, завчера, онзи ден, по-онзи ден, всеки ден по една чаша.

— Крадец, мошеник, нехранимайко! Как успя да влезеш в мазето през всичките тези дни? Нали ключът ден и нощ е у мен! Или докато спя през нощта, си го откраднал?

— Аллах иллях! О, този ефенди! Казвам ти, че съм съвсем невинен!

— А как влезе в заключеното мазе, след като ключът винаги е в джоба ми?

— Ефенди, признай дали някога съм крал нещо! Че мазето съвсем не беше заключено. Никога не съм го заключвал, докато в него е имало вино!

— Тржаскавица! Добре, че го научавам!

— Господарю, проклятията на чужд език не оправят нещата. Виното е достатъчно за теб и гостите ти!

Старецът взе бутилката и я вдигна срещу светлината.

— Но защо виното изглежда така?

— Ефенди, по-безопасно ще е за теб! Беше останала само половин чашка и понеже нямаше да стигне за трима души, долях вода!

— Вода ли? О! Ето — ето ти водата!

Той замагна и хвърли бутилката към главата на шишкото, който обаче се наведе по-бързо, отколкото можеше да се очаква; бутилката прелетя край него и се удари във вратата така, че се разби на парчета и съдържанието ѝ се изля на пода. Тогава слугата нажалено плесна с дебелия си ръце и извика:

— В името на Аллаха, какво правиш, ефенди! Няма я вече хубавата вода, която така добре можеше да замести виното! И тези парчета стъкла! Сам трябва да ги събереш, защото не ми е възможно да се наведе толкова много.

После той се заклатушка към вратата.

Ако самият аз не бях станал свидетел на тази сцена, нямаше да повярвам, че е възможно. А това, което най-много ме учуди, беше, че веднага след несполучливия удар ефендите вече бе възвърнал спокойствието си. Необикновеното и изключително голямо снизхождение на един господар към глупаво-арогантния, самонадеян слуга сигурно имаше някаква дълбока причина. Ефендите бе за мен загадка, с чието разгадаване веднага се заех.

— Извинявайте, господа — помоли полякът, — подобно нещо не бива да се допуска. Може би трябва да ви разкажа защо съм толкова снизходителен към този човек. Той ми е правил големи услуги. Напълнете лулите си!

Извадих от моя тютюн и го изсипах на таблата, а щом лулите задимяха, той каза:

— Елате да ви покажа жилището!

Той ни поведе към първия етаж. На него имаше четири стаи, които се заключваха. Наредбата им се състоеше от килим в средата и малки възглавнички около стените. Под покрива имаше още две малки помещения, които също можеха да се заключват. Къщата ми хареса и попитах за цената.

— Няма да говорим за пари — отговори старецът. — Трябва да гледаме един на друг като на земляци, затова, що се отнася до жилището, ви моля, вие и спътниците ви, да бъдете мои гости.

— Не бих искал да откажа на любезното ви предложение, а пък и по всяко време ще мога да прекратя договора ни. Главното за мен е да бъда невидим за околния свят и да не ме безпокоят.

— Тук напълно ви се дава тази възможност. Колко време смятате да останете в къщата ми?

— За съжаление, не много дълго. Най-малко четири дни, а най-много две седмици. За да ви обясня всичко, може би ще ми разрешите да ви разкажа едно малко приключение?

— Разбира се! Хайде да седнем. И тук е приятно да се седи, както и долу, а лулите ни все още димят.

Седнахме и аз му разказах за обстоятелствата, при които сме срещнали Хасан Арджир-мирза дотолкова, колкото смятах, че е необходимо. Той ме слушаше с най-голямо внимание, а щом свърших, скочи и извика:

— Господине, спокойно можете да се пренесете при мен, защото тук никой няма да ви досажда, нито ще ви предаде. Кога ще дойдете?

— Утре на смрачаване. Забравих обаче едно обстоятелство; имаме много коне, а също и две камили. Имате ли място за тези животни?

— Достатъчно. Още не сте видели двора зад къщата. Покритата му част напълно ще задоволи потребностите ви. Очаквам единствено, че ще ви обслужва ваша прислуга.

— Това се разбира от само себе си!

— Значи се разбрахме. Веднага ще отвърна на откровеността ви, като ви разкажа за себе си, само че не днес, защото вие вече ставате и виждам, че имате да вършите и друга работа. Като дойдете утре, обиколете градинския зид и на срещуположната страна на портичката ще намерите една голяма врата, на която ще ви чакам.

Сбогувахме се със стареца, доволни от успеха, и се върнахме с придружителите си в града...

На другата вечер се настанихме. Хасан Арджир-мирза бе преоблечен в женски дрехи, за да заблуди евентуалните преследвачи. Предишните му слуги бяха освободени; при него остана само мирза Селим ага. За слуга взехме арабина, който ни бе водил предишния ден.

По време на престоя в новото ни жилище се случи нещо, което, въпреки че бе много интересно, сега ще отмина и при възможност ще разкажа по-късно. Само ще спомена, че по време на кратките ми разходки из Багдад на два пъти срещнах един човек, в когото ми се стори, че разпознах Садък.

Когато отново започнахме да разговаряме с персиеца за пътуването му до Кербела, със съжаление трябваше да узная, че не желае да го придружа. Не можех да му се сърдя, защото той беше шиит

и вярата му под заплаха със смъртно наказание му забраняваше да посещава светите места в присъствието на неверник. Единствената отстъпка, която ми направи, беше, че ми разреши да пътувам с него до Хила, където временно щяхме да се разделим, за да се срещнем след това отново в Багдад. Всъщност той искаше да остави тук двете жени, но те не бяха съгласни и така настойчиво го молеха да ги вземе, че накрая той се видя принуден да отстъпи. Така бях освободен от задължението да играя ролята на закрилник на жените.

Вече много поклонници минаваха през Багдад, за да се отправят незабавно на запад. Но едва на пети мохарем получихме вестта, че към града се приближава Керванът на смъртта. Ние с англичанина и Халеф веднага яхнахме конете, за да се насладим на това представление.

Да се насладим ли? Да, но тази наслада наистина бе доста опасна! Шиитите вярват, че всеки мюсюлманин, чийто труп е погребан в Кербела или Неджеф Али, веднага, без каквито и да било пречки, отива в рая. Затова съкровено желание на всеки от тях е да бъде погребан в едно от тези места. Тъй като пренасянето на труповете с керван е свързано с големи разходи, могат да си го позволят само богатите. Беднякът обаче, който иска да бъде погребан на такова священо място, се сбогува с близките си и с просия стига до гробището на Али или Хюсеин, за да чака там смъртта си.

Всяка година стотици хиляди поклонници се отправят на път към тези места, но преселението се усилва особено много, като наближи десети мохарем, денят на смъртта на Хюсеин. Тогава от иранското плато започват да слизат керваните с трупове на шиитските перси, афганите, белуджите, индийците и т.н. Отвсякъде мъкнат мъртъвци, карат ги дори с кораби по Ефрат. Обикновено труповете лежат на тях месеци преди отпътуването. Пътят на Кервана на смъртта е дълъг и изключително бавен. Зноят на юга изпепелява с горещия си дъх земите, през които трябва да се мине, и не е необходимо човек много да напруга фантазията си, за да си представи каква ужасна миризма се разнася от един такъв керван. Мъртъвците са положени в леки ковчези, които от горещината се разпадат, или са увити във филцови одеяла, които изгниват или се напояват с веществата, отделяни от разлагащите се трупове, затова не е чудно, че призракът на чумата, яхнал мършава кранта, следва по петите всяко от тези траурни шествия. Който ги срещне, бяга надалеч и само чакалите и бедуините се присъединяват

към тях: едните, привлечени от миризмата на разложението, а другите, примамени от съкровищата, които керванът носи със себе си, за да ги предаде в края на пътуването си в ръцете на надзирателите на гробовете. Украсени с диаманти съдове, обсипани с перли платове, скъпоценни оръжия и предмети, огромни количества големи златни късове, безценни амулети и други подобни се пренасят към Кербела и Неджир бей, където изчезват в подземните съкровищници. За да бъдат заблудени бедуините разбойници, тези богатства се скриват в подобни на ковчези сандъци, но опитът е научил предприемчивите арабски племена как да направят безсмислена и тази предпазливост. При нападение те отварят всички ковчези и така безпогрешно намират съкровищата, които търсят. След това мястото на битката представлява хаос от повалени животни, избити хора, разпръснати останки от трупове и стъпкани остатъци от ковчези и самотният ездач отклонява коня си встрани, за да избегне дъха на чумата и заразата.

От само себе си се разбира, че по време на пътуването си Керванът на смъртта не бива да се приближава до гъсто населени градове. Преди керваните са можели да преминават през Багдад. Влизали са през Шедт Омер, източната порта, и още преди да напуснат града от западната страна, дъхът на чумата вече се разпростирал над резиденцията на халифите, епидемията започвала да вилнее и хиляди хора ставали жертва на мохамеданското безразличие, оправдаващо се с утехата, че всичко било „записано в книгата“. В по-ново време нещата са се променили, а именно възхваляваният и в същото време отричан Мидхат паша сложил край на старите предразсъдъци и обичаи. Керванът на смъртта може да минава само покрай източната граница на града, а после да премине през Тигър по горния понтонен мост. Точно на това място го видяхме и ние.

Като се приближихме до мястото, усетихме непоносима миризма на чума. Авангардът на шествието тъкмо бе пристигнал и се готвеше да се разположи на бивак. В земята бе забито високо знаме с персийския герб (лъв с изгряващо зад него слънце). То представляваше центъра на лагера. Пешеходците седнаха на земята, ездачите слязоха от конете и камилите си, но натоварените с ковчезите мулета останаха така, както си бяха, в знак на това, че спирането е само за малко. След тях като огромен охлюв, движещ се по права линия по земята, приближаваше дългото, необозримо шествие. То се състоеше от

кафяви, изсушени от слънчевия зной хора, седящи отпуснато върху животните, които язدهа или влачеха по земята изтощените си нозе, но в тъмните им очи гореше фанатизъм и без да се смущават от множеството зяпачи наоколо, запяха монотонните си пилигримски песни.

Бяхме се приближили толкова много до поклонниците, че вече седяхме непосредствено до тях, но колкото повече хора от кервана идваха, толкова по-пъклена ставаше смрадта, така че Халеф размота единия край на тюрбана си и закри с него носа си. Един от персите забеляза това и се приближи.

— Сак (Куче) — извика той, — защо си закриваш носа?

Тъй като Халеф не разбираше персийски, аз се захех да отговоря:

— Вярваш ли, че изпаренията от тези трупове са райски аромат?

Той презрително ме погледна и каза:

— Не знаеш ли какво казва Коранът? Той учи, че костите на правоверните ухаят на амбър, гюл, земен, муш, нажев и нарджин.^[9]

— Тези думи не са записани в Корана, а във Ферид Един Атарс Перднамех. Запомни го! А защо тогава вашите носове и усти са забулени?

— Другите да, но не и моите!

— Тогава първо се оправи с твоите хора и после ела при нас! Нямаме намерение да се занимаваме с теб!

— Говориш гордо! Ти си сунит. Вие донесохте голяма горест на истинските халифи и синовете им. Аллах да ви прокуди в най-тъмната пропаст на ада!

Той заплашително размаха ръка пред нас и ето че вече имах типичен пример за непримиримата омраза между сунити и шиити, която, колкото повече време минава, толкова по-силно се разгаря. Този човек се осмели да ни ругае в непосредствена близост до хиляди сунити, а какво ли би се случило с някого в Кербела или Неджеф Али, ако се установи, че не е шиит!

Искаше ми се да изчакам да дойдат и последните от привидно безкрайния керван, но предпазливостта надделя. Реших, ако пречките не са непреодолими, да отида до Кербела, а затова не беше разумно да стоя на показ при сунитите. Можеше да направя на някого впечатление и по-късно да ме разпознае. Ето защо не след дълго потеглихме по обратния път. Англичанинът с охота се съгласи да си тръгнем.

Твърдеше, че повече не може да издържи тази смрад, а и иначе храбрият Хаджи Халеф Омар побягна пред пъклените изпарения, правещи лагера на персите непоносим.

Като се прибрахме, разбрах от Хасан Арджир-мирза, че няма да се присъедини към кервана, а ще тръгне след него едва на другия ден. Той вече бе споделил намерението си с мирза Селим ага, който веднага след това бе излязъл, за да наблюдава пристигането на персийския керван.

Не знам защо тази постъпка на агата ми се стори подозрителна. Това, че бе решил да гледа кервана, не можеше да се смята за нещо обезпокоително, но въпреки това ме обзе някаква необяснима тревога. Дори и когато вече си лягахме, Селим още не се беше върнал. Халеф също го нямаше. След като слънцето залезе, той отиде в градината и не се бе прибрал. Едва около полунощ чух тихи стъпки, приближаващи към нашата врата, а десетина минути по-късно тя се отвори почти безшумно и някой се приближи към мястото, където лежах.

— Кой е? — попитах аз полугласно.

— Аз съм, сихди — чух гласа на Халеф. — Стани и ела с мен!

— Къде?

— Сега тихо! Някой може да ни подслушва.

— Да взема ли оръжия?

— Само леките.

Мушнах камата и револвера в пояса си и го последвах бос. Той крачеше напред към задната врата. Едва там се обух.

— Какво има, Халеф?

— Ела, ефенди! Трябва да побързаме, а аз ще ти разкажа всичко, докато вървим.

Той отвори вратата и излязохме от градината, като оставихме портата леко открената. Учудих се, когато Халеф не се отправи към града, а тръгна в южна посока, но го следвах мълчаливо, докато той самият не започна да говори:

— Господарю, прощавай, че наруших почивката ти! Но от този Селим ага не очаквам нищо добро.

— Какво е станало с него? Преди това чух, че се прибира.

— Нека ти разкажа! Като се върнахме от бивака на кервана и отидох да заведа конете в обора, срещнах дебелия слуга на нашия хазяин. Беше много ядосан и фучеше като фенек, изпуснал гущер.

— Защо?

— Заради мирза Селим ага. Беше наредил да оставят заради него портата отворена, защото може би щял да се върне късно. Не обичам този мирза, защото не е благоразположен към теб, сихди. — Слугата беше го проследил с поглед и видял, че не е тръгнал към града, а се отправил на юг: Какво смяташе да прави извън града? — Ефенди, прости ми любопитството. Върнах се в къщата, казах си молитвата и седнах да вечерям, но не можех да забравя агата. Вечерта бе толкова хубава, звездите светеха на небето и аз можех да направя това, което предприе агата. Тръгнах да се разхождам, и то тъкмо в онази посока, в която се отправи той. Бях съвсем сам. Мислех за теб, за шейх Малек, дядото на жена ми, за Ханех, цветето сред жените, и не забелязах, че отдавна съм се отдалечил от къщата. Вече стоях пред един срутен зид, изкачих се през него и излязох на открито. Там продължих бавно да вървя напред, докато стигнах до едно място, където забелязах дървета и кръстове. Беше мазаристанът на неверниците. Кръстовете блестяха на светлината на звездите и аз съвсем тихо се приближих към тях, защото душите на неверниците не бива да бъдат будени с шумни стъпки. Те могат да се ядосат и да се лепнат за петите на смутилия покоя им човек. Тогава забелязах седящи върху гробовете силуети. Не бяха духове, защото пушеха чибуци, а освен това чух, че говорят и се смеят. Не бяха мъже от града, защото бяха облечени като персийци; сред тях имаше само няколко араби, а по-нататък, където вече нямаше гробове, чух тропането на копитата на завързани коне.

— Чу ли за какво си говореха мъжете?

— Бяха много далеч от мен и успях да разбера само, че говореха за някаква много голяма плячка, която щели да вземат и че само двама души щели да останат живи. После чух един повелителен глас да казва, че ще останат в гробището до зазоряване, а след това един от тях стана, за да се сбогува. Той мина близо край мен и познах агата. Проследих го до къщата, после си помислих, че ще е добре да разбера кои са мъжете, с които беше разговарял, и затова те събудих.

— Значи мислиш, че те все още са на гробището?

— Уверен съм.

— Гробището, за което говориш, сигурно е на англичаните. Знам го от времето на първото си пребиваване в Багдад. Намира се недалеч

от задната порта и съвсем не е толкова трудно да се промъкнеш до нея незабелязано.

Тръгнахме натам тихо и предпазливо и стигнахме до пробива, който зъбите на времето бяха направили в зида. На това място оставих Халеф, за да ме прикрива, ако е необходимо, и тръгнах към целта. Гробището на англичаните се намираше съвсем наблизо. Въздухът не помръдваше, и никакъв шум не нарушаваше тишината на нощта. Незабелязано стигнах до обърнатия на север вход; беше отворен. Влязох тихо и веднага някъде отстрани чух пръхтенето на кон. Животното сигурно беше на някой бедуин, защото само живеещите на свобода коне издават онова особено, страхливо трептящо пръхтене през ноздрите, което служи като предупреждение. То можеше да издаде присъствието ми и да ме изложи на опасност, затова бързо свърнах на другата страна и запълзях напред.

Не след дълго видях между дърветата нещо светло. Този бял цвят ми бе познат — бяха арабски бурнуси. Промъкнах се по-близо и преброих шестима мъже, които спяха на земята. Бяха араби. Не се виждаха никакви перси. Но Халеф едва ли беше сбъркал. Те или бяха някъде по-нататък, или бяха напуснали гробището. За да си изясня положението, продължих да се промъквам напред, но стигнах съвсем близо до конете, без да видя нито един човек. Въпреки че сега се приближих от обратната страна, при идването ми животните отново станаха неспокойни, но това вече не ме безпокоеше; трябваше да разбера колко са конете. Преброих седем. Там лежаха обаче шестима араби, къде беше седмият? Тъкмо си задавах този въпрос, застанал на ръце и колене, когато бях повален на земята от хвърлилия се върху мен мъж. Той беше седмият, беше стоял на пост при конете и съвсем не беше слабак. Беше тежък като камък и ревеше направо с лъвски глас към останалите.

Трябваше ли да позволя да се стигне до битка? Дали спокойно да се предам и да разбера какво бе довело тези хора тук? Не, нито едното от двете! Подскочих нагоре и се хвърлих на земята назад, така че моят нападател остана под гърба ми. Изглежда, той не го бе очаквал или пък си беше ударил много силно главата — усетих, че ръцете му се отпуснаха, скочих и хукнах към изхода. Непосредствено след себе си обаче чувах гласовете на преследвачите си. За щастие бях леко облечен и оръжията ми не бяха тежки, така че не успяха да ме настигнат. Като

стигнах до дупката в зида, извадих револвера и стрелях два пъти, разбира се, във въздуха, а щом и Халеф стреля с пистолета си, белите силуети зад мен бързо изчезнаха. Няколко мига по-късно ги чухме да препускат. Макар и не заради лежащите в него мъртъвци, гробището бе станало страшно за тях.

— Да не би да те откриха, сихди?

— Да. Бях непредпазлив. Тези араби излязоха по-умни, отколкото си мислех, бяха поставили пост и той ме залови.

— Аллах керим! Можеше зле да си изпатиш, защото тези мъже не са избрали гробището от честни подбуди. Само араби ли бяха преследвачите ти?

— Персите, които си видял, вече не бяха там. Не ти ли се стори познат този, който се разпореждаше, когото си чул да говори и е седял сред другите?

— Не можах добре да го видя, не беше достатъчно светло, а той седеше в средата.

— Значи напразно предприехме това действие, макар почти да съм убеден, че са били преследвачите на Хасан Арджир-мирза.

— Биха ли могли да бъдат тук, сихди?

— Да. Наистина след нападението се отправиха на запад, но лесно биха могли да предположат, че Хасан ще отиде в Багдад, и вероятно са тръгнали на юг през Джумейда, Кифри и Зенгабад. Ние не можехме да напредваме така бързо като тях заради жените.

Върнахме се отново в къщата и аз съобщих на Хасан Арджир-мирза за преживяването и опасенията си, които той прие много лекомислено. Не можеше да повярва, че преследвачите му са дошли в Багдад, а също толкова невероятно му се струваше и това, че думите, които Халеф бе дочул, се отнасяха до него. Помолих го да бъде предпазлив и да поиска от пашата охрана, но той отхвърли и това предложение.

— Не се страхувам — каза той. — Не е необходимо да се крия от шиитите, защото по време на празничните дни всяка вражда се забравя, а също толкова сигурно е, че няма да бъда нападнат и от арабите. До Хила можеш да останеш при мен с приятелите си, а после до Кербела има само един ден езда, а по пътя има толкова много поклонници, че нито един разбойник няма да смее да се появи.

— Не мога да те принудя да послушаш съвета ми. Нали ще вземеш със себе си само това, което ще ти трябва в Кербела, а другото ще оставиш тук?

— Нищо няма да оставям. Мога ли да поверя богатството си в чужди ръце?

— Нашият хазяин ми се струва честен и сигурен човек.

— Но той живее в самотна къща. Лека нощ, емир!

Не оставаше нищо друго, освен да замълча. Отново легнах да спя и се събудих късно на другата сутрин. Англичанина го нямаше. Беше отишъл в града, а като се върна, доведе четирима мъже, трима от които носеха мотики, лопати и други сечива.

— Какво ще правят тези хора тук? — попитах го аз.

— Хм, работят! — отговори той. — Трима са уволнени моряци от старата Англия, а четвъртият е шотландец, който разбира малко арабски. Ще ми бъде преводач. Трябва ми, защото вие тайно искате да отидете в Кербела. Well.

— Кой ви намери тези хора, сър?

— Питах в консулството.

— Вие сте били при консула? Без да ми кажете?

— Yes, sir! Получих и изпратих писма, а набавих и пари. Не ви казах нищо, понеже отсега нататък не съм ваш приятел.

— Защо?

— Който отива в Кербела, без да ме вземе със себе си, не е необходимо да се грижи и за другите ми работи. Well!

— Но, сър, какво ви е влязло изведнъж в главата? Вашето присъствие би могло да донесе на мен и на вас само вреда.

— Придружавал съм ви достатъчно дълго, без да ви причинявам вреда. Двата липсващи пръста не се броят, затова пък носът ми е двоен.

Той се обърна и се зае с хората си. Добрият Дейвид Линдси въпреки страстта си да намери крилат бик искаше да види и тържествата на десети мохарем, но бе напълно невъзможно да го взема със себе си.

[1] Рене Антоан Ремюр, 1683–1757, френски физик и зоолог, чийто термометър имал 80 деления вместо 100, както е по Целзий. — Бел. пр. ↑

- [2] Биуакуф — глупак. — Бел. нем. изд. ↑
- [3] Сардауб — подземно помещение. — Бел. нем. изд. ↑
- [4] Хука — вид персийска лула, нещо между наргиле и чибук. ↑
- [5] Кафири — неверници. — Бел. нем. изд. ↑
- [6] Лахор — град в Пакистан. — Бел. пр. ↑
- [7] Дар ас Салам — Дом на изцелението. Багдад. — Бел. нем. изд. ↑
- [8] Шараб — вино. — Бел. нем. изд. ↑
- [9] Амбра, рози, жасмин, мускус, хвойна и лавандула. — Бел. нем. изд. ↑

ПЕТА ГЛАВА

КЕРВАНЪТ НА СМЪРТТА

Следобед, когато голямата горещина вече бе преминала, напуснахме Багдад. Отпред яздеше водачът, когото Хасан Арджир-мирза бе наел, заедно с няколко мулетари, на чиито животни бе натоварено имуществото му. Това бе непредпазливост, която за мен бе непонятна. Зад тях бяха Хасан и мирза Селим ага с камила, върху която седяха двете жени. Ние с Халеф ги следвахме, а най-отзад яздеше англичанинът, който с горда физиономия на предприемач надзираваше мъжете, с чиято помощ смяташе да принуди развалините на Вавилон да предадат скритите в тях съкровища. Алуах яздеше муле, а арабският слуга остана в Багдад.

Аз по съвсем друг начин си бях представял днешната езда. Цялата организация беше погрешна. Може би и аз самият носех вина за това, но вече ми беше трудно да обсъждам целесъобразността на мнението си. Учудването ми, което смятах, че вече съм преодолял, не остана без последствия за мен, а освен това имах повече тревоги, вълнение и напрежение, отколкото който и да е от спътниците ми. Чувствах се физически много уморен и духовно смазан, без да мога да посоча причина за това състояние. Яд ме беше на Хасан Арджир и на англичанина, без да ми минава през ум, че може би със собственото си лошо настроение им бях дал повод по-малко да ме занимават с работите си, отколкото преди. По-късно установих, че причината за това състояние е била в развитие, и резултатът едва не се превърна за мен във фатален край.

Тръгнахме срещу течението на реката, за да я прекосим през горния понтонен мост. Там спрях, за да хвърля един поглед на някогашната резиденция на Харун ал Рашид. Тя блестеше пред мен на слънцето с цялото си великолепие и красота, но все пак следите на разрухата не можеха да бъдат заличени. Отпред вляво е паркът, зад който на север минава конският трамвай, а по-нататък е карантинната болница. В съседство се издигат висока крепост и сградата на

комендантството, чието подножие се мие от водите на Тигър. От дясната страна е обитаваното предимно от араби агили предградие с медресето „Монстансир“, единствената постройка в тази стара част на града, основана от халиф Мансур, която продължава да съществува и до днес. Зад тези сгради се простира необозримо море от къщи, над които се издигат стилни минарета и лъскавите кубета на може би сто джамии. Над това море от къщи тук-там се развява красивата корона на някоя палма, чиято зеленина е истински благодат сред талазите от прахоляк и изпарения, които непрекъснато се носят над града на халифите.

Тук Мансур е посрещнал онези пратеници на краля на франките Пипин Късия, дошли да преговарят с него срещу омеядите, от които в Испания много се страхували. На това място прочутият Харун ал Рашид живеел с хубавата Зобейде, споделяла с него еднакво и благочестието, и разюзданата любов. Те многократно ходили на поклонение в Мека и наредили да постелят целия път дотам със скъпи килими. Къде е обаче днес скъпоценното, златно дърво с плодовете си от диаманти, смарагди, рубини, сапфири и перли, хвърляло сянка над трона на Харун? Този халиф бил наречен ал Рашид, но все пак се славел като коварен тиранин, убил по най-ужасен начин от засада верния си везир Дяфер и сестра му, чието дете заповядал да зазидат живо, и изклал благородническото семейство на Бармекидите; Сиянието, което приказките от „Хиляда и една нощ“ разпръскват около него, е измама, защото историята отдавна е доказала, че истинският Харун се отличава от този в легендата. Прогонен от народа си, той избягал в Рака и умрял в Рагес в Персия. Погребан е под златен куполовиден покрив в Мешхед, Корасан. Но Зобейде, прахосницата на милиони, почива в гроб, разрушен от столетията, намиращ се в едно занемарено гробище на границата с пустинята. Тук е живял също и халиф Мамун, който отричал божествеността на Корана и се кланял на „вечния разум“. По негово време виното се леело като река, а при приемника му Мотасим станало още по-лошо. Той построил в пуста и гола местност резиденцията Самара, истински рай, за който било пропиляно държавното съкровище на цели поколения владетели. Тук най-низките страсти били доведени до екстаз и докато за съзерцанието на една красавица се плащало цяло състояние, поданиците е трябвало да мизерстват, задоволявайки се само с най-необходимото. На

наместника Мутауакил и това не му стигнало и си построил нова резиденция и за да създаде нещо невиждано досега, гредите за нея трябвало да бъдат направени от старото, известно надлъж и нашир „дърво на Зороастър“^[1]. Това дърво, огромен кипарис, се намирало край Тус в Корасан. Напразни били молбите на жреците и свещениците на слънцето. Те предлагали невероятни суми, за да спасят свещения символ на вярата си, но напразно. Дървото било отсечено. То било замъкнато на части чак до Тигър и пристигнало там тъкмо в мига, когато Мутауакил бил убит от турската си лична гвардия.

[# Всъщност Ер Рейд, справедливия. — Бел. нем. изд.]

С него избледняло и великолепието на халифите, а славата на „Града на изцелението“ все повече помръквала. Тогава Багдад имал сто хиляди джамии, осемдесет хиляди пазарища, шейсет хиляди бани, дванайсет хиляди мелници, още толкова странноприемници и два милиона жители. Каква огромна разлика с днешния Багдад! Навсякъде мръсотия, прах, развалини, парцали. Дори мостът, върху който седях, беше дефектен, а мизерните му плетени парапети висяха изпокъсани. Вместо „Дар ел Калифет“ или „Дар ес Салам“, щеше да бъде много по-подходящо, ако градът се нарича „Дар ет таун“.^[2] Въпреки все още великолепната гледка, която предлага, третата част на намиращия се в чертите на града Терен се състои от гробища, полета с чумави, зелениясаи локви и мухлясали купища развалини, където се подвизават лешояди и друга пасмина. Чумата се настанява тук на всеки пет или шест години и взема хиляди жертви. И в тези случаи мюсюлманите проявяват фатално безразличие. „Аллах я изпраща, нищо не можем да направим срещу нея“ — казват те. По време на ужасната епидемия през 1831 година представителят на Англия положил всички усилия да се вземат необходимите мерки за овладяването ѝ, тогава обаче срещу него се надигнали мулахите, които твърдели, че действията му били насочени срещу Корана, и го принудили да избяга. Последницата била, че чумата вземала всеки ден по около три хиляди жертви. Към това се прибавило и разрушаването на каналите, вследствие на което за една-единствена нощ хиляди къщи се срутили върху обитателите си.

Мислейки за това, имах чувството, че заразата е обхванала и мен. Въпреки горещината ме побиха студени тръпки. Отърсих се и бързо тръгнах след другите, за да се отърва от града и мислите си.

На кръстопътя, където се разделят пътищата за Басра и Деир, минахме покрай тухларници и гроба на Зобейде, пресякохме канала Осах и вече се намирахме в откритата равнина. За да стигнем до Хила, трябваше да минем през тясната долина Истмус, разделяща Тигър и Ефрат. Тук до края на средновековието е имало много градини, полюшвали са се палми, ухаели са цветя, на кичестите клони са блестели най-прекрасни плодове. Сега за нея са подходящи думите на Уланд: „Нито едно дърво не хвърля сянка, нито пък извор блика от пясъка.“ Даряващите живот канали са пресъхнали и сякаш са тук само за да служат за свърталище на бедуините разбойници.

Слънцето все още силно припичаше, а въздухът сякаш още носеше в себе си следите от Кервана на смъртта, който беше минал оттук предишния ден. Имах чувството, че се намирам в непроветрена болнична стая, пълна със заразени от шарка хора. И това съвсем не беше внушение, защото същото каза и Халеф, а и англичанинът душеше наоколо с подутия си нос с гримаса на отвращение.

От време на време настигахме по някой стар поклонник, тръгнал към Кербела, за да бъде погребан там, но изостанал от умора, или пък групи с алииисти, които бяха натоварили някое клето муле с няколко трупа. Животното вървеше напред, пъшкайки, обляно в пот, мъжете крачеха встрани със запушени носове, а разнасящият се след тях смъртоносен полъх на разложение връхлиташе върху нас.

На пътя седеше един просяк. Беше съвсем гол. Имаше само препаска около кръста си. Той изразяваше скръбта си по убийтия Хюсеин по изключително противен начин: бедрата и ръцете над лактите му бяха прободени с остри ножове, а под лактите, в прасците, по врата, през носа, брадата и устните беше забол по на един цол разстояние дълги пирони; по хълбоците и тялото под кръста си беше забил в месата си железни куки, на които бе окачил тежести. Всички останали части на тялото му бяха обсипани с пирони, а в обръснатата си глава бе изрязал дълги ивици. През всеки от пръстите на краката си и всяка става на пръстите на ръцете си бе промушил по един дървен клин, а по тялото му нямаше и едно петънце, на което да няма нещо, причиняващо болка. Като се приближихме, той стана, а с него се надигна и цяло ято мухи и комари, покриващи изцяло кръвожадния човек. Ужасно беше човек да го гледа.

— Дирига Аллах, вай Мохамед! Дирига Хасан, Хофеин! — крещеше той с отвратителен глас и протягаше напред двете си ръце за прося.

Виждаше как се каещи се грешници в Индия, причиняващи си болка по най-невероятни начини, и винаги им бях съчувствал. Но на този фанатичен, глупав човек наистина предпочиташ да зашлевя плесница, отколкото да му давам милостиня, защото освен ужаса, който предизвикваше отвратителната му външност, не можех да понасям и безразсъдството, раждащо такива ужасни мъчения, за да чества деня на смъртта на един грешник. И на всичко отгоре този човек се смяташе за светец, на когото след смъртта се отрежда най-видно място в рая и който и тук, на земята, въпреки щедрата милостиня, която получава, претендира за най-смирено уважение. Хасан Арджир-мирза му хвърли един златен доман.

— Хасгадаг Аллах! (Господ да те благослови!) — извика негодуникът, вдигайки ръце като свещеник. Линдси бръкна в джоба си и му даде монета от десет пиастъра.

— Субхалан Аллах (Господ е милостив!) — каза чудовището не толкова любезно, защото обявяваше Аллах, а не Линдси като дарител.

Аз извадих един пиастър и го хвърлих пред краката му. По лицето на шиитския „светец“ най-напред се изписа учудване, но веднага след това физиономията му доби гневен израз.

— Аз д ар! (Скъперник!) — извика той, а после с жест на отвращение и светкавично бързо добави: — Аздари, пенш аздарани, дех аздарани, незар аздарани, лек аздарани! (Ти си скъперник, колкото петима скъперници си, колкото сто скъперници, дори колкото хиляда, сто хиляди скъперници!)

Той стъпка моя пиастър с крака, изплю се върху него и даде такава воля на гнева си, че при други обстоятелства човек би могъл да се изплаши.

— Сихди, какво означава аздар? — попита ме Халеф.

— Скъперник.

— Аллах иляях! А как се казва много глупав, тъп човек?

— Бисман.

— А много груб нахалник?

— Джаф.

Тогава дребният хаджия се обърна към персиеца, вдигна срещу него дланта си и я избърса в крака си — жест, който се смята за много голямо оскърбление — и извика:

— Бисман, джаф, джаф!

При тези думи шиитът започна да бълва такива тиради, че всички ние си плюхме на петите. „Светият мъченик“ притежаваше такъв запас от ругатни и обиди, които е невъзможно да се предадат. Огънахме се пред превъзходството му и продължихме пътя си.

Въздухът, който ни обгръщаше, не ставаше по-добър. Съвсем ясно различавахме следите от Кервана на смъртта, а далеч встрани от него се виждаха отпечатъци от многобройни крака и копита. Военният ескорт, изпратен от Багдад да го придружава и пази от разбойници, се бе държал предпазливо на разстояние от миризмите на ковчезите.

Предложих на Хасан Арджир да се отклоним от пътя на кервана и да вървим успоредно с него на подходящо разстояние, но той не се съгласи, защото за поклонника било голяма заслуга, ако се движи след „Диханието на покойниците“. За щастие успях поне да го убедя, като пристигнем вечерта в някой хан, в който си е почивало шествието на поклонниците, да не ноцуваме там, а да се разположим на бивак на отдалечено от него място, в някой широк канал.

Намерихме се в опасна местност и не биваше да се отдалечаваме от лагера. Преди да легнем да спим, решихме на другия ден да изпреварим кервана с бърза езда, да стигнем до Хила и да спрем за ноцуване при „Вавилонската кула“. После Хасан Арджир смяташе отново да пропусне кервана с труповете пред себе си, за да го настигне сетне отново, а ние останалите трябваше да чакаме завръщането му.

Бях много уморен и чувствах в главата си тъпа, пронизваща болка, въпреки че досега никога не съм бил предразположен към главоболие. Чувствах се така, сякаш ме обхващаше треска, и затова взех една доза хиноидин, който си бях купил в Багдад с още някои други медикаменти. Въпреки умората дълго не можах да заспя и когато най-сетне заспах, бях нападат от ужасни кошмари, които непрекъснато ме будеха. Веднъж ми се струваше, че чувам приглушен конски тропот, но лежах в полусън и смятах, че само ми се присънва.

Накрая безпокойството за лагера ме накара да стана и излязох от палатката. Беше започнало да се развиделява. На изток хоризонтът вече просветляваше, а по тези места разсъмването, докато стане

съвсем светло, трае кратко време. Огледах се и забелязах на изток една точка, която бързо се увеличаваше. След около две минути вече ясно се различаваше конник, който бързо се приближаваше към нас. Беше... мирза Селим ага. Конят му бе запенен, когато той скочи от него. Самият ага бе доста смутен, като ме забеляза. Поздрави набързо, върза коня си и се канеше да ме отmine.

— Къде беше? — попитах го аз кратко, но не нелюбезно.

— Какво те засяга! — отговори той.

— Засяга ме, и то много. Мъже, които яздят през една толкова опасна област, си дължат обяснение един на друг.

— Ходих да си взема коня.

— А той къде беше?

— Беше се откъснал и избягал.

Приближих се и проверих въжето.

— Въжето изобщо не се е късало!

— Беше се развързал възелът.

— Благодарни на Аллаха, ако възелът, който някога ще стегне врата ти, също не държи така добре!

Понечих да се обърна и да се отдалеча от него, но той се приближи плътно до мен и попита:

— Какво каза? Какво имаш предвид? Не те разбирам.

— Тогава помисли над това!

— Спри, няма да си тръгнеш така. Трябва да ми кажеш какво целиш с думите си!

— Искан да ти припомня за гробището на англичаните в Багдад.

Той малко пребледня, но така се владееше, че спокойно каза:

— Гробището на англичаните ли? Какво общо има то с мен? Аз не съм ингилиз. Но ти говореше за въже около врата ми. Нямам работа с теб и ще кажа на Хасан Арджир-мирза. Той трябва да ти даде указания как да се държиш с мен.

— Дали ще му кажеш или не, ми е все едно, защото във всички случаи ще се държа с теб така, както заслужаваш.

Разговорът ни събуди спящите. Направихме необходимите приготовления за тръгването и продължихме пътуването си. Видях, че по време на ездата Селим ага говори много оживено с Хасан Арджир, а веднага след това дойде при мен.

— Емир, ще ми разрешиш ли да разговарям с теб за Селим? — попита той.

— Да.

— Ти не го обичаш, нали?

— Не.

— Но не бива и да го обиждаш!

— Той прие обидата, без да се защити, така че не съм бил несправедлив към него.

— Нима някой трябва да бъде обесен само защото конят му е избягал?

— Не. Но достатъчно основателна причина за обесване е, когато някой отиде да заговорничи с хора, които трябва да нападнат спътниците му.

— Емир, вече забелязах, че душата ти е болна, а тялото уморено. Затова всичко ти изглежда черно, а думите ти са горчиви като лекарствата на Алоето. Пак ще оздравееш и ще признаеш заблудението си, защото, откакто те познавам, преценките ти винаги са били правилни. Селим ми е бил верен и ще остане такъв, докато Аллах му заповяда да напусне земята.

— А промъкването му в гробищата на англичаните?

— Било е случайност. Той ми разказа преди това. Вечерта е била много хубава и той тръгнал да се разхожда. Стигнал до гробището, без да знае, че там е имало някакви хора. Били са мирни пътници, които си разказвали за разбойници и естествено и за плячки. Вече ти казах, че това не може да ме подведе.

— Наистина ли мислиш, че конят му е избягал?

— Не се и съмнявам.

— А вярваш ли, че Селим ага е способен да намери избягал в тъмното кон?

— Защо не?

— Дори и когато е отишъл много надалеч? Животното бе запенено и потънало в пот.

— За наказание го е пришпорил много силно. Моля те да подобриш мнението си за него!

— Ще стане, ако той се опита да прави по-малко тайни неща, отколкото досега.

— Ще му заповядам. Но ти помисли, че човек греши, само Аллах е всезнаещ!

С това напомняне разговорът ни приключи.

Какво трябваше да направя или по-точно — какво можех да направя? Бях напълно убеден, че този Селим ага крои някакво мошеничество. Сигурен бях, че тази нощ се бе срещал с мъжете, с които бе говорил в гробището на англичаните. Но как можех да го докажа? Бях капнал. Имах чувството, че костите ми са съвсем кухи и празни, а главата ми е огромен барабан, който кънти глухо. Забелязах, че постепенно силата на волята ми изчезва и бях безразличен към неща, в които иначе бих вложил цялата си енергия. Затова равнодушно приех молбата на Хасан Арджир, която приличаше на укор, и реших кратко да продължавам да бъда нащрек, доколкото ми е възможно.

Животните ни бързо напредваха през равния терен. Поклонниците, покрай които минавахме, се увеличаваха. Миризмата ставаше все по-непоносима и още преди обед съзряхме дългата линия на кервана да се появява на западния хоризонт.

— Ще ги заобиколим ли? — попитах аз.

— Да — отговори Хасан и по даден от него знак водачът сви встрани, за да се отдалечим от пътя на кервана.

— Сихди — каза Халеф, който непрекъснато ме бе наблюдавал, — лицето ти е посивяло, а около очите ти има сенки. Лошо ли ти е?

— Само ме боли главата. Дай ми вода от меха и шишето с оцета!

— Бих искал да можех да пренеса тази болка върху моята глава!

Добрият Халеф! Той самият не предполагаше какво му предстои. Ако моят Рих не бе превъзходен кон, нямаше да мога да издържа тази езда и щях да се срамувам от старото „Алое“, което яздеше като унгарски пастир, на каквото въобще не бях очаквал, че е способна тази персийска богиня на милосърдието.

Най-сетне следобед видяхме да се появяват от дясната ни страна развалините на Ал Химар, които са само на една миля разстояние от Хила. Скоро се показва веригата възвишения, намиращи се пред Ал Муджилибех, а на юг — Амрам Ибн Али. Минахме през простиращите се на левия бряг на Ефрат градини край Хила и влязохме в градчето през един изключително неблагоприятен понтонен мост. То бе прочуто с лошата си слава на място с безброй насекоми, с безграничната си дори за Ориента мръсотия и фанатичното си до

лудост население. Спряхме само колкото бе необходимо, за да удовлетворим купищата седящи край пътя просяци, и бързо продължихме нататък към Бирс Нимрод, Вавилонската кула,^[3] намираща се на три и половина часа път югозападно от Хила. Тъй като този град заема средата на все още съществуващото поле с развалини, човек би могъл да си представи огромните размери на стария Вавилон.

Слънцето вече се спускаше към хоризонта, когато видяхме до развалините на Ибрахим Халил да се издига Бирс Нимрод, обграден от бластисти и запустели земи. Развалината на кулата сигурно в днешно време е висока най-много петдесет метра, а върху нея се забелязват отделни стълбове с височина около десет метра. Това е единствената все още стояща права отломка от „Майката на градовете“, наречена Вавилон, но вече с голяма цепнатина в средата. Отново си спомних за думите на Уланд:

Само една висока колона е белег за изчезнал блясък, но вече има пукнатина и може да се срути с трясък.

Спряхме в подножието на развалината и докато другите се приготвяха да хапнат нещо за вечеря, аз се изкачих горе на платформата, за да хвърля поглед наоколо. Стоях горе сам; слънцето вече бе стигнало хоризонта, а лъчите му се сбогуваха с развалините на един изчезнал огромен град.

— Какво ли е представлявал Вавилон?

Разположен на Ефрат и разделен от него на две части, според Херодот градът е бил дълъг 480 стадия,^[4] т.е. шестнайсет мили.

Обграден е бил от 50 лакътя дебел и 200 лакътя висок зид, който на определени разстояния е имал и кули за отбрана, а освен това е бил опасван и от широк и дълбок защитен ров, пълен с вода. Сто метални врати в зида са водели към града, а от всяка от тези порти към отсрещната е водела по една права улица, така че Вавилон е бил разпределен на съвсем симетрични квартали. Високите по три-четири етажа къщи били построени от тухли, слепени със смола. Сградите били с великолепни фасади и разделени една от друга с празни пространства. Морето от къщи било равномерно осеяно с широки площи и чудесни градини, в които двата милиона жители можели да се разхождат до насита.

Двата бряга на реката също бяха обградени от високи, дебели зидове. През техните железни порти, които през нощта са се затваряли,

е трябвало да се минава, ако човек искал да се прехвърли с кораб от единия на другия бряг. Освен това над реката е имало прекрасен мост, широк трийсет стъпки и според Страбон дълъг една стадия, а според Диодор по него трябвало да се върви четвърт час. Мостът имал подвижен покрив. За да се отведе водата от реката при построяването му, на запад от града било изкопано езеро с обиколка дванайсет мили и седемдесет и пет стъпки дълбочина. Това езеро било запазено и покъсно, за да поема водата при наводнения, а същевременно представлявало и огромен резервоар, от който при голяма суша напоявали нивите посредством шлюзове.

На двата края на моста имало по един голям дворец, свързани и с подземен коридор, минаващ под Ефрат, подобно на тунела под Темза. Най-забележителните сгради на града били: старият царски дворец с обиколка над една миля; новият дворец, обграден с тройни зидове и украсен с безброй скулптури; и Висящите градини на Семирамида. Те образували квадрат с площ 160000 квадратни стъпки и били обградени със зид, дебел 22 стъпки. Върху огромни сводести дъги се издигали амфитеатрално наредени тераси, до които се достигало по стъпала, широки по десет стъпки. За да не пропускат вода, платформите на тези тераси били покрити с камъни, дълги 16 и широки 4 стъпки. Върху камъните имало дебел слой слепени тръстикови стебла, а после два реда тухли, споени със смола, като накрая всичко това било покрито с олово, върху което бил насипан толкова дебел слой най-хубава градинска почва, че в нея спокойно можели да пуснат корени дори и дебели дървета. На най-горната тераса имало кладенец, който изсмуквал от Ефрат необходимата за поливане вода. На всяка от терасите имало великолепни градински зали, с осветление за през нощта, в които човек можел да се наслаждава на уханието на най-отбрани цветя и на чудесна гледка към града и околностите му.

Най-забележителната постройка на Вавилон била обаче Вавилонската кула, за която се разказва в Библията. В Светото писание няма посочена точна височина, а само се казва: „чийто връх стига до небето“. Талмудистите твърдят, че кулата била висока 70 мили, а според ориенталските предания е 10000 клафтера,^[5] а в други легенди се твърди, че височината ѝ била 25000 стъпки, като на нея работили един милион души в продължение на дванайсет години. Това, разбира се, е преувеличено. Истината е, че всъщност от средата на големия

храм на бог Ваал се издигала кула, чиято основа била около хиляда крачки в диаметър, с височина около 600 — 800 стъпки. Състояла се от изградени една върху друга осем секции, като всяка по-горна имала по-малък диаметър от тази, върху която се намирала. До върха на кулата можело да се стигне по осем пъти увиваща се около кулата стълба. Във всяка една от осемте секции имало големи сводести зали и стаи, чиито статуи, маси, кресла, съдове и други предмети били от масивно злато. На най-долния етаж се намирала статуята на Ваал, която тежала хиляда вавилонски таланта, тоест стойността ѝ възлизала на милиони талери. На последния етаж имало обсерватория, в която астрономите и астролозите правели наблюденията си. Ксеркс обрал всички съкровища от кулата, чиято стойност според Диодор възлизала на 6300 таланта в злато.

Освен това ориенталските митове разказват, че в кулата имало кладенец, който бил толкова дълбок, колкото била висока самата тя. В този кладенец висели на завързани за краката им вериги отлъчените ангели Варуд и Маруд, а в дълбините му се намирала тайната за разгадаването на всички вълшебства.

Това е бил Вавилон. А сега...

Тук на Бирс Нимрод си мислех за родината, за тихата стая с отворената Библия пред мен. Колко често бях чел пророчеството на Йеремя, разнесло се като сигнал от тръби над осъдения от Бога град Сион!^[6] Край Вавилонската река, на брега на Ефрат и покрай езерата и каналите, седали бездомните синове на Аврам; псалмите им в съпровод на струнни инструменти заглъхвали над ливадите. Сълзите им течали в знак на разкаяние за греховете им. Щом засвирели арфите им, от тях се носел копнеж по града, пазещ светинята на Йехова, а края на тази песен бил:

„Очите ми са вдигнати към планината, от която ще дойде помощта“. Господ чул молбата. Тогава се разнесъл силният глас на Йеремя и плачещият народ чул думите му:

„Това е словото Божие към Вавилон и страната на халдейците: От север към вас ще дойде един народ, който ще превърне страната ви в пустиня; той е въоръжен с лъкове и щитове и е жесток и безмилостен. Бойният му вик е като рева на морето. Бягайте от Вавилон и всеки да спасява душата си, защото в страната ви ще има война и страдания. Бог Саваот казва: искам да накажа царя на

Вавилон; вдигнете се срещу Вавилон, ликувайте над него победоносно; главните му крепости са паднали, зидовете му са съборени. Тръгнете срещу него, отворете житниците му, удушете децата му, обсадете го и никого не пускайте да избяга. Той се опълчи срещу Бога, затова мъжете му ще паднат, а с това ще загинат и воините му. Меч за Вавилон и князете му, за прорицателите и велможите му, за конете и колесниците му и за цялата сган в него. Точно както Господ срази Содом и Гомор, така и Вавилон ще се превърне в купчина камъни, а околностите му — в пустиня!“

Като стоях тук горе върху развалините, можех да се убедя по какъв ужасен начин се бяха сбъднали Божиите думи. Цар Кир дошъл с 600000 пешаци, 120000 конници и 1000 бойни коли, както и много хиляди ездачи на камили, и завладял града въпреки укрепленията му и запасите от храна за двацет години. По-късно Дарий Хистап^[7] заповядал да разрушат стените на града, а Ксеркс го лишил от всичките му богатства. Когато във Вавилон идва Александър Велики, искал отново да възстанови кулата и само за разчистването на развалините използвал 10000 работници, но внезапната му смърт спряла изпълнението на този замисъл.

Оттогава огромният град все повече и повече се руши, така че днес от него не е останало почти нищо освен хаос от разхвърляни камъни, в които не може да се ориентира дори и опитното око на изследователя.

Вдясно от кулата видях пътя, водещ за Кербела, а вляво от нея другия, по който се отива до Мешхед Али. Право на север се намира Тамазия, а зад развалините на западния вал — Джебел Менау и. С удоволствие бих седял тук по-дълго, но слънцето вече се бе скрило и поради краткото смрачаване трябваше да побързам да се върна при спътниците си.

Шатрата на жените вече беше опъната и с изключение на Линдси и Халеф всички си бяха легнали. Хаджията ме чакаше, за да ми прислужва, а сър Дейвид имаше намерение да говори с мен за предстоящото на другия ден пътуване. Залъгах го с обещания, увих се в одеялото си и се опитах да заспя. Но не успях, защото бях изпаднал в някакво трескаво състояние, което ми позволяваше да се унасям за малко в полусън, от който, вместо да си почина, още повече се изтощавах.

На разсъмване ме обляха студени вълни, сменящи се от време на време с горещи. Странна болка пронизваше костите ми и въпреки тъмнината ми се струваше, че всичко се върти около мен като на въртележка. Мислех си, че е треска, която скоро ще утихне, и взех още една доза хиноидин, от която изпаднах в унес, който можеше да се нарече по-скоро зашеметяване, отколкото сън.

Като се събудих, около мен цареше оживление. За мое удивление вече беше девет часът преди обяд и тъкмо можеше да се види как край нас преминава Керванът на смъртта, който се разделя при Хила и сега една част от него заминава за Кербела, а другата поема по пътя за Мешхед Али. Халеф ми предложи вода и фурми. Успях да отпия няколко глътки, но не можех да преглътна нито хапка. Намирах се в състояние, подобно на махмурлук, което ми бе добре познато, тъй като по време на ученическите си години няколко пъти бях изпадал в елегичното утринно настроение, описано от Виктор Шефел, автора на „Гаудеамус“, с думите:

„Жестока болка в главата, последица от предишната нощ, из въздуха бучи тя, сякаш го порят тежки, лениви крила, а всичко надлъж и нашир е обзето от чувство за нищета.“

Положих всички усилия да преодолеея това състояние, което на първо време, макар и причинявайки ми болка, ми се удаде, дори успях да разговарям с Хасан Арджир, който искаше да тръгне веднага щом по-голямата част от изостаналите поклонници се изтегли. Настоятелно го помолих да бъде много внимателен и да държи оръжията си винаги в готовност. Той се съгласи, усмихвайки се леко, и обеща на 15. или 16. мухарем отново да се върне на същото място. Към обяд той потегли. На сбогуване Бенда, която вече беше върху камилата, ми махна да се приближа до нея.

— Емир, знам, че отново ще се видим — каза тя, — въпреки че ти много се тревожиш. Но за да те успокоя, бих искала да изпълниш една моя молба: дай ми на заем камата си, докато се върна!

— Ето, вземи я!

Това беше шамбияхът, който ми подари Есла ал Махем в замяна за моята кама и на чието острие бяха написани думите: „В ножницата, само след победа.“ Знаех, че храброто момиче няма да се поколебае да се защитава с нея, ако ѝ се наложи.

След като и Селим ага се сбогува с няколко почти враждебно изречени думи, малката кавалкада потегли, а ние гледахме след нея, докато можехме да я виждаме. Но после силите ми се изчерпаха. Изглежда, Халеф бе забелязал това преди мен.

— Сихди, ти залиташ! — извика той. — Лицето ти е алено-червено. Покажи ми езика си! Направих го.

— Той е съвсем посинял. Имаш лоша иситма.^[8] Вземи лекарство и си лягай!

И бездруго трябваше да седна, защото отново ми се зави свят и не можех да стоя прав. Аз също сериозно се притесних. Пих вода с оцет и си направих оцетен компрес на главата.

— Мистър — каза Линдси, — вероятно няма да можете да дойдете с мен да търсим място, където може да се копае.

— Не, не мога.

— Тогава ще остана тук.

— Не е необходимо. Имам треска, а по време на пътуване това често се случва. Халеф е при мен. Можете да вървите, накъдето поискате, но не се отдалечавайте много, защото, ако се натъкнете на шиити, не отговарям.

Той тръгна с хората си, а аз затворих очи. Халеф седеше загрижен край мен и пръскаше оцет върху компреса ми. Не знам колко време беше изминало, когато чух стъпки, а веднага след това съвсем близо до нас един глас грубо попита:

— Кои сте вие?

Отворих очи. Пред нас стояха трима добре въоръжени араби без коне. Бяха груби хора със зловни лица, от които нищо добро не можеше да се очаква.

— Чужденци — отговори Халеф.

— Не сте шиити; от кое племе сте?

— Идваме отдалеч, отвъд Египет, и сме от племената на мугарибехите.^[9] Защо питаш?

— Ти може и да си от мугарибехите, но другият е франк. Защо не става?

— Болен е, има треска.

— Къде са другите, които бяха с вас?

— Заминаха за Кербела.

— А другият франк, който ви придружаваше?

— Той е наблизил с хората си.

— На кого е черният жребец?

— На този ефенди.

— Дайте ни го, а също и оръжията си!

Той се приближи към коня и хвана юздата му, но, изглежда, това беше доста добро средство срещу треска, защото тя изчезна в миг и аз скочих.

— Стой, първо трябва да си поговорите малко с мен! Ако някой пипне коня, го чака куршум!

Мъжът бързо отстъпи назад и страхливо погледна към револвера, който насочих към него. Тук, близо до град като Багдад, изглежда, този вид оръжие вече беше познато и се страхуваха от него.

— Пошегувах се — каза той.

— Шегувай се с когото си искаш, но не и с нас! Какво търсиш тук?

— Видях ви и мислех, че мога да ви бъда полезен.

— Къде са конете ви?

— Нямаме.

— Лъжеш! По гънките на дрехите ти виждам, че си яздил. Откъде знаеш, че тук има двама франки?

— Чух от поклонниците, които са ви срещнали.

— Пак лъжеш. На никого не сме казвали какви сме.

— Щом не ни вярваш, тогава ще си вървим.

Те си тръгнаха, но хвърляха алчни погледи към конете и оръжията ни и изчезнаха зад купищата развалини.

— Халеф, не им отговори особено умно — казах аз. — Ела да видим дали наистина са се отдалечили.

Последвахме непознатите, но бавно, защото, след като гневът ми бе преминал, слабостта ми отново се възвръщаше и пред погледа ми всичко така се завъртя, че не можех да виждам ясно и най-близките предмети.

— Виждаш ли ги? — попитах аз, като минахме от другата страна на развалините.

— Да, ето ги там, тичат към конете си.

— Колко са животните?

— Три. Нима не ги виждаш, сихди?

— Не, вие ми се свят.

— Сега ги яхват и препускат в галоп. Аллах иллях, по-нататък има цял отряд. Изглежда, чакат тях.

— Араби ли са?

— Не мога да ги различа. Много са далече.

— Иди да донесеш далекогледа ми!

Докато той тичаше към жребеца ми, аз се мъчех да си спомня къде бях чувал гласа на арабина, който бе разговарял с нас. Този суров, дрезгав тембър ми се струваше познат. Тогава Халеф се върна и ми подаде далекогледа, но пред очите ми се спусна кървавочервена, виеща се мъгла и с наблюдението трябваше да се заеме той. Мина известно време, докато се справи с тръбата, но след това извика:

— Перси са!

— Ах! Можеш ли да различиш някое от лицата?

— Не. Другите вече ги настигнаха и продължават нататък.

— Препускат бързо на запад, нали?

Халеф потвърди и сега аз взех далекогледа. Пристъпът на виене на свят бе отминал.

— Халеф — казах аз, — тези перси са преследвачите на Хасан Арджир-мирза. Селим ага се е съюзил с тях. Вчера през нощта го нямаше, търсил ги е, за да им предаде, че ще се разделим тук, до Бирс Нимрод. Тези тримата бяха изпратени да разберат дали Хасан Арджир е тръгнал и сега ще бързат да го нападнат, преди да се е приближил до Кербела.

— О, сихди, това е ужасно! Трябва да ги настигнем!

— Разбира се. Бързо пригответи конете!

— Да отида ли да извикам англичанина? Видях, че тръгна по посока на мястото, което ти наричаш Ибрахим Халил.

— Ще трябва да се откажем от помощта му, защото ще изгубим много време. Побързай!

Вдигнах далекогледа и много ясно видях, че групата бързо препуска на запад. После откъснах от бележника си един лист и написах няколко реда, за да уведомя англичанина за случилото се и за моите намерения. Съветвах го да напусне Бирс Нимрод и да изчака завръщането ни до канала Анана, защото тук до кулата би могло да се очаква нападение, ако не успеем да отклоним разбойниците. Мушнах бележката в една пукнатина в тухлите, така че щом се върне Линдси, веднага да я забележи. После яхнахме конете и препуснахме. Почти

невероятна е властта, която духът има над тялото. Неразположението ми напълно бе изчезнало, няха температура, а погледът ми беше бистър. Стигнахме до пътя на поклонниците. Минавахме край изостанали от кервана хора, които, ругаейки, се отдръпваха, префучавахме край просяци, на чиито умолителни жестове изобщо не обръщяхме внимание. Приблжихме до... ах, там беше паднало едно умряло муле, а двама нещастници се мъчеха отново да увият полуразпаднал се човешки труп в прогнило филцово одеяло. От него се разнасяше ужасна миризма. Обхвана ме непреодолимо отвращение, от което всичките ми вътрешности се обърнаха и не можах да го преодоля.

— Сихди, как изглеждаш само! — извика Халеф и хвана юздата на коня ми. — Спри, иначе ще паднеш!

— Напред!

— Не! Спри! Очите ти гледат безжизнено, като на умопомрачен! Залиташ!

— Само напред... — Исках да извикам тези думи, но не ги чух, не можах да ги изговоря, само изпелтечих някакви неразбираеми звуци, но въпреки това продължавах да пришпорвам коня с най-голяма бързина. Но това не продължи дълго, защото изведнъж, се почувствах така, сякаш бях взел силно средство за повръщане. Трябваше да се подчиня на непреодолимото дразнене и да спра. Като видях слuzестата жлъчна течност, която повърнах, и като взех под внимание обстоятелството, че всичко това не ми бе причинило абсолютно никаква болка в стомаха, ме обхвана смъртен страх.

— Халеф, бягай! Остави ме!

— Да те оставя ли? Защо? — попита той изплашен.

— Имам... чума!

— Чума ли? Аллах керим! Наистина ли, сихди?

— Да. Мислех, че е треска, но сега виждам, че е чума.

— Ел таун, ел юмурджак — чумата! Аллахи уаллахи, това е страшно, това е ужасно!

— Да. Заминавай, потърси англичанина! Той ще се грижи за теб. Ще го намериш или в Бирс Нимрод, или при канала Анана.

Казах тези думи, пелтечейки. Но вместо да се отдалечи, Халеф хвана горещата ми ръка.

— Сихди — каза той, — вярваш ли, че ще те оставя?

— Върви!

— Няма! Проклятието на Аллаха ще ме погуби, ако те изоставя. По зъбите ти има тъмен налеп, езикът ти пелтечи. Да, това е чума, но аз не се страхувам. Кой ще бъде при моя сихди, когато страда! Кой ще го благослови, като умре! Ефенди, о, мой ефенди, душата ми стене, а очите ми плачат! Ела, хвани се здраво за седлото, ще намерим някое място, където да мога да се грижа за теб.

— Наистина ли ще го направиш, мой верен Халеф?

— Кълна се в Аллаха, господарю! Няма да се отделя от теб!

— Ах, никога няма да го забравя. Може би ще издържа. Хайде да настигнем персите!

— Сихди, сега не...

— Напред!

Пришпорих жребеца с пети, а Халеф, ще не ще, ме последва. Скоро обаче се наложи конят ми да забави ход, защото отново започна да ми притъмнява пред очите и трябваше да се оставя на Халеф, който без много приказки пое водачеството. Всяка крачка на коня ми действаше като удар с юмрук по главата. Не виждах кого срещаме, но не изпусках юздите на жребеца и се държах здраво за седлото с две ръце.

Така след дълго, много дълго време най-сетне настигнахме кервана и аз събрах всички сили, за да се опитам да различа отделните групи в него. Преминахме край него безмълвно, през адските заразни изпарения, но не забелязах търсените от нас хора.

— Не ги ли видя, Халеф? — попитах аз, като стигнахме до началото на шествието.

— Не.

— Тогава завий наляво и се връщай в същата посока назад. Не може да са се отклонили. Виждаш ли птици над Кервана на смъртта?

— Да, лешояди, господарю.

— Търсят мърша и надувват трупове. Гледай внимателно дали някой от тях няма да се отклони наляво в нашата посока! Аз съм безпомощен. Осланям се изцяло на теб.

— Ами ако се стигне до битка, господарю?

— Тогава душата ми ще надвие болестта. Хайде напред!

Шествието с трупове изчезна от лявата ни страна. Ние яздохме толкова бързо, колкото беше по силите на коня на Халеф, въпреки че се

държах на стремената с изключително голямо усилие. След малко верният Халеф посочи нагоре:

— Ел бюдж, (брадат лешояд) тук горе!

— Лети ли, или кръжи?

— Кръжи.

— Тогава препускай, докато застанем под него. Той е видял или битка, или плячка.

Изминаха десет минути, без да разменим нито дума. Предчувствах, че ни предстои решителен момент и тъй като днес не бях в състояние да стрелям точно от голямо разстояние, бутнах назад пушката и взех в ръка карабината. Забелязах колко бяха намалели силите ми. Тежката двуцевка, която обикновено носех с една ръка без усилие, сега ми се струваше тежка няколко центнера.

— Сихди, там има трупове! — извика Халеф, посочвайки с ръка.

— Има ли и живи хора?

— Не.

— Бързо натам!

Стигнахме до мястото, чиято гледка неизличително се е запечатала в съзнанието ми. На голямо разстояние един от друг бяха разпръснати пет трупа, лежащи неподвижно на земята. Скочих от седлото и коленичих до първия. Пулсът ми лудо биеше, а ръцете ми силно трепереха, като дръпнах хвърленото върху лицето на мъжа наметало. Беше... Садък, немият, който бе избягал от нас в кюрдските планини.

Изтичах до следващия. Беше Алуа, старата, вярна прислужница, улучена в слепоочието от куршум, а в същото време Халеф извика ужасен:

— Вай, вай, това е жената на персиеца!

Скочих натам. Да, тя беше: Джанах, гордостта и щастието на Хасан Арджир! Тя също бе застреляна, а до нея с протегнатата ръка, сякаш за да я държи и закриля и в смъртта, лежеше самият Хасан, покрит с прах и пясък. От раните му можеше да се направи заключение, че се е водила страшна борба, дори ръцете му целите бяха изранени.

Обзет от болка, извиках:

— Господи, защо той не ми повярва!

— Да — каза Халеф с мрачно лице, — сам си е виновен за всичко. Вярваше повече на предателя, отколкото на теб. Но там лежи

още някой. Ела!

Настрани от другите в разровения от копитата пясък имаше още една женска фигура. Беше Бенда.

— Аллах инхал ал ага; кателахум! (Аллах да прокълне агата; той я е убил!)

— Не, Халеф. Познаваш ли забитата в сърцето ѝ кама? Аз ѝ я дадох на заем. Ръката ѝ още стиска дръжката. Той я е изтръгнал от другите; тук, където я е влачил в пясъка, има следи от крака. Може би тя го е наранила, а после се е самоубила, щом не е можела повече да се защитава. Хаджи Халеф Омар, и аз ще остана да лежа тук!

— Сихди, в тях повече няма живот, но ние можем да отмъстим за смъртта им!

Не отговорих. Тук лежеше тя, „победителката“, смъртнобледа, със затворени очи и полуотворени устни, сякаш искаше да прошепне нещо насън. Тези великолепни звезди бяха затворени завинаги, от устните ѝ никога вече нямаше да излезе звук, а студената стомана на острието бе спряла туптенето на сърцето ѝ. Тя лежеше пред мен, прекрасно цвете на човешкия род, увехнало в началото на цъфтежа си. Главата ми гореше, напоената с кръв земя се завъртя в кръг около мен, на мен самия ми се струваше, че се въртя около собствената си ос. Ръцете и коленете, на които се бях опрял, изгубиха опора и аз бавно се свлякох на земята. Струваше ми се, че постепенно потъвам все по-дълбоко и по-дълбоко първо в мъглива, а после във все по-тъмна бездна. Нямаше спиране, нямаше край, нямаше дъно, пропастта беше безкрайна и от милиони мили разстояние чувах гласа на Халеф:

— Сихди, о сихди, събуди се, трябва да отмъстим за тях!

Накрая след много дълго време забелязах, че вече не потъвам;

бях стигнал до някакво място, на което лежах неподвижно, място, на което ме държаха здраво две силни ръце. Опипах ръцете и погледнах човека, на когото принадлежаха. Видях от очите му да падат две големи, тежки капки. Исках да говоря, но с голямо усилие само успях да кажа:

— Халеф, не плачи!

— О, господарю, мислех, че и ти си мъртъв; умрял от болестта и от болката. Хамдулиллях, ти си жив! Събери силите си! Ето там са следите. Ще преследваме убийците и ще ги убием! Да, ще ги убием, заклевам се!

Поклатих глава.

— Уморен съм. Сложи одеялото под главата ми!

— Не можеш ли повече да яздиш, господарю?

— Не.

— Моля те, опитай!

Верният приятел мислеше, че чрез мисълта за отмъщението ще може да събуди активността ми, но не успя. Сега и той се хвърли на земята и започна да се удря с юмруци по челото:

— Аллах да погуби този негодник, когото няма да мога да хвана! Аллах да погуби и чумата, която отне мъжката сила на моя сихди! Аллах да погуби... ия аллах иллях, аз съм червей, нещастник, който не може да помогне! Най-добре е и аз да легна тук и да умра!

Тогава аз се мобилизирах.

— Халеф, ще позволим ли на брадатия лешояд да изяде мъртвите?

— Искаш да ги погребеш ли? — отвърна той.

— Да.

— Къде и как?

— Къде другаде освен тук в пясъка?

— Това е тежка работа, господарю. Аз ще го направя, но този Садък, който се правеше на глупак, за да погуби господаря си, нека да го изядат лешоядите. Само първо ще проверя дали мъртвите все още имат нещо у себе си.

Търсенето беше напразно. Бяха им взели всичко. Какви богатства бяха попаднали в ръцете на тези дяволи! Учудващо бе, че бяха оставили камата в трупа на Бенда. Убийците се бяха посвенили да отворят вкочанената ръка на момичето. И аз помолих Халеф да остави острата стомана в сърцето на мъртвата. Бездруго никога вече нямаше да мога да се докосна до това оръжие.

Започнахме да копаем земята. За целта не разполагахме с нищо друго освен с ръцете и ножовете си. Работата ни вървеше много бавно, а на дълбочина една стъпка почвата ставаше толкова твърда, че щеше да ни е необходима цяла седмица, за да изкопаем с тези инструменти гроб с подходящи размери.

— Не става, господарю — каза Халеф. — Какво решаващ?

— Връщаме се обратно при кулата, намира се на не повече от два часа път езда оттук.

— Улахи, не се бях сетил за това! Ще доведем англичанина с инструментите му.

— А дотогава лешоядите ще се нахранят!

— Тогава аз ще отида сам, а ти остани тук.

— И ще попаднеш в ръцете на разбойниците. Те са постигнали първата си цел и предполагам, че сега са отишли до Бирс Нимрод, за да вземат конете и оръжията ни, към които показаха голям апетит.

— Ще ги удуша!

— Ти сам — толкова хора!

— Имаш право, сихди. А и не бива да те оставям сам, защото си болен.

— Ще отидем двамата.

— А мъртвите?

— Ще ги натоварим на конете и ще вървим пеша.

— Но ти си много слаб, сихди. Виж колко те изтощи копаенето в рохкия пясък! Краката ти треперят!

— Треперят, но ще издържат. Хайде!

Тъжна, а същевременно и тежка работа беше качването на трупове върху конете. Тъй като нямахме достатъчно ремъци и въжета, трябваше да срежа ласото си, което бях носил със себе си по време на всичките си пътувания. Направих го обаче без колебание, защото и без това бе почти сигурно, че ръката, която го бе мятала досега, след няколко часа щеше да застине безжизнена. Закрепихме мъртвите по двама на конете така, че да висят от двете им страни; после хванахме юздите и закрачихме към определената цел.

Никога няма да забравя този път. Ако не беше с мен верният Халеф, отдавна да бях останал да лежа там. Въпреки всички усилия, които полагах, при всяка крачка коленете ми се огъваха и на съвсем малки разстояния трябваше да спирам не за да събирам нови сили — това бе невъзможно, — а нова воля. Двата часа езда станаха много повече. Слънцето залезе. Вместо да водя коня, аз висях на юздата му, а накрая можех да вървя напред само подкрепян от Халеф и влачен от жребеца.

Бавеше ни и обстоятелството, че от предпазливост трябваше да избягваме всякакви срещи с хора и най-сетне късно вечерта пристигнахме при кулата. Можел ли съм да предполагам някога, че ще завърша неспокойния си жизнен път на това място!

Спряхме там, където беше бивакът ни предишната нощ. От англичанина нямаше и следа. Бележката липсваше, но сигурно я беше прочел и според указаниято ми се бе отправил към канала. Свалихме мъртъвците от седлата, почистихме конете и легнахме, защото днес не можехме да свършим нищо повече.

„Знам, че отново ще се видим“, беше казала Бенда. Да, аз наистина пак я видях! Въпреки че бях уморен до смърт и само с най-голямо усилие можех да разсъждавам трезво, започнах да си отправям горчиви упреци. Защо не бях отстоявал по-решително мнението си и не се бях противопоставил на непредпазливостта на Хасан Арджир-мирза дори и със сила. Щом пристъпът на болестта ми бе оставил достатъчно сили за бясната езда, а после и за тъжното ни завръщане, сигурно щях да съм в състояние да обезвредя и мирза Селим ага. И до днес не мога да се освободя от чувството за вина, въпреки че оттогава е минало доста време.

Прекарах ужасна нощ. При почти нормална телесна температура пулсът ми беше учестен и неравномерен, а дишането — пресекваше; езикът ми бе горещ и сух, а съзнанието ми бе обхванато от страшни образи и картини, които така ме измъчваха, че често виках на Халеф, за да ме убеждава, че това е плод на въображението ми, а не действителност. От тези кошмари често ме изваждаше една болка, която чувствах в подмишничните ямки, на врата и тила. Вследствие на това състояние, което описвам толкова подробно само защото при нас случаите на чума са много рядко явление, на разсъмване се събудих преди Халеф и забелязах, че под мишниците и на врата ми са се появили подутини, на тила ми имаше цирей, а гърдите и вътрешната част на ръцете ми се бяха покрили с червени обриви. Реших, че съдбата ми е решена, и събудих хаджията.

Той се изплаши от вида ми. Помолих го за вода, а после го изпратих при канала да потърси и доведе англичанина. Изминаха три часа, които ми се сториха цяла вечност, но той се върна сам. Дълго беше търсил, но не беше намерил нищо друго освен една мотика, близо до която имало много следи от коне, но по тях можело да се съди, че там се е водил бой. Халеф беше донесъл мотиката със себе си. Тя наистина беше от инструментите на Линдси. Дали е бил нападнат? Следи от нараняване или убийство обаче нямало! Не можех да

предприема абсолютно нищо, защото не бях способен да направя и най-малкото движение.

Изглежда, докато Халеф го бе нямало, видът ми бе станал още по-ужасен, защото той много се изплаши за мен и настоятелно ме замоли да взема лекарство. Да, лекарство, но какво! Хинин, хлороформ, нишадърен спирт, арсен, арника, опиум или нещо друго от това, което си бях набавил в Багдад, не можеха да помогнат. Какво разбирах аз, лаикът, от лекуване на чума! Реших, че най-доброто средство са чистият въздух, почистване на кожата с измиване с течаща вода и разрязване на цирея и тъй като предпазливостта изискваше да не оставаме на това място, започнахме да мислим с хаджията, доколкото в моето състояние можеше да се разсъждава, какво да правим по-нататък.

Все пак наоколо трябваше да има някакъв извор или малко поточе, а като погледнах право на изток, ми се стори, че там, отвъд южната граница на развалините, е най-близкото място, където може да се намери вода. Затова помолих Халеф да се отпрати натам, за да се уверя дали не греша.

Отзивчивият човек веднага се съгласи, но все пак се страхуваше да ме остави сам. И се оказа, че е имал основание за това. Не бе минал и половин час, откакто бе тръгнал, когато чух тропота на много приближаващи се коне. Обърнах се и видях седмина араби, двама от които, изглежда, бяха ранени. С тях бяха и тримата мъже, с които бях говорил предишния ден. Като видяха трупове, се стъписаха и спряха, за да се съвещават. После се приближиха и ме обградиха.

— Е, сега вече ще ни дадеш коня и оръжията си? — заговори ме единият от вчерашните ми събеседници.

— Да, вземете ги — отговорих аз равнодушно и продължих да лежа.

— Къде е другият?

— Къде са останалите четирима, които сте нападнали вчера до канала? — отвърнах аз.

— Ще разбереш, като вземем жребеца и оръжията ти. Дай ги! Но не забравяй, че тези шест пушки са насочени срещу теб! Ако стреляш, с теб е свършено.

— И през ум не ми минава да стрелям. С удоволствие ще ви дам всичко, което искате, защото, вместо да убия един от вас, ще погубя

всички ви веднага щом се осмелите да докоснете коня ми или някоя от моите вещи.

Мъжът се изсмя.

— Тези оръжия не могат да ни навредят!

— Опитай! Ето, вземи!

Изправих се с усилие, първо му подадох с дясната си ръка един от пистолетите си, а с лявата разтворих дрехите си така, че да могат да се видят шията и гърдите ми. Арабинът веднага дръпна ръката си назад и ужасен отскочи към коня си.

— Лиуахихалла! (За бога!) — извика той изплашен и се метна върху седлото със скок на пантера.

— Той има чума, смъртта, смъртта! Бягайте, правоверни, бягайте бързо от това прокълнато място, иначе сте обречени на гибел!

Арабинът препусна в галоп, а и останалите го последваха със същата бързина.

В уплахата си тези любими синове на Пророка изобщо не си спомниха за учението на Корана, че всичко е записано в книгата и че с бягството си няма да могат да се отърват от евентуално предопределената им съдба. Забравиха дори преди да се впуснат в бяг, да ми пуснат един куршум в главата за това, че не могат да вземат вещите ми.

След като отново измина около половин час, Халеф се върна със светнало от радост лице. Предположението ми се бе оказало вярно. Беше намерил малко поточе, рекичка, вливаща чистите си води в Ефрат, а бреговете ѝ били обрасли с храсти. Разказах му за случката с арабите, а той се ядоса, че не е могъл да присъства. Закле се, че щял да ги застреля всичките.

Преди да потеглим от кулата, трябваше да погребем мъртвите. Намерената мотика ни беше от голяма полза в това начинание. Завлякох се до западната страна на развалините. Халеф довлече трупове, а после изкопа до срутения зид дълбока дупка, което не беше трудно, защото земята беше рохка. После той постави мъртвите прави в изкопа и започна да го затваря така, че персиецът и трите жени да не са засипани с пръст.

Докато той правеше това, аз седях в една ниша отсреща и се опитвах да запомня лицата на скъпите си приятели. Бенда бе опряна в тухлите на Вавилон; гъстата ѝ разпусната коса стигаше чак до земята,

а дясната ѝ ръка все още стискаше дръжката на камата, забита в изстиналото ѝ сърце. Точно така бе погребан и Мохамед Емин, седнал в нишата, с обърнато на запад лице, където слънцето изгрява над Каабата, както някога лицето Божие ще изгрее над светинята на рая. Те бяха присъствали на погребението му и дори Хасан Арджир-мирза прочете една сура. Кой можеше да помисли тогава, че и четиримата ще бъдат сполетени от същата съдба!

Щом купчината достигна до лицата на мъртвците, Халеф се сбогува с тях. Аз също се домъкнах дотам и коленичих.

— Аллах иллях, ве Мохамед Расул Аллах! — каза дребният Халеф. — Сихди, нека да кажа молитвата за смъртта!

Той го направи. Трябваше ли да се срамувам от сълзите, които течаха по страните ми?

После аз казах една християнска молитва за последното пътуване. Те не стигнаха до Кербела, града на скръбта, но бяха отишли на по-голямо поклонение, към града на чистотата и истината, където не управлява заблудата, а щастието и радостта са за вечни времена.

Гробът вече бе напълно затворен и можехме да потегляме. С усилие потисках болката си и се изкатерих на седлото. Но на тръгване се обърнах още веднъж, към мястото, с което ми бе толкова трудно да се разделя. О, човече, ти, най-хубаво и най-гордо от земните създания, колко си дребен и безсилен, когато пожарът на вечността те обгърне в пламъците си!

Бавно тръгнахме към развалините на Ибрахим Халил и пресякохме южния край на полето с развалини, което остана от лявата ни страна. Трябваше да полагам всички усилия, за да не падна от седлото, и мина повече от час, докато стигнем до мястото, до което Халеф преди това бе стигнал за по-малко от половината на това време. Видях един доста буен поток, идващ от север, чиято вода бе чиста и прясна като от извор. Той лъкатушеше към реката с многобройни завои и двата му бряга бяха обрасли с върбалаци и други храсти. Нямах желание да си давам отговор на въпроса, как трябва да се обясни появата на подобен поток в такава печална местност, но по-късно видях и други притоци като Нар Хауанд, Нар Хадриш и т.н., а и ми разказаха, че областта на запад от тези земи съвсем не е бедна откъм водни басейни. Тук има и обширни блата, в които се заражда треската, а по стръмните гранични склонове обилните валежи не са рядкост.

Халеф ми направи най-напред легло, над което приспособи и лек покрив, за да спира слънчевите лъчи. После аз се изкъпах и легнах на постелята от листа, която трябваше да представлява болничното ми легло. Езикът ми бе станал тъмночервен, а по средата бе черен и напукан. От треската ми ставаше ту студено, ту горещо. Наблюдавах движенията на Халеф като през гъста мъгла, а гласа му чувах като в сън, и то с тембър като на вентрилоквист.^[10] Червеният обрив и подутините се увеличаваха все повече, така че надвечер, в един момент, когато нямах треска, помолих Халеф да направи голям разрез в цирея. Това не бе съвсем безопасно, но мина успешно. За да не изпадна през нощта в още по-опасния летаргичен сън, му дадох указания да ме държи буден и да ме пръска с вода, ако страшната неподвижност ме надвие. Нощта премина и настъпи утрото. Беше ми по-леко, а Халеф отиде на лов за дивеч.

Не след дълго той донесе няколко птици, които изпече на шиш. Не можех да преглътна и хапка, а и той седеше до мен тих и тъжен, без да яде. Само кучето се наяде. Тъжно ни беше тук до Фрат, „Райската река“! Болен на смъртно легло, без друга помощ освен тази, която сами можехме да си окажем, обгърнати от дъха на чумата, сред нецивилизовани, фанатични глупаци, срещу които не разполагахме с друго ефикасно оръжие освен чумата. Не можехме да идем в Хила или някое друго място, защото веднага щяха да ни убият. Какво щеше да стане с мен тук без помощта на храбрия Халеф, който се излагаше на всякакви опасности само за да ми докаже любовта и верността си!

Вече четвърти ден бях болен, а бях чувал, че той е решаващият. Продължих да очаквам спасение от водата и чистия въздух и въпреки че тялото ми бе уморено от напрежението, причинявано от болките, бях убеден, че повече трябва да разчитам на остатъка от силите си, отколкото на някое лекарство, чието приложение и действие не ми бяха ясни.

Надвечер треската отслабна, а и силата на болката от абсцеса също намаля. През нощта успях да поспя известно време в здрав сън, а когато на другата сутрин показах езика си, който отново бе започнал да се овлажнява, на Халеф, той каза, че черният му цвят почти бил изчезнал. Вече започнах да се надявам на оздравяване, но доста се изплаших следобед, когато верният ми слуга започна да се оплаква от главоболие, виене на свят и треска. През нощта вече се убедих, че го

бях заразил. Видях го как се олюляваше, като отиваше да ми донесе вода от реката.

— Халеф, ще паднеш! — извиках аз изплашен.

— О, сихди, всичко се върти около мен!

— Ти си болен! Това е чумата!

— Знам.

— Заразил съм те!

— Аллах е пожелал така, било е записано в книгата. Ще умра, но ти ще отидеш при Ханех да я утешиш.

— Не, няма да умреш. Аз ще се грижа за теб.

— Ти ли? — попита той, поклащайки глава. — Та ти самият още се бориш със смъртта, която не иска да те пусне!

— Вече съм на път да се оправя. Ще направя за теб всичко, което и ти направи за мен.

— О, сихди, какво съм аз в сравнение с теб! Остави ме да умра тук!

Значи характерната за чумата потиснатост вече напълно го бе обхванала! Сигурно дълго се бе борил със слабостта си, за да ме държи колкото може по-дълго в неведение за състоянието си. Но това повече не му се удаваше и след няколко часа той започна да бълнува. Може би се беше заразил едновременно с мен още като наблюдавахме приближаването на Кервана на смъртта в Багдад и сега у него се развиваше най-тежката и болезнена форма на чумата, при която всички пристъпи се проявяват с много по-голяма сила.

Аз самият, с мъка можех да се задържа изправен за известно време, за да му окажа някаква помощ, от която все още се нуждаех. Бяха мигове, за които винаги си спомням с ужас, и смятам, че е по-добре да не ги разказвам.

Халеф също оздравя, но дори и в десетия ден от боледуването си беше толкова слаб, че трябваше да го местя от място на място, а аз самият все още не можех да стрелям както трябва с тежката пушка. Все пак истински късмет беше, че бивакът ни не беше открит. Когато за първи път се огледах във водата, се изплаших от гъсто обраслата с брада мъртвешка глава, която ме гледаше отсреща. Нищо чудно, че над нас кръжах лешояди, а хиените и чакалите, които идваха от развалините, за да пият вода, надничаха през тръстиката, за да видят

дали няма да могат скоро да ни изядат, но бързо се отдръпваха, защото Доян не беше настроен особено гостоприемно.

Първото ми излизане беше до гроба на персите, който си стоеше непокътнат. Бях отишъл дотам пеша и седях около час до кулата, и живо си припомнях лицата на мъртвите. Тогава кучето, което бе дошло с мен, излая. Обърнах се и видях група от осем ездачи с няколко сокола и цяла глутница кучета. Вече ме бяха забелязали и се приближаваха към мен.

— Кой си ти? — попита мъжът, който, изглежда, беше водачът.

— Чужденец.

— Какво правиш на това място?

— Скърбя за мъртвите, които съм погребал тук.

Казвайки това, посочих към гроба.

— От каква болест починаха?

— Бяха убити.

— От кого?

— От перси.

— Ах! От перси и араби зобеиди! Чухме за това. Убили са и много мъже, които са заварили до канала.

Изплаших се, защото сигурно ставаше дума за Линдси и хората му.

— Със сигурност ли го знаеш?

— Да. Ние сме от племето шат и водехме поклонници до Кербела. Тогава го чухме.

Това беше лъжа. Племето шат живее далеч на юг и появяването им тук беше много опасно. А обстоятелството, че са тръгнали на лов със соколи, недвусмислено означаваше, че земите им са някъде наблизо. Обзе ме недоверие, но полагах усилие да не го издавам.

Тогава мъжът се приближи с коня си съвсем близо до мен и каза:

— Какво е това странно оръжие? Покажи ми го!

Той протегна ръка към пушката ми, но аз отстъпих назад и отговорих:

— Това оръжие е опасно за всеки, който не знае как да борави с него!

— Тогава ми покажи как да го държа!

— С удоволствие, ако слезеш от коня и се отдалечиш с мен малко по-нататък. Никой мъж не си дава пушката, ако не е сигурен, че това

няма да е опасно за него.

— Дай я! Тя е моя!

Той отново протегна ръка и в същото време изправи коня на задните му крака, за да ме стъпче. Тогава обаче Доян скочи, ухапа мъжа за ръката и го събори на земята. Арабинът, който държеше глутницата, изкрещя, пусна кучетата, които веднага се нахвърлиха върху Доян.

— Извикай на кучетата да се върнат! — заповядах му аз, вдигайки пушката.

Понеже не ми се подчиниха, стрелях три-четири пъти един след друг. С всеки изстрел убивах по едно куче, но изпуснах от поглед водача, който се изправи, хвана ме отзад и ме събори на земята. Бях прекалено слаб, за да се съпротивлявам. Макар и с ранена ръка, той ме надви и ме държеше здраво, докато другите му се притекат на помощ и напълно ме обезвредят. Взеха ми пушката, а също и ножа, после ме завързаха и облегнаха на купчина развалини.

В това време Доян се бореше с останалите три ненаранени кучета. Козината му бе разкъсана и имаше много кървящи рани, но храбро се отбраняваше срещу нападателите си. Тогава един от арабите вдигна една стара пушка, прицели се и стреля. Куршумът улучи безстрашното животно между ребрата. То рухна мъртво на земята, а полудивите му врагове буквално го разкъсаха на парчета.

Чувствах се така, сякаш бяха разстреляли най-верния ми приятел. О, тази слабост! Защо нямах предишната си сила, за да разкъсам това старо въже, с което бяха вързани ръцете ми!

— Сам ли си тук? — попита сега водачът.

— Не. Имам още един спътник — отвърнах аз.

— Къде?

— Наблизо.

— Какво правите тук?

— По пътя се заражихме от чума и останахме на това място. В този откровен отговор се състоеше единствената възможност да се отърва от тези хора. Едва бях изрекъл последната дума, и те се отдръпнаха от мен с викове на ужас. Само водачът не помръдна и каза злобно:

— Хитър си, но не можеш да ме излъжеш! Който се разболеє по пътя от чума, не оздравява никога.

— Погледни ме! — казах аз само.

— Лицето ти е като това на смъртта, но ти никога не си имал чума, а само треска. Къде е спътникът ти?

— Лежи до... но чуй, той идва!

Всъщност отдалеч чувах гласа, който се напъваше да вика, но само пищеше във фалцет една и съща дума „Рих, Рих, Рих!“ После се чу бесен галоп на кон, а миг по-късно видях моя жребец да препуска през купищата развалини и камъни. Върху него лежеше Халеф, обвил с лявата си ръка шията на коня, а дясната бе поставил между ушите на животното, като държеше в нея двуцевния си пистолет, а пушката висеше на рамото му.

Всички араби се обърнаха към него. Как се бе качил изтощеният до смърт Халеф върху коня! Той не можа да го спре и префуча край нас.

— Дур кауи Рих! (Спри Рих!) — извиках аз колкото ми глас държеше. Умният кон веднага се върна назад.

— Махни си ръката от ушите му, Халеф! Той го направи и животното спря точно пред мен. Халеф падна на земята. Той не можеше дори да се задържи седнал, но гневно попита:

— Чух стрелба, сихди. Кого да убия?

Видът на този болен, изглежда, веднага убеди арабите, че бях казал истината.

— Това е чума! Аллах да ни закриля! — викаха те.

— Да, чума е! — извика и водачът и хвърли пушката ми и ножа и се метна на коня си.

— Бягайте! Но вие, кучета, които ни заразихте, ще отидете в ада! Той се прицели в мен, а един от хората му в Халеф. И двамата стреляха, но ръката на първия бе осакатена от ухапването на кучето, а тази на другия трепереше от страх пред чумата. Куршумите не улучиха. Халеф също стреля с пистолета си, но ръката му трепереше като клон, разлюлян от вятъра, и също не улучи, а като понечи да вдигне пушката, вече силите го бяха напуснали и арабите се бяха отдалечили на безопасно разстояние.

— Бягат! Шейтанът да ги прибере дано! — извика той, но това, което излезе от устата му, не бе вик, а по-скоро припряно мърморене. — Какво ти направиха, сихди?

Разказах му и го помолих да пререже въжето ми. На клетия човек едва му стигнаха силите за това.

— Но как успя да яхнеш коня, Халеф? — попитах го аз.

— Много лесно, сихди. Той лежеше на земята и аз се качих на гърба му, след като го бях развързал. Знаех къде си и като чух изстрелите, реших, че трябва да ти се притека на помощ. Пукотът от тази пушка се чува надалеч. Ти ми откри тайната на коня си и затова той толкова бързо ме доведе до теб.

— Само появата ти бе достатъчна, за да ме спаси. Страхът от чумата е по-силен от оръжието. Тези мъже ще разкажат за срещата си с нас, затова мисля, че засега няма опасност някой друг да дойде, докато сме тук.

— А Доян? Това там са парчета от него нали?

— Да.

— О, язък! Господарю, все едно че са откъснали едната ти половина! Храбро ли загина?

— Да. Щеше да победи, ако не го бяха застреляли. Но трябва да оплакваме и друга, още по-тежка загуба. Англичанинът и хората му са избити.

— Англичанинът ли? Аллах иллях! Кой ти го каза?

— Предводителят на тези араби.- Твърдеше, че чул за това, но може би самият той го е извършил.

— Тогава трябва да намерим труповете им. Ще ги потърсим веднага щом отново съм в състояние да вървя, за да ги погребем.. Този англичанин беше неверник, но той много те обичаше, затова го обичам и аз. Господарю, направи гроб на кучето! Нека почива тук, близо до персите, то и приживе ги пазеше. Не бива да го изядат лешоядите и чакалите. Но после ме отведи. Толкова съм отпаднал, сякаш ме е улучил куршум!

Изпълних желанието му. Верният Доян бе погребан пред гроба на персите, сякаш за да ги пази и в смъртта. После качих Халеф на коня и след като си взех и оръжието, бавно се върнахме при потока, без да подозираме, че разказът за смъртта на англичанина за щастие е бил само следствие от грешка. Искаше ми се да напуснем колкото може по-бързо това място, където в тази империя от развалини бяхме погребали толкова мъртъвци. За първоначално заплануваното пътуване до Хадрамаут вече дори не можеше и да се мисли...

-
- [1] Зороастър == Заратустра — реформатор на древната иранска религия. Бел. пр. ↑
- [2] Дом на чумата. — Бел. нем. изд. ↑
- [3] Кулата на Нимрод. Според Стария завет той е основател на Вавилонското царство. — Бел. пр. ↑
- [4] Стадия — старогръцка мярка за дължина = около 200 м. — Бел. пр. ↑
- [5] Клафтер — мярка за дължина = 1,82 м. — Бел. пр. ↑
- [6] Сион — един от хълмовете на Йерусалим. Често с това име се нарича самият гр. Йерусалим, както е в случая. — Бел. пр. ↑
- [7] Дарий Хистап == Дарий I — персийски цар. — Бел. пр. ↑
- [8] Иситма — треска. ↑
- [9] Араби от Западна Сахара. Бел. нем. изд. ↑
- [10] Вентрилоквист — човек, който говори с корема си. — Бел. пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

В ДАМАСК

„Здравей, Дамаск, царство на цветята, крал на благоуханията, очи на света, дарител на всички радости и враг на всички тревоги!“ Така пътникът поздравява Дамаск, като застане на Кубет ан Насър, чиято джамия се издига върху Джебел ес Салехиех като наблюдателница, гледаща далеч към вътрешността на страната.

Безспорно от Кубет ан Насър се открива една от най-красивите гледки в света. Зад него се простират живописните планини на Антиливан, чиито масиви се издигат високо в небето, а пред погледа се шири превърнатата от природата в рай и възвеличаваната от мюсюлманите равнина на Дамаск. Най-близо до планината се намира Ел Гута, дългата много мили, гъсто обрасла с плодни дървета и най-прекрасни цветя равнина, напоявана и освежавана от осем рекички и поточета, седем от които са ръкави на река Барада. Зад тази градина блясва градът, наречен от арабите „Шам“, превърнал се в действителна Фата Моргана за копнеещия за отмора и освежаване поклонник, идващ от пустинята.

Тук пътникът вече е на място с изключително голямо историческо значение, където легендата е пръснала цветовете си със сребърен отблясък. На север е Джебел Касиум, където според ориенталските предания Каин е убил брат си Авел. Според арабската легенда в Ел Гута се намирало дървото на познанието, под което бил извършен първородният грях, а в самия Дамаск се издига прочутата джамия на омаялите, на чието минаре Христос щял да слезе в Деня на Страшния съд, за да съди живите и умрелите. Така историята на Дамаск, както никой друг град, започва със сътворението на земята и ще завърши с нейния край, както твърдят гордите и фанатични обитатели на „Града на Барада“.

Дамаск наистина е един от най-старите градове на земята, но времето на неговото основаване не може да бъде определено точно, тъй като мюсюлманската историография по-скоро е заплела, отколкото

продължила нишките на традицията. В Светото писание Дамаск се споменава многократно. По онова време се е наричал още Арам Дамаск. Давид го завладял и го смятал за една от най-блестящите перли на короната си. По-късно тук са властвали асирийци, вавилонци, перси, селевкиди, римляни и араби. Когато Савел станал апостол Павел, Дамаск бил под управлението на арабите. „Стани и иди на улицата, която се нарича «Правата улица» и попитай в къщата на Юда за един човек на име Савел от Таре; той ще се помоли да прогледнеш!“ Така казал Господ на Анания. Тази улица съществува и до днес. Тя започва от Баб еш Шерки на изток и води на запад към Баб ал Яхиа, представлява важна транспортна артерия на града и се нарича все още Сук ед Джамак, правата улица.

[# Платообразен планински масив в Сирия и Ливан, дълъг около сто км. — Бел. пр.]

На около четвърт час път от града, близо до християнските гробища, се вижда една скала на мястото, където Савел бил озарен от небесно сияние и един глас му извикал: „Аз съм Исус, когото ти следваш, ще ти бъде трудно да риташ срещу ръжена!“ (Деяния на апостолите 9, 5).

При ориенталската врата, хубава древноримска порта с три входа, се намира къщата на Анания, който отново прогледнал благодарение на Павел. До една зазидана порта се вижда прозорецът, през който апостолът е бил спуснат долу с един кош (също в „Деяния на апостолите“, 9, 25).

Дамаск много пъти е бил завладяван и разрушаван, но той винаги се е възраждал с нова жизненост. Най-големи страдания преживял градът при нападението на Тамерлан, който през 1400 г. пуснал ордите си да върлуват в продължение на десет дни из улиците на Дамаск. След като смъртта възцарила пълна тишина над града, пожарът довършил останалото. По време на османското владичество Дамаск постепенно напълно изгубил значението си. Някогашният световен град се превърнал в провинция, седалище на губернатор паша, а всеки знае, че този вид администрация бил в състояние да превърне и най-богатата държава в света в бедняшка страна и с въвеждането на безкрайно много данъци да унищожи и най-голямото благосъстояние.

Говори се, че Дамаск е имал 200000 жители, но по-вероятно е те да са били около 50000. От тях към 30000 християни и 3000 или 5000

евреи. Никои мюсюлмани, дори и в Мека, не са така фанатични както тези в Дамаск. Все още не е отминало времето, в което Християнинът няма право да се качва на камила или кон; ако не иска да язди магаре, трябва да върви пеша. Този фанатизъм лесно води до кървави изстъпления и си е все още същият както през 1860 г., когато били изклани хиляди християни.

[# Деянията на апостолите 9,11 — Книга от Новия завет. — Бел. пр.]

[## Тамерлан — ориенталски вариант на името на Тимур — пълководец с монголски произход, създал държава със столица Самарканд; извършил много грабителски походи в Иран, Закавказието, Индия, Мала Азия и др. — Бел. пр.]

Ужасното начало било поставено в Хасбея, на западния склон на Хермон, в Деир ел Камр, южно от Бейрут и в крайбрежния град Сайда. Когато на 9 юли в споменатата година мюезинът^[1] в Дамаск тъкмо викал за обедна молитва, върху християнския квартал се нахвърлила въоръжена сган, предвождана от башибозуци. Били избити всички мъже и момчета. С част от жените и момичетата се случило най-лошото, а други били отведени на пазара за роби. Губернаторът Ахмед паша спокойно наблюдавал случилото се, но един друг човек, който през целия си живот се бил борил срещу християните, сега се застъпил за християните. Това бил Абд ал Кадир, алжирски бедуин, напуснал страната си, за да се отдаде в Дамаск, на забвение. Той отворил къщата си за търсеците закрила християни и излязъл на улицата със своите алжирци, за да преведе и приюти бегълците до старата цитадела. Когато той успял да спаси там почти десет хиляди християни, бандите убийци искали да влязат в нея със сила. Той обаче се втурнал сред тях с шлем и броня и заповядал на хората си при най-малкия знак за нападение над цитаделата да запалят Дамаск от четирите му края. Заплахата подействала. Това благородство било проявено от човека, който след сключването на примирието от Кербенс неправомерно бил държан в плен от французите в продължение на пет години.

От Дамаск започва пътят на керваните за Мека, до която се стига за 45 дни. Керваните пристигат в Багдад за 30 до 40 дни, но пощенският куриер изминавал това разстояние за 12 дни, яздейки през Дромедар. Но използването на тази свръзка струвало малко скъпичко, защото за едно писмо, пренесено от куриер от Багдад до Стамбул,

искали 28 марки, а за препоръчано трябвало да се платят дори 50 марки.

Като тръгнах от Багдад за Дамаск, не използвах пътя, по който минава куриерът. И имах основателни причини.

След разказаните вече случки трябваше да останем край потока още шест дни, докато Халеф се възстанови дотолкова, че да можем да се върнем в Багдад. Преди това обаче ние още веднъж много внимателно претърсихме около канала Анана, за да видим дали няма да намерим Линдси или следи от него, но не открихме абсолютно нищо. Пристигайки в Багдад, научихме от нашия домакин, че той не е виждал нито Линдси, нито пък е чувал нещо за него, затова реших да съобщя за това в английското консулство. Обещаха ми да направят разследване по най-бързия начин, което обаче, изглежда, щеше да остане без резултат, така че накрая реших да тръгна аз самият.

За това начинание нямах парични затруднения, защото в развалините до кулата бях намерил доста пари, и то без да копая в купищата развалини, а по съвсем друг начин и на друго място, където очаквах да намеря всичко друго, но не и необходимото ми богатство.

А именно, един ден, когато Халеф лежеше край потока, потънал в дълбок сън от изтощение, а аз обстойно обмислях сериозността на затрудненото положение, в което бяхме изпаднали, си спомних за думите на Марах Дуримех, които ми бе казала на сбогуване, предавайки ми амулета: „Няма да ти помогне, докато е затворен, но потрябва ли ти спасение, го отвори. Тогава Рух'и кулян ще те подкрепи, дори и да не е до теб.“ Разбира се, и през ум не ми минаваше да очаквам помощ от амулета. Дълго бе висял на врата ми и не му бях обръщал никакво внимание, но сега скуката събуди любопитството ми да видя какво е съдържанието му. Развързах го, отворих го и видях вътре сгънат пергамент, съдържащ... две банкноти от Английската банка. Честно си признавам, че в този момент лицето ми бе приело наистина малко странно, но в никакъв случай не и неприятно изражение. За амулет с подобно съдържание Марах Дуримех наистина бе имала право, като казваше, че: „Няма да помогне, докато е затворен.“ Но как тя, богатата кралска дъщеря, се бе сдобила с английски пари? Нямах намерение да си блъскам главата над това; такива пари във всякакви количества можеха да се намерят навсякъде по земята. Но дарителката или беше много богата, или бе изпитвала

необикновено съчувствие към мен. Искаше ми се да можем да се върна в Лисан да ѝ благодаря. Загубвайки англичанина, бях се лишил и от един много важен за мен спътник във финансово отношение; неговото „Плаща добре, well!“ за мен, бедния дявол, винаги бе означавало много. Ето че за известно време тази липса щеше да бъде компенсирана, обстоятелство, което ме освобождаваше от една съвсем немалка грижа.

Халеф също много се зарадва, като го осведомих за значението на откритието си, и реших да засиля радостта му с новината, че ще отида с него при хадедихните, от една страна, заради самия него, а, от друга, заради двамата слуги на англичанина, които сигурно все още бяха там. Чувствах се морално задължен да вляза във владение на тази част от наследството на англичанина.

След като добре си починахме в Багдад, потеглихме на път, като казахме къде можем да бъдем намерени, ако случайно някой пита за нас. Тръгнахме през Самара за Текрит, а после завихме на запад към Татар, за да избегнем племената, с които преди бяхме влезли във враждебни отношения в Стъпаловидната долина, и на един ден езда от прочутите развалини на Ал Хатар срещнахме двама мъже, които ни казаха, че шаммарите се били изтеглили от обичайните си пасища на юг към Ал Деир на Ефрат, за да се предпазят от продължаващите враждебни действия на наместника на Мосул. Стигнахме дотам благополучно, без да се принуждаваме да спираме по пътя си.

Пристигането ни предизвика едновременно и радост, и скръб. Амад ал Гандур не се бе върнал. Цялото племе се безпокоило за съдбата ни, но винаги се бяха надявали, че ще се върнем здрави и читави. Сега тази надежда бе помръкнала. Смъртта на Мохамед Емин потопи в дълбока скръб цялото племе, а в почит към паметта му бе обявен траур.

Не така се чувстваше обаче Ханех, която при появата ни радостно се хвърли в ръцете на Халеф. Той беше очарован от външността ѝ, а очарованието му се удвои, когато тя ни заведе в една шатра, за да ни покаже един малък хаджия, който се бе родил, докато нас ни бе нямало, за да поеме земния си път.

— Знаеш ли как го нарекох, сихди? — попита ме тя.

— Как?

— Носи твоето име и това на баща си — Кара Бен Халеф.

— Хубаво си направила, кралица и цвете сред жените — извика Халеф. — Синът ми ще стане герой като баща си, защото името му е по-дълго от копие то на врага. Всички мъже ще го почитат, всички момичета ще го обичат, а враговете ще бягат, щом по време на бой чуят името Кара Бен Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах!

Разбира се, шейх Малек също се зарадва, че ни вижда отново. Беше спечелил значително влияние Сред хадедихните и можеше да се очаква, че при сегашните обстоятелства съвсем скоро ще заеме мястото на вожд. В такъв случай моят малък, верен Халеф можеше да се надява, че ще се числи към шейховете на шаммарите.

Придружавани от огромна свита, посетихме всички онези места, които бяхме видели при първото си идване тук, а вечер седяхме във или пред шатрата, за да разказваме на любопитните араби преживяванията си, като Халеф никога не забравяше да подчертае, че по време на дългото ни пътуване аз непрекъснато съм се намирал под неговата закрила.

Двамата ирландци все още бяха тук. В наше отсъствие бяха станали полудиви и бяха научили достатъчно арабски, за да се разбират с домакините си. Все пак обаче копнееха да се махнат отгук, а като чуха, че не могат да разчитат повече на безследно изчезналия си господар, ме помолиха отсега нататък да ги взема със себе си. Съгласих се, защото и аз имах такова намерение.

Решил бях да тръгна за Палестина, а оттам по море към Константинопол. Но преди това исках да видя Дамаск, града на Омеядите, и за да избягна всякакви евентуални неприятни за мен срещи откъм Мосул, взех решение да се прехвърля през Ефрат южно от Ел Деир и да поема в южна посока, така че да стигна до Дамаск през планината Хауран.

Но хадедихните не искаха да ме пуснат толкова скоро. Халеф най-наистиня молеше да ме придружи до Дамаск. Не можех да не изпълня желанието му и тъй като все пак исках да му дам време да се порадва на семейството си, престоят ми продължи много по-дълго, отколкото бях възнамерявал предварително. Минаваха седмица след седмица, кратката зима настъпи и вече преваляше. Повече не ми се седеше. Тръгнахме на път.

Голяма част от племето ни съпроводи чак до Ефрат, на чийто ляв бряг се сбогувахме: Халеф за малко, а аз — завинаги. Добре запасени с всичко необходимо, се прехвърлихме през реката и скоро всички се изгубиха от погледа ни. Седмица по-късно съзряхме хълмовете на Хауран, но два дни преди това имахме среща, оказала влияние върху по-нататъшните събития.

И така, една сутрин видяхме далеч пред нас четирима души, яздещи камили, които, изглежда, се движеха в същата посока като нас. Тъй като на бедуините от Хауран не може много да се вярва, за нас щеше да е добре да имаме придружители, затова ускорихме ход, за да настигнем тези ездачи. Като ни забелязаха, те също пришпориха животните си, но въпреки това ги настигнахме. Като разбраха, че ги приближаваме, спряха и се отдръпваха настрани, за да ни пропуснат да минем покрай тях. Беше един възрастен човек с трима по-млади, пъргави придружители. Не изглеждаха много войнствени, но ръцете им бяха върху оръжията, за да ни вдъхнат респект.

— Селям! — поздравих аз, спирайки коня си. — Оставете оръжията, не сме разбойници.

— Кой сте? — попита по-възрастният.

— Трима франки от Европа, а слугата ми е миролюбив арабин.

Лицето на мъжа се разведри и за да се убеди в истинността на твърдението ми, попита на завален френски:

— От коя страна сте, господине?

— От Германия.

— Ах — каза той наивно, — това е една много миролюбива страна, чиито жители само четат книги и Пият кафе. Откъде идвате? Да не би да сте търговец като мен?

— Не. Пътувам, за да пиша след това книги за страните, които съм видял, и после хората, като пият кафе, ги четат. Идвам от Багдад и отивам в Дамаск.

— Но вместо писалки вие носите със себе си доста оръжия!

— Защото с писалките ще ми е трудно да се отбранявам от бедуините, които има опасност да срещна по пътя, по който съм тръгнал.

— Вярно е — кимна човекът, който явно не можеше да си представи писателя другояче освен с гигантско перо зад ухото, с пулт

за писане върху седлото и по една огромна мастилница от двете страни на коня.

— По това време аназехите са на път към Хауран и човек трябва да е предпазлив. Искате ли да пътуваме заедно?

— С удоволствие. Вие също ли отивате в Дамаск?

— Да. Там живея. Търговец съм и всяка година се отправям на път с малък керван, за да търгувам с арабите на юг. Оттам се връщам сега.

— През източен Хауран ли ще минем, или ще се отклоним наляво към пътя за Мека?

— Кое е за предпочитане?

— Второто.

— Съгласен съм. Били ли сте вече по тези места?

— Не.

— Тогава ще ви водя. Напред!

Първоначалното недоверие на търговеца напълно изчезна. Беше пряк и словоохотлив човек и скоро узнах, че носи със себе си значителна сума пари, спечелени от продажбата на стоките му. Всъщност арабите му бяха платили в натура, но той бе продал всичко изгодно.

— Оживено търгувам и със Стамбул — каза той. — Ще ходите ли там?

— Да.

— О, тогава бихте могли да занесете на брат ми едно писмо, за което ще съм ви много благодарен!

— С удоволствие. Ще ми разрешите ли да ви посетя в Дамаск, за да взема писмото?

— Елате! Брат ми Мафлей също е търговец и има много връзки. Може да ви бъде от полза.

— Мафлей ли? Хм! Вече съм чувал някъде това име!

— Къде?

— Хм, трябва да помисля... да, сетих се! В Египет срещнах сина на един стамбулски търговец. Той се казваше Исла Бен Мафлей!

— Наистина ли? Това е невероятно! Тъкмо Исла е мой племенник, синът на брат ми.

— Дано наистина е същият Исла!

— Опишете ми го!

— По-добро от всяко описание би било припомнянето, че на Нил той отново намери едно момиче, откраднато от родителите му..

— Вярно е, вярно е! Как се казва момичето?

— Зеница.

— Точно така. Къде го срещнахте? Къде ви го разказа той? Може би в Кайро?

— Не, на самото място. Знаете ли този интересен случай?

— Да. По-късно той бе дошъл при мен в Дамаск по търговски дела и ми разказа всичко. Няма да може никога да намери годеницата си, ако не бил срещнал някой си Кара Бен Немзи, един ефенди от... ах, Аллах илях, този ефенди също пишел неща, които после се четели! Как е името ви, господине?

— В Египет, а и навсякъде тук наистина ме наричат Кара Бен Немзи.

— Хамдулиллях, *quel miracle!* Вие ли сте наистина, вие самият?

— Попитайте слугата ми Хаджи Халеф, който помогна да освободим Зеница!

— Тогава, господине, още веднъж ви подавам ръка! Трябва да стисна десницата ви. Вие и хората ви ще живеете в Дамаск при мен, няма да ви пусна другаде. Домът ми е ваш, както и всичко, което притежавам!

Обхванат от искрена радост, той се здрависа и с Халеф и двамата ирландци. Последните бяха слисани от тази проява на приятелство, причината за която не можеха да схванат, но на Халеф обясних какво си бяхме говорили с търговеца на френски.

— Спомняш ли си все още Исла Бен Мафлей, Хаджи Халеф Омар?

— Да — отговори той. — Това беше младежът, чиято годеница измъкнахме от къщата на Абрахим Мамур.

— Този човек е чичо на Исла.

— Хвала на Аллах! Вече има на кого да разкажа всичко, което се случи тогава. Доброто дело не бива да умира в забрава, за него трябва да се разказва, за да продължава да живее.

— Да, разкажи ми! — помоли дамаският търговец.

Халеф се зае да описва случилото се, като използваше обичайните цветисти и високопарни изрази. Естествено бях представен като най-прочутия хеким баши на земята, самият Халеф бе

най-храбрият герой в целия свят, Исла — най-добрият младеж в Стамбул, а Зеница — най-прекрасна райска хурия. Абрахам Мамур бе обрисован като истински дявол и като цяло всъщност сме били извършили дело, за което вече се говорело из целия Ориент. Като се опитах да посмекча преувеличенията му, Халеф решително каза:

— Сихди, ти не разбираш тези неща! Знам, по-добре от теб как беше, защото тогава аз бях твоят ага с камшика от хипопотамова кожа, който се грижеше за всичко.

В това отношение ориенталците са непоправими, затова трябваше да се примиря с неизбежните обстоятелства. На дамаскеца, изглежда обаче, разказът много се хареса, Халеф се издигна в очите му, а впоследствие се разбра, че сърдечно го бе обикнал.

Стигнахме благополучно до керванския път и влязохме в предградието Меидан през „Небесната порта“, където по време на хаджилъка се събира големият керван от поклонници, потеглящи към Мека. Отвътре Дамаск в никакъв случай не предлага гледката, която човек очаква да види, наблюдавайки го отдалеч. Наистина в града не липсват достопочтени сгради, но самите улици са павирани ужасно, криви и тесни са, а гледащите към улиците глинени стени на къщите без прозорци са грозни. Както в повечето ориенталски градове и тук службата на пътната и социалната полиция се изпълнява от лешояди и крастави, бездомни кучета. Изобилието от вода в околностите на града благоприятства възникването на вредни, заразни изпарения, създали лоша слава на града на Омеядите.

Християнският квартал се намира в източната част на града и започва от Портата на Томас при изходния пункт, на палмирския кервански път. И той като останалите части на града не е хубав и има цял куп развалини, разчистването на които мюсюлманите не считат за необходимо. Наблизо се намира и Лазаритският манастир, в чиято сграда през 1869 кронпринцът на Прусия разквартирува свитата си.

На юг, от другата страна на „Правата улица“, се намира кварталът на евреите, а западната част на града принадлежи на мюсюлманите. Тук се намират най-хубавите сгради на града: цитаделата, великолепните покрити пазари, големият хан „Асад паша“ и преди всичко джамията на Омеядите; в която за съжаление нито един християнин не може да пристъпи.

Тя е дълга 550 стъпки и 150 стъпки широка. Намира се на мястото на езически храм, разрушен от император Теодосий. На същото място Аркадий построил християнска църква, посветена на свети Йоан. Тук се намирал ковчегът, в който се съхранявала отсечената глава на Йоан Кръстител и която била намерена от завоевателя на Дамаск Халид.

Този Халид, когото мюсюлманите наричат „Божия меч“, превърнал половината от Йоановата църква в джамия, странност, за която имало особена причина. Окупационната армия се състояла от две войскове части. Едната била под командването на самия Халид и се намирала пред източната порта, а другата била предвождана от хрисимия Абу Обейда и била разположена пред западната порта. Разгневен от продължителността на обсадата, Халид се заклел, че няма да пощади нито един от жителите. Накрая той успял победоносно да влезе през източната порта и заповядал клането да започне. Тогава обитателите на западната част на града побързали да сключат примирие с Абу Обейда и доброволно да му отворят западната порта на града при условие, че ще пощади хората. Той се съгласил. Двете войскове части се движели една срещу друга по „Правата улица“ от противоположни посоки и се срещнали при Йоановата църква. Поради възражението на Абу Обейда Халид спрял избиването на жителите на града и се съгласил половината от църквата да остане на християните.

Така в продължение на 150 години в един и същи храм се молели християни и мюсюлмани, докато на Халид Първи не му хрумвало да присвои цялата постройка за привържениците на своята вяра. Наистина той предложил да възмезди загубата, причинена на християните, но те не повярвали на обещанието му и се противопоставили на предложението. Имало предсказание, че онзи, който посегне на Божия храм, безвъзвратно ще изпадне в умопомрачение, и всички вярвали, че халифът ще се изплаши от пророчеството. Но това не станало, нещо повече, той бил първият, който взел чука, за да натроши великолепната икона на олтара. После входът на християните бил зазидан. Църквата — вече изцяло превърната в джамия — била украсена с големи аркади от коринтски колони, мозайка и 600 полилея от масивно злато. За обновлението й били повикани около хиляда и двеста гръцки строители и художници. В Дамаск били пренесени най-красивите колони от Сирия, а

преданието разказва, че осемнайсет товарни животни носели сметките, които халифът искал да провери. Уелид платил и наредил да изгорят сметките, за да превърне размера на огромните разходи във вечна тайна.

Мокади, един арабски писател, разказва, че стените на джамията били облицовани с мрамор на височина от дванайсет стъпки, а по-нататък до тавана — с мозайки от стъкло със злато и бои. Сводовете на страничните помещения, подпирани от черни колони със златни капители, както и гледащите навън тераси и тези над двора били украсени с богати мозайки. Върху Кубен ен Насър има един златен лимон, а върху него също такъв нар. Трите минарета на джамията са правени по различно време. „Минарето на невестата“ в северния край било издигнато от Уелид като обикновена кула с трапецовиден орнамент отгоре. Ал Гарбие обаче е в египетско-арабски стил. Представлява грациозен осмоъгълник, който от галерия на галерия се стеснява и завършва със сфера. Третото, или Иса-минаре, наред с четириъгълното си минаре има още една тясна кула в турски стил с остър връх и два кръгли балкона за мюезина. На по-високия от тези балкони щял да стои Христос, като дойде в Деня на Страшния съд да разделя едни от други добрите и лошите.

[# Кубен ен Насър — Купол на лешояда. — Бел. нем. изд.]

Съвсем близо до тази джамия, на „Правата улица“, се намираще къщата на моя водач. Входът ѝ беше откъм една тясна странична уличка, в която завихме с него, защото беше невъзможно да откажа гостоприемството му. Спряхме пред високия зид, в който освен не много високата и широка порта не се виждаше никакъв друг отвор. Търговецът слезе, взе един камък от земята и силно почука с него по вратата. След малко тя се отвори и отвътре се появи лъскаво като абанос негърско лице.

— Аллах, господарят! — извика негърът и отвори вратата колкото можеше по-широко.

Търговецът изобщо не му отговори и ни махна с ръка да го последваме. Ние с Халеф влязохме, след като казах на ирландците да въведат животните и да останат при тях.

Намирахме се в дълъг, тесен коридор, пред втори зид, чиято врата вече беше отворена. Щом влязохме през нея, видях пред себе си голям квадратен двор, изцяло покрит с мрамор. На три от страните му

имаше аркади, чиито отвори бяха маскирани със спуснати пред тях сандъчета с лимони, портокали, нарове и смокини. Четвъртата му страна всъщност беше зидът, през който току-що бяхме влезли, целият обрасъл с жасмин, дамаски рози и изпъстрени в червено и бяло сирийски ружи. В средата на двора имаше гранитен басейн, в чиято вода напред-назад плуваха златисти и сребристи рибки, а на всеки ъгъл имаше по един течащ фонтан, за да пълнят басейна. Над аркадите се простираше пъстро изрисуван етаж, към който водеше широка, богато украсена с уханни цветя стълба. Горестраната имаше много стаи и други помещения, чиито прозорци отчасти бяха закрити с копринени пердета, отчасти с резбована дървена решетка.

Група жени почиваше върху меки възглавници край басейна. Като ни видяха, те изплашено започнаха да пицят и бързо се спуснаха към стълбата, за да се скрият в покоите си. Само една не избяга. Тя също стана, но се приближи до търговеца и почтително му целуна ръка.

— Ала алтънама зенин гелме, баба! (Аллах да позлати връщането ти, татко!) — поздрави тя.

Той сърдечно я притисна към себе си и каза:

— Иди при майка си и ѝ кажи, че Господ е благословил дома ми със скъпи гости. Първо ще ги заведе в селямлъка, а после ще дойдем при вас.

И той като дъщеря си говореше на турски. Може би преди бе живял в Стамбул.

Дъщерята се отдалечи, а ние бавно я последвахме нагоре по стълбата, където влязохме в един коридор, с дълга редица от врати. Домакинът ни отвори една от тях и се озовахме в голяма стая, в която през отворите на куполовидния ѝ таван, покрит с разноцветни стъкла, падаше приказна светлина. Покрай стените имаше покрити с кадифе високи миндери. В една ниша монотонно тиктакеше френски стенен часовник. От свода се спускаше разкошен позлатен полилей, а между покриващите стените копринени драперии към нас от скъпи рамки гледаха много картини. Това бяха — представете си учудването ми — най-безобразни мацаници, с които за съжаление амбулантната търговия и до днес ощастливява света: Наполеон в императорски одежди, но с дебели, цинобърночервени бузи; Фридрих Велики с брада ала Анри IV,^[2] Вашингтон с огромна къдрава перука, лейди Стейн-

хоуп с изкуствени бенки, морската битка при Чесме с холандските лодки; един огромен букет с червени слънчогледи, жълта метличина и сини кокичета, един Коринефоров Херкулес с дракона на свети Георги между краката и накрая дори щурмуването на Сагунт,^[3] от чиито бойници надничат оръдия и над чийто зидове се носи гъст виолетов барутен дим. Такива художнически извращения могат да бъдат предназначени само за... Ориента.

Пред миндерите бяха наредени малки ниски масички с метални табли, върху които вече имаше приготвени пълни лули и кафеени чашки. В средата на стаята обаче имаше — едва се осмелявам да го кажа, но очите ми надали се лъжеха — пиано, съвсем истинско пиано, наистина с доста напукан фурнир, но иначе, изглежда, в задоволително състояние. Много ми се искаше веднага да го отворя, но трябваше да се държа достопочтено, както подобаваше на емира Кара Бен Немзи.

Едва бяхме влезли и седнали, когато се появи хубав младеж с леген с тлеещи въглени, за да запали лулите ни, а само няколко минути след него влезе друг със сребърна кана с кафе и наля в чашите ни. Като дръпна веднъж от лулата си, домакинът отново ни поздрави с добре дошли и след като набързо изпуши тютюна си, ни помоли за разрешение да се оттегли за малко, за да поздрави близките си.

Ние продължихме да пушим и прием мълчаливо, докато той се върна и ни подкани да го последваме. Заведе ни в една според ориенталските представи много богато обзаведена стая, в която щях да живея аз, а до нея се намираше определената за Халеф. Той обеща да се погрижи и за ирландците. После слязохме с него по стълбата до партера. Там с невероятна бързина ни бе приготвена баня, както и два чифта дрехи, от червения фес до леките папуци, с които трябваше да разменим сегашните си одежди. Двама слуги ни очакваха, за да ни обслужат.

Това бе истинско ориенталско гостоприемство, чиято стойност с благодарност оцених. Щом се изкъпахме и преоблякохме, се върнахме в селямлъка като свършено нови хора. Внимателният домакин бе заповядал да предупредят за появата ни, защото тъкмо влизахме, и той също отново дойде при нас.

— Господарю, ти достави голяма радост на близките ми — обърна се той към мен на „ти“ на арабски. — Като им казах кой си, пожелаха още днес да се явят пред теб. Ще им разрешиш ли?

— С удоволствие, защото за мен ще е истинско щастие да мога да разговарям с тях.

— Ще дойдат едва следобед, защото сега са заети с приготвянето на яденето, работа, която днес не желаят да предоставят на слугите. Виждал ли си някога такива картини? — попита той после, като забеляза, че случайно наблюдавам Херкулес.

— Много са редки — отговорих аз двусмислено.

— Да. Купих ги в Стамбул и заплатих висока цена. Никой в Дамаск няма такива скъпи картини. А знаеш ли какво изобразяват?

— Не съм съвсем сигурен!

— Аз се осведомих. На първата е султан ал Кебир (Наполеон), а на втората умният емир на немзите; следва кралицата на Англия (той имаше предвид лейди Стенхоуп) с шаха на американците; до цветята е един герой (Херкулес) от Диарбекир, който убива тюлен; до него е битката при Чесме, а после превземането на Йерусалим (ставаше дума за Сагунт) от християните. Не са ли хубави?

— Изключително! А какво е това в средата на стаята?

— О, това е най-голямата скъпоценност, която притежавам. Това е чалгия,^[4] която купих от един англичанин, който живееше тук, но после си замина. Да ти го покажа ли?

— Моля те!

Приблжихме се до пианото и го отворихме. Над клавишите пишеше „Edward Southey, Leadenhallstreet, London“, а като хвърлих поглед върху инструмента, видях, че няколко струни са се скъсали, но иначе всичко бе в задоволително състояние.

— Ще ти покажа как се прави.

Казвайки това, домакинът ни започна да блъска с юмруци по клавишите, от което ми настръхнаха косите. Аз обаче положих усилие да покажа удивлението си, а после се осведомих дали към „чалгията“ няма и нещо друго.

— Англичанинът ми даде и демир иплик^[5] и един чук за свирене, за да не ме болят ръцете. Ще ти го покажа.

Той излезе и скоро се върна с едно сандъче, в което имаше струни с различна дебелина и ключове за настройка. Той взе ключа и заудря с него по клавишите, така че се чуваше оглушителен шум. Добрият англичанин явно си беше направил шега, като му е обяснил

по този начин употребата на ключа. Впрочем пианото беше страшно разстроено и съвсем прашасало и мръсно.

— Искаш ли да посвириш? — попита ме той. — Никой няма право да отваря чалгията, но ти си мой гост и можеш да подрънкаш!

Той ми подаде ключето, правейки покровителствена физиономия.

— Ти ми показва как се свири в Дамаск, а аз искам да ти покажа как се свири на този инструмент в Европа. Но преди това ми разреши да го поправя, защото не се намира в много добро състояние!

— Господарю, но нали няма да ми го счупиш?

— Не, спокойно можеш да ми се довериш.

Взех от сандъчето необходимите струни и ги поставих, после натрупах една върху друга няколко възглавници, седнах и започнах да настройвам пианото. Когато домакинът ни чу квинтите и октавите, той очаровано извика:

— О, ти свириш много по-добре от мен!

— Това все още не е музика; сега само настройвам телта на верния тон. Не ти ли показва англичанинът как се свири на този инструмент?

— Жена му свирела, но беше умряла. Той удряше с юмруци по него и това явно много му харесваше, защото се смееше.

— Скоро ще видиш как трябва да се свири на него.

Преди като беден ученик често бях настройвал пиана, за да припечелвам джобни пари, така че не ми беше трудно да приведа пианото в задоволително състояние.

Докато се занимавах с него, вратата се отвори и се появиха всички онези жени, които преди това бях видял в двора. Дочух шушукане, изразяващо възхищение, а понякога от нечия уста дори се изплъзваше вик на очарование. Колко непретенциозни бяха тези хора!

Най-сетне бях готов и затворих инструмента, при което слушателките веднага изчезнаха.

— Няма ли да свириш повече? — попита ме домакинът. — Ти си голям санатдар,^[6] а жените толкова се радват на тази музика, че могат да ни развалят яденето.

— Сега трябва да оставя чалгията да си почине, но след като се наядем и членовете на семейството ти дойдат, ще им свиря музика, каквато още не са чували.

— В харема ми има няколко жени на гости. Могат ли да дойдат и те да слушат тази музика?

— Разбира се.

Любопитен бях да видя какво влияние щеше да окаже един подвижен валс върху тези дами, но заради добрия си апетит не исках да ги разстройвам по време на кулинарните им занимания. Тази предпазливост много скоро донесе хубави плодове. Може би заради очакваната музикална наслада се бяха разбързали повече от обикновено и ни бе поднесено богато ядене, правещо чест на дома. Но едва бяхме свършили, и домакинът се осведоми дали жените вече могат да дойдат. Дадох съгласието си и малкият кафеджия изтича да ги извика.

Първо влезе жената заедно с двете си дъщери и един син на възраст около дванайсет години. Дамите бяха забулени и ми бяха казани само имената им. Другите четири жени бяха приятелки на домакинята. Те тихо и скромно седнаха на възглавниците, но от време на време се намесваха с по някоя дума в започналия разговор. Тъй като забелязах колко често забулените глави, от които се виждаха само очите и върховете на носовете, се обръщаха към пианото, станах, за да задоволя любопитството им.

Интересно беше да се наблюдава впечатлението от първия пълнозвучен акорд, последван от бърз пасаж.

— Машаллах! — извика Халеф изплашен.

— Бана бак — чувате ли, чувате ли? — извика домакинът, като скочи и разпери ръце от учудване.

Жените се стреснаха от изненада, пицяха от учудване и несъзнателно разпериха ръце, така че фереджетата им се отвориха и за миг успях да видя лицата им.

След кратка прелюдия започнах да свиря своя най-изящен валс. В началото публиката ми седеше като вкаменена, но скоро ритъмът на музиката започна да оказва неудържимото си влияние. Застиналите слушатели се раздвижиха, ръцете им потрепваха, краката се бунтуваха срещу вроденото им ориенталско състояние, а телата започнаха да се поклащат в такт с музиката. Домакинът обаче се изправи и застана зад мен, за да наблюдава с ококорени очи пръстите ми.

Като свърших, той хвана ръцете ми и започна да ги разглежда.

— О, господарю, какви пръсти имаш! Всичко ставаше като в карингджалък!^[7] Никога през живота си не съм виждал подобно нещо!

— Сихди — каза Халеф, — такава музика има само в ал Дженет, където живеят духовете на блажените. Аллах иллях!

Жените не посмяха да изразят чувствата си на висок глас, но оживлението и признанието, което се дочуваше в тона им, ме убедиха, че не са скучали.

Продължих да свиря още часове наред и публиката ми не се уморяваше да слуша нечуваните досега звуци.

— Господарю, никога не съм знаел, че в тази чалгия се крият такива неща — каза домакинът ми, докато си почивах.

— О, вътре има още по-прекрасни неща — отговорих аз, — но човек трябва да знае как да ги извади оттам. При нас в Европа има хиляди мъже и жени, които могат да свирят десет пъти по-хубаво от мен.

— И жените ли? — попита той учудено.

— Да.

— Тогава жена ми трябва да се научи да свири на чалгията, а после да покаже и на дъщерите ми как става това.

Добрят човек нямаше и понятие от трудностите, които щеше да срещне тук в Дамаск за това взето набързо решение. Не сметнах за необходимо да му го обяснявам и попитах:

— На тази музика може и да се танцува. Виждал ли си някога европейски танц?

— Никога.

— Тогава изпрати някой да повика двамата ни придружители. Нека дойдат веднага.

— Те ли? Те ли ще танцуват?

— Да.

— Те? Мъжете?

— Обичаите на европейците разрешават и на мъжете да танцуват и ще видиш колко хубаво.

В стаята се разнесе всеобщ възглас „пех, пех!“ на очакване, когато едно от момчетата отиде да доведе ирландците.

— Можете ли да танцувате? — попитах ги аз, като влязоха. Те също бяха получили удобни домашни дрехи и изглеждаха доста свежи,

защото сигурно също се бяха къпали. Те весело се смущаха в ребрата и ококориха очи, като видяха пианото.

— Neigh-day, a music chest! (Иха, музикална кутия!) — усмихна се широко Бил. — Дали танцуваме? Разбира се, че можем да танцуваме! Трябва ли?

— Да.

— В тези дрехи?

— Защо не?

— Добре, тогава ще събуем пантофите и ще танцуваме боси.

— Какви танци знаете?

— Всички! Рил,^[8] хърнпайп,^[9] шотландски, полка, галоп, валс, накратко всичко, каквото трябва. Добре умеем да го правим!

— Добре, съберете тогава килимите и изкарайте един шотландски танц!

Двамата ирландски здравеняци бяха неуморни, а окуражителният смях на жените ги подтикваше към нови изяви. Сигурен бях, че тези дамаски жени с удоволствие биха се включили. Най-сетне реших, че вече е време да спрем. Дамите се оттеглиха, благодарейки най-сърдечно, а домакинът заяви, че след дългото си отсъствие от дома трябва да огледа работите си. Казах му, че през това време ние с Халеф ще излезем, за да разгледаме града, и той веднага заповяда да ни оседлят две магарета и ни даде един слуга да ни придружава. Същевременно ни помоли да не закъсняваме, защото вечерта щели да ни очакват негови приятели..

На двора ни чакаха две бели багдадски магарета и едно сиво за слугата, който добре се бе запасил с лули и тютюн. Запалихме по лула и ягнахме магаретата. Излязохме от къщата и по един страничен сокак се насочихме към „Правата улица“. Яздехме важно като турски паши с пантофи, обути на бос крак, разпуснати тюрбани и димящи чибуци по оживената улица в посока към християнския квартал. Минахме през него бавно и забелязахме, че повечето от минавачите като че ли се бяха упътили към Томасовата порта.

— Там сигурно има нещо за гледане — обърнах се аз към слугата.

— Да, ефенди, много неща — отвърна той. — Днес е празникът Ер-Римал, където се стреля с лък. Който иска да се забавлява, отива

извън града, където са палатките и градините, за да види каква радост ще му достави Аллах.

— Ние също можем да отидем там, защото все още е рано. Знаеш ли мястото?

— Да, ефенди.

— Води ни!

Подкарахме магаретата си по-бързо и скоро минахме през портата в Гута, където по всички пътища и местенца цареше оживление. Скоро забелязах, че Ер-Римал е празник, в който могат да вземат участие представителите на всички вероизповедания, празник, подобен на нашето немско състезание по стрелба, но не можах да разбера от придружителя ни откъде води той началото си.

На поляните бяха опънати палатки, в които се продаваха цветя, плодове и всякакви лакомства. Танцьори на въже, индийски фокусници, гълтачи на огън, змиеукротители показваха изкуството си навсякъде, просещи дервиши се подвизаваха по пътеките, деца вдигаха шум, носачи се караха, камили мучаха, цвилеха коне, лаеха кучета, а в шатрите за музикални изпълнения се чуваше свирене, удряне, дрънкане и стъргане по всякакви възможни и невъзможни инструменти — наистина беше като на нашия ловен празник, само че на друго местодействие и с други изпълнители.

[# Стрелба с лък. — Бел. нем. изд.]

Но истинско стреляне с лък по цел така и не видях. Наистина забелязах тук-там някой мъж или момче да изстреля украсена с пера стрела, но това ставаше, някак между другото и ако стрелата улучеше някого или нещо, не й обръщаха внимание.

Яздехме покрай дълга редица продавачи на шербет и други стоки, когато магарето ми внезапно спря и се послуша. Какво беше това? Правилно ли бях чул? Пред една голяма шатра се бяха събрали много хора и оттам се чуваха звуци на цигулка и арфа, а след това въведение прозвуча изтощен сопранов глас на най-чист диалект от областта на Ерцгебирге^[10]:

*На Бъдни вечер в полунощ
вместо вода се лее вино...*

— Сихди, какво е това! Нима е възможно? — извика Халеф. — Тук пее жена.

Кимнах утвърдително и продължих да слушам следващата строфа.

Не можех да отмина просто така, трябваше да вляза, за да видя дали предположението ми бе вярно. Слязох от магарето и магнах на Халеф да ме последва, а слугата остана при животните. Проправихме си път през тълпата и влязохме. Пред вратата седеше намръщен турчин с черна брада и ни изръмжа:

— Хер киши бир гуруш! (По един пиастър на човек!)

Платих входа, а после се огледах в палатката. От забитите в земята колове и закованите върху тях летви бяха направени пейки и маси съвсем според добрия немски обичай. По тези маси и пейки, плътно един до друг, седяха повече от сто араби, турци, арменци, кюрди, евреи, християни, друзи,^[11] маронити,^[12] башибозуци, арнаути и т. н. Пиеха шербет или кафе, пушеха или дъвчеха сладкиши и плодове. В задната част на шатрата беше „бюфетът“, а до него на истински подиум седяха двама цигулари, две арфистки и една китаристка, всичките облечени в тиролски носии.

Отидох най-отпред, съвсем близо до тях, и без да питам, сбутах седналите на една пейка единайсет души, за да се наместим и ние с Халеф. Всичко това, изглежда, направи впечатление на „келнера“, защото той веднага дотича и направи дълбок реверанс.

— Шербет за двама! — поръчах аз и платих пет пиастъра. Това бяха истински хотелски цени!

Междувременно песента, от която никой от присъстващите не разбираше нито дума, бе допята от китаристката докрай и когато гръмнаха бурни аплодисменти, тя я повтори още веднъж на бис, а след това тръгна да събира пари, държейки нотите в ръка. Мен тя тактично подмина, защото бяхме влезли току-що.

Следващото музикално изпълнение бе „Песен без думи“, след което единият от цигуларите изчезна зад завесата. Започнаха да свирят прелюдия, а цигуларят се върна преоблечен като немски калфа с чепата тояга, скъсани ботуши, изпомачкана шапка и неизбежния вързоп на гърба. Той започна да пее с дрезгав бас:

Щом за родината да тръгна реша,
сълзите започвам да бърша,

сърцето ми силно притиска гърдта
и чувствам теглото на старостта.

Но бързо олеква ми на душата,
успявам и болката да разсея,
щом тръгнал съм към дома
с продупчена, полупразна кесия.

Това беше „Неудачникът в чужбина“, цял-целеничък. И въпреки че публиката нито имаше понятие от немски калфи, нито пък разбираше дума от казаното, комикът бе възнаграден с бурни аплодисменти.

Това бяха всъщност хора от Пресниц и за да изпитам универсалността им, попитах певицата:

— Тюркю чагир-сен не шекек? (На какъв език пееш?)

— Тюркю чагир-им немчедше. (Пея на немски.) — отговори тя.

— You are consequently a german Lady? (Значи сте немкиня?)

— My native country is german Austria. (Родината ми е Австрия.)

— Et comme s'appelle votre ville natale? (А как се нарича родният ви град?)

— Elle est nommee Presnitz, situe au nord de la Boheme. (Казва се Пресниц и се намира в Северна Бохемия.)

— А, недалеч от саксонската граница, близо до Йохщат и Анаберг?

— Правилно! — извика тя. — Хей, но вие говорите и немски!

— Както чувате!

— Тук, в Дамаск?

— Навсякъде!

Тогава се включиха и колегите ѝ. Радостта, че срещат тук немец, бе всеобща, а последиците бяха, от една страна, че почерпих няколко чаши шербет, а, от друга, молбата им да назова любимата си песен. Искаха да я изпеят. Казах им я и те веднага започнаха:

Когато две сърца се разделят,
които силно са се любили,
не могат вече да намерят
това, което са изгубили.

Радвах се, че отново мога да чуя тази великолепно мелодична песен, но тогава Халеф ме побутна и посочи към входа. Погледнах в указаната посока и видях един мъж, за когото през последните дни

толкова често бяхме говорили, но не бях очаквал да срещна тук. Красивите, фини и все пак нехармонично съчетани черти, проницателните очи със студен поглед, тъмната сянка, която омразата, любовта, отмъщението и неудовлетвореното честолюбие хвърляха върху лицето му, ми бяха много познати, въпреки че гъстата брада, която сега мъжът носеше, можеше да ме заблуди. Това беше Дауд Аразим, както беше наредил да го наричат в къщата му край Нил, Абрахим Мамур!

Той огледа присъстващите и не можах да се скрия от погледа му. Забелязах, че той трепна, после бързо се обърна и излезе от шатрата.

— Халеф, след него! Трябва да разберем къде е отседнал.

Скочих, а Халеф ме последва. Като излязохме пред палатката, го видяхме да се отдалечава в галоп върху едно магаре, а магаретарят, държейки се за опашката на животното, скочи зад него. От нашия слуга нямаше и следа и когато най-сетне, след припряно търсене го намерихме при един разказвач на приказки, вече беше твърде късно, за да настигнем беглеца. Гута му предлагаше достатъчно пътища и прикрития, за да ни се изплъзне.

Настроението ми толкова се развали, че реших да се върна вкъщи. При появата на този човек веднага изпитах чувството, че по някакъв начин ще се спречкаме с него, но ето че възможността да науча нещо повече за местонахождението му тук ми бе убягнала. Халеф също мърмореше разни ругатни под носа си, а после каза, че е най-добре да се приберем и да посвирим още малко.

Върнахме се по същия път, по който бяхме дошли. На „Правата улица“ някой ни извика. Беше нашият домакин, който седеше с един хубав млад мъж до входа на магазин за накити и украшения. Той също имаше слуга и ездитно магаре.

— Не искаш ли да влезеш тук, господарю? — попита той. — После заедно ще се върнем вкъщи.

Слязохме от магаретата, влязохме в магазина и младият мъж ни поздрави най-сърдечно.

— Това е синът ми Шафей Ибн Якуб Афарах.

Едва сега научих името на нашия домакин, Якуб Афарах. В Ориента това не бе нещо необичайно. Той назова и нашите имена на сина си, а после продължи:

— Този бижутерски магазин е мой и Шафей го държи с един помощник. Извинявай, че той няма да може да ни придружи! Трябва да остане тук, защото помощникът е отишъл да погледа празника Ер-Римал.

Огледах се в магазина. Беше малък и доста мрачен, но съдържаше такова количество скъпоценности, че мен, бедняка, страх ме хвана. Казах няколко думи по този повод и в отговор научих, че Якуб притежава на други пазари още много магазини за колониални стоки, килими, скъпи лули и принадлежности.

След като и тук изпихме по чаша кафе, тръгнахме. Вече се смрачаваше и едва се бяхме прибрали, когато вечерта настъпи.

Докато ни бе нямало, бяха украсили стаята ми. От тавана се спускаха сандъчета, пълни с уханни цветя, а също и във всеки ъгъл имаше по една висока ваза, пълна с най-прекрасните създания на флората. Жалко, че нищо не разбирах от езика на цветята, иначе сигурно щях да мога да разчета затрогващ благодарствен адрес за клавирия концерт!

Изтегнах се върху възглавниците, за да помързелувам малко, но все пак се заех с някаква работа, а именно, да мисля за този Абрахим Мамур, който повече не ми излизаше от ума. Какво правеше той в Дамаск? Да не беше намислил пак някоя от своите гадости? Защо избяга от мен? Как можех да разбера къде живее?

Така размишлявах и си блъсках главата, но все пак заслушан в оживлението, което настъпи във в коридора. След доста време на вратата ми се почука и влезе Якуб.

— Господарю, готов ли си за вечеря?

— Както заповядаш.

— Тогава ела! Халеф, твоят придружител, вече отиде. Той не ме поведе към селямлъка, както очаквах, а през два коридора към предната част на къщата, където отвори една врата. Влязохме в голяма като зала стая, ярко осветена от стотина свещи, наоколо от кадифените стени блестяха избродирани с черно стихове от Корана. Една трета от помещението бе отделена с железен корниз, от който през цялата стая от горе до долу се спускаше тежка кадифена завеса. В нея на три стъпки височина от пода имаше многобройни отвори за гледане, което ме накара да предположа, че там ще седят жените.

Присъстваха около двадесет мъже, които станаха, щом ние влязохме, за да ми подадат ръка, а Якуб ми назоваваше имената им. Тук бяха двамата му синове и тримата помощници, а и Халеф вече бе дошъл. Изглежда, той доста добре се справяше в ситуацията, в която бе попаднал.

В началото разговорът не вървеше и бяха поднесени ароматни ликьори, като димяха и неизбежните лули, после обаче донесоха ядене, при вида на което моят Халеф не можа да се овладее, а неволно поглади с двете си ръце шестнайсетте косъма на мустаците си. Освен вече познатите ми ястия имаше и пюре от тоба и хаб ал аас, салата от зюб ал беляд, един червен корен, подобен на нашите моркови, пържени шюрш ал махрут, добре изпечен голям гущер, вид, който моят домакин нарече доб и чието месо много ми се услади. На дълги пътувания човек по-лесно се научава да къса със старите предразсъдъци.

[# Индийски смокини и залхейнска мирта.]

[## Чеснови растения. — Бел. нем. изд.]

След като приключихме с яденето, изнесоха таблите и съдовете, а после... внесоха пианото. Умолителният поглед на Якуб ми казваше какво се очаква от мен и аз се заех да изпълня задължението си без колебание. Поставих само едно условие, за чието изпълнение упорито настоявах. А именно помолих да дръпнат завесата. Якуб изплашено ме погледна.

— Защо, господарю? — попита той.

— Защото кадифето ще заглушава тоновете на пианото и музиката няма да звучи хубаво.

— Но зад завесата седят жени!

— Нали са забулени!

След продължително съвещание с гостите си той се осмели да дръпне завесата и забелязах около трийсет жени, седнали върху меки възглавници на пода. Направих всичко възможно, за да ги забавлявам, и им изпях няколко песни, чийто текст по време на пеенето, доколкото можах, импровизирах на арабски.

Като свърших, Якуб ме заведе до малкия прозорец с решетка, гледащ към „Правата улица“. Долу по цялата си ширина улицата бе изпълнена със застанали глава до глава тълпа зяпачи. Какво ли си бяха помислили тези мюсюлмани, като ме бяха чули да пея! Гостите на моя домакин обаче в никакъв случай не ме смятаха за луд за това, че съм

„открил тайната на моето гърло“ пред тях, което никой правоверен не би направил. Но те вече бяха достатъчно просветени, за да не си развалят удоволствието с фанатични предразсъдъци, и към полунощ си тръгнаха с намерението отново да посетят този дом. Що се отнася до дамите, видях само някои от трийсетте носа и шейсетте очи, но друго нищо — нито крак, на който от потропването в такт с музиката да му бе паднал пантофът, защото и краката, и пантофите поради ориенталския начин на седене оставаха за мен невидими.

Якуб отново ме заведе до стаята ми с подчертана учтивост и се зарадва, че позволих и на сина му да ни придружи. Той съжаляваше, че помощникът му не е присъствал на вечерята.

— Щеше да му доставиш голяма радост — каза той. — Той обича музиката и е много умен. Може да говори с теб на италиански, френски и английски.

— От Дамаск ли е? — попитах аз, за да подхвана подхвърлената тема на разговор.

— Не — отговори Якуб. — От Адрианопол е и е внук на моя чичо. Името му е Афрак Бен Хулам. Още не сме го виждали. Той дойде с писмо от баща си и от брат ми Мафлей в Стамбул, за да изучи занаята на търговеца!

— Защо го нямаше тази вечер?

— Беше уморен и не се чувстваше добре — отговори Шафей. — Като се върна от празника, му казах, че е пристигнал Кара Бен Немзи и че тази вечер ще свири. Той много искаше да дойде, но беше болен и беше блед като мъртвец. Но все пак слуша музиката, защото спи близо до стаята, в която бяхме.

След като постояха малко при мен, двамата си тръгнаха и аз легнах да спя. Колко по-различно се спеше в меките постели, отколкото във в твърдия пясък или върху влажната, излъчваща отровни изпарения земя!

Като се събудих сутринта, чух трелите на бюлбюла,^[13] който седеше във на един клон пред прозореца ми. Халеф също вече беше станал и като влязох в стаята му, той пиеше кафе и ядеше баклава. Седнах да му правя компания, а после излязохме на двора, за да изпусим по една лула край басейна. Преди това отидох да погледна как са конете. Стояха върху мрамор и слама и дъвчеха великолепни

фурми. Видях, че и те, както и ние самите, нямат никакво основание да се оплакват.

При фонтана младият Шафей се приближи до нас, за да се сбогува и да ни покани да посетим пазара. Той трябваше да прекара там целия ден, защото неразположението на неговия братовчед и помощник още повече се усилило, така че трябвало да остане да пази стаята.

— Господарю, знам, че си хеким... — каза той.

— От кого научи? — прекъснах го аз.

— Тогава по Нил си помогнал на много болни. Исла ни разказа. Затова помолих помощника си да говори с теб, но той не иска. Каза, че тази болест често се проявявала при него, но след два дни отново отминавала. Ще го прегледаш ли?

— Не. Понеже той не иска, а и аз не съм истински хеким. Щом младият мъж се отдалечи, чух, че от пианото се разнесоха няколко тона. Нечия нежна ръка предпазливо докосваше клавишите, а малко след това при мен дойде чибукчията и ме помоли да се кача горе. Там беше една от дъщерите, която се приближи към мен с умолителен жест:

— Извинявай, ефенди! Много искам още веднъж да чуя песента, която вчера ти изсвири накрая.

— Ще я чуеш.

Тя седна в един ъгъл и облегна глава на стената. Започнах да свиря. Това беше прекрасната църковна песен „Тук в праха пред твоето величие лежи християнският народ“. Изсвирих мелодията няколко пъти и изпях доста куплети от песента. Момичето бе затворило очи, а устните ѝ бяха леко отворени, като че ли по-лесно да поеме в себе си свещените, тържествени звуци.

— Да ти изсвирия ли още нещо? — попитах аз накрая. Тя стана и се приближи.

— Не, ефенди, защото тази музика не бива да бъде разваляна от никоя друга. Кой има право при вас да пее такива думи и звуци?

— Поят се от мъжете, жените и децата във всеки Божи храм. А всеки благочестив баща пее такива песни с близките си и къщи.

— Господарю, при вас сигурно е много хубаво! Вие давате свобода на хората, които обичате. Свещениците ви, които разрешават да пеете такива песни с близките си, сигурно са по-добри и сърдечни

от нашите, които твърдят, че Аллах не бил дал душа на жената. Аллах да накаже и тях, и Пророка за тази лъжа! А на теб, ефенди, благодаря!

Тя излезе, а аз мълчаливо гледах след нея. Да, Ориентът копнее за избавление от тежките хилядолетни окови. Но кога ще стане това?

Затворих пианото, не можех повече да свиря, защото всеки тон, който би могъл да стигне до нея, щеше да заличи впечатлението ѝ от благочестивата песен, която тя искаше да запомни.

Слязох на двора и наредих да оседлаят магарета, за да излезем с Халеф и да направим някои покупки.

Тъй като нямаше опасност да пропуснем нещо, не бързахме, обикаляхме от любопитство из улиците и дори влязохме в тесния, мръсен еврейски квартал. Там имаше в изобилие купища развалини и мизерия. Между останките от някогашно великолепиe се бяха лепнали полусрутени кръчми. Мъжете бяха облечени в износени, разпрани по шеговете кафтани, а децата — в парцаливи дрипи. Затова пък жените носеха на показ върху затворените си догоре великолепни одежди всичките си истински и подправени украшения. Сигурно точно така са се носели жените и дъщерите на евреите и по времето, когато пророкът (Исая 3, 17–23) ги предупредил: „Господ ще оголи теметата на дъщерите ционов и ще ги лиши от накитите им. По това време Бог ще им вземе украшенията от скъпите обувки, копчетата и токите, огърлиците и гривните, пайетите, диадемите, ширитите, корделите, празничните рокли, наметалата, воалите, чантичките, огледалата, яките, галоните и кафтаните.“

Когато по обратния път за пазара минавахме покрай търговците на бижута и златарите, исках да спрем при Шафей, но за свое учудване намерих магазина затворен. Двама гавази пазеха отпред. Попитах ги за причината, но грубо ми отговориха да се махам по най-бързия начин. Като се прибрахме в къщата, всички обитатели бяха крайно възбудени. На портата срещнах Шафей. Бързаше да излезе, но като ме видя, спря.

— Ефенди, научи ли вече? — извика той.

— Какво?

— Че са ни окрали, ужасно са ни ограбили и измамили!

— Не съм чул и дума!

— Татко ще ти разкаже! Аз трябва да изляза.

— Къде отиваш?

— Аллах илях, и аз не знам!

Той понечи да мине покрай мен, но аз протегнах ръка към него и го задържах. Случилото се го бе лишило от необходимото спокойствие за трезва преценка и както ми се струваше, трябваше да го предпазя от необмислени действия.

— Почакай малко — помолих го аз.

— Пусни ме! Трябва да го догоня!

— Кого? Крадеца ли? Кой е той?

— Питай татко!

Той искаше да се отскубне от мен, но аз се смъкнах от магарето, здраво хванах съпротивляващия се младеж под мишница и го принудих да тръгне с мен.

Той се примири с грубата ми намеса и ме поведе нагоре по стълбата към покоите на баща си. Той вече беше готов за тръгване по средата на стаята и зареждаше два огромни пистолета. Като видя сина си, той гневно му се скара:

— Какво искаш още? Не бива да се губи време нито минута! Върви бързо! Аз също тръгвам и ще застрелям този човек, само да го намеря!

Около него стояха останалите членове от семейството му и сълзите и вайканията им само влошаваха положението. Положих големи усилия да ги успокоя и да накарам Якуб да ми обясни какво се е случило. Афрак Бен Хулам, болният помощник и братовчед от Адрианопол, излязъл от къщата веднага щом ние бяхме потеглили и отишъл при Шафей в магазина, като му казал, че във връзка с някаква голяма сделка моментално трябвало да отиде при баща си, който се намирал в големия хан „Асад паша“. И Шафей наистина отишъл, но колкото и дълго да търсел и чакал, не могъл да намери баща си. Тогава бързо отишъл вкъщи и за голямо свое учудване го намерил да си почива под аркадите. Якуб му казал, че изобщо не е изпращал помощника с подобна вест. Шафей веднага се върнал в магазина и го намерил затворен. Отворил с втория ключ, който винаги носел със себе си, и още от пръв поглед забелязал, че са изчезнали много, и то тъкмо най-големите скъпоценности, ас тях естествено и Афрак Бен Хулам, помощникът. Шафей побързал да осведоми баща си, но въпреки уплахата си все пак се съобразил отново да заключи вратата и да постави отпред на пост двама гавази. Разбира се, новината вдигнала в тревога цялата къща, а когато съм дошъл аз с Халеф, той отново се

канел да тръгва, но накъде по-напред, и той самият не знаел. Якуб също искаше да тръгва, за да застреля крадеца, но още не си бе задавал въпроса, къде може да го намери.

— С необмислената си припряност можете само да си навлечете повече вреда, отколкото полза — казах аз успокоително. — Седнете спокойно да обсъдим положението! Състезателният кон не винаги е най-бързият!

Не ми беше лесно да ги убедя в правотата си, но най-сетне успях.

— На каква стойност възлиза откраднатото? — осведомих се аз.

— Все още не знам точно — отвърна Шафей, — но сигурно са много, много торби пиастри.

Една торба съдържа в сребро 500, а в злато 30000 пиастъра.

— И ти си убеден, че само Афрак би могъл да бъде крадецът?

— Само той. Съобщението, което ми донесе, беше лъжливо, а само той имаше ключ и знаеше къде са най-скъпите ценности.

— Добре, значи ще имаме работа само с него! Той наистина ли ви е роднина?

— Да. Наистина никога не сме го виждали, но знаехме, че ще дойде, а писмата, които донесе, не бяха подправени.

— Бил ли е бижутер, златар?

— Да, и то много сръчен.

— Познава ли той семействата и отношенията ви?

— Да, въпреки че доста често се объркваше.

— Ти каза, че вчера той е бил на празника и че се върнал много пребледнял. Още като дойде ли беше блед, или това стана, като разбра, че Кара Бен Немзи е ваш гост?

Шафей изненадано вдигна поглед.

— В името на Аллаха, какво искаш да кажеш, ефенди? Мисля, че пребледня едва като му разказах за теб.

— Това сигурно ще ме насочи по следа.

— Де да можеше, ефенди!

— Значи той пребледня, като чу за мен, не дойде, когато свирех на пиано, измисля си някаква болест, защото не е можел да излезе, тъй като бях в двора и можех да го видя, а щом съм се отдалечил, веднага е тръгнал. Халеф, знаеш ли кой е този Афрак Бен Хулам?

— Откъде бих могъл да знам? — отговори хаджията, който досега бе слушал разговора.

— Не е никой друг, а самият Дауд Арафим, който се нарича също и Абрахим Мамур. Тази мисъл ми мина през ума още вчера вечерта, но беше толкова невероятно, че не ми се искаше да повярвам. Но сега съм почти убеден, че не е бил никой друг.

Събеседниците ми онемяха, от ужас и след доста дълго мълчание Якуб, поклащайки енергично глава, каза:

— Това е абсолютно невъзможно, ефенди. Моят роднина никога не се е наричал Дауд Арафим или Абрахим Мамур и никога не е бил в Египет. Вчера ти Мамур ли видя тук?

— Да. Забравих да ви разкажа, защото прекалено много бях зает с мисълта за музиката. Опиши ми този роднина и дрехите, с които е бил облечен вчера, като е отивал на празника!

Това мое искане бе изпълнено с най-голяма точност и се оказа, че не е бил никой друг, а именно Абрахим Мамур. Но двамата търговци не можеха да го проумеят.

— Афрак Бен Хулам никога не е бил в Египет — твърдяха те, непрекъснато. — а и как би могъл чужд човек да се добере до писмата, които той донесе!

— Това са единствените неясни неща; ами ако този Абрахим е взел писмата от истинския Афрак?

— Аллах керим, тогава той сигурно го е убил, за да е в безопасност!

— Това първо трябва да се изясни. От този човек всичко може да се очаква. Трябва да го намерим, трябва да го хванем! Е, виждате ли сега, че спокойното размишление е по-добро от необмисленото бързане. Крадецът или все още се крие в Дамаск, или е напуснал града по най-бързия начин. Трябва да сте готови за второто. Какво би направил ти, Якуб Афарах, ако той вече е избягал?

— Ако знаех посоката, бих го преследвал, докато го намеря дори и ако трябва да отида до края на света!

— Тогава бързо изпрати Шафей в полицията. Нека да направи донесение, за да бъдат блокирани веднага всички порти на града, а освен това през Гута да бъдат изпратени патрули. Освен това да ти извади паспорт, валиден за цялата империя на султана, както и охрана от конни гавази, на чиято помощ да можеш да разчиташ.

— Ефенди, думите ти са много по-добри от моя първоначален гняв. Много по-проницателен си от мен. Искаш ли да ми помагаш и

по-нататък?

— Да, Заведи ме в стаята която е обитавал крадецът!

Шафей бързо излезе, а ние останалите претърсихме жилището на мнимия Афрак. Оказа се, че си е тръгнал с намерението повече да не се връща тук, но не можахме да намерим и най-малка дреболийка, която да може да ни даде някакво по-нататъшно указание.

— Никакъв резултат. Трябва да се опитаме да намерим други следи. Ние тримата ще се разделим и ще се опитаме да научим нещо при градските порти от водачите и хората, даващи под наем животни.

Това предложение бе прието с радост от Якуб и Халеф и след две минути аз вече яздех върху едно магаре към Божията порта. Не исках да вземам коня си, защото не знаех дали по-късно нямаше да имам нужда от силите му. Впрочем усилията ми не се увенчаха с успех. Питях и разпитвах на всички места, където предполагах, че бих могъл да получа сведения, пребродих Гута и срещях от време на време излезлите вече патрули, но не намерих никаква следа и в три часа следобед отново се прибрах в къщата мокър от пот. И Якуб се бе прибирал, но отново бе излязъл. Халеф също не бе получил никакви сигурни сведения, но поне ми даде някаква малка надежда. Беше претърсвал северната част на града и бе минал покрай шатрата, в която бяхме седели вчера. На входа на палатката стояла певицата, познала го и го извикала при себе си. Била забелязала, че предишния ден сме тръгнали внезапно заради Мамур, и каза на Халеф да отида при нея, ако искам да узная нещо за този човек.

— Но защо не ти го каза веднага на теб, Халеф? — попитах аз.

— Сихди, тя не знае арабски, а пък аз не разбирам добре турския, на който тя говори. Дори това, което днес ми каза, трябваше доста дълго да го гадая.

— Тогава тръгваме веднага, но ще вземем конете си, защото магаретата са вече уморени.

Беше последният от продължаващия пет дни празник. Като стигнахме до шатрата на артистите от Пресниц, нямаше толкова много хора, колкото предишния ден. В момента музикантите почиваха, така че веднага можех да говоря с момичето. Нямаше защо да се притеснявам от слушателите, защото краткият ни разговор бе воден на немски.

— Защо вчера тръгнахте така набързо? — попита ме певицата.

— Защото трябваше да последвам човека, който малко след като влезе в шатрата, побърза да излезе. Исках да разбера къде живее.

— Това той на никого не казва.

— Ах, вие го знаете?

— Да. Вчера той влезе в палатката за трети път. Седеше до един англичанин съвсем близо до нас, но и на него не каза къде е жилището му.

— На английски ли говореха, или англичанинът говореше арабски?

— Говореха на английски и разбрах всичко. Джентълменът го бе ангажирал като преводач.

— Невъзможно! За тук или за някакво пътуване?

— За пътуването.

— Накъде?

— Не знам, само чух, че първото селище се нарича Салехиех.

— И кога смятаха да тръгват?

— Веднага щом преводачът уреди някаква сделка, заради която е дошъл в Дамаск. Мисля, че говореше за някаква сделка със зехтин за Бейрут.

Тя не знаеше нищо друго. Благодарих и ѝ дадох подарък.

За да не бъде Якуб в неизвестност, изпратих при него Халеф, а аз обиколих града, за да стигна до Божията порта, откъдето водеше пътят за Салехиех, който се намира в западния край на Гута и всъщност трябва да се смята за предградие на Дамаск. Оттук минава търговският път за Бейрут на Средиземно море, както и всички други пътища, по които се стига до палестинските селища.

Като стигнах дотам, вече се свечеряваше. Не бях сигурен дали ще получа задоволителна информация, защото поради това, че ориенталските къщи не гледат към улицата, пътищата не могат да бъдат наблюдавани така, както при нас в Европа. Тогава забелязах няколко от онези нещастни, отритнати от човешкото общество същества, които обаче можеха да живеят само от неговото съчувствие: прокажени. Лежаха, увити в дрипи, недалеч от пътя и още отдалеч започнаха да ми викат да им дам милостиня.

Тръгнах към тях, но те веднага избягаха, защото им е забранено да стоят близо до здрав човек. Едва когато няколко пъти ги уверих, че

съм европейец и не се страхувам от болестта, те най-сетне спряха, все пак обаче останаха на дистанция от около два̀сет крачки.

— Какво искаш от нас, господарю? — попита единият. — Остави подаянието си на земята и бързо се отдалечавай!

— Какво предпочитате да ви дам? Искате ли пари?

— Не. Нищо не бихме могли да си купим, защото никой не би взел от нас пари. Дай ни нещо друго: тютюн, хляб, месо или нещо друго за ядене.

— Защо сте тук на открито? Нали в Дамаск има болници за прокажени?

— Препълнени са. Трябва да чакаме, докато смъртта освободи място за нас.

— Искам да ви питам нещо. Ако ми дадете сведения, утре сутринта ще получите тютюн за много седмици, а също и други неща, от които имате нужда. Сега не нося нищо със себе си.

— Какво искаш да ти кажем?

— От колко време сте на това място?

— От много дни.

— Значи сте видели всички хора, които са минали оттук. Много ли бяха?

— Не. Към града идват много хора заради празника, чийто последен ден е днес. От града обаче излезе само един керван катъри, отиващ за Рас Хея и Газейн, доста хора, отиващи към Хасбея, няколко работници от Зебедени, а малко преди обед мина един ингилиз, придружаван от Двама души.

— Откъде разбрахте, че е ингилиз?

— О, ингилизите се познават веднага. Целият беше облечен в сиво, беше с много висока шапка, имаше огромен нос и сини очи. Единият от придружителите му трябваше да му обясни какво искаме от него и тогава той ни даде малко тютюн, няколко малки хляба, а също и доста клечици, с които може да се пали огън.

— Опишете ми преводача му!

Направиха го и описанието съвпаднаше съвсем точно с външността на търсения от нас човек.

— Накъде отидоха?

— Не знаем. Яздеха по пътя за Бейрут, но децата на стария Абу Меджах ще те осведомят, защото той им беше водач. Живее в къщата

до голямата палма, която се вижда ей там.

— Благодаря ви! Утре рано сутринта ще дойда и ще ви донеса всичко, което съм ви обещал.

— О, господарю, милосърдието ти ще бъде видно от благосклонните очи на Аллах. Не би ли могъл да ни донесеш няколко лули, които могат да се купят за няколко пари?

— Ще ги имате, обещавам ви!

Препуснах към Салехиех и в къщата на водача разбрах, че инглизът искал да иде към долината на Себдани. Старият Абу Меджах бил нает само дотам. Това е било предпазлива манипулация на преводача, за да затрудни евентуалното му преследване. Все пак научих достатъчно и се върнах обратно в Дамаск.

Домакинът ни чакаше, изпълнен с напрежение. Неговото разследване също бе останало без резултат, но съобщението на Халеф го бе обнадежило. Вече имаше паспорт, както и писма до всички полицейски власти в целия еялет на Дамаск, а освен това отвън го чакаха десет добре въоръжени гавази на коне, които само чакаха заповедта му за тръгане.

Разказах всичко, каквото бях научил. Тъй като вече се свечеряваше, реших, че е по-добре да изчакаме утрото, но Якуб нямаше търпение. Той изпрати да повикат един водач, който бил в състояние да намери пътя и през нощта. Поради трескавото му безпокойство му се струваше, че всичко се върши прекалено бавно. Почти бях забравил за обещанието си към прокажените, когато той самият вече се бе погрижил то да бъде изпълнено.

Все пак изминаха няколко часа след завръщането ми, докато се приготвим за път. Якуб предпочете да вземе коне под наем; два от тях за себе си и слугата и още един за необходимия багаж. Тъй като не беше сигурен в коя посока и колко дълго ще яздим, взе със себе си и голяма сума пари.

Сбогуването не ни отне много време. Пълната луна се бе издигнала високо на небето, когато ние се насочихме по „Правата улица“ към „Божията порта“. Отпред яздеше водачът със собственика на конете, след тях ние, т.е. Якуб и слугата му, Халеф, аз и ирландците, а зад нас гавазите.

Не обърнахме никакво внимание на охраната на портата и бързо минахме покрай нея. Като излязохме, аз се отклоних встрани, където бяха прокажените. Нашето приближаване ги събуди и изключително много се зарадваха на големия пакет, който оставих за тях на земята. После продължихме пътя си. Салехиех остана зад нас и вече се приближавахме към хълмовете, водещи нагоре към Кубет ен Насър, към онази красива гледка, за която вече споменах.

Там горе, до гроба на мохамеданския светия, се обърнах назад и хвърлих поглед към Дамаск, който виждах за последен път в живота си. Облян в светлината на луната, градът приличаше на жилище на духове и джинове, обградено от тъмния пръстен на Гута. Отдясно беше пътят, идващ от Хау-ран, по който бях дошъл, а най-отстрани се намираше пътят на керваните за Палмир, който остана затворен за мен. Не бях предполагал, че престоят ми в Дамаск ще е толкова кратък.

След Кубет ен Насър се насочихме надясно към хълмовете на Джебел Ребах и стигнахме до прохода Рабух, през който покрай водите на Барада се стигаше до Дюмар, голямо село, в което за първи път спяхме за почивка.

С помощта на гавазите събудихме старейшината на селото, за да искаме сведения, и благодарение на неговата информация разбрахме, че късно следобед през селото са минали ездачи в галоп. Сред тях имало облечен в сиво ингилиз със сини стъкла пред очите. Поели по пътя за Ес Сук, по който тръгнахме и ние, без да се бавим.

Денят настъпваше, когато ние вече пресичахме платото на Ел Джедиде, после минахме вляво покрай мястото, където някога е била столицата на старата Абилене, от другата страна видяхме планината, където е гробът на Авел. Следваха много села, чиито имена съм забравил, а в едно от тях трябваше да спрем, за да си починат изтощените ни коне.

Вече бяхме изминали разстояние, за което иначе бе необходим един цял ден езда. Ако продължавахме да подлагаме на такова напрежение конете си, едва ли щяхме да стигнем с тях далеч. Впрочем от хората, които дойдоха любезно да ни нагостят с плодове, разбрахме, че всъщност не са виждали търсените от нас ездачи, но късно вечерта са чули, че през селото минала малка група.

След като конете поотпочинаха, потеглихме към Ес Сук, което не беше много далеч, но там не можахме да научим нищо определено.

Като излязохме от него, срещнахме един самотен ездач. Беше стар, белобрад арабин, когото нашият водач радостно поздрави, а после ни го представи с думите:

— Това е Абу Меджах, водачът, който е придружавал ингилиза.

— Ти ли си? — извика Якуб. — Къде го остави?

— В Себдани, господарю.

— Колко души има с него?

— Двама, един Драгоман и един слуга.

— Кой е драгоманът?

— Казва, че бил от Кониех, но това не е вярно. Не говори като хората оттам. Той е лъжец и измамник.

— Как разбра?

— Мами англичанина, много добре забелязах, въпреки че не можех да разговарям с ингилиза.

— Носи ли много багаж със себе си?

— Багажът и товарните коне са на англичанина. Драгоманът носи със себе си само големи кутии, които сигурно са му много ценни.

— В коя къща се настаниха?

— В никоя. Платиха ми в Себдани и ме пуснаха да се връщам, но те продължиха да яздят, въпреки че конете им са капнали от умора. Аз останах при един познат да си отпочина и сега се връщам в Дамаск.

Исках да разбера как е изглеждал англичанинът, тъй като непонятно защо бях забравил да питам за това в Дамаск в шатрата на певците, затова сега реших да наваксам пропуснатото:

— А не чу Ли името на англичанина?

— Драгоманът се обръщаше към него винаги с думата „сьор“.

— Това не е име, а само означава „господар“. Спомни си!

— От време на време прибавяше към съор още някаква друга дума, но не знам как точно се изговаря, Лисех или Линзех.

Наострих уши. Нима бе възможно! Не, това бе напълно изключено, но въпреки това попитах:

— А може би Линдси?

— Да, да, точно такава беше думата.

— Опиши ми мъжа!

— Целите му дрехи бяха сиви и нови, шапката му също беше сива и висока колкото от земята до коляното ми. Пред очите си имаше

сини стъкла, а в ръката си винаги носеше една мотичка, дори и като яздеше.

— Ах! А носът му?

— Беше много голям и червен. Имаше алепова цицина на него. Устата му също беше голяма и широка.

— Не забеляза ли нещо по ръцете му?

— Да. На лявата му ръка липсваха два пръста.

— Той е. Халеф, чу ли? Англичанинът е жив!

— Хамдулиллях! — извика дребният хаджия. — Аллах е велик и силен и може всичко. Той умъртвява и съживява, когато иска.

Якуб не можеше да си обясни радостта ни, затова му разказах каквото трябваше да узнае и после помолих бързо да продължим пътя си. Безпокоях се, като знаех, че ненадейно възкръсналият от смъртта англичанин се намираще в ръцете на един негодник.

Старият водач продължи пътя си, а ние минахме през няколко много приятни наглед села. Скоро обаче свежата зеленина на градините започна да изчезва. Прекосихме Барада по, един мост и се озовахме на левия ѝ бряг, а после минахме през тясна клисура, на чието дъно имаше място само за пътя, по който вървахме, и за коритото на реката. Стените на тесния, тъмен проход се издигаха отвесно нагоре, а от северната му страна дори бяха изсечени много скални гробове, до които преди сигурно е имало пътеки, но сега се бяха срутили. Този проход се нарича Сук ал Барада и води към долината на Себдани, в която се намира и едноименният град.

След като минахме през прохода и стигнахме до югоизточната част на споменатата долина, прекосихме няколко села и след изморителна езда се добрахме в Себдани в състояние, което не ни позволяваше да продължим по-нататък. Моят жребец и конят на Халеф бяха уморени, но другите животни направо бяха грохнали. Така си и бях мислил.

Себдани е добре изградено селище с представителни къщи и плодородни градини, въпреки че е разположено доста нависоко. Повечето от жителите му са маронити. Гавазите много бързо осигуриха за себе си и за нас квартири и вече се чувствахме добре.

Разбрахме, че водачът е нощувал тук, но старейшината на селото изпрати един човек до следващото село Шият, да събере сведения, и когато той се върна вечерта, съобщи, че ингилизът е нощувал в Шият и

после с един тамошен човек, слугата си и преводача е тръгнал за Сорхеир. Дали ще продължи да язди по-нататък, никой не можеше да ни каже.

На следващия ден яхнахме конете още на зазоряване. Минахме през лозята и черничевите градини на Себдани и се насочихме към Шият. Както ми бе казала певицата, преводачът бе говорил за сделка със зехтин за Бейрут. Естествено приказките за сделката бяха лъжа, но Бейрут би могъл да бъде целта на пътуването му, защото поне в това отношение трябваше да каже истината на англичанина. Но защо бе избрал този път, а избягваше прекия, лесно можеше да се обясни. Изискваше го сигурността му.

Идвайки до Шият, достигаме и до изворите на Барада, които са високо в планината. В това село се потвърдиха сведенията, които ни донесе себданският пратеник, и продължихме към Сорхеир. Пътят се спускаше надолу и се оказа, че конете на гавазите ни не са от най-добрите. Наистина те бяха издържали на напрежението предишния ден, но бяха неспособни да понесат подобна езда още веднъж. Наетите коне на Якуб също се оказаха негодни и така ездата ни се забавяше с всяка изминала минута. По този начин не можехме да настигнем хора, които имаха осем-девет часа преднина.

Предложих на Якуб ние с Халеф да избързаме напред, но той не се съгласи, твърдеше, че сме му били много необходими, защото въпреки присъствието на гавазите без нас се чувствал изоставен. Така че трябваше да се откажа от тази полезна идея, утешавайки се с убеждението, че Линдси със страстта си към разкопките няма да позволи да го измъкнат толкова бързо от околностите на Баалбек.

Но как всъщност англичанинът беше стигнал до Дамаск?

Как бе успял да избегне смъртта край Ефрат? Наистина бях нетърпелив да узная всичко това и двойно повече се ядосвах на сегашното ни напредване със скоростта на охлюви.

Сорхеир е живописно разположен на брега на планинска река, вливаща се в Барада, в сенките на скупчени сребърни и италиански тополи, и въпреки името си, което означава „Малко“, е доста представително село. Спряхме за почивка, а гавазите се пръснаха да събират сведения. Скоро научихме, че търсените от нас хора са минали оттук и са се отправили по пътя към прохода за Антиливан. След кратък отдых тръгнахме след тях.

Първо минахме през широка равнина, а после стигнахме до една долина, през която трябваше да яздим почти цял час, за да стигнем до споменатия проход. Отляво се издигаха стръмни скали, а отдясно зееше дълбока пропаст, в която шумяха водите на планинската река. Като се изкачихме до прохода, видяхме, че западният склон на Антиливан, на който се намирахме, се спускаше много по-стръмно надолу от източния. Водачът ни каза, че оттук до Баалбек по права линия има пет часа път, но че заради завоите на пътя и окаяното състояние на конете на нас ще ни трябва значително повече време.

Той имаше право. Трябваше да прекосяваме многобройни напречни и странични долини и когато най-сетне видяхме пред нас да се издигат огромните развалини на Града на слънцето,^[14] между нас и тях имаше още много часове път. Един от гавазите дори обяви, че конят му не може да продължи по-нататък, затова командирът им заповяда да спрем. Не помогнаха нито молби, нито обещания, а тъй като Якуб каза, че гавазите са му поверени и не може да се отдели от тях, не ни оставаше нищо друго, освен да се примирим.

За щастие успях да накарам командира им след кратка почивка да се придвижим поне до някое от малките живописни селца, намиращи се под нас, в целесъобразността на което обаче успя да го убеди само бакшишът. Като пристигнахме, узнахме, че оттам е минал един облечен в сиво англичанин, който се карал с преводача си. Малко по-късно през селото мина един човек, когото заговорих. Беше водачът на Линдси. Връщаше се към Шият и разказа, че не е ходил до Баалбек, а само до последното село, където му платили и го освободили.

Според него между ингилиза и преводача му е настъпило разногласие, а ингилизът бил много предпазлив човек, чиито ръце непрекъснато държали пистолетите, които, макар и да били с по едно дуло, могли да стрелят по няколко пъти, без да се зареждат.

През нощта безпокойството ми за стария мистър Линдси се усили.

Не можех да намеря покой и сънят бягаше от очите ми. Щом се появи първият светлик на утрото, събудих придружителите ни и ги подканих да тръгваме, с което те се съгласиха само след като отново получиха бакшиш. Изобщо ми се струваше, че гавазите имаха намерение да помагат на Якуб само в съответствие с щедростта му.

Обърнах му внимание върху този факт и го помолих да даде на тези хора да разберат, че са тук да го защитават, а не да изпразват джоба му.

Първо минахме през няколко малки селца, а щом предпланинските склонове на Антиливан, зад които досега бяхме яздили и ни закриваха гледката, се отдръпнаха, видяхме пред себе си прочутата долина на Баалбек. Огромните масиви на развалините заемаха голяма площ и едва ли има друг такъв град от развалини, чиито останки да правят такова огромно впечатление, както тези части от зидове и сгради.

Още с влизането сред развалините видяхме встрани една каменоломна, в която имаше варовиков блок с огромни размери. Беше дълъг около трийсет лакътя, широк седем лакътя и с почти такава дебелина. Такива блокове са служели като строителен материал за огромните постройки на Баалбек. Само един от тях сигурно има тегло около трийсет хиляди центнера. Как са могли да бъдат решавани с тогавашните механични и технически помощни средства подобни загадки.

Тукашните храмове са били посветени някога на Баал и Молох, останки от които има и до днес и без съмнение са от римско време. Знае се, че Антоний Пий е изградил тук храм на бога на слънцето Зевс, който е бил едно от чудесата на света.

Изглежда, в по-големия от двата храма са били почитани сирийските богове, а в по-малкия само Баал-Юпитер.

За да се издигне подобен храм, най-напред се построявал фундамент, издигащ се на петнайсет лакътя от земята. Върху него на три етажа се поставяли онези огромни блокове, чието тегло бе споменато току-що, и едва върху тях се издигали величествените колони, носещи масивните напречни греди. Шестте останали колони от някогашния храм на слънцето са високи по седемдесет стъпки, а пиедесталът им е с диаметър шест стъпки. Малкият храм бил дълъг осемстотин стъпки, а четиристотин широк и имал четирийсет колони.

Баалбек е бил град с голямо значение в Древността, защото се намирал на пътя от Палмира за Сидон. Абу Обейда, съратникът на Халид, застъпил се за християните в Дамаск, завладял и Баалбек. Направили от Акропола цитадела, а с материала от разрушените храмове издигнали укрепления. По-късно дошли монголите, после татарите, а това, което останало след тях, било опустошено от

земетресението през 1170 година. Останалото над земята дава много слаба представа за някогашното великолепие и красота.

Сега на мястото на някогашния Град на слънцето има бедно село, обитавано от фанатични и крадливи араби мутауилехи, а приносът на войниците от намиращия се тук гарнизон в най-добрия случай се състои в това, че в околностите става още по-опасно.

Вдигнах бинокъла към очите си и разгледах обширното място.

Не се виждаше жив човек. Както по-късно научихме, войниците от гарнизона по собствено усмотрение си давали отпуск, когато пожелаят, а мутауилехите нямали време и желание да ни посрещат вкупом. Сам човек може да изчезне в тези огромни развалини като мравка, а за да мога по-лесно да открия англичанина, помолих началника на гавазите, който имаше чин на чауш,^[15] да обиколи развалините с хората си и в случай на нужда да нареди да се претърсва, при което щяхме да му помагаме и ние. Той се бавеше с изпълнението на тази задача, защото хората и животните първо трябвало да си отпочинат и да се нахранят.

След като и това стана, господата пак не даваха вид, че имат намерение да се заемат за работа. Якуб първо ги помоли, а после стана груб. Същото направих и аз, но без успех. Накрая чаушът съвсем откровено си каза, че е готов да нареди на хората си да тръгнат, ако получи подходящ бакшиш. Якуб вече се канеше отново да бръкне в торбата, но аз го спрях.

— Тези мъже не ти ли бяха дадени, за да ти помагат? — попитах го аз.

— Да — отговори той.

— И какво трябва да им плащаш за това?

— Провизии и фураж и на всеки по три, а на чауша по пет пиастъра на ден.

— Добре. Те го получават, защото ти служат, но ако не го правят, не бива да им се дава нищо. Така и трябва, иначе ще те оставя и ще си вървя по пътя. А ти, като се върнеш в Дамаск, разкажи на пашата какви мързеливци ти е дал!

— Теб какво те засяга това? — подскочи чаушът.

— Разговаряй по-учтиво с мен. Не съм гавазин — отвърнах му аз. — Е, ще наредиш ли да тръгват или не? Ще се срещнем в западната част при големия зид.

Той стана с намръщена физиономия и се качи на коня си. Другите направиха същото. След като чаушът тихо даде заповедите си, те се разпръснаха в различни посоки.

През обширното поле се виеше поточе. Казах си, че един чужденец, който води със себе си коне, непременно би предпочел да е близо до водата. Затова се разпределихме да търсим покрай потока. Халеф тръгна с Якуб, а аз взех със себе си двамата ирландци.

След като се уговорихме да си даваме сигнали с изстрели, бавно потеглихме нагоре покрай брега. Имахме късмет. Заобикаляйки една счупена колона, се натъкнах на зид, в който имаше дупка. Пред нея лежеше един човек, държащ в ръката си пушка. Малко по-нататък, може би на около петстотин крачки, съзрях висок сив цилиндър, който се движеше нагоре-надолу в равномерен такт над някаква яма.

Бързо се върнах зад колоната, дадох коня си на ирландците и им наредих да останат скрити тук, докато ги извикам. После отново излязох отпред и тръгнах към лежащия човек. Той беше в такава поза, че не ме забелязваше, но щом чу стъпките ми, скочи и насочи пушката си срещу мен. Облечен бе с панталони и яке, а на главата си имаше фес, но ми извика на английски:

— Стой! Насам никой няма право да се приближава!

— Защо? — попитах го и аз на английски.

— Ах, вие говорите английски! Преводач ли сте?

— Не. Но махнете тази пушка, аз съм свой. Човекът, който е там в ямата, сър Дейвид Линдси ли е ?

— Yes!

— А вие сте слугата му?

— Yes!

— Добре! Аз съм негов познат и бих искал да го изненадам.

— Какво щастие! Идете при него! Всъщност аз трябва да пазя и да го предупреждавам за приближаването на всеки човек, но на вас мога да позволя да го изненадате, защото вярвам, че казвате истината.

Тръгнах и колкото повече се приближавах към сивата шапка, толкова по-тихо пристъпвах. Успях да стигна до ръба на ямата, без да ме забележи, и тъкмо когато англичанинът отново се изправяше, аз протегнах ръка и взех цилиндъра от главата му.

— 's death! Кой е...

Той се обърна, но от широко отворената му уста повече не можа да излезе нито една сричка. Да, това беше познатият нос с известната цицина, който сега се опитваше да попречи на очилата окончателно да паднат на земята.

— Е, сър — попитах аз, — защо не ме чакахте на канал Анана?

— Сънувам ли? — извика той сега. — Но кой е това? Нали сте умрели!

— Да, но ви се явявам като призрак. Нали не се страхувате от духа на един стар познат?

— Не, не!

Казвайки това, той изскочи от ямата; Беше се окопитил и ме сграбчи с две ръце.

— Вие сте жив, мистър, жив! А Халейф?

— Той също е тук. И още други двама познати.

— Кой?

— Бил и Фред, които доведох от хадедихните.

— Ах! Ах! Невъзможно! Били сте при хадедихните?

— Повече от два месеца.

— А аз — well, не ви намерих!

— Кой е онзи мъж до зида?

— Моят слуга. Наех го в Дамаск. Елате, мистър, имаме много да си разказваме!

Той ме поведе към отвора в зида, влезе вътре и се върна с бутилка и чаша. Беше шери, истинско хубаво шери.

— Чакайте, другите двама също трябва да пият!

Извиках ирландците и пред мен се разигра сцена, която не мога да опиша. Дватама младежи плачеха от умиление, а Линдси правеше невероятни физиономии, за да прикрие по мъжки радостта и вълнението си.

— А къде е преводачът ви? — попитах аз накрая.

— Преводачът ли? Ах, вие знаете, че имам такъв?

— Да, наели сте го в една шатра с певци, на празника Ер-Римал.

— Невероятно! Непонятно! Вие сте всезнаещ! Случайно ли ме намерихте тук, или сте ме търсили?

— Търсихме ви. От Дамаск ви следваме по петите. И къде е преводачът ви?

— Замина!

— Лошо! С вещите си ли?

— Не! Те са тук:

Той посочи с ръка към дупката в зида.

— Наистина ли? О, това е чудесно, много хубаво! Хайде да ми разкажете!

— Какво? Всичко ли?

— Само за преводача ви, когото преследваме. За всичко останало ще ми разкажете по-късно.

— Преследвате ли го? Ах! Защо?

— Той е крадец, а освен това е и мой стар познайник.

— Крадец ли? Хм! Сигурно крадец на бижута?

— Точно така. Вие видяхте ли ги?

— Yes! Ще ви кажа. Срегнах го в онази шатра. Той беше забелязал, че съм англичанин, и ме заговори на английски. Имаше намерение да прави сделка със зехтин и искаше да отиде в Багдад. Моята цел беше Йерусалим и го наех. Той ми обеща да дойде с мен до Йерусалим и после от Яфа да пътува по море до Бейрут. Трябваше да намери и водач. Пригответих се в Дамаск и зачаках. Той дойде и ме взе. Нае водач в Салехиех...

— Знам, говорих с него.

— Well! Значи сте го срещнали. И така изкачихме се по Антиливан, но още вечерта ме обзеха подозрения, а на сутринта забелязах, че не се движим по пътя за Йерусалим. Забелязах и други неща и се скарахме. Първоначално той отричаше, но после си призна, че първо иска да иде в Баалбек, за да ми покаже крилати бикове. Това бе добре дошло за мен, но вече му няхах доверие. Той толкова бързаше да напусне Дамаск и препускаше така бясно, сякаш бяга от някого. Изглежда, местата тук са му познати, защото се насочихме направо към този зид, а той ми каза, че дупката е много удобна за спане. Легнахме да спим, а конете останаха отвън. В просъница ми се стори, че един кон пръхти, а после някой бръкна в джоба ми. Събудих се, беше сутрин, а портфейлът ми липсваше. Скочих бързо и грабнах пушката. Вън преводачът вече препускаше в галоп. Прицелих се и стрелях. Конят падна. Мъжът искаше да свали вързопата от седлото, но беше много здраво вързан, а щом се приближих, той избяга. Взех багажа му и като го отворих, намерих златни украшения и бижута.

— Какво имаше в портфейла ви?

— Ах! Ох! Истински скъпоценности: мушамички за рани, конци, игли и други подобни неща. Парите ми са на друго място. Well!

— Чуйте, сър, това е колкото необикновено, толкова и щастливо стечение на обстоятелствата. Човекът, от когото са откраднати бижутата, е с мен.

— Извикайте го! Нека да си ги вземе!

— Къде са?

— Тук.

Той влезе в дупката и се върна с един пакет и го отвори. В него освен една риза и тюрбан имаше само кутии и калъфи. Скрих нещата и стрелях два пъти с пушката. Веднага след това ми отговори друг изстрел на не много голямо разстояние от нас. Накарах Линдси и другите трима да се скрият в дупката, за да не развалят изненадата. Скоро Халеф и Якуб Афарах дойдоха. Видяха само мен и пакета на земята.

— Ти ли стреля, сихди? — попита Халеф.

— Да.

— Значи си намерил нещо?

— Така е. Якуб Афарах, не искаш ли да дръпнеш тази кърпа от това място?

Той се наведе, направи го и се изправи с вик на радост.

— Аллах иллях, скъпоценностите ми!

— Да, те са. Провери дали не липсва нещо!

— О, господарю, казвай бързо къде ги намери!

— Не на мен трябва да благодариш, а на човека, намиращ се в тази пещера. Доведи го, Халеф!

Дребният хаджия влезе и радостно извика:

— Аллах акбар, англичанинът!

Първо се наложи да се обясни най-важното, а после влязох в дупката, за да я разгледам. Забелязах голям сводест проход, който навътре беше така затрупан и едната му стена беше толкова срутена, че ако се разчистеше от развалините, можеше да се получи едно доста голямо, подобно на стая помещение. Там се намираха четирите коня на Линдси, както и вещите му. Застреляният вън кон бе затрупан с пръст, за да не привлича отвратителните лешояди, и затова не го бях видял.

Якуб беше много щастлив, че е намерил ценностите си, но страшно се ядосваше, че крадецът му се е изплъзнал.

— Бих дал голямо възнаграждение, ако можех да го хвана. Не е ли възможно, господарю? — попита ме той.

— На твоё място бих се радвал, че отново съм намерил откраднатите си вещи.

— Но също толкова бих се радвал, ако можех да хвана и крадеца!

— Хм! Залавянето му е възможно!

— Как?

— Мислиш ли, че ще зареже такава богата плячка, без поне да се опита да си я вземе отново?

— Той ще се пази от нас!

— А нима знае, че сме тук? Той веднага е напуснал Баалбек и следователно не е видял, че сме дошли. Вероятно ще се върне, защото се надява, че лесно ще се справи със сър Дейвид и слугата му ако успее да ги изненада. Тогава би могъл да бъде заловен.

— Така и ще направим. Ще останем тук, докато го хванем!

— Тогава не бива да се показваме нито ние, нито конете. Гавазите също трябва да изчезнат. Най-добре е да отидат в казармата на селото; ще се зарадват, че няма да им се налага да правят нещо. Конете, които тук само ще ни пречат, също бихме могли да изпратим в селото заедно с някой, който да ги охранява.

— Ще се погрижа за това. Ще отида при кмета или още по-добре при коджа-пашата, защото Баалбек не е село, а град, и ще уговоря с него всичко необходимо.

Той яхна коня си и препусна. Предпочитах аз самият да свърша тази работа, но Якуб притежаваше документи, които всеки чиновник щеше да уважи.

Като излязох от дупката и погледнах към зида, който бях определил за място на срещата, още нито един гавазин не се бе появил. Както правилно бях предположил, те изобщо не се занимаваха с търсене, а бяха отишли в града, за да си починат в кафенето и да се хвалят, че са тръгнали да залавят голям мошеник.

Едва сега ни се удаде възможност да говорим за случилото се по-рано и аз разказах на Линдси за съдбата ни.

— Мислех, че сте мъртви — каза той, като свърших.

— Защо? — попитах го аз.

— Тези, които ме заловиха, го казаха.

— Значи сте били в плен, сър?

— Да, наистина, well!

— И при кого?

— Ах! Тръгнах с работниците, за да копаем, защото единия от тях можех, общо взето, да използвам като преводач. Не открихме нищо, но като се върнахме, намерих бележката ви. Отидохме да ви търсим при канала Анана, но това беше голяма глупост!

— Защото ви плениха ли?

— Yes! Бяхме легнали да спим...

— Ах, било е вечерта?

— Не, през деня беше, иначе щяхме да оставим пазач и нямаше да се случи нищо. И така лежахме и спяхме, а те се нахвърлиха върху нас, преди да успеем да се опомним. Yes! И преди да окажем каквато и да е съпротива, бяхме вързани, а джобовете ни изпразнени.

— Много ли пари имахте?

— Не много, защото щяхме да се връщаме в Багдад.

— Кои бяха тези негодници?

— Араби. Казаха, че са от племето шат.

— Били са същите, които после побягнаха от нас заради болестта ни.

— Сигурно е било така. Крихме се няколко дни в развалините и гладувахме, после ни отведоха.

— Къде?

— Не знам.. Някакво блато с тръстика. Нямаха намерение да ни причиняват зло, само искаха пари, за да ме освободят. Трябваше да напиша писмо, което те да занесат в Багдад и да получат пари, двайсет хиляди пиастъра. Писах на Джон Логман, но така, че негодниците не получиха нищо. Казал им да отидат след три седмици, защото в момента нямал толкова пари.

— Но така е можел да ви изложи на опасност!

— Не. Стана по-добре, защото аз избягах. Закараха ни по-близо до Багдад, където се приближиха до границата на някакво друго, враждебно племе. Една група от тях се оказа близо до нас и се завърза бой. Както и предполагах, те победиха, защото имаха надмощие, но междуременно ние успяхме да избягаме и да стигнем до Багдад. Някой път, като имаме повече време, подробно ще ви разкажа.

— Намерихте ли къщата ни?

— Yes! Там научих, че сте отишли при хадедихните. Какво да правя? Трябваше да дойда при вас и ирландците. С пътуването по море бе свършено, затова продадох яхтата, която толкова дълго бе стояла на котва в бездействие. Хадрамаутският сунит вече не ми трябваше, а и вие му бяхте платили. Така че наех един мъж, който разбираше английски, и тръгнах с куриера. Яздехме страшно бързо! При Селамия се прехвърлихме през Тигър, за да ви търсим, но не намерихме хадедихните. Бяха се преместили, а вие сте били умрели.

— Кой ви каза това?

— Абу салманите ограбили и убили чужденци и описанието съвпаднаше с вашето. Не исках да убият и мен и тръгнах към Дамаск. Отпратих преводача и останах там цели три седмици. От сутрин до вечер ходех из улиците. Ако бяхте живели в християнския квартал при европейците, щяхме да се срещнем. Другото вече го чухте. Да ви разказвам ли по-подробно, мистър?

— Благодаря, достатъчно е. Много рисковано е било да се придвижвате по този начин от Багдад до Дамаск...

— Ами! Вие да не би да сте постъпили другояче? В този момент видяхме, че покрай входа на дупката минават група мъже. Насочили се бяха към пътя, по който дойдохме ние, а като се вгледах малко по-внимателно, разпознах в тях гавазите.

Какво смятаха да правят? Защо не отиваха към каменната стена, където им бях казал да се явят? Скоро щях да получа отговор на този въпрос, защото бижутерът се върна от града и доведе със себе си коджа-пашата. Той беше достопочтен мъж, чиято външност будеше доверие.

— Селям! — поздрави той, като влезе.

— Алейкюм! — отговорихме ние.

— Аз съм коджа-пашата на Баалбек и идвам да ви видя и да изпуша с вас по една лула.

Той бръкна под дрехата си и извади един чибук. Линдси мигновено му поднесе тютюн, а после му подаде и огънче.

— Добре дошъл при нас, ефенди! — казах аз. — Ще ни позволиш ли да останем известно време в намиращия се под твоята власт район?

— Останете колкото искате и разрешете да седна при вас! Чух, че сте франки. Прочетох и писмото на моя началник, затова идвам лично,

за да ви съобщя, че ще направя всичко, за да изпълня желанията ви. Добре ли направих, като отпратих гавазите обратно в Дамаск?

— Ти си ги върнал?

— Да. Чух, че седели в кафенето и разправяли какво ще правите. Можете ли да хванете крадеца, щом всички знаят, че искате да го заловите? А после този Якуб Афарах от Дамаск ми каза, че не са се подчинявали нито на него, нито на вас и за всичко, което трябвало да свършат, искали бакшиш. Затова ги изгоних, а на чауша дадох писмо до неговия каймакам, за да ги накаже. Султанът, Аллах да го благослови, иска в империята му да има ред и ние трябва да се стремим към това.

Това бе един наистина честен чиновник, рядкост в империята на султана. Като продължихме да разговаряме, той изрази искрено съжаление, че не може пряко да ни бъде от полза, тъй като го помолихме да се погрижи за запазване на пълно мълчание около присъствието ни, а всичко друго да остави на нас.

— Трябва да се радвате, че не сте попаднали на някой друг коджа-паша! — каза той. — Знаете ли какво би направил той на мое място?

— Моля те, кажи ни!

— Щеше да иска да му дадете златото и скъпоценните камъни, за да отсъди чии са. Но трябва да се докаже, че наистина е имало кражба, че наличните предмети наистина са тези, които са били откраднати, и че двамата претенденти действително са крадецът и ограбеният. Всичко това трае прекалено дълго, а в продължение на такъв период от време много неща биха могли да се променят, дори и златото, и камъните.

Той имаше право. Якуб можеше да се поздрави за късмета, че бе попаднал на толкова честен човек. Коджа-пашата помоли да му поверим конете си, но да ги отведем един по един, за да не прави впечатление, и след като ни предупреди да се пазим от подземните ходове и сводове, в които човек лесно би могъл да се нарани, си тръгна.

По време на египетското нашествие тези ходове бяха служили за убежища на всякаква паплач, а и днес често се случва някой да се скрие тук, щом има причина да не иска да го виждат.

Якуб вече беше оставил коня си при коджа-пашата. Ние също разседлахме конете си и един по един ги отведохме до града.

Той беше малък, имаше западнал вид и поради това импонираше на развалините, край които се намираще. Жителите му се занимават с отглеждане на копринени буби, но градът е известен и с хубавите си коне и мулета.

Къщата на кмета бе една от най-хубавите сгради, а оборът, в който заповяда да заведат конете, напълно задоволяваше изискванията ни. Поседяхме малко заедно, а после аз се върнах, но не по пътя, по който бях дошъл. Сам човек не би направил впечатление в случай, че крадецът имаше шпиони, затова бавно вървах през развалините, изцяло отдаден на въздействието, което те ми оказваха.

Каква разлика между поколението, което е знаело как да се справя с такива грамади, и другото, чиито колиби са долепени до развалините!

Видях между колоните да се шмугват змии, един хамелеон любопитно ме наблюдаваше, а високо във въздуха се рееше керкenez, който се спускаше спираловидно към една колона, над която започна да кръжи.

Стоп! Не се ли мярна там някакъв силует, бързо и безшумно като сянката на облак? Сигурно се лъжех, но все пак бавно тръгнах към мястото, където бях видял сянката.

Зад една двойна колона имаше подобен на тунел отвор, който събуди любопитството ми. Как можеше да седи човек в някое от тези подземия, където на светлината на зловещи факли са били избивани жертвите на Баал? Нямах да ми навреди да направя няколко крачки навътре в тунела. Ако влезех само дотам, докдето прониква дневната светлина, не съществуваше опасност да ми се случи нещо неприятно.

Пристъпих в отвора и направих няколко крачки напред. Тунелът бе толкова широк, че четирима души можеха да застанат един до друг. Таванът бе подпрян с дебели обръчи, а въздухът бе чист и съвсем сух. Огледах се и се ослушах в непрогледната тъмнина, а фантазията ми моделираше ужаса, който можех да изпитам, ако изведнъж в дъното се появят факли и към мен се приближат жреците на слънцето, за да ме хванат и прибавят към жертвите на Молох.

Отново се върнах към входа. Колко по-различна бе във ярката, топла дневна светлина! В блясъка на слънцето... стоп; не изскриптя ли

нещо зад мен?? Исках да се обърна, но в този момент получих силен удар по главата. Помня само, че политнах и протегнах ръце към мъжа, който ме бе ударил, после всичко около мен потъна в мрак.

Не знам колко време съм бил в безсъзнание. Постепенно идвах на себе си, защото трябваше да мине известно време, докато си спомня какво се бе случило. Лежах на земята, краката ми бяха вързани, ръцете също. Къде се намирах? Около мен цареше пълен мрак и тишина, но точно пред себе си забелязах две кръгли места, които излъчваха странно сияние, което от време на време изчезваше и пак се появяваше. Бяха две очи, две втрени в мен очи, върху които клепачите се спускаха и вдигаха. Забелязах, че не бяха на животно, а на човек.

Кой беше този мъж? Във всеки случай този, който ме бе ударил. Защо се бе държал така враждебно с мен? Тъкмо се канех да задам въпрос, но ми бе попречено. Мъжът заговори сам:

— Ах, най-сетне се събуди! Вече мога да говоря с теб. О, небеса! Познавах този глас! Който веднъж го е чул, никога не може да забрави студения, остър, режещ тембър. Човекът, който седеше срещу мен, не бе някой друг, а самият Абрахим Мамур, когото искахме да заловим. Трябваше ли да му отговарям? Защо не? Тук в тъмнината не беше възможно да му покажа с мимика, че не мълча от страх, а от презрение. Знаех, че не ме очаква нищо добро, но не се отчайвах и реших да не продумвам и една умолителна дума. „Вече мога да говоря с теб“, беше казал той и предчувствах, че той ще направи всичко възможно, за да ми причини душевни страдания. Но се лъжеше.

— Говори! — казах аз кратко.

— Познаваш ли ме?

— Да.

— Не вярвам. Откъде можеш да знаеш кой съм?

— Ушите ми го казват, Абрахим Мамур.

— Ах, ти наистина ме познаваш, но ще ме опознаеш още по-добре. Спомняш ли си Египет?

— Да.

— А Гюзела, която ми открадна?

— Да.

— Тогава водовъртежът не ме погълна, като паднах в бушуващите води. Аллах е пожелал да си отмъстя.

— Аз бях този, който ти спаси живота. Значи Аллах желае да не се страхувам от отмъщението ти.

— Мислиш ли? — изсъска той. — Защо тогава те предаде в ръцете ми? Търсих те в Кахира, но не те намерих, но тук, в Дамаск, където дори не се сещах за теб, те видях...

— И избяга от мен. Абрахам Мамур или по-точно Дауд Арафим, ти си страхливец.

— Хапи, скорпион такъв, но аз съм лъвът, който ще те изяде!

Знаех, че ще ме издадеш, затова си тръгнах, защото не исках да унищожиш грандиозния ми план. Преследвахте ме и отново ми отнехте всичко, но аз пак ще си взема камъните, можеш да бъдеш сигурен!

— Направи го!

— Да, ще го направя. Ще ти ги донеса и ще ти покажа, затова не те убих. Но все пак ще умреш, защото си виновен за хиляди мъки, които си ми причинил. Ти ми отне Гюзела, с помощта на която можех да стана по-добър човек. Тогава ти отново ме тласна в бездната, от която исках да изляза. Сега ще си получиш наказанието. Ще умреш, но не бързо, от нож или куршум; не, ще чезнеш бавно с милиони болки. Гладът ще разкъсва вътрешностите ти, а жаждата ще те лиши от душата ти, която ще съска от болки, както капката вода, попаднала в огъня!

— Вярвам, че си способен на това!

— Не се подигравай и не си мисли, че можеш да избягаш! Ако знаеше кой съм, щеше да се вкамениш от ужас.

— Не ми трябва да знам!

— Така ли? О, все пак ще научиш, за да изгубиш всяка надежда и ръката на отчаянието да свие сърцето ти. Да, трябва да знаеш всичко, за да скърцаш безпомощно със зъби. Знаеш ли какво е чувалдар?^[16]

— Знам — отговорих аз, защото ми бяха разказвали много истории за чувалдари, които до неотдавна са били страшилища за Константинопол.

— А знаеш ли, че чувалдарите се събират в семейство, ръководено от главатар?

— Не.

— Тогава знай, че аз бях този главатар и все още съм.

— Самохвалко!

— Не се съмнявай в думите ми! Не видя ли в Египет колко съм богат? Откъде щях да имам това богатство аз, бичуваният чиновник? Афрак Бен Хулам от Адрианопол също бе удавен в чувал, защото един от хората ми видял в него много пари. Донесоха ми писмата, които е носил у себе си. Внимателно ги отворих, а като видях съдържанието, реших да отида вместо него в Дамаск и да ограбя магазина, щом му дойде времето. Тогава обаче се появи ти, гяур, и трябваше да се задоволя с по-малко. Шейтанът ще отвори за теб най-горещото блато в джихенема!

— Но ти отново загуби и малкото, което успя да вземеш!

— Пак ще си го взема, ще видиш. Но това ще е последното нещо, което виждаш тук, на земята. После ще те заведе на едно място, откъдето връщане няма. Познавам околностите добре, защото трябва да знаеш, че съм роден в Сорхеир. Баща ми е живял в тези тунели, когато пашата на Египет дошъл в Сирия и взел в редовете на войската си всички мъже и синовете им. Бях момче и не се отделях от баща си. С него се промъквахме през мрака и изследвахме тъмнината, научихме се да познаваме всеки ъгъл на тези тунели и вече знам кое ще е мястото, където ще се разложи трупът ти, когато след дълги мъки ще умреш.

— Аллах също го знае!

— Но Аллах няма да ти помогне, гяур! Колкото здраво са стегнати сега въжетата ти, толкова сигурна ще е и гибелта, която съм ти определил. Смъртната ти присъда е подписана.

— Тогава ми кажи също къде се намира и онзи Баруд ал Амасат, който ти продаде Зеница като робиня!

— Никога няма да узнаеш!

— Виждаш ли, страхливецо! Ако беше сигурен, че ще умра тук, спокойно можеше да ми го кажеш!

— Не за това го премълчавам, нито едно твое желание няма да бъде изпълнено повече. Сега мълчи! Трябва да спя, защото през нощта ще ми трябват нови сили.

— Няма да можеш да спиш, защото съвестта ти никога не ти дава покой.

— Един гяур може и да има съвест, но правоверният я презира!

По шумоленето на дрехите му разбрах, че си ляга.

Той наистина ли искаше да спи? Невъзможно! Или това трябваше да е ново мъчение за мен? Смяташе да си играе с мен като момче с бръмбар на конец?

Наблюдавах го внимателно. Не, той нямаше да спи. Наистина затвори очи, но когато ги отваряше, за да погледне към мен, те не бяха сънени и уморени, а напрегнато ме наблюдаваха. Не можеше да спи, като си спомнеше за начина, по който ме е вързал. Беше омотал леко глезените и китките ми, но тъй като ръцете ми бяха отпред, спокойно можех да се пресегна и да достигна краката си.

Само да имах нож! Но той бе опразнил джобовете ми. Какъв късмет, че носех със себе си само ножа и двата револвера! Ако наистина загинех тук безславно, поне Халеф щеше да наследи оръжията ми, вместо да попаднат в ръцете на този човек.

Да умра! Наистина ли се бе стигнало дотам? Нямаше ли да съм в състояние да се съпротивявам? Тъй като можех малко да движа ръцете си, сигурно нямаше да е невъзможно да измъкна някой нож от него. Ако успеех да го направя и после имах на разположение пет секунди, за да се освободя, щях да съм спасен. А това трябваше да стане скоро. Сигурно бе изминало доста време, откакто бях попаднал тук в, тунела, а и спокойно би могло да му хрумне все пак да ме застреля, за да е сигурен в смъртта ми, което в случай, че ме остави тук, макар и вързан, нямаше да е напълно гарантирано.

Размишлявах. Дали можех тихо да се наведе над него и с върха на пръстите си, лекичко да бръкна в пояса му и да потърся ножа? Невъзможно беше. Или пък да се хвърля върху него и да го удуша с ръце? Да, но нямаше да мога да разтворя китките си толкова, че да обхвана дебелия мъжки врат. Или пък да използвам като оръжие за нападение краката си? Евентуално да се опитам да улуча с тях слепоочието му? Но и това не ставаше, защото, ако не уцелех мястото точно, всичко щеше да е загубено. Още с първата атака трябваше да се добера до ножа му, иначе всяко усилие и риск бяха напразни.

Затова се опитах тихо, много тихо да се изправа до седнало положение. Нито една гънка на дрехата ми не биваше да прощумоли, а трябваше да затворя и очите си, за да не може той по тях да разбере местонахождението на тялото ми. Защото както аз виждах неговите, така и той можеше да види моите очи.

Много бавно и с огромно усилие успях да клекна. Отворих очи само наполовина, за да видя неговия поглед. В момента гледаше към мен, но веднага щом спусна клепащи, силно изрева:

дясното ми коляно притискаше гърлото му, а лявото — гърдите му. В обхваналия го мигновено страх той посегна с две ръце към гърлото си, за да го освободи, а това ми позволи да бръкна с ръце в пояса му. Напипах дръжката на един нож и го извадих. Той усети какво става и разбра каква опасност го грози. Със силен тласък ме отхвърли от себе си и скочи.

— Куче, няма да ми избягаш! — извика той и се хвърли към мен.

Но само един от пръстите му успя да ме докосне. Вече знаех, че в следващия миг той ще скочи натам, където е усетил докосването, затова се наведох, скочих встрани и се превъртах зад него.

— Ах, избяга! Къде си, гяур? Няма да те изпусна!

В този момент, когато той предполагаше, че съм в противоположната посока, можах да срежа връзките на краката си, така че се отдалечих още малко нататък. Дълбоко си поех въздух. А сега? Трябваше да се държа настрана от него, за да помисля!

Успях да измина доста голямо разстояние и се облегнах на стената. Какво да правя? Да продължа да влизам все по-навътре в тунела? Коджа-пашата бе говорил за опасностите в тези подземия! Или направо да се преборя с него, да го победя и да го принудя да ми покаже пътя навън? Не. Той имаше огнестрелно оръжие; нямаше да го надвия, без да го убивам, а трупът му нямаше да ми служи за водач.

Бяха изключително напрегнати минути. Той също забеляза пълната тишина. Приближаваше ли се към мен, или се отдалечаваше? Всеки момент можеше да се блъсне в мен. Ами! Тези подземни ходове бяха страшно дълги! Започнах опипом да се придвижвам в първоначалната посока, като най-напред пробвах с върха на обувката си почвата, преди да стъпя. Сигурно бях направил вече около двеста малки крачки напред по този начин, когато ми се стори, че въздухът става по-влажен и хладен. Налагаше се да бъде двойно по-предпазлив! И наистина след по-малко от пет метра подът свършваше. Клекнах и опипах наоколо. На земята имаше голяма кръгла дупка, чиято ширина заемаше целия проход. Някога сигурно е било кладенец. Дори и сега вътре имаше вода, както се усещаше по влажността на въздуха. Кой

знае колко беше дълбок! Паднеше ли някой вътре, излизане оттам нямаше.

По отвора на дупката можеше да се съди, че кладенецът е с диаметър около три лакътя. Значи бих могъл да го прескоча, но не знаех какво е положението от другата страна. Може би кладенецът се намираше в края на тунела и от другата страна имаше стена. Тогава това щеше да е последният ми скок.

Значи в тази посока спасение за мен нямаше, трябваше да се върна назад. Естествено това бе неприятно обстоятелство! Врагът мълчеше. Дали все още беше там, където го бях оставил, и дебнеше, защото знаеше, че ще бъда принуден да се върна? Или мислеше, че съм избягал в обратната посока? Или просто, за да е по-сигурен, бе отишъл до изхода, за да го заварди! Каквото и да беше, не можех да остана тук. Захапах ножа между зъбите си, легнах на земята и запълзях назад на колене и лакти.

Не биваше да вървя, а при лазенето, местейки бавно и тихо ръцете си, можех да опипвам пространството пред себе си, преди тялото ми да ги последва.

Така се придвижвах бавно, много бавно наистина, но все пак напред. Вече бях преброил, че над двеста пъти съм преместил коленете си и вече трябваше да съм отминал мястото, на което бях лежал. За тези двеста крачки обаче сигурно бе минал доста повече от час. Изтече още половин час и стената свърши както от лявата, така и от дясната страна, но подът продължаваше.

Какво беше това? Вдясно и вляво имаше ъгли, следователно тунелът, в който се бях движил, опираше в друг, и то под прав ъгъл. Дали продължаваше и от другата страна? В такъв случай двата прохода образуваха тук кръстовище, на което се намираше Абрахим Мамур. Напрегнато се ослушах, но не чух абсолютно никакъв шум. Най-напред трябваше да разбера дали досегашният проход продължаваше и от другата страна, затова продължих в тази посока. Дишах спокойно, пулсът ми бе нормален както обикновено. Ситуацията изискваше спокойствие и хладен разум.

Стигнах до срещуположната страна и се убедих, че проходът продължава нататък. Коя посока трябваше да поема? Направо или наляво? Във всичките три посоки въздухът беше неподвижен, с еднаква температура и влажност; тъмнината също бе еднакво гъста и

непрогледна. Размишлявах. Ако Абрахим беше тук, сигурно се намираше на онази страна, която води навън, но ако го нямаше, значи чака на изхода.

Пред новооткрития проход не беше, защото там вече бях опипал с ръце ъглите на страничните стени. Значи оставаха само две посоки. Първо се насочих наляво. Не сантиметър по сантиметър, а милиметър по милиметър пълзах напред. След десет минути разбрах, че и тук го няма. Оставаше последната посока, надясно, и се отправих натам.

Сигурно бях стигнал до средата на кръстовището, когато ми се стори, че долавям тих, много тих постоянен шум. Напрегнах слух и се придвижих още малко напред. Правилно! Това беше тиктакането на джобен часовник, и то на моя, който Абрахим ми беше взел. Най-сетне го намерих, а следователно тази беше и посоката към изхода. Но как да изляза? Можех ли да мина покрай него?

За да разбера, трябваше да узная каква позиция бе заел: легнал ли беше, седеше ли, или стоеше прав. Рискувах всичко и се приближавах все повече. Не можех да се осмеля да го хвана, за да се бия с него, защото от само себе си се разбираше, че ножът не му се струваше достатъчно благонадежден и сигурно се бе въоръжил с огнестрелно оръжие. Сигурно държеше в ръка някой от моите револвери, с които вероятно умееше да се справя.

Придвижвах ръцете си тихо и предпазливо напред като рогца-та на охлюв. Тиктакането се чуваше все по-ясно, а сега — шт! — сега с върха на средния си пръст бях докоснал нещо. Значи той бе точно пред мен. Трябваше само да протегне ръка и щеше да ме хване. В тази опасна близост изминаха около десет минути, докато разбера, че е легнал, и то напречно на тунела.

Да го прескоча? Или да го подмамя да се отдръпне с някаква хитрост? Избрах първото. Наистина беше изключително опасно, но затова пък много по-сигурно. С внимателно опипване с върха на пръстите, установих, че беше кръстосал крака. Това беше много по-добре за мен, отколкото ако ги беше разкрачил. Бавно се изправих, приближих се съвсем близо до него и вдигнах единия си крак във въздуха. Ами ако сега реши да смени позата си! Моментът бе изключително критичен. Благополучно успях да прехвърля крака си през него, а после изтеглих и другия.

Най-голямата трудност бе преодоляна. Вече не беше необходимо да пълзя и можех да се придвижвам прав. Колкото повече се отдалечавах от него, толкова по-сигурно стъпвах и вървах бързо. След известно време вече крачех нормално напред и забелязах, че въздухът започна да се променя. После усетих под краката си стъпала. Изкачих се нагоре; ставаше все по-светло и по-светло. Стигнах до един малък отвор, над който гъст хвойнов храст разпръскваше уханието си, и излязох навън.

Слава Богу! Бях свободен! Но се намирах на съвсем друго място, до Храма на слънцето. Сега трябваше да побързам, ако исках да хванем негодника, защото слънцето вече беше до хоризонта. Затова бързо обиколих храма, за да стигна до мястото, където се намираха приятелите ми.

Като отидох там, бях посрещнат с дъжд от въпроси. Бяха забелязали отсъствието ми и ме бяха търсили, но напразно. Беше дошъл дори коджа-пашата, за да предложи помощта си при издирването ми.

Разказах им странното си преживяване, което предизвика колкото изумление, толкова и радост.

— Слава на Аллаха! В ръцете ни е! — извика Якуб. — Ставайте, хайде да влезем в тунела и да го хванем! Всички присъстващи грабнаха оръжията си.

— Спрете! — каза коджа-пашата. — Почакайте, докато ида в града и доведа повече мъже.

— Ние сме достатъчно много! — извика Халеф.

— Не — отвърна коджата. — Тези дълбоки подземни тунели крият свои тайни. Има входове и изходи, които вие не познавате. Трябват ни най-малко петдесет мъже, за да обградим развалините.

— Ние сме девет, това е достатъчно! — твърдеше Якуб. — Ти какво ще кажеш?

Този въпрос беше отправен към мен. Аз също смятах, че е най-добре да се действа бързо, както и Линдси, като му обясних положението. Решихме да действваме незабавно.

— Но как стои въпросът с осветлението? — попитах аз..

— Ще донеса лампи — каза коджа-пашата.

— От града ли? Ще отнеме много време!

— Не, има съвсем наблизо. Ей там, зад развалините, живее един панбукчия, който има много лампи. Той забърза натам, а ние започнахме да обсъждаме плана за настъплението.

Както входът, през който бях влязъл, така и изходът, от който бях излязъл от тунела, трябваше да бъдат завардени. Някой трябваше да остане и при вещите ни, значи дотук бяха необходими трима души. На изхода бе достатъчен един човек, тъй като ние щяхме да влезем оттам и бягството на търсения от нас престъпник беше почти невъзможно в тази посока. При двойната колона обаче, откъдето бях влязъл, трябваше да има поне двама души. И така един на изхода, двама от другата страна и един при вещите ни: дотук — четирима души. Значи оставаха четирима или петима, които трябваше да влязат в тунела да хванат крадеца.

Но как да разпределим тези роли? При всички случаи аз щях да вляза вътре. Тъй като Халеф умееше да се промъква тихо, го избрах за придружител, както и коджа-пашата заради административната му власт. Линдси предложи да е четвъртият. Аз му отказах, защото исках той да остане при вещите. Ставаше дума за охрана на скъпоценности, заради които предприемахме всичко това. Той обаче не отстъпваше, а и останалите започнаха да ме увещават да го взема, така че се съгласих.

Трябваше да остане Якуб, защото скъпоценностите бяха негови, заедно със слугите на Линдси. До двойната колона оставаха двамата ирландци, а на изхода — слугата на Якуб. Собственика на конете на Якуб не можехме да използваме, защото той бе останал при конете в града.

Направихме разпределението. Взех единствено пистолетите и ножа си. Бил получи карабината „Хенри“, а Фред — пушката ми, после всички заеха местата си на пост. От завръщането ми беше изминал най-малко половин час, когато отново се озовах пред хвойновия храст. Коджа-пашата и Линдси носеха лампите, разбира се, все още без да ги използват, а аз тръгнах напред с Халеф. Като стигнахме до стъпалата, събухме обувките си и се запромъквахме напред.

Водех Халеф за ръка. Той беше протегнал дясната си ръка, а аз моята лява към стената, така че да не можеше нищо да ни убегне. Неприятно беше, че кокалчетата на пръстите на коджа-пашата зад нас пукаха от време на време.

[# Берберски арабин. — Бел. нем. изд.]

Стигнахме до кръстовището на двата прохода. Там с леко побутване дадох знак на двамата, които ни следваха, да спрат, а ние с Халеф залегнахме на земята и се запромъквахме към мястото, където Абрахим лежеше. Разпределихме се така, че всеки от нас да може да хване едната от със сигурност въоръжените му ръце, след което другите двама трябваше да дойдат, за да го вържат.

С бавни движения стигнахме дотам, но... него вече го нямаше там. А сега? Дали не беше легнал пред някой от трите други прохода? Претърсихме, но не намерихме нищо. Сигурно беше в един от тези тунели, но някъде по-навътре. Върнахме се при двамата си придружители, които напрегнато бяха очаквали виковете ни за помощ.

— Вече не е тук — прошепнах аз полугласно. — Върнете се малко назад и запалете лампите. Но стойте пред тях, за да не се вижда светлината им в другите коридори.

— Какво ще правите сега, мистър? — попита Линдси.

— Ще претърсим трите прохода.

— Без лампи?

— Да. Светлината би могла да бъде опасна, защото ще ни забележи още отдалеч и няма да му е трудно да се прицели в нас.

— Ами ако го улучите, а ние не сме там?

— Ще се справим.

Първо влязохме в прохода, където бях намерил кладенеца. Заемайки цялата му ширина, направихме около двеста крачки, без да опипваме почвата предварително. После обаче трябваше да бъдем по-предпазливи. Стигнахме до дупката, без да срещнем Абрахим, и се върнахме назад.

Тръгнахме по втория проход. Тук трябваше много да внимаваме, за да не се изложим на опасност. Промъквахме се много бавно напред и мина повече от четвърт час, преди да стигнем до края на тунела. Стояхме пред главната стена на храма и отново трябваше да се върнем с празни ръце.

В последния тунел, който ни оставаше, също бе необходима предпазливост. Той бе много по-дълъг от предишните и завършваше с дълбока дупка, заемаща ширината на целия проход. За трети път се върнахме обратно.

Спътниците ни се учудиха на това, което чува от нас.

— Бил е тук, следователно все още е тук! — каза Линдси. — Yes!

— Възможно е да е излязъл, докато мен ме е нямало. Вземете лампите. Хайде да погледнем в кладенеца!

Тръгнахме наляво и стигнахме до края на прохода. Кладенецът беше много дълбок, но в тъмната пропаст не се виждаше нищо друго освен мрак. Абрахим не би могъл да избяга оттук. Затова се отправихме към последния, претърсен от нас тунел. Като стигнахме до дупката, видяхме, че надолу има стъпала, първото от които беше толкова ниско, че не можеше да бъде достигнато с ръка отгоре.

— Ще слезем ли долу? — попита коджата боязливо.

— Разбира се. Това е единственият път, по който може да се измъкне.

— Ами ако стреля по нас?

— Ще вървиш отзад. Дай ми лампата!

Слязохме долу, преброих около двайсет стъпала. Там имаше само един-единствен проход, водещ дълбоко под земята, и завършваше с подобни стъпала, по които се изкачихме. Озовахме се пред друг коридор. Сега не се разделихме на групи, а останахме заедно и тръгнахме по тунела.

Той ни отведе до подобно кръстовище като в предишните подземия и сега трябваше да вземем най-удачното решение. Да се разделим ли на групи, или да останем заедно? Предпочетохме първия вариант.

Линдси и коджата охраняваха с едната лампа кръстопътя, а ние с Халеф тръгнахме с другата лампа по втория проход. Той също беше много дълъг и колкото по-навътре отивахме, толкова повече се разширяваше, а накрая стана и по-светъл. Тръгнахме бързо напред и излязохме на дневна светлина при двете двойни колони, зад които бях влязъл.

Но къде бяха двамата ирландци, които бях оставил тук на пост?

— Сихди, той е минал оттук и те са го хванали — каза Халеф.

— Тогава щяха да дойдат до другия вход, за да ни съобщят. Ела да проверим!

Бързо отидохме до споменатото място, но там нямаше никой. Слугата на Якуб също бе напуснал поста си.

— Завели са го в дупката, където е убежището ни, сихди — каза Халеф. — Хайде и ние да идем там!

— Преди това трябва да вземем англичанина и коджа-пашата. Хукнахме обратно, където бяхме оставили нашата запалена лампа до двойните колони, и отново влязохме в прохода, за да извикаме другите двама. Като излязохме с тях, изгасихме лампите и тръгнахме към нашия лагер. Отдалеч видяхме, че пред дупката английският слуга оживено обясняваше нещо на двамата ирландци. Арабският слуга на Якуб седеше при тях, но не разбираше нищо. Като ни видяха, хукнаха към нас.

— Сър, той избяга! — извика Бил отдалеч.

— Кой?

— Мистър Якуб.

— Къде?

— Заедно с другия.

— Кой друг?

— Този, когото искахме да хванем.

— Не те разбирам. Мислех, че сте го хванали!

— Ние ли? Не. Той не дойде при нас. Но мислехме, че мистър Якуб го е заловил, защото го чухме да стреля, затова отидохме да му помогнем.

— И защо е стрелял?

— Питай този тук!

Той посочи към слугата на Линдси, който беше останал при Якуб Афарах, а той ни разказа една колкото невероятна, толкова и неприятна случка. Седял с Якуб на входа на дупката и мислел, че скоро ще им доведем Абрахим Мамур. Тогава изведнъж зад тях нещо започнало да пращи и като се обърнали, видели, че цялата задна стена на Дупката се срутва. Помислили си, че сигурно цялата развалина ще рухне, и бързо избягали оттам. Но тъй като срутването, от което се страхували, не последвало, бавно се върнали обратно и тъкмо се канели да влязат, за да видят щетите, когато от дупката срещу тях изскочил един... конник. Това бил Абрахим Мамур. Те се дръпнали ужасени назад, а той използвал стъписването им и препуснал в галоп. Якуб бързо се съвзел, грабнал първата му попаднала пушка, извел втория кон на Линдси от скривалището и препуснал след беглеца, като изстрелял по него два куршума, но без успех.

Това, което чухме, беше невероятно! Трудно ми бе дори да го повярвам, но като влязохме в дупката, се уверихме, че разказвачът

беше казал истината. Погледът ми попадна първо на мястото, където се бе намирал пакетът с кутиите. Беше изчезнал. Двата коня на Линдси ги нямаше, като единият от тях беше собственият му хубав ездитен кон.

— Ах! Ох! На път! — извика Линдси. — След тях! Бързо! Yes! Той посегна към третия кон, но аз хванах ръката му.

— Къде, сър Дейвид?

— След негодника!

— Знаете ли в коя посока е тръгнал?

— Не!

— Тогава бъдете така добър и останете тук, докато се върне Якуб. Ще научим подробностите от него.

— Сихди, какво е това? — каза Халеф, показвайки ми малко четириъгълно листче.

— Къде беше?

— Лепната беше на коня.

Наистина хартията още бе влажна. Залепена беше за челото на коня с плюнка и съдържаше следното, написано на турски:

„Динле-дим, хоп ишит-дим“. („Подслушвах и всичко чух.“)

Това вече беше прекалено! Абрахим едва ли бе имал време да напише това в дупката, явно го беше направил предварително.

Отидохме до задната стена, където всичко веднага ни стана ясно. Тунелът не се бе срутил от само себе си, а нарочно е бил затрупан предварително. По цялата му ширина имаше поставени дъски, които бяха засипани по възможно най-естествения начин., Долу на пода тази маса беше с ширина около десет стъпки, но горе, в близост до тавана, дебелината на слоя нямаше и една стъпка, дори може би е имало и дупки, през които е можело да се гледа долу и да се подслушват намиращите се там хора.

Абрахим Мамур е знаел за това приспособление може би още от времето на баща си. Сигурно беше забелязал, че съм успял да се измъкна, и бе побързал да дойде тук, за да ни подслушва. Щом е разбрал, че двамата пазачи на съкровищата са останали сами, той е пробил горната тънка част на насипа, а необмисленото бягство на двамата мъже му бе дало възможност да избяга на кон със скъпоценностите без борба: Този човек наистина беше много опасен!

Англичанинът стоеше при конете си и оседлаваше.

— Това, което правите, е излишно — казах му аз.

— О, не, дори е много необходимо!

— Но днес вие въобще няма да можете да тръгнете след него!

— Все пак ще го последвам!

— През нощта ли? Не виждате ли, че вече се стъмнява?

— Ах! Хм! Yes! Но той ще избяга!

— Ще изчакаме.

Коджа-пашата се приближи.

— Ефенди, позволи ми Да ви предложи нещо!

— Говори!

— Този човек сигурно е избягал в планините, където не можете да го преследвате. Но аз имам хора, които познават всяка пътека оттук до морето. Да изпратя ли преследвачи?

— Да, ефенди, направи го. Богато ще те възнаградим.

— Къде да ги изпратя?

— В пристанищните градове, откъдето би могъл да избяга с кораб.

— Значи в Триполи, Бейрут, Сайда, Зор и Ака?

— Да, до тези пет места, защото крадецът няма да остане в страната. Трябва ли да дадеш на тези пратеници писма?

— Да.

— Тогава побързай да ги напишеш, а после изпрати хората тук да им дадем пари за път.

— Ще получат от мен каквото им трябва, а вие после ще ми го възстановите. Иначе ще искат много от вас.

Почтеният човек, бързо тръгна към града. Ние останахме, където бяхме, и тъй като не можехме да направим нищо, се заехме с оглеждането на тунела, през който бе избягал Абрахим Мамур. Затова отново запалихме лампите, оставихме слугите да пазят вещите ни и се изкатерихме по насипа.

Коридорът имаше същата дължина като онзи, който бяхме претърсвали преди това, и водеше до същото кръстовище, по което аз, първо сам, а после и с Халеф, бях стигнал до двойните колони. Всичко беше много просто, но не беше в наша полза.

След по-малко от час коджа-пашата отново се появи и доведе четирима ездаци. Вече ги беше снабдил с провизии и пари, но въпреки всичко всеки от тях получи от Линдси бакшиш, от който можеха да бъдат доволни. После тръгнаха.

Едва късно вечерта чухме във стъпките на уморен кон и като излязохме във, видяхме, че Якуб Афагах се връща. Той слезе от коня, пусна го, влезе и безмълвно седна на земята. Не го питахме нищо, докато не започна той самият:

— Аллах ме е изоставил! Замъглил е разума ми!

— Аллах не изоставя порядъчните хора — утеших го аз. — Отново ще хванем крадеца. Вече изпратихме хора до Триполи, Бейрут, Сайда, Зор и Ака.

— Благодаря ви! Но нямаше да е необходимо, ако Аллах не ме бе изоставил. Вече го бях хванал.

— Къде?

— Отвъд село Джеад. В бързината той беше взел отгук лош кон, но аз яхнах жребца на английския ефенди. Той беше по-добър от неговия и успях да го настигна, въпреки че имаше голяма преднина. Препускахме в галоп на север и минахме през Джеад. Вече се бях приближил до него и почти можех да го докосна с ръка...

— Не стреля ли?

— Не можех, защото и двете ми цеви вече бяха изпразнени. В яда си се чувствах двойно по-силен. Искях да го сграбча по време на препускането и да го сваля от коня. Но тогава се приближихме до орехови дървета, които препречиха пътя ни. Той скочи от коня, метна пакета на гърба си и хукна сред дърветата. Не можех да го следвам на кон, затова и аз скочих от седлото. Той описа дъга и се върна към мястото, където бяха конете. Стигна при тях преди мен и яхна коня на англичанина, а на мен остави по-лошия.

— Това е фатално! Значи не си могъл да го настигнеш?

— Опитах се, но не можах, а настъпи и нощта. Затова се върнах, в селото питах къде съм и после дойдох тук. Нека Аллах превърне всеки от откраднатите ми камъни в камък на скръбта за него!

Добрият човек наистина беше за оплакване. За втори път беше изгубил скъпоценностите си, които вече бяха в ръцете му! Бях почти сигурен, че Абрахим Мамур ще тръгне към Триполи, защото беше минал през Джеад. Тъй като можехме да го последваме едва сутринта, бе изключено да го настигнем, преди той да отиде дотам.

По-ядосан и от Якуб беше Линдси. Това, че този негодник беше взел тъкмо най-добрия му кон, страшно го ядоса.

— Ще заповядам да го обесят, уес! — каза той.

— Този, който взе коня ви ли? — попитах аз.

— Yes! Кого иначе?

— Тогава трябва да наредите да обесят нашия добър Якуб Афарах.

— Афарах ли? Защо?

— Той го е взел, но негодникът излязъл по-умен от него и му го отнел.

— Ах! Ох! Как така? Разкажете!

Разказах му какво се бе случило. Но вместо да го успокоя, налях масло в огъня. Той направи физиономия, каквата още не бях виждал при него, и извика страшно разярен:

— Така ли е станало? Страшно! Взел по-добрия кон, а не могъл да хване разбойника! Оставил се да го измамат и да му го вземат! Yes! Well!

По погледите на Линдси Якуб разбра, че става дума за него, и можеше да си представи какво си бяхме говорили.

— Ще му купя друг — обясни той.

— Какво иска? — попита англичанинът.

— Да ви купи друг кон.

— Той! На мен! На Дейвид Линдси? Кон? По-добър! Първо се ядосвах, че негодникът е взел тъкмо най-хубавия ми кон, после се ядосах, че не го е взел, а накрая се ядосах, че искат, да ми подаряват кон на мен, Дейвид Линдси. Нещастна страна! Тръгвам си, заминавам за старата Англия! Тук няма умни хора!

За мен положението беше следното. Не можехме да направим нищо друго, освен сега да си легнем да спим, а сутринта да тръгнем по следите на престъпника.

Линдси помоли коджа-пашата да му осигури човек с два коня под наем, което му беше обещано, а после се опитахме да спим.

Беше малко след полунощ, когато ни събуди вик. Вън беше коджа-пашата с поръчания собственик на конете. Станахме. Якуб плати на почтения служител за разходите и усилията му, а после потеглихме, като не отнесохме особено приятни спомени от Баалбек.

Докато се бяхме приготвяли за път, вече се бе развиделило малко, така че вече можехме да виждаме пред себе си. Щом зелената равнина на Баалбек остана зад нас, тръгнахме през широка, неплодна равнина, в която обаче имаше няколко хубави лозя. От оградите на лозята ни

гледаха бели и червени розови храсти. После стигнахме до село Джеад.

Тук се осведомихме и научихме, че вчера в селото не е спал никакъв чужденец, но един идващ от Аин Ата негов жител срещнал самотен конник, който наистина яздел в тази посока и наел човек, да му покаже най-краткия път до Триполи.

Ние също си взехме такъв водач и веднага продължихме нататък. Яздехме, като непрекъснато събирахме сведения за преследвания от нас човек, и стигнахме до източните склонове на Ливан, а после се спуснахме по западната му страна без почивка, само с кратко спиране през нощта. Бях си представял това пътуване през прочутите планини на християнската земя по съвсем друг начин. Не можех дори да посетя известната кедрова гора.

Най-сетне съзряхме Средиземно море, обгърнато от приказна синева, а долу в подножието на планината и до брега на морето се намираще Триполи, който арабите наричат Тараблус. Градът е разположен по-навътре в сушата, като само предградието му и пристанището Ал Мина са на брега, но между тях ухаят прекрасни градини и създават впечатлението, което оставя у наблюдателя и вътрешността на града.

Като приближихме града, забелязахме, че една красива гьолета напуска пристанището. Дали не бяхме закъснели? Дали Абрахим Мамур не беше на борда ѝ? Пришпорихме конете си и се спуснахме надолу към Ал Мина. Там взех далекогледа си и го насочих към кораба. Все още беше достатъчно близо, за да мога да различа чертите на мъжа, който гледаше назад към сушата. Да, до перилата стоеше той; видях добре лицето му и ядно затропах с крака по земята. До мен стоеше един мръсен турски моряк.

— Какъв е този кораб? — попитах го аз.

— Машаллах! Платноходка! — отговори той с моряшко презрение и ми обърна гръб.

Малко по-настрани стоеше старият лимандар,^[17] когото разпознах по нашивките. Зададох и на него този въпрос и научих, че това е „Бутьоз“ от Марсилия.

— Накъде пътува?

— За Стамбул.

— Скоро ще има ли друг кораб за там?

— В момента няма.

Не ни провървя! Седяхме си на брега! Какво да правим? Англичанинът ругаеше на английски, а ирландците му помагаха. Якуб проклинаше на кюрдски, а и аз можех да му пригласям. Но каква полза!

— Трябва да отидем в Бейрут. Там сигурно ще намерим някакво превозно средство до Стамбул — предложих аз.

— Мислиш ли? — попита Якуб Афарах.

— Убеден съм.

— Но нали искаше да ходиш в Йерусалим!

— И по-късно ще имаме време за това. Няма да се успокоя, докато не разбере дали ще намериш бижутата си или не.

Халеф, моят малък хаджия, попита дали ще го взема. Разбираше се от само себе си. Сигурно беше, че и Линдси нямаше да ни остави да пътуваме сами. Якуб плати на водача и на собственика на конете си, същото направи и англичанинът. Взехме други водачи и животни и на следващата сутрин групата ни продължи пътя си.

Като пристигнахме в пристанищния град, научихме, че там е закотвена една американска шхуна, която ще пътува за Стамбул. Разгледахме я. Беше с остър кил и имаше много платна, с една дума беше бързоходен платноходен кораб, на който можеше да се разчита, ако човек не се страхува от бурно море. Разговаряхме с капитана и се разбрахме. Адио, адио, горд Ливан! Този път минах край теб, без да ти обърна внимание. Адио; до някой друг път!

[1] Мюезин — викач от минаре за молитва. — Бел. пр. ↑

[2] Засукани встрани мустаци и козя брада. — Бел. пр. ↑

[3] Сагунт — Сагунто — испански град в провинция Валенсия. — Бел. пр. ↑

[4] Буквално: музика. ↑

[5] Демир иплик — тел. — Бел. нем. изд. ↑

[6] Санатдар — човек на изкуството, музикант. — Бел. нем. изд.

↑

[7] Карингджалък — мравуняк. — Бел. нем. изд. ↑

[8] Рил — бърз шотландски танц. — Бел. пр. ↑

[9] Хърнпайп — бърз моряшки танц. — Бел. пр. ↑

[10] Планина в Германия. — Бел. пр. ↑

[11] Друзи — сирийско племе. — Бел. пр. ↑

[12] Маронити — сирийски християни в Ливан. — Бел. пр. ↑

[13] Бюлбюл — славей. — Бел. нем. изд. ↑

[14] Град на слънцето — става дума за Баалбек, чието гръцко име е Хелиополис, някога един от най-великолепните градове на Сирия. — Бел. пр. ↑

[15] Чауш — сержант. — Бел. нем. изд. ↑

[16] Чувалдар — букв. чувалджия, употребява се за човек, който слага убитите си жертви в чувал и ги хвърля във водата. — Бел. нем. изд. ↑

[17] Лимандар — пазач на пристанището. — Бел. нем. изд. ↑

СЕДМА ГЛАВА В СТАМБУЛ

В една стая на „Хотел дьо Пест“ в Пера^[1] седяха двама души, пиеха прекрасно рустерско вино, което им бе налял съдържателят, господин Тотфалуши, пушеха и явно ужасно скучаеха.

Не изглеждаха „като извадени от кутийка“. Единият беше с дълги, дебели юфтени ботуши, кафяви панталони, кафяво яке, загоряло от слънцето лице и кафяви като на бедуин ръце. Външността на другия бе изцяло в сиво, с изключение на носа, който се отличаваше с постоянна, прелестна червенина. Пиеха и пушеха, пушеха и пиеха, потънали в дълбоко мълчание. Дали наистина беше от скука, или бяха потънали във велики, вселенски мисли, за които човешкият език за щастие нямаше подходящи изрази?

Изглежда, беше последното, защото изведнъж Сивия отвори уста, разтърси нос и затвори очи. Не можеше повече да задържи напирания у него велик въпрос и се освободи победоносно от него с думите:

— Мистър, какво мислите по Източния въпрос?

— Че трябва да завършва не с въпросителен, а с възклицателен знак — гласеше отговорът на Кафявия.

Сивия отново затвори устата си, отвори очи и направи такава физиономия, сякаш току-що е трябвало да погълне цял том, голям формат, с подвързия от свинска кожа със „Сентенции на мъдреца“ от Келад.

Сивия беше сър Дейвид Линдси, а Кафявия бях аз. Никога не съм се занимавал страстно с политика, а Източният въпрос дори ме ужасява. Ако някой поначало може да го дефинира, после трябва и да му отговори. Този въпрос и така нареченият „болен човек“ са ме карали да млъквам дори и в най-оживена компания. Не съм следвал „политическа медицина“ и не съм в състояние да кажа от каква болест страда този човек, но мисля, че средата около него съвсем не може да се нарече здравословна.

Турчинът е човек, а един човек не може да бъде излекуван, като съседите му се наредят около одъра му и започнат да режат със саби парче по парче, те, които са християни. Болният човек не бива да се убива, а да се лекува, защото и той като другите има свещеното право да живее. От тялото му трябва да бъдат отстранени онези бацили, които са вредни за него, и да му се даде лекарство, което да го излекува и отново да го направи пълноценен човек. Някога турчинът е бил суров, но храбър номад, честен и добродушен човек, който давал всекиму своето, оставяйки по нещо и за себе си. После неговата наивна душа била омотана в опасната мрежа на ислямското фантазърство, лъжи и противоречия. Той изгубил яснотата на необиграната си способност да преценява, опитвал се да намери истината и още повече се обърквал. Тогава разяреният човек се ядосал на себе си и на останалите, искал веднъж завинаги да е наясно и да провери дали е вярно, че словото на Пророка ще обиколи света върху острието на меча. Нарамил колчана със стрели, грабнал лъка и копието, яхнал полудивия си кон и хванал първия срещнат съсед за перчема. Така жънел победите една след друга и започнало да му харесва. От победите силите и самочувствието му започнали да нарастват и той продължил смело напред. Хиляди хора паднали в нозете му, вече можел да се зарови в злато и перли, но продължавал да яде сухото си овче сирене и твърдия овесен хляб, както и преди, защото от това заяквали костите му, а мускулите му ставали железни.

Така продължило, докато потънал до шия в блатото на византийското лицемерие и гръцката хитрост. Ласкаели го, боготворели го; отрупвали го със стотици любезности, изнамирали му хиляди грехове, за да добият влияние над него, и го приучвали към навици, които трябвало да го погубят. Той дълго се съпротивлявал, но щом веднъж залянял, болестта започнала да напредва с огромни крачки. И ето го сега лежи; обграден от користни съветници, които дори не се свенят да си делят наследството му, докато още е жив.

Само един-единствен от тях стои настрана, с християнско съчувствие в сърцето. Някога той е бил негов открит враг, а сега би искал да стане негов искрен приятел. Разбрал беше, че и турчинът има толкова голямо право да защитава страната си, както прусите да запазят своите Силезия, Саксония и ХанOVER. За болния, когото лешоядите вече дебнат, откровеният поглед на този единствен

застъпник е вече гаранция за оздравяването му, затова се чувства готов да направи за него това, което от другите не може да се изтръгне дори и насила.

Този единствен доброжелател е немецът. Ако на германеца наистина му е отредена историческата роля да бъде носител на християнския хуманизъм, то той сигурно е убеден, че един ден Мека ще опустее, щом любовта избие меча от ръката на омразата. Или може би е лудост да се вярва, че турчинът може да стане християнин? Това не означава нищо друго, освен че се отрича силата на Евангелието.

Защо бе нужно това въведение? Просто защото не мразя турците, но ми е жал за тях. Тъй като съм християнин, винаги ми причинява болка изказването на някой враг на турците, че на османите не можело да се помогне. Това е фарисейско високомерие, а не християнство. Поборниците на нашата света църква притежават по-мощни оръжия от мечовете и оръдията. Тези оръжия са завладявали световни империи, без да проливат капка кръв. Защо победоносният поход на мира да не продължи напред тихо и могъщо? Това е решението на ориенталския въпрос, както си го представя християнинът.

Долу, в Златния рог, е закотвен „Ботьоз“. Платната му са свалени и котвата е спусната. Но преди това се бе оказал превъзходен платноход, превъзхождащ нашата американска шхуна, защото бе пристигнал в Стамбул цял ден преди нас.

Като слязохме на сушата, най-напред отидох на „Ботьоз“. Капитанът му ме прие с изключителна любезност, присъща на французите в светския им живот.

— Искате да разгледате кораба ми ли? — попита ме той.

— Не, капитане, бих искал да се осведомя за един от последните ви пътници.

— На вашите услуги!

— В Триполи на борда ви секачи един мъж...

— Да, един-единствен.

— Мога ли да попитам под какво име?

— Ах, вие полицаи ли сте?

— Не. Немец съм, а мъжът, за когото питам, открадна в Дамаск от един мой приятел неоценими скъпоценности. Преследвахме го, но пристигнахме в Триполи едва когато вие се отправяхте в открито море.

Само в Бейрут имахме възможност да следваме курса ви. Това е причината за посещението ми на кораба ви.

Човекът замислено потърка чело.

— От сърце съчувствам на приятеля ви, но не знам дали ще мога да ви бъда полезен колкото и да желая това.

— Мъжът веднага ли слезе от борда?

— Да. Аха, сещам се, че той извика на борда един хамалин, за да вземе вещите му. Не бяха много, защото носеше само един пакет. Бих могъл да позная този хамалин, ако го видя. Човекът се наричаше Афрак Бен Хулам.

— Това не е истинското му име!

— Вероятно. Елате още веднъж. Обещавам ви да говоря с хамалина, ако пак го срещна.

Тръгнах си. Другите ме чакаха на брега. Якуб Афарах застана начело, за да ни води към къщата на брат си. Нито аз, нито Линдси имахме намерение да се възползваме от гостоприемството му, но можехме поне да му се представим.

Търговецът на едро Мафлей живееше близо до Джени Джами, новата джамия, но външният вид на неговата къща не даваше представа за размера на богатството му. Без дори да сме си казали имената, бяхме заведени в селямлъка, където не се наложи да чакаме дълго домакина.

Изглежда, той се изненада от големия брой на гостите, но щом позна брат си, забрави за иначе типичното за мюсюлманина достойнство и забърза към него с големи крачки, за да го прегърне.

— Машаллах, брат ми! Добре ли виждат очите ми?

— Да, братко мой!

— Аллах да благослови идването ти и това на твоите приятели!

— Да, тези, които ти водят, са приятели.

— За сделки ли идваш в Стамбул?

— Не. После ще говорим за това. Исла, синът на твоето сърце, в Стамбул ли е, или е на път?

— Тук е. Ще се радва да те види.

— Ще види и други приятели. Извикай го!

Докато Мафлей се върне, изминаха няколко минути. Той доведе Исла Бен Мафлей, който при влизането си не можа да ме забележи

веднага. Младият мъж прегърна чичо си и се огледа. Погледът му попадна върху Халеф и го позна.

— Аллах! Хаджи Халеф Омар ага, ти тук? Ти си в Стамбул? — извика той учудено. — Добре дошъл, слуга и закрилник на моя приятел! Разделихте ли се с него?

— Не.

— Значи и той е в Стамбул?

— Да.

— Защо не дойде с теб?

— Огледай се!

Исла се обърна и в следващия миг се хвърли на врата ми.

— Ефенди, нямаш представа каква радост ми доставяш! Татко, погледни този мъж! Това е Кара Бен Немзи ефенди, за когото ти бях разказвал, а това е Хаджи Халеф Омар, негов приятел и слуга.

Разигра се сцена, от която дори и очите на англичанина се просълзиха. Слугите се разтърчаха да донесат кафе и лули, Мафлей и Исла веднага оставиха работата си, за да се посветят изцяло на нас, и скоро седяхме върху възглавничките и разказвахме.

— Но как се срещнахте с ефендите, чичо? — попита Исла Бен Мафлей.

— Беше мой гост в Дамаск. Срещнахме се в степта и станахме приятели.

— Защо не ни носиш поздравии от Афрак Бен Хулам, внука на моя чичо?

— Не мога Да ти предам поздравии, но имам новини за теб.

— Новини без поздравии? Не те разбирам.

— Афрак Бен Хулам дойде при нас, но не беше истинският.

— Аллах иллях! Как е възможно? Дадохме Му писмо. Той не ти ли го предаде?

— Да. Приех го, както се полага, подслоних го в къщата си, но той се показа неблагодарник и ми открадна много торби с диаманти.

При тази новина двамата роднини не успяха да кажат нито една дума, толкова се изплашиха. Тогава бащата скочи и извика:

— Грешиш! Човек, в чиито вени тече кръвта на нашите деди, не би направил това!

— Съгласен съм с теб — отговори Якуб. — Този, който донесе писмото ти и се представи за Афрак Бен Хулам, беше чужд човек.

— Вярваш ли, че ще дам на непознат такова писмо?

— Чужд човек беше. Преди се е казвал Даур Арафим, после се е нарекъл Абрахим Мамур, а сега... Исла скочи.

— Абрахим Мамур ли? Какво знаеш за него? Къде е ? Къде го видя?

— Беше в къщата ми, спа и живя под моя покрив. Поверих му съкровища за милиони, без да предполагам, че е Абрахим Мамур, който е ваш смъртен враг!

— Аллах керим! Душата ми се вкаменява! — каза старецът. — Какво нещастие е причинило писмото ми! Но как е попаднало в ръцете му?

— Убил е истинския Афрак Бен Хулам и му е взел писмото. Като го е прочел, решил да дойде при мен като мой роднина и да опразни магазина ми. Само благодарение на този ефенди това не стана.

— Какво направи с него?

— Той избяга и сега го преследваме. Вчера пристигна тук с един френски кораб, но ние дойдохме едва днес.

— Тогава веднага ще отида при французина, да го помоля за сведения — каза Исла и стана.

— Остани — казах аз. — Вече бях там. Крадецът е слязъл от кораба, но капитанът обеща да помогне. Покани ме да отида отново.

— Тогава не ни измъчвайте и разказвайте как се случи всичко — помоли Мафлей.

Брат му изпълни искането му и разказа случката с най-големи подробности, което, разбира се, предизвика огромно изумление. Мафлей искаше веднага да отиде при кадията и всички висши съдии. Искаше да нареди да претърсят цял Стамбул, за да намерят престъпника. Крачеше из селямлъка като разярен лъв, очакващ врага си.

Исла също беше крайно възмутен. Щом кипналата им кръв се успокои, стигнаха до убеждението, че за подобно нещо трябва да се вземе решение за действие.

Посъветвах ги засега да не прибегват до помощта на полицията. Исках да видя дали на мен или на някой друг от нас няма да се удаде да открием следите на престъпника. Мнението ми се прие.

Когато аз с англичанина и Халеф решихме да тръгваме, Мафлей и Исла не се съгласиха за нищо на света. Настояваха непременно да им

бъдем гости по време на целия си престой в Стамбул. За да не ни безпокоят останалите обитатели на дома, ни предложиха една отделна къщичка в градината и бяхме принудени да се съгласим, ако не искахме да ги обидим.

Къщата се намираше в задната част на градината. Стаите ѝ бяха подредени по турски маниер, а тъй като бяхме отделно от другите, можехме да живеем според нашите навици, без свободата ни да се ограничава от обичаите на Ориента. Имахме време хубаво да си починем и да обсъдим начина, по който можехме да открием следите на нашия враг. За Константинопол, където в навалищата всеки отделен човек лесно можеше да се скрие, това беше трудна задача. Не ни оставаше нищо друго, освен да разчитаме на случайността и грижливо да претърсим всички части на града. Изглежда, имахме късмет, защото още на третия ден след пристигането ни при нас дойде хамалинът и каза, че го изпраща капитанът на кораба.

Разпитах го за пътника, чийто багаж беше свалил от кораба на онзи капитан, и узнах, че отишъл в една къща на главната улица в Пера. Хамалинът твърдеше, че много добре си спомнял къщата, и предложи да ме заведе. Разбира се, веднага се възползвах от услугите му.

В къщата живееше един китак, който веднага се сети, че човекът е бил при него по това време и го питал за жилище под наем. После тръгнал да му показва различни къщи, но на чужденеца нито една от тях не харесала. След като се разплатил, си тръгнал и повече не се били виждали.

[# Китак — агент. — Бел. нем. изд.]

Това бе всичко, което успях да науча. Затова пък, като се прибирах към къщи, имах интересна среща, която, изглежда, щеше да компенсира първия ми неуспех. Влязох в едно кафене да изпия чаша мока и да изпуша лула тютюн и едва бях седнал, когато някой встрани от мен извика на немски:

— Хей, нима е възможно? Вие ли сте наистина или някой Друг?

Обърнах се към човека и видях гъсто обрасло с брада лице, което ми се стори познато, но не можах веднага да си спомня къде го бях виждал.

— На мен ли говорите? — попитах аз мъжа.

— Забравихте ли Хамсад ал Джеребая, който на Нил ви пееше хубавата песен за... Бързо го прекъснах:

— О, да! Голямата ви брада ме заблуди. Здравейте, земляк! Седнете при мен! Имате време, нали?

— Повече, отколкото трябва, ако пожелаете да бъдете така добър да платите кафето ми. Всъщност, както се казва, нямам пукната пара.

Той седна при мен и започнахме да си приказваме, без да се притесняваме, че воденият ни на немски разговор ще бъде разбран от присъстващите мюсюлмани.

— Значи сте закъсали! Как стана това? — попитах аз. — Разкажете ми какво ви се случи, откакто не сме се виждали!

— Как съм я карал ли? Лошо! С това всичко се изчерпва. Този Исла Бен Мафлей, при когото бях на служба, ме изрита, защото смяташе, че повече не му трябва. Тогава отидох в Александрия и тръгнах с един грък за Кандия, а оттам почти като моряк към Стамбул, за да започна самостоятелна работа.

— Като какъв?

— Като посредник за много неща, като водач през града, наемен работник и помощник за всичко, от което могат да се изкарат пари. Но всички се оправят из града без моята помощ. Не мога да намеря възможност да предложа на някого услугите си, затова се мотая из улиците и гладувам. Надявам се, че ще ме наемете, земляк, защото си спомняте как ви помагах тогава при онези приключения!

— Ще видим! Защо не се обърнахте за помощ към Исла Бен Мафлей? Той е тук в Стамбул.

— Много благодаря! Не искам и да чуя за него. Той ме обиди, засегна честта ми; няма да има удоволствието да ме види при себе си!

— Сега живея при него — казах аз.

— О, това е много неприятно, защото няма да мога да ви идвам на гости!

— Та вие няма да посещавате него, а мен.

— Няма значение! В никакъв случай няма да вляза в къщата му, но ще ми бъде приятно, ако по някакъв начин мога да ви услужа.

— Можете. Спомняте ли си все още Абрахим Мамур, от когото отмъкнахме момичето?

— Много добре. Той всъщност се казва Дауд Арафим и ни се изплъзна.

— Той е в Константинопол и аз го търся.

— Знам, че е тук, защото го видях.

— Така ли? Къде?

— Срегнах го в „Свети Димитър“, но той не ме позна. Знаех, че „Свети Димитър“, както и Татавола, Джени махала и Ферикьой се числят към кварталите на града с най-лоша слава, затова го попитах:

— Често ли ходите в „Свети Димитър“?

— Да. Там живея.

Вече знаех достатъчно. Този бръснар от Ютербок се беше смесил с гръцката паплач в „Свети Димитър“, която всъщност беше най-пропадналата част от населението на Стамбул. Кварталът е голямо свърталище на престъпници, подобно на известната с мрачната си слава „Водна улица“ в Ню Йорк или уличката „Блекфриърс“ в Лондон. Опасно е човек да се показва там, а и дори през деня на всяка крачка, отдясно и отляво, се виждат дупки, в които порокът развихря оргиите си или събраната там измет прекарва съществуването си в най-отвратителни болести.

— Значи живеете в „Свети Димитър“? — попитах аз. — Не можахте ли да си намерите жилище някъде другаде?

— Има достатъчно други места, но в „Свети Димитър“ е много хубаво, особено ако човек има пари, за да се наслади на удоволствията, които се предлагат там.

— А като срещнахте Абрахим Мамур, наблюдавахте ли го? На всяка цена трябва да разбере къде е отседнал.

— Оставих го да си върви по пътя. Радвах се, че не ме забеляза. Но знам къщата, от която излезе, и ще се осведомя там.

— Не искате ли още сега да ми покажете тази къща?

— Да, съгласен съм.

Платих моята и неговата сметка, после взехме два коня, които наехме от едно място наблизо, и поехме през Пера и Тепебаши към „Свети Димитър“.

Казват, че Копенхаген, Дрезден, Неапол и Константинопол са четирите най-красиви града в Европа. Нямам причина да не се съглася с това твърдение. Но по отношение на Константинопол трябва все пак да спомена, че този град може да бъде възприет като хубав само ако се гледа от страни, от Златния рог. Щом обаче човек навлезе във вътрешността му, не може да не се разочарова. Спомням си за онзи

английски лорд, за когото разказват, че дошъл в Константинопол с яхтата си, но не слязъл от нея. Тръгнал от Родосто на северния бряг на Мраморно море и стигнал до Стамбул, влязъл в Златния рог, където продължил да плава до Еюб и @Судлкъде, върнал се обратно и минал през Босфора до вливането му в Черно море и отново се върнал с убеждението, че не е развалил общото си впечатление от Константинопол, като не се е впускар в противните му подробности.

А ако, напротив, човек влезе в града, попада в тесни, криви улички и сокаци, които дори не е възможно да бъдат наречени улици, а много рядко някои от тях са павирани. Обикновено къщите са дървени и обърнатите им към улицата стени нямат прозорци. На всяка крачка човек се сблъсква с едно от онези грозни кучета със сплъстена козина, които изпълняват ролята на гражданска полиция, а поради теснотията на улиците всеки миг трябва да си готов да бъдеш изтикан в мръсотията от хамали, коне, магарета и други минувачи от животински и човешки произход.

Така беше и по пътя ни към „Свети Димитър“. Улиците бяха замърсени с остатъци, изхвърлени от търговците — от риба, месо, плодове и зеленчуци. По земята гниеха кори от дини в огромни количества; до остатъци от месо воняха локви кръв; трупове на кучета, котки и плъхове, откъснати парчета от умрели коне разпръсваха ужасна воня наоколо. Лешоядите и кучетата бяха единствените същества, които се грижеха за смекчаването на това непоносимо състояние. Едва успяхме да се отдръпнем от хамалите, влачеци по занемарените улици камъни, дъски и греди, а ако ни срещнеше някое натоварено магаре, дебел мюсюлманин, яхнал кон, или запрегната с волове кола, возеща жени, бе истинско изкуство да минеш покрай тях, без да бъдеш смачкан.

Най-сетне стигнахме до „Свети Димитър“. Тук слязохме от седлата и върнахме конете на нашия атджис. Ютербокецът ми показа най-напред своето жилище, намиращо се в задната част на полу срутена колиба, което повече приличаше на обор за кози, отколкото на човешка обител. Вратата се състоеше от няколко залепени една за друга хартии, а прозорецът — просто една избита в стената дупка. За съдове и покъщнина изобщо не можеше да се говори, като се изключи стомната за вода, която беше без дръжка, а в отвора ѝ един паяк бе

опънал мрежата си, и парче от скъсано платно, което служеше за постеля.

[# Атджис — човек, даващ коне под наем. — Бел. нем. изд.]

Безмълвно гледах тъжната подредба, а после отново излязохме на улицата. Той ме поведе към една къща, чиято външност не обещавахе нищо добро, а вътрешността ѝ напълно потвърждаваше това предположение. Беше едно от онези гръцки кафенета-кръчми, в които стойността на човешкия живот е равна на нула, и не е възможно да се опише съществуването на обитателите и посетителите в тях.

Без да се спира в преддверието, бръснарят ме поведе към една от задните стаи, където се играеха карти и се пушеше опиум. Пушачите, изпаднали в различни фази на опиянение, бяха налягали върху една дълга, тясна сламена постеля, простираща се покрай двете стени на помещението. В момента един тип в напреднала възраст тъкмо палеше лула с отровата. Подобната му на скелет фигура се бе изпънала от жаждата за удоволствие, иначе угасналият поглед вече искреше от желание, а ръцете му трепереха. Направи ми отвратително впечатление. До него лежеше в опиянение млад, около двайсетгодишен момък. Сякаш се намираше на седмото небе при Мохамед, но и той вече бе попаднал във властта на дявола на опиума, който никого не изпуска от ноктите си. До него един висок, сух далматинец бе изпаднал в делириума на опиянението, а недалеч от него се хилеше отвратителната муцуна на един изгубил човешки образ дервиш, който бе напуснал манастира си и бе дошъл в тази дупка, за да пожертва жизнените си сили пред безумните образи на измамната наркоза.

— И вие ли пушите от това? — попитах аз водача си, изпълнен с лоши предчувствия.

— Да — отговори той, — но не от много време.

— За бога, тогава сигурно все още можете да се откажете! Нима не знаете колко дяволска и коварна е тази отрова?

— Дяволска ли! Хм! Изглежда, нищо не разбирате! Напротив, тя възнася човека към небесата. Искате ли да опитате?

— И през ум не ми минава. Какво може да се пие тук?

— Вино. Ще поръчам, а останалото е ваша работа!

Дадоха ни по чаша гъсто червено гръцко вино с необяснимо лош вкус, като се знае колко хубаво е едрото гръцко грозде. Значи това бе къщата, в която се подвизаваше Абрахим Мамур. Попитах кръчмаря за

него, но тъй като от предпазливост не биваше да назовавам никакви имена, а и не знаех под какво име се бе представил той тук, издирването не даде никакъв резултат.

Затова поръчах на бръснаря да си отваря очите и веднага да ми съобщи, ако види търсения от мен човек. Дадох му малко пари и се сбогувахме, но още не бях излязъл от тъжното заведение, когато той седна при играчите, за да изгуби част от парите на хазарт, а за остатъка после да пуши опиум. С този човек и духовно, и физически беше свършено, но реших че ще се опитам да го отклоня от поетия път.

На другия ден беше петък и Исла, който имаше работа в Пера, ме покани да го придружа. На връщане минахме край една подобна на джамия сграда, намираща се близо до хотела на руската легация и отделена от улицата с решетка. Исла спря и попита:

— Ефенди, виждал ли си някога хора-теперлер?^[2]

— Да, но не в Константинопол.

— Това е техният манастир и точно по това време имат репетиция. Искаш ли да влезем?

Отговорих утвърдително и влязохме през широко отворените крила на решетестата порта в просторния, покрит с мраморни плочи двор. Отляво той граничеше с едно също така отделено с решетка гробище. През решетката можеха да се видят много бели надгробни плочи, украсени отгоре с подобен на тюрбан орнамент под сянката на високи кипариси. От едната страна на плочите бе написано името на мъртвия и стих от Корана. Доста туркини си бяха избрали това гробище като място за следобедна разходка и накъдето и да погледнеш човек, между дърветата се мяркаха бели воали и цветни наметала. Турците обичат да посещават местата, където техните покойници се наслаждават на вечния си „кеф“.

В дъното на двора имаше кръгъл павилион, завършващ с купол, а от дясната страна беше манастирът, едноетажна сграда, също с куполовиден покрив, чиято задна страна бе обърната към улицата.

В средата на двора имаше висок, обвит до върха с бръшлян кипарис. Дворът бе пълен с хора, тълпящи се към павилиона, но Исла първо ме поведе към манастира, за да ми покаже вътрешността на един турски дервишки дом.

Дервиш е персийска дума и означава „бедняк“, а арабската дума е „факир“, Дервиш се нарича всеки член на някой религиозен

ислямски орден. Има много такива ордени, но членовете им не дават обет. На тях им е непознато обричането в бедност, целомъдрие и подчинение. Често чекиете и кангите са много богати и притежават имоти, капитали и доходи. Изобщо цялото турско духовенство в никакъв случай не живее в оскъдица. В по-голямата си част монасите са женени и не се занимават с нищо друго освен с ядене, пиене, спане, игра и пушене. Преди дервишите са имали необикновено религиозно и политическо значение, сега обаче престижът им е намален и само тълпата все още им отдава някаква почит. Затова са се посветили на изкуството, с което се опитват да си дадат вид на надарени свише или на магьосници. Те изпълняват всякакви произведения на изкуството и театрални пиеси и показват комедии, в които играят своеобразни танци и пеят някакви подобни на виене песнопения.

— Като минахме през манастирската порта, влязохме в едно високо, прохладно помещение, заемащо цялата ширина на сградата. Оттук наляво под прав ъгъл започваше паралелен на надлъжната страна на манастира коридор. В тази галерия бяха килиите на Дервишите, а прозорците им гледаха към двора. Врати нямаше и от коридора можеше да се погледне във всяка една от килиите. Подредбата им бе изключително семпла. Състоеше се от тесни възглавници, наредени покрай стените. На тези дивани седяха дервишите с подобните си на фунии филцови шапки на главите, точно както ги носят клоуните в нашите циркови представления. Някой пушеха, други се обличаха за предстоящия танц, а имаше и такива, които седяха неподвижно като статуи, вгълбени в себе си.

Оттук се отправихме към павилиона, където първо влязохме в едно четириъгълно преддверие, от което се отиваше към голямата осмоъгълна главна зала. Таванът представляваше куполовиден свод, подпрян на стройни колони, а цялата задна стена на помещението бе заета от редица големи, отворени прозорци.

[# Дервишки Манастири. — Бел. нем. изд.]

Подът бе покрит с гладък като огледало паркет. Осемте стени на залата се опасваха от два реда ложи — единият на партера, а другият, разположен на височина колкото средата на стените на залата. Някои от горните ложи бяха с позлатени решетки и бяха предназначени за женската част от публиката. Друга, също намираща се на горния ред

ложа беше определена за музикалния хор. Всички ложи бяха заети, ние седнахме в една от тези на долния ред.

Комедията, която трябваше да представлява същевременно и богослужение, започна.

През главната врата влязоха около трийсет дервиши. Най-отпред вървеше главният дервиш. Той беше възрастен мъж със сива брада и носеше дълга черна дреха; останалите бяха облечени в кафяви раса, но всички бяха с високи, конусовидни филцови шапки. Крачеха бавно и достопочтено. Обиколиха залата три пъти и седнаха: водачът, срещу входа, а другите вляво и вдясно от него в два полукръга. Започна да свири музика, от чиято дисхармония ме заболяха ушите, а освен това подеха и някаква песен, от която според думите на един немски писател „камъните можеха да се размекнат, а хората да полудеят“.

На фона на тези звуци дервишите правеха всевъзможни поклони и странни движения, част от които отправяха едни срещу други, а после и към водача си. Седнали с подбити под телата си крака, те се люлееха наляво и надясно, напред-назад, извиваха горната част на тялото си в кръг, въртяха глави, размахваха ръце, кършеха китки, пляскаха, лягаха на пода и удряха по него с фуниевидните си филцови шапки, така че се чуваше плясък.

Това беше първата част на странното тържество и продължи около половин час. После музиката и пеенето замлъкнаха, а дервишите продължиха спокойно да седят по местата си. От видяното останах с впечатлението, че имам работа с луди хора, но турците бяха наблюдавали всичко с изключително благоговение и учудване и, изглежда, бяха във възторг.

Музиката отново започна, и то в бясно темпо. Дервишите скочиха, хвърлиха кафявите си раса и изведнъж се появиха в бели одежди. Поклониха се в различно темпо и с нееднакво дълбоки поклони пак към водача си и едни срещу други и започнаха танца, от който бяха получили името „Танцуващите“.

Всъщност това не можеше да се нарече танц, а въртене. Всеки остана на мястото, на което се намираше, и се въртеше в бавно темпо около собствената си ос, и то само стоейки на един крак. При това от време на време държаха ръцете си кръстосани върху гърдите, а после ги разперваха встрани от себе си ту напред, ту надясно, ту наляво., Ритъмът на музиката непрекъснато се ускоряваше, а с това и

движенията на дервишите в кръг ставаха все по-бързи, накрая се въртяха така бързо, че затворих очи, за да не ми се завие свят само от гледането. Това продължи около половин час, после един след друг започнаха да падат от умора и комедията свърши. Въздействието й върху мен беше такова, че никога вече не бих искал да я гледам. Другите зрители обаче, които в по-голямата си част принадлежаха към по-низшите слоеве, си тръгнаха изключително доволни. Исла ме погледна и каза:

— Хареса ли ти, ефенди?

— Почти ми прилоша — отговорих аз откровено.

— Имаш право. Не знам дали Пророкът е заповядал да се правят такива изпълнения, но също не знам дали цялото му учение изобщо е добро за страната и народа на османите.

— Ти, мюсюлманинът, ли казваш това!

— Ефенди — прошепна той, — жена ми, Зеница, нали е християнка!

Така косвено той ми призна онова, което не можеше да ми каже направо. Добрата жена като „душа на къщата“ е незаменима носителка на култура и на истинската Божия духовност.

Като крачехме през двора към изхода, усетих нечия ръка върху рамото си. Спрях и се обърнах. Пред мен стоеше млад мъж, когото веднага познах.

— Омар Бен Садек! Нима е възможно, че те виждам тук?

— Слава на Бога, че ми изпраща радостта да видя сиянието на лицето ти! Душата ми стотици пъти е копняла за теб, откакто толкова бързо трябваше да се разделим.

Това бе Омар, синът на онзи Садек, който ни беше водил с Халеф през Шот Джерид и Абу ен Насър го бе убил.

— Защо дойде в Стамбул и какво правиш тук? — попитах го аз.

— Не виждаш ли, че съм хамалин? Хайде да влезем в някое кафене, сихди, за да ти разкажа всичко!

Исла Бен Мафлей беше чувал вече в Египет за туниското ни приключение и затова името Омар му бе познато. Той се зарадва, че вижда младия мъж, и с готовност дойде с нас в първото срещнато кафене.

Тук научих, че ездитната камила, която тогава векилът на Кбили така предателски бе дал на Абу ен Насър, превъзхождала тази, която

Омар бе получил от своя приятел. Независимо от това до Дерна той не го изпускаше от очи; там обаче трябвало да даде почивка на камилата си и когато след това тръгнал по следите на преследвания към Бомба, другият вече бил успял да се присъедини към един бърз керван за Сиуах. Омар трябвало да изчака следващата възможност и отгоре на всичко да смени камилата си с по-лоша, за да може с малкото пари, които получил от продажбата, да преживява някак си. Едва след три седмици той успял да тръгне с един керван, минаващ през северната пустиня Барка и отиващ до оазиса Сиуах през Уади Джега-биб. Като пристигнал там, след дълго търсене и разпитване узнал, че Абу ен Насър е тръгнал през Ом Согир и Могарах към Биркет ал Керум. Щом Омар стигнал до езерото, всичките му издирвания били напразни, от което той си направил извода, че Абу ен Насър поел по друг път и сигурно е отишъл в Ел Уах, Фарафер или Дакет по някой от най-южните кервански пътища. Затова той претърсил тези три оазиса, но не могъл да научи нищо. Едва в Тафа, накъдето се отправил след това, отгатнал по направените му намеци, че търсеният от него човек е заминал под друго име с един нилски кораб по течението на реката. Тогава претърсил всички градове и села по бреговете на Нил и пристигнал в Кайро съвсем изпокъсан и изтощен. Най-сетне там съвсем неочаквано му провървяло и забелязал Абу ен Насър на площада „Мехмед Али“. Преследвал го по целия булевард „Мехмед Али“ до Есбекие, но после го изгубил от погледа си. Ден и нощ обикалял той из града и все пак най-накрая успял отново да види Абу ен Насър в пристанището на Булак, но тъкмо в момент, когато той се качвал на един заминаващ на север кораб, за да напусне града. Омар обаче бил върнат от раиса, защото нямал пари да плати пътуването, а оня не искал да го вземе и като работник на кораба.

[# Биркет — езеро. — Бел. нем. изд.]

Изгарящ от гняв и жажда за отмъщение, той гледал как смъртният му враг отново му се изплъзва, но един арабски шейх, на когото разказал в какво положение се намира, му подарил кон, за да може да следва кораба по суша. Така той яздил след него през Теране, Гиза, Негелие и Дахари по ръкава на Нил Росете, но накрая в Раманиех стигнал до убеждението, че търсеният кораб сигурно е минал по другия ръкав на Нил Дамиете. Тогава поел през Каср ал Маджар и Мехалет ал Кебир, направо през делтата и наистина в Самануд узнал,

че корабът е хвърлил котва тук, а после е продължил по течението на реката. Така вървял по сигурна следа до Дамияте, където със закъснение узнал, че преследваният от него негодник е заминал за Адалиа с един превозващ зърно кораб.

Омар бил останал съвсем без средства и трябвало да работи на пристанището, докато изкара достатъчно пари, за да може да продължи да го преследва, защото това, което получил за коня си, не стигало. Най-сетне успял да стигне в Кипър, без да плаща, а оттам един рибар го взел със себе си на полуострова. Слязъл на намирацията се срещу Кипър Анамар и през Селинди и Алая пеша успял да се добере до Адалиа. Тук обаче търсенето му не дало никакъв резултат. Вече било изминало доста време и той не притежавал достатъчно средства и опит, за да продължи както трябва разследването си. Въпреки това той не губел издръжливостта, която изисквал от него законът за кръвното отмъщение. От посоката, в която тръгнал Абу ен Насър, Омар си направил извода, че онзи имал намерение да иде в Константинопол, и прехранвайки се от просия, прекосил Анадола. Това ставало много, много бавно, а в Кутахия се разболял. Преживените лишения го повалили за дълго време и било истинско щастие, че се грижили за него в един дервишки манастир.

Така след много месеци, време, през което аз бях направил много по-голямо пътуване, той пристигнал в Стамбул. Още не беше намерил сигурна следа, но не губеше надежда. За да живее и да може нещо да спести, беше станал хамалин, наистина голяма жертва за един свободен арабин. А когато го попитах колко дълго смята да стои още в Константинопол така без изгледи за резултат, той отговори:

— Сихди, сигурно много скоро ще напусна града. Аллах ми позволи да открия едно много важно име.

— Чие?

— Не каза ли ти тогава в Шот ал Джерид, че този Абу ен Насър се казва всъщност Хамд ал Амасат?

— Да.

— Открих тук един човек, чието име е Али Манах Бен Баруд ал Амасат!

— Ах! Кой е той?

— Един млад дервиш от манастира, в който ти преди малко беше. Ходих там, за да разговарям с него в килията му и да го

поразпитам, но тогава видях теб и за него не ми остана време.

— Али Манах Бен Баруд ал Амасат!, — извика Исла. така силно, та трябваше да му обърна внимание, че в кафенето има и други посетители. — Това ще е синът на онзи Баруд ал Амасат, който беше продал жена ми! Веднага ще отида в манастира, за да говоря с него!

— Няма да го направиш — казах аз. — Амасат не е рядко срещано име. Може би този дервиш няма нищо общо с мъжа, за когото си мислиш. А ако наистина е така, както предполагаш, трябва да бъдем предпазливи. Ще ми позволиш ли да отида аз?

— Да, иди, ефенди! Но веднага! Ще те чакаме тук!

Продължих да питам:

— Как разбра, че този дервиш носи името Амасат?

— Вчера пътувах с него и един от другарите му в кийка до Бахариве Кеуи. Те си говореха и чух да казват името му. Вече беше тъмно и аз тръгнах след тях. Спряха пред една къща, която беше заключена. Като я отваряха, един глас попита кой идва и те отговориха „Ен Насър“. Чаках няколко часа, докато отново излязат. Влизаха и излизаха много мъже и когато ги питаха, всички казваха това. Можеш ли да разбереш това, сихди?

— Носеха ли фенери със себе си?

— Не, въпреки че през нощта никой не бива да се движи без фенер, но наоколо нямаше нито един гавазин. Продължих да вървя след двамата и ги следвах до манастира на танцуващите дервиши.

— Ти добре ли чу думите „Ен Насър“?

— Много добре.

Казаното от Омар изключително много ме заинтригува. Неволно си спомних думите, които Абрахим Мамур ми каза, като ме победи в развалините на Палмира. Тогава той смяташе, че съм напълно обезвреден, и за да ме измъчва, ми се хвалеше, че е главатар на банда убийци. Ако това беше истина, тази банда действаше върху голяма част от територията на Турция, както доказваха връзките му с Египет и Дамаск. Константинопол винаги, е бил място за свързка на престъпниците, но тъкмо сега несигурността в него бе стигнала връхната си точка. Откриваха напълно опразнени жилища, а притежателите им бяха убити или изчезнали. В Златния рог или в Босфора се виждаха плуващите трупове на хора, които по всичко личеше, че са умрели от насилствена смърт. През нощта в една и съща

минута в съвсем различни, отдалечени на големи разстояния едно от друго места избухваха пожари, по време на които се извършваха обири и грабежи, и изглеждаше, че са свързани помежду си. През нощта можеха да бъдат срещнати подозрителни типове, които не носеха фенери и щом патрулите се опитваха да ги спрат, се завързваха истински битки. И звучи невероятно как се отнася с тези хора правосъдието. Веднъж била заловена цяла банда от опасни престъпници и султанът ги осъдил на изгнание в Триполи. След известно време капитанът на транспортния кораб се връща и съобщава, че до бреговете на Триполи е претърпял корабкрушение. Всички намиращи се на борда престъпници се били удавили. С това случаят бил приключен. След няколко дни човек можел да срещне по улиците на града удавилите се негодници, но, изглежда, никой не забелязвал това.

Не казах нищо на другите двама за обзелите ме мисли, а от Омар разбрах, че дервишът Али Манах живее в петата килия, считано от входа. После се отправих отново към манастира. Без да обръщам внимание на намиращите се там хора, тръгнах през двора направо към манастирската порта и влязох в преддверието. Вървах бавно по дългия коридор напред-назад, за да разгледам стаите и обитателите им, но никой не се интересува от мен. В петата килия седеше един дервиш, който беше на около двацет и няколко години, гледаше втренчено през прозореца си и прехвърляше през пръстите си деветдесет и деветте топчета на броеницата.

— Селям! — поздравих аз с плътен глас и важна физиономия.

— Селям алейкюм! — отговори той. — Какво искаш?

— Идвам от далечна провинция и не съм запознат с обичайте в този дом. Гледах танца ви и искам да ви благодаря за удоволствието, което ми доставихте. Имаш ли право да получаваш дарове?

— Имам. Давай!

— Колко да бъде?

— Приема се всяка пара.

— Вземи тогава!

Дадох му колкото ми позволяваха не особено големите ми възможности, но, изглежда, той бе доволен, защото каза:

— Благодаря ти! За мен ли е това или за ордена?

— Бъди милостив да ги запазиш за себе си!

— Тогава ми кажи името си, за да знам на кого да благодаря.

— Пророкът казва, че подаръкът от безименната ръка някога ще бъде възнаграден двойно; затова ми позволи да премълча името си, но пък ми кажи твоето, за да знам, с чий благочестив син на исляма съм разговарял.

— Името ми е Али Манах Бен Баруд ал Амасат.

— А кое е мястото, станало свидетел на твоето раждане?

— Искендерие е родното ми място — отговори той. Съвпаднаше! Исла ми беше разказал още в Египет, че Баруд ал Амасат, който продал Зеница, е живеел в Скутари.^[3] Продължих да питам:

— А членовете на твоето благочестиво семейство още там ли живеят?

— Не — отговори той.

Не можех да питам повече, иначе щях да събудя подозрението му, затова казах още няколко любезности и се отдалечих. Исла и Омар нетърпеливо ме очакваха при кафеджията.

— Какво научи? — попита Исла.

— Той е син на онзи Баруд ал Амасат; от Скутари е и ако не се лъжа, Хамд ал Амасат, който се наричаше Абу ен Насър, е негов чичо.

— Ефенди, тогава той трябва да ни каже къде е баща му!

— Трябва ли? Как ще го принудиш?

— С кадията.

— Тогава ще посочи някое друго място, а ако назове вярното, ще уведоми баща си. Не, трябва да бъдем предпазливи. Първо искам да видя къщата, в която е бил вчера. Веднага ще отида с Омар в Бахариве Кеуи и после вероятно ще можем да ти кажем какво ще правим.

— Направи, както намериш за добре, ефенди. Тогава сега ще се разделим, но после доведи Омар Бен Садек със себе си, за да живее при мен и да не бъде повече хамалин!

Исла се върна вкъщи, а ние с Омар се отправихме към пристанището, за да вземем един каик и да идем през Златния рог в Еюб. Оттам се запътихме пеша към Бахариве Кеуи, което е в северната част на Константинопол. Това беше труден път, минаващ през боклуци и порутени къщи, докато стигнахме до нещо като задънена уличка, в която завихме.

Омар ми посочи въпросната къща пътъом, за да не направи впечатление спирането ни. Беше тясна, но както изглеждаше, много

дълга сграда с издаден напред горен етаж; вратата бе обкована с дебела желязна ламарина, но освен четириъгълната дупка до входа цялата фронтална част на къщата представляваше гола, плътно зазидана стена. Всичко това си отбелязах в движение. Съседната сграда също беше с еркерен горен етаж и бе също така тясна; на вратата имаше залепено мръсно парче хартия, върху което бяха написани думите: „Арар-им бир кираджи — търся наемател.“

Бързо взех решение, натиснах дръжката на вратата и влязох. Омар ме последва много учуден какво смятах да правя тук. Намирахме се в много тесен, мрачен коридор, в който се придвижвахме напред опипом, докато се блъснах в една намираща се срещу входа врата. Отворих я и влязох в един двор, който, както и цялата къща, беше широк около осем лакътя, но затова пък беше десет пъти по-дълъг. Двете надлъжни страни и задната стена по ширина се образуваха от три подобни на бараки за дърва постройки, намиращи се в последен стадий пред разпадане. Вдясно и вляво от дворната врата имаше по един вход за двете партерни крила, които обаче сигурно представляваха само тесни дупки. Към горния етаж се отиваше по една полупрогнила дървена стълба, която първоначално се е състояла от тринайсет стъпала, но шест от тях вече ги нямаше.

Дворът представляваше една-единствена голяма локва кал, която обаче сега слънцето бе пресушило и я бе превърнало в плътна, чуплива маса. В нея беше залепен един безформен дървен пън, чието предназначение бе невъзможно да се отгатне, а върху този загадъчен пън седеше едно нещо, което щеше да бъде още по-неразгадаемо за мен, ако не пушеше от един стар, мазен чибук. Нещото имаше топчеста форма и беше увито в изпокъсан кафтан; върху тази топка имаше тюрбан, който някога може би е бил син или по-скоро червен на цвят, а между топката и тюрбана се подаваше един, както изглеждаше, човешки нос, а също и вече споменатият току-що чибук. Носът не беше по-къс от лулата.

Като ни видя, подобното на таралеж същество изгрухтя и това прозвуча полу доволно, но и полу враждебно и сякаш имаше намерение да се размотае от кафтана.

— Селям — поздравих аз.

— Ссс... хммм! — чу се съскане и ръмжене в отговор.

— Дава ли се къщата под наем?

В миг нещото се изгърколи от пъна и се изправи срещу мен.

— Да, точно така, дава се под наем веднага! Хубава къща, чудесна къща, великолепно жилище, подходящо е дори за паша, всичко е почти ново! Искате ли да разгледате къщата, ваше височество?

Всичко това бе изречено наведнъж толкова бързо и припряно, като изстреляно от оръдие. Ясно беше, че като наематели бяхме за собственика толкова добре дошли, колкото неприятни бихме му били във всяко друго отношение. Той беше евреин и сега стоеше пред нас в цялото си патриархално величие, защото всичко по него, изглежда, беше от няколко хиляди години. Беше дребен, много дребен, но затова пък толкова по-дебел. От него не се виждаше нищо друго освен чифт сламени пантофи, кафтана; тюрбана, носа и лулата, но всичко това с изключение на носа, разбира се, изглежда, бе използвано вече по времето на Метусаил.^[4] От пантофите му в затрогващо единство се подаваха десетте пръста на краката му; от кафтана му вече не беше останало нищо друго освен мръсотията; тюрбанът му приличаше на огромна, сбръчкана сушена слива, а лулата му беше толкова изгризана, че от нея бе останала само главата, в която щастливият ѝ притежател вместо тръбичка беше мушал кух кокал от лешояд, който не можеше да бъде изгризан толкова лесно. Впрочем кафтанът му отдавна бе останал без ръкави, а от боязливостта, с която човекът го бе омотал около себе си и бе вдигнал високо яката му, можеше да се предположи, че това бе единствената дреха на собственика на къщата.

Мъжът се бе обърнал към мен на „Вие“, разбира се, и аз му отвърнах по същия начин.

— Вие ли сте притежателят на къщата?

— Не, но височеството може да бъде сигурно, че въпреки това аз не съм от бедните и пропаднали...

— Моля — прекъснах го аз, — отговорете възможно най-кратко на въпроса ми, чия е тази къща?

— На богатия фурнаджия Мохамад ин Касим паша, наследство му е.

— А вие какво правите тук?

— Трябва да я пазя и да чакам да дойде наемател.

— Колко получавате за това?

— Дневно по един пиастър и хляб за половин пиастър.

— Значи къщата е необитаема?

— Да, аз живея в съседство.

— Какъв наем иска пекарят?

— Десет пиастъра на седмица, които трябва да се платят предварително.

— Покажете ни стаите!

Първо той отвори двете порти на партера и видяхме две подобни на мазета дупки, в които имаше само мръсотия и разни гадини. После се изкачихме по стълбата и стигнахме до три стаи, първата от които можеше да мине за гълъбарник, втората за кокошарник, а третата за зайчарник.

— Това е селямлъкът, това дневната, а тук е харемът — обясняваше ми той с такава тържественост, сякаш ни показваше царски дворец.

— Добре! Какво има в сградите в двора?

— Нищо. Те са за конете и прислугата.

— А как е името ви?

— Казвам се Барух Шебет Бен Барух Керев Бен Раби Барух Мицхаб. Купувам и продавам брилянти, бижута и антики, а ако ви трябва слуга, съм готов всеки ден да мета стаята ви, да почиствам дрехите ви и да изпълнявам всичките ви поръчки.

[# Пекар. — Бел. нем. изд.]

— Имате направо войнствено име! Къде е складът ви за брилянтите, бижутата и антиките?

— Ваше височество, вече продадох всичко.

— Тогава идете при богатия пекар Мохамад и му кажете, че ще наема къщата. Ето и десетте пиастъра, които иска за седмица, а ето и още десет за вас самия, да си купите тютюн.

— Благодаря, ваше височество — извика той зарадван. — Знаете как да се отнасяте с човек, който търгува само с брилянти и антики! Но Мохамад ще ме пита кой сте. Какво да му отговоря?

— Първо не ме наричайте височество! Дрехите ми наистина са нови и здрави, но са ми единствените. Аз съм един много беден ядзиджи, който се радва, ако намери при кого да пише, а този мой приятел е беден хамалин, който също изкарва много малко пари. Ще живеем тук заедно, а може би ще намерим и още някого, за да ни излезе по-евтино наемът. Дали ще можем да ви дадем работа, първо трябва да помислим, защото се налага да пестим.

Казах това, защото заради опасните съседи, които имахме, трябваше да изглеждаме възможно най-бедни и незначителни. Евреинът отговори:

— О, ефенди, не е необходимо да ми плащате много. Ако ми давате по два пиастъра на ден, ще правя за вас всичко, което пожелаете.

— Ще видя дали ще спечеля толкова, че да мога да давам два пиастъра. Кога можем да се нанесем?

— Веднага, ефенди.

— Ще дойдем още днес и се надяваме, че къщата няма да е заключена!

[# Писар. — Бел. нем. изд.]

— Веднага ще отида при пекаря, а после ще ви очаквам тук. Така сделката беше сключена и ние се сбогувахме с добрия си Барух „Копието“, син на Барух „Сабята“, син на Раби Барух „Бронята“. Като се върнахме при Исла, разказах на него, баща му и чичо му за нашето преживяване, а като споделих с тях предположенията си, те се съгласиха да се преместя с Халеф и Омар в къщата на пекаря. Линдси също искаше да дойде, но го разубедих, защото можеше само да ми навреди. Той толкова се обиди, та заяви, че нямало да остане без мен при Мафлей, и следобед наистина тръгна към Пера.

След като обсъдихме всичко необходимо, събрахме оръжията си и потеглихме към Бахариве Кеуи, но коня си естествено оставих при Мафлей.

Евреинът ни очакваше в новото ни жилище. Беше накарал жена си да го изчисти според силите си и извънредно много се зарадва, когато изразих задоволството си. Поръчах му да ни донесе хляб, кафе, брашно, яйца, тютюн и съдове, а от някой вехтошар да вземе три употребявани одеяла, а щом той се отдалечи, необезпокоявани разопаковахме оръжията си. Сложихме ги в една от стаите, където освен нас никой друг нямаше да влиза.

Барух се върна бързо; неговата жена му беше помогнала. Старицата приличаше на възкръснала мумия и ме покани да отида при нея на вечеря. Приех поканата, защото двамата старци можеха да ми бъдат от полза, а исках и да спечеля благоразположението им. Разбрах, че вече бях успял до известна степен в това отношение, защото те доброволно ни донесоха няколко чувала, пълни със слама, които

трябваше да ни служат като диван. Наистина те целите бяха нацепени и надупчени, но Барух беше беден. Той смяташе, че и ние сме без средства, и беше добронамерено настроен към нас.

Щом двамата се отдалечиха, запалихме лампата, а после и лулите си, защото междувременно се беше стъмнило. Исла ни беше дал един малък фенер със затъмнени стъкла, който щеше да ни е много необходим. Разбрахме се, докато ме няма, Омар да пази до леко отворената врата на къщата и по възможност да наблюдава влизащите в съседната къща хора, а Халеф трябваше да отиде в двора. Двете къщи бяха разделени с тънка дъсчена ограда, особено пък откъм двора. Затова можеше да се предположи, че ако дребничкият хаджия се спотаи там, сигурно щеше да успее да подслуша нещо.

Видях, че Барух, който живееше от другата страна на къщата, вече ме чака. Двамата старци обитаваха съвсем сами една колиба, която нямаше стопанин — нещо, което в Стамбул не беше рядкост. Можеше да се предположи, че нашите покупки им бяха донесли някаква печалба, защото бяха в отлично настроение и ме посрещнаха с раболепна сърдечност. Вероятно появата ни бе породила у тях надеждата за край на мизерията им. Както и предполагам, старата еврейка бе приготвила всичко при изключителна хигиена, затова можех да изям с апетит оскъдното ядене, което ми предложи, а когато ѝ подарих малко кафе, а на съпруга ѝ тютюн — бях ги донесъл специално за тях, — толкова се зарадваха, сякаш бяха получили изключително скъпи подаръци.

Със съжаление забелязах, че кафтанът наистина е единствената дреха на Барух; панталони изобщо не се виждаха, а ръкавът на жакета му, който се подаваше от дупката на кафтана, вече се крепеше едва-едва. Можех да му помогна и реших да направя нещо. Разбира се, с приказките си за търговията с бижута и антики Барух беше попрекалил, но не го беше направил с лошо намерение. Тези бедни хора трябваше да живеят с един пиастър на ден и хляб за осем или десет пфенига и много ги зарадвах, като им казах, че могат да ни прислужват и ще получават по пет пиастъра на ден за работата си.

Докато разговаряхме, незабелязано успях да се осведомя за съседите си.

— Ефенди — каза Барух, — на тази улица живеят само бедни хора. Някои са добри и честни, други обаче са лоши и зли. Вие сте

писар и няма да намерите работа тук, така че няма да имате нищо общо с тях, но все пак ви моля много да внимавате с тези от съседната къща.

— Защо?

— Опасно е да се говори за това.

— Аз ще пазя тайна.

— Вярвам ви, но вероятно веднага ще напуснете новото си жилище, ако се разприказвам, а много ще съжалявам, ако го направите.

— Обещавам ви въпреки всичко да остана в новото си жилище. Надявам се, че вече сме приятели, и мисля, че трябва да бъдете честен и откровен с мен. Не съм богат, но и един беден човек може да се отблагодари.

— Вече оцених добротата ви и ще Повярвам на обещанието ви. Всички обитатели на тази улица знаят, че в съседната до вас къща се вършат лоши неща, но никой не се интересува от това. Веднъж един човек се бе промъкнал в другата, съседна на онази къща, която е необитаема, за да подслушва. На следващата сутрин още не се беше върнал и когато близките му го потърсиха, го открия обесен на една греда. Едва ли той самият беше направил това.

— Значи мислите, че съседите ми са не само подозрителни, но и опасни хора?

— Да, трябва много да се пазите от тях.

— Но трябва поне да се знае кой обитава къщата.

— Там живее един грък, който има жена и един син. Продават вино и държат при себе си хубави момчета и момичета, които обаче никога не излизат на улицата. От сутрин до вечер из града кръстосват мъже, за да събират и довеждат при тях гости. Тук идват изискани господа, обикновени хора, жители на Стамбул, и чужденци; танцуват и свирят, но не вярвам, че си отиват всички, които са дошли. Понякога през нощта се чува вик за помощ или дрънкане на оръжие, а сутрин обикновено във водата плува някой труп. Случва се през нощта да идва голяма група мъже, без да носят фенери, но затова пък са натоварени с какви ли не други неща, които внасят в къщата. После делят.

— Казвате, че никой не се интересува от тази къща, а въпреки това знаете толкова подробности за нея. Да не би да сте подслушвали някога?

— Ефенди, на никого не бива да казвам, иначе с мен е свършено!

— Също и на мен ли?

— А на вас пък изобщо, защото може да направите това, което сторих аз, а тогава може да ви се случи онова, което сполетя човека, когото обесиха.

— Може би само ми казвате, че сте видели нещо, за да ме наплашите!

— Истина е, ефенди, не лъжа!

— Вярвам, че е така, но може би само сте сънували. Това помогна. Старецът не искаше да бъде смятан нито за лъжец, нито пък за лунатик, затова каза:

— Не ми се ще абсолютно нищо да ви издавам, но ви моля да не пипате нито дъската, нито върлината.

— Коя дъска?

— На дясната стена на селямлъка ви има една разхлабена дъска; държи се само на най-горния си пирон, затова долният ѝ край може да бъде отместен. После се влиза в едно междинно пространство, зад което се намира дъсчената стена на съседната къща. И там липсва един пирон, аз самият го извадих. Ако се отмести дъската, може да се погледне в стаята, в която лежат пушачите на опиум, а до тях се чува дрънчене на чаши и смехът на момчетата и момичетата.

— Били сте много непредпазлив! Ами ако от другата страна забележат, че дъската е разхлабена!

— Само исках да видя какво правят, затова трябваше да извадя пирона, иначе не ставаше.

— Можело е да се намери по-добър начин. Само е трябвало да пробиете в дъската една малка дупчица, толкова малка, че да не се забелязва от другата страна.

— Тогава щях да видя съвсем малко.

— А за каква върлина говорехте?

— Тя е в навеса, опиращ се в съседната къща, и е достатъчно дълга, за да се използва като стълба и човек да се изкатери по нея. Стената на сградата в двора също е само от дъски и знам една от тях, която има дупка от чеп и голяма цепнатина. Ако се погледне оттам, се вижда голяма, дълга стая, в която се събират мъжете, когато си делят плячката.

— Къде е тази дъска?

— За да мога лесно да я намирам, съм я отбелязал с вар.

— Но защо не сте дали показания досега? Та това е било ваш дълг!

— Ефенди, първият ми дълг е да опазя живота си. Не искам да обесят и мен.

— Но полицията няма да ви предаде!

— Господине, вие сигурно не живеете отдавна в Стамбул? Като погледнах през дупката, видях представителни господа, разпознах и дервиши, и гавази. Има високопоставени мансубли,^[5] на които султанът не дава заплата и затова те живеят само от бакшиши, които се опитват да измъкнат отвсякъде. А какво да прави един такъв човек, когато и бакшишът не му е достатъчен? Ако някой иде да дава сведения срещу съседа си, сигурно ще попадне точно при някой от онези каравулдери^[6] или кадии, които са били в онази стая, и тогава е съвсем сигурно какво ще му се случи. Не, вече знам какво става в онази къща и не смятам да предприемам нищо повече. Казал съм само на вас и се надявам, че ще се вслушате в предупреждението ми!

Вече бях научил достатъчно, затова повече не разпитвах Барух. Убеден бях, че мен и спътниците ми също ни грозеше голяма опасност. Гъркът сигурно вече беше научил, че има нови съседни, на всяка цена щеше да се осведоми кои сме и щеше да нареди внимателно да ни наблюдават. Това не беше трудно за него и можеше да стане, без ние да забележим, тъй като ни делеше само една дъсчена стена. През деня можехме да излизаме на двора, но изключително предпазливо, защото можеше да ни види някой, който ни познава от по-рано. Оказа се, че бях постъпил добре, като предоставих на Барух да ни прислужва; така спокойно можехме да си седим в къщата.

Спътниците ми, изглежда, бяха оставили фенера запален. Това можеше да се види от съседната къща през някоя цепнатина, или пък си говореха някъде, където лесно можеха да бъдат чути. Затова повече не ме свърташе при евреина и се върнах в къщата. Преди това обаче дадох инструкции на Барух как да се държи в случай, че го попитат нещо за нас. Трябваше да каже, че в къщата живеят един беден писар, един хамалин и един още по-беден арабин, тоест трима мъже, които имат достатъчно грижи. Тъй като стените на жилищата ни бяха допрени една до друга, ако ми се наложеше да извикам евреина, беше достатъчно само да почукам на стената; той щеше да чуе.

Като стигнах до нашата предна врата, тя беше само леко откряната, а Омар стоеше на пост. Каза ми, че в съседната къща вече били влезли доста хора. От дупката до входа ги питали какво искат и тогава им се отговаряло с думите „Ен Насър“. Помолих го да заключи вратата и да дойде с мен вътре. Халеф беше в двора. Не беше видял и чул нищо и влезе с нас в къщата. Фенерът не беше запален и предпочетох да останем на тъмно.

След като им разказах за разговора си с Барух, проверих дясната стена на селямлъка и бързо намерих дъската, която се местеше. Дръпнах я встрани и бръкнах с ръка зад нея. На разстояние колкото ширината на греда напипах стената на съседната къща, а същевременно и съответната дъска от нейната стена. Отместих я съвсем тихо и забелязах, че помещението зад нея е съвсем тъмно. Тогава върнах дъската в предишното ѝ положение, а после придърпахме чувалите със слама и одеялата, за да чакаме в тъмнината дали ще дочуем нещо.

Сигурно бяхме седели така повече от час, когато от другата страна доловихме шум. Седнах точно пред подвижната дъска и я отместих встрани. Чух тежките стъпки на много мъже и едно стенание. После един глас каза:

— Тук! Така! Хасан да се приготви за тръгване!

А след кратка пауза гласът продължи:

— Можеш ли да пишеш?

— Да — чу се в отговор.

— Имаш ли пари вкъщи?

— Ти искаш пари? Какво съм ви направил, та ме подмамихте тук и ме завързахте?

— Направил? Нищо, абсолютно нищо! Взехме ти портфейла, часовника, пръстените, а също и оръжията, но това не е достатъчно. Ако не ни дадеш това, което искаме, утре сутринта ще те намерят във водата.

— Аллах керим! Колко искате?

— Ти си богат; пет хиляди пиастъра не са много за теб.

— Много са, защото нямам толкова.

— Колко имаш вкъщи?

— Три хиляди.

— Ще ти ги изпратят ли, ако отиде човек да ги вземе? Не ни лъжи, защото ти се заклевам, че ако не получим парите, това е последният ти час!

— Аллах иллях! Ще ви ги изпратят, ако напиша писмо и го подпечатам с пръстена си.

— Ще ти дам пръстена. Развържете му ръцете, той трябва да пише!

От този момент нататък в продължение на доста време не се чуваше никакъв шум, нито пък говор. Легнах върху чувала със слама и протегнах ръка към стената. Възможно най-тихо и предпазливо отместих и втората дъска, докато се получи малка цепнатина, през която можех да гледам. Точно пред цепнатината седеше един мъж, обърнат с гръб към нас. На главата си нямаше шапка, а дрехите му бяха разкъсани като след схватка. Пред него седяха трима въоръжени типове: единият в гръцка носия, сигурно беше съдържателят, а другите двама бяха в обичайното турско облекло. Гледаха как той подпечатва писмото върху коляното си.

Върнах дъската в предишното ѝ положение и продължих да подслушвам. След малко чух гърка да казва:

— Така! Вържете го отново и го сложете там. Ако не стои кротко, просто го намушкайте. Ти също чу, нали, запомни го!

Долових звук от отваряне на врата и отдалечаващи се стъпки. От другата страна се възцари тишина, а аз тихо казах на другите какво съм видял и чул.

— Това са крадци — каза Халеф. — Какво ще правим?

— Не са само крадци, а и убийци — прошепнах аз. — Мислиш ли, че отново ще освободят човека? С тях би било свършено. Ще чакат, докато получат трите хиляди пиастъра, а после ще го обезвредят.

— Трябва да му помогнем!

— Без съмнение, но как?

— Ще счупим дъските и ще го освободим.

— Ще вдигнем шум, а това ще провали плана ни. Може да се стигне до бой, който да стане опасен за нас, а дори и да победим, те ще избягат от къщата, а ние ще останем с пръст в устата. По-добре би било да извикаме полицията, но кой знае кога ще ги намерим, дотогава могат да се случат много неща. А освен това не се знае дали полицията ще изяви готовност да дойде в тази къща. По-добре да се опитаме

възможно най-тихо да махнем отсам и оттатък по още една дъска. Тогава ще се получи отвор, през който ще можем да се промъкнем. Ще домъкнем мъжа отсам, отново ще закрепим дъските, а после сигурно ще измислим какво да правим по-нататък.

— Да, но нямаме клещи за пироните!

— Нали имам нож. Главното е да не ни чуят. Започвам веднага.

— Знаеш ли къде се намира мъжът?

— Да. Закараха го в стаята, за която ми разказа Барух, че се намират момичетата и момчетата. Изглежда, сега е празна. Срещу нашата стена има още едно помещение, чиято врата видях. Сигурно е там.

Опипах стената и забелязах, че всяка дъска беше закована с по един пирон в горния и долния край. Пиронът откъм нашата страна, изглежда, щеше да се извади много лесно, само трябваше между дъската и гредата да се пъхне нож и леко да се дръпне дъската. Успях, но със съжаление забелязах, че отворът е прекалено тесен, за да може да мине през него мъж. Трябваше да махна още една дъска. Разковах и нея, без да се чуе и най-малкият шум. Дъските лесно се отместваха, закрепени само на горния пирон. Дръпнах ги, а Омар ги държеше. Опипах отсрещната дървена стена и усетих, че върховете на пироните там бяха подкривени, което доста усложняваше работата ми. Трябваше да използвам острието на ножа като пила, за да прережа гвоздеите, а това не можеше да стане, без да се чуе издайнически шум, а и ръцете ми толкова се умориха, че често трябваше да ги сменям.

Така измина доста време и тъкмо благополучно бях приключил с работата си, чух приближаващи се стъпки.

Беше гъркът с лампа в ръка. Той отвори вратата срещу нашата врата, но не влезе.

— Взехте ли парите? — попита турчинът.

— Да — отговори кръчмарят и се изсмя.

— Тогава ме пуснете!

— Още не; ще бъдеш свободен чак утре сутринта. Само искам да ти кажа, че скоро в стаята ще дойдат хора, а те не трябва да знаят, че си тук. Всъщност те няма да влизат, но не бива и да те чуват. Затова сега ще те завържа и ще ти запуша устата. Ако стоиш тихо и кротко, ще те пуснем, но ако вдигаш шум, ще излезеш от тази къща само с краката напред!

Турчинът молеше все пак да го пуснат; обеща да не казва на никого за днешната случка, но всичко беше напразно. После помоли поне да не му запушват устата, тъй като той щял да стои съвсем тихо, но и това не помогна. От страхливото треперене на гласа му можеше да се направи изводът, че е отгатнал истинските намерения на гърка. Вързаха го и му запушиха устата, после кръчмарят се отдалечи, след като пушна резето на вратата.

Трябваше да се действа бързо, преди да са дошли хората, за които говореше гъркът. Истински късмет беше, че бях приключил с работата. Взех със себе си револверите и ножа и след като отместих дъските, запълзях напред. Халеф и Омар не ме следваха, но бяха готови да ми се притекат на помощ, ако ме нападнат.

Дръпнах резето и влязох.

— Не вдигай шум; идвам да те освободя! — казах аз на пленника и опипах въжетата, с които бе вързан. Срязях ги и ги мушнах в джоба си. Устата и носът му бяха завързани с кърпа, която магнах и също взех със себе си.

— Машаллах — каза мъжът и бързо се изправи. — Кой си ти и...

— Тихо! — прекъснах го аз. — Върви след мен!

Измъкнах го навън, отново пуснах резето на вратата и после го избутах през отвора в дъските до нашето жилище.

— Хамдулиллях, слава на Бога! — прошепна Халеф. — Много ме беше страх за теб, но всичко свърши по-бързо, отколкото си мислех.

Не отговорих, а завинтих намиращият се на джобното ми ножче тирбушон в средната от трите дъски на отсрещната стена, забих голямата кама в гредата и съединих двете дръжки. По този начин дъските бяха толкова добре закрепени, че от другата страна изобщо не би могло да се забележи, че са били отваряни.

Отново чухме стъпки. Доведоха един пиан, когото направо проснаха на пода, за да изтрезнее. Вече бях сигурен, че в стаята, в която бях влизал, повече никой няма да идва, и с другите трима се преместихме в съседната стая на нашето жилище. Там запалихме фенера и разгледахме госта си.

Беше среден на ръст, на около петдесет години и имаше много интелигентно лице.

— Добре дошъл! — поздравих го аз. — Случайно станахме свидетели на случилото се в съседната къща и решихме, че е наш дълг

да ти помогнем.

— Значи не сте от онези мошеници? — попита той недоверчиво.

— Не.

— Знаех, че ще ме убият, и си мислех, че идваш да ме вземеш, защото е настъпил моментът. Кой сте вие?

— Аз съм немец, а това са двама мои приятели, свободни араби от Сахара. Този мъж, Омар Бен Садек, преследва за кръвно отмъщение един враг, който, изглежда, се подвизава в тази къща. За да можем да го наблюдаваме, наехме съседната. Живеем тук едва от днес, но Аллах е пожелал още първата вечер да ни се удаде възможност да предотвратим едно зло. Можем ли да узнаем кой си?

Той гледаше мрачно пред себе си, после поклати глава и отговори:

— Нека го премълча! Не искам да казвам името си, което мнозина знаят. Ти си чужденец и ще мога да ти благодаря и без да научиш името ми.

— Зачитам волята ти, но същевременно те моля да не говориш за благодарност. Позна ли някого от мъжете, които са оттатък?

— Не. Там има много клиенти, но има и други, които, изглежда, не са само клиенти. Още сега ще наредя да претърсят тази дупка!

— Ще ти се удаде ли? Всъщност аз съм убеден, че този грък няма да узнае за бягството ти, преди да настъпи утрото, така че наистина ще бъде страшно изненадан от полицията, щом няма навика да поставя пазачи, но научих, че тази къща се посещава от много полицаи и служители, та дори и от дервиши. Затова е много съмнително дали ще постигнеш целта си по този начин.

— Полицията ли? — попита той презрително. — В една от стаите действително седяха няколко гавази; познах ги, но те не ме забелязаха. Не, няма да отида в полицията. Аз съм офицер, с какъв чин — това е отделен въпрос. Ще доведе войниците си и ще се справя с този вертеп по късата процедура.

Това ми харесваше и не ми харесваше. Ако направеше хайка, беше много вероятно тъкмо търсените от нас престъпници да не са там в момента и тогава щеше да се наложи да ги търсим отново. Но камъкът вече бе започнал да пада, така че трябваше да го оставя да се търкаля. Затова му отговорих:

— Ще изпълниш ли молбата ми да ми покажеш тези, които ще плениш. Бих искал да знам дали са там и мъжете, които търсим ние.

— Ще видиш всички.

— Позволи ми да ти кажа още нещо! Който иска да влезе в тази къща, го питат какво иска и го пускат само с думите „Ен Насър“. Може би това ще ти е от полза.

— Ах, тази значи е била думата, която моят водач прошепна в дупката до вратата! Но — продължи той недоверчиво — ти откъде знаеш всичко това?

Щом разговаряше с мен по този начин, значи офицерският му чин не беше нисък. Отговорих му спокойно:

— Омар Бен Садек подслушвал и я чул.

Разказах му това, което трябваше да узнае, а после продължих:

— Добре би било да разпределиш хората си. Половината да влязат през вратата с помощта на паролата, а останалата половина да проникне през отвора, от който ти избяга. Но първите не бива да влизат, преди другите да са застанали пред отвора, защото може да се допусне, че щом види войниците, пазачът, който отваря вратата, може да даде сигнал за тревога, за да предупреди другарите си и да им даде време да избягат.

— Виждам, че имаш почтени намерения и ще последвам съвета ти. Нямате ли фес при себе си? Тези негодници оголиха главата на един правоверен, но ще им го върна!

— Ще ти дам моя, а искам и да ти заема пистолета си, за да не си невъоръжен.

— Благодаря ти, франко! Ще си получиш всичко обратно. Бъдете нащрек; най-късно след час ще се върна отново.

Придружих го до портата и той бързо се отдалечи по улицата в обратната посока.

— Сихди — попита ме Омар, като се върнах, — ще ми бъде ли предаден Абу ен Насър, ако го заловят?

— Не знам.

— Но моето отмъщение е с предимство!

— Офицерът едва ли ще ме пита за това.

— Тогава знам какво трябва да направя. Спомняш ли си клетвата, която дадох в Шот ал Джерид на мястото, където беше изчезнал баща

ми? Виж, оставил съм брадата и косата си да растат досега, затова няма да отстъпя врага, до когото днес бях толкова близо!

Той отиде в селямлъка и седна пред откованата дъска. Горко на Абу ен Насър, ако бъде намерен тази вечер от отмъстителя!

Изгасих светлината и отидохме с Халеф при Омар. От другата страна, изглежда, се бяха събрали повече хора. Чуваше се многогласно хъркане и едно стенание, каквото обикновено се издава в началото на наркозата от опиума. Седяхме мълчаливо и щом мина около три четвърти час, аз отидох до портата, за да чакам офицера.

Беше изминал повече от час, когато изведнъж въпреки тъмнината видях от отсрещната страна на улицата безшумно да се приближава дълга колона от тъмни силуети. Сигурно бяха предварително инструктирани, защото едното отделение спря, а другото се насочи направо към входа на нашата къща. Начело крачеше офицерът, все още в предишното си облекло, но въоръжен до зъби.

— Ах, ти ни чакаш! — прошепна той. — Ето ти пистолета и феса.

Той ги взе от ръцете на вървящия след него човек, който беше капитан, и ми ги даде. Докато водех хората му, които бяха около трийсет на брой, той стоя до вратата. Щом влезе и последният човек, трите ми стаи почти се напълниха. Въпреки счупената стълба всичко мина, без да се вдига подозрителен шум.

— Запали фенера! — каза той.

— Заклучи ли вратата долу? — попитах го аз..

— Сложих резето.

— А остави ли пост?

— Пост ли? — засмя се той. — Защо?

— Вече ти казах, че живея тук едва от днес и не познавам добре терена, затова трябва да внимавам някой от тези, които искаш да хванеш, да не влезе в двора и да избяга през портата.

— Остави това на мен — отговори той самонадеяно, — много добре знам какво да правя!

Като запалих фенера, той го сложи до дъсчената стена и заповяда на войниците да започват. Намиращите се отпред войници вдигнаха пушки, за да разбият стената с прикладите. Това беше голяма глупост, защото още преди първият от тях да успее да влезе от другата страна,

всички в къщата щяха да са предупредени. Само един-единствен премина от другата страна по най-умния начин. Още не беше нанесен първият удар, когато той дръпна дъските настрани, извади двата ми ножа от гредата и се промъкна напред. Той отдавна бе изчезнал, когато офицерът начело на хората си мина през отвора.

Първо бях решил самият аз да заста на пост до вратата, но бързо се отказах от тази идея, защото си спомних, че не съм тук, за да оправям грешките на другите. Затова влязох веднага след офицера и капитана. В стаята лежах шест или седем пияни и упоени от опиум. Прескочихме ги и се отправихме към следващото помещение и видяхме през вратата да се измъква последният човек. Спуснахме се след тях.

Долу вече се вдигаше страшен шум: войниците бяха нахлули. Стаята, в която бяхме влезли, имаше още две врати. Отворихме едната и видяхме помещение, което нямаше друг изход; беше пълно с момчета и момичета, които умолително бяха коленичили на пода.

— Един да остане на вратата! — изръмжа офицерът. Той скочи към следващата врата, а аз го последвах. Тогава се сблъскахме с Омар, който тичаше срещу нас.

— Не е горе! — каза той запъхтяно. — Слизам долу!

Кръвното отмъщение го бе накарало да изтича преди всички нас до най-горния етаж.

— Кой е горе? — попита го офицерът.

— Повече от двайсет души са, най-отзад. Не познавам никого от тях.

Той ни разбути и хукна надолу. Ние обаче обиколихме много стаи и всички бяха осветени. Нападението бе станало така внезапно, че от страх бяха забравили да изгасят светлината. По-късно научих, че пазачът на вратата, като видял войници, стрелял с пистолет и изчезнал в тъмнината през входа. Ние в съседната къща поради трясъка от чупенето на дъските с прикладите не бяхме чули този изстрел, но той беше достигнал до обитателите на къщата, които се втурнали да бягат по най-бързия начин, защото явно изстрелът е бил уговорен като знак за изключително голяма опасност. Затова, когато ние пристигнахме, предните помещения бяха празни.

Най-сетне стигнахме до вратата на последната стая. Тя беше барикадирана отвътре. Докато войниците се опитваха да я разбият с

прикладите си, отвътре също се чуваше силен трясък. Вратата беше масивна, щеше да издържи дълго, затова изтичах обратно през стаите в нашето жилище, да взема пушката си, защото в мен бяха само револверите ми, а ножовете бе взел Омар.

Като се върнах, във вратата се бе появила само малка пукнатина. Беше здраво направена, защото явно намиращата се зад нея стая е била определена за последно убежище, вследствие на което беше обезпечена по-добре. Стената също не беше дървена, а иззидана от тухли.

— Дръпнете се! — заповядах аз на хората. — Оставете на мен!

Мечкоубиецът ми беше истинско стенобитно оръдие в сравнение с леките пушки на султанските защитници на родината. Още първият изстрел на натъпканата с желязо цев направи дупка. След три силни удара вратата се разби на парчета, но в същия момент ни посрещна залп от повече от десет огнестрелни оръжия. Паднаха доста войници. Заради ударите по вратата с прикладите аз се бях отдръпнал встрани до стената и останах невредим. Тъкмо видях, че офицерът влиза в стаята с вдигнато оръжие и понечих да го последвам, но спрях и се ослушах.

— Сихди, помощ, бързо, бързо! — чух аз гласа на Халеф от двора въпреки шума!

Това означаваше, че смелият Халеф се намира в изключително голяма опасност. Естествено трябваше да отида при него. Отново се спуснах през стаите към нашата къща, оттам по стълбите надолу и се озовах в двора. Този път беше прекалено дълъг и може би междувременно бяха пречукали добрия ми Халеф. Чух вика му още два пъти и по-настойчиво. Скочих до дървената стена, която беше от страната на нашия двор, и веднага избих няколко дъски с приклада.

— Дръж се, Халеф! Идвам! — извиках му аз.

— Бързо, сихди, хванах го! — чух аз отново.

Старите прогнили дъски поддадоха; долу цареше дълбока тъмнина, но проблясваха изстрели и се разнасяха безредни, диви проклетия. Нямаше време за губене. Засилих се и скочих в тъмнината. Всъщност не беше особено високо, но не се приземих много леко. Изправих се бързо.

— Халеф, къде си? — извиках аз.

— Тук, до вратата!

Наистина! Храбрият Халеф беше взел присърце думите ми, отправени към офицера, и вместо да ни последва в съседната къща, беше побързал да застане долу, до нашата врата. Притиснатите в най-задната стая мъже действително бяха разбили тънката стена и бяха скочили в нашия двор. Докато успя да разбия вратата горе, половината от тях вече са били тук в двора. Избягали бяха през нашата къща, но ги беше спрял Халеф, който, вместо да се скрие зад вратата в коридора, ги бе посрещнал открито и храбро. Изстрелите, които бях чул, са били насочени срещу него, дали някой от тях го беше улучил, не можех да видя, но той все още стоеше прав и се защитаваше с дългата си пушка.

В един такъв близък нощен бой има нещо особено. Сетивата се изострят двойно повече от обикновено; човек започва да вижда неща, които иначе не би успял да забележи, а инстинктът, с който действа в такива моменти на опасност, и то със светкавична бързина, превъзхожда и най-добре обмисленото решение. Намесата ми с пушката бързо премахна опасността около Халеф. Видях, че нападателите му падаха под ударите ни или се впускаха в бяг, но мислех само за едно.

— Кого казваш, че си хванал, Халеф? — попитах аз в разгара на боя.

— Абрахим Мамур!

— Него? Ах! Къде?

— В краката ми е. Повалих го.

— Най-сетне! Браво!

Малкото мъже, които все още се биеха срещу нас, скоро се разбягаха надясно и наляво. Не ме беше грижа за тях, наведох се, за да видя Абрахим Мамур. В двора все още цареше голяма суматоха, защото отгоре изскачаха още хора, които бягаха от войниците. Не им обръщах внимание, защото Абрахим ми бе по-ценен от всички. Извадих клечка кибрит, запалих я и осветих лицето на лежащия на земята човек.

— О, Халеф! Това не е той!

— Не е ли, сихди? Невъзможно! Добре го видях при проблясването на един изстрел!

— Избягал е, а ти си проснал тук другиго. Къде ли е? Изправих се и отново се огледах в двора. Видях бегълците да се катерят по

талпите, струпани в намиращата се между нашата къща и навеса дупка, водеща към двора на Барух. Халеф също веднага забеляза това.

— След тях, сихди! — извика той. — Мамур се е прехвърлил от другата страна!

— Сигурно! Но там няма да можем да го хванем. Той трябва да мине покрай нашата предна врата. Ела!

Втурнах се в коридора и отворих вратата. Пред нея вече тичаха няколко души, идващи откъм къщата на Барух; бяха трима или четирима. Петият, който ги следваше и не ни забеляза, извика:

— Спрете! Съберете се!

Той беше! Това беше неговият глас, онзи глас, който бях чул тогава на Нил, като викаше на слугите си да дойдат. Халеф също го чу и нарочно високо извика:

— Той е, сихди! След него!

Абрахим чу и хукна, без преди това да се огледа, а ние се спуснахме след него. За да се измъкне, той завиваше зад всеки ъгъл, покрай който минеше, и отново се появяваше в някоя тъмна, криволичеща улица, но аз винаги бях най-много на около петнайсет крачки от него, а и Халеф не изоставаше. Скачането в двора не бе останало за мен без последици, иначе сигурно отдавна щях да съм го настигнал. Той беше добър бегач, а Халеф вече се задъхваше.

— Спри и го застреляй, сихди! — изпъшка той. Най-лесно ми беше да изпълня молбата му, но не го направих. Други хора имаха много по-големи права над него, отколкото аз и исках да го заловя жив. Така че гонитбата продължаваше. Тогава уличката, по която тичахме, свърши и пред нас се ширнаха водите на Златния рог. Въпреки нощната тъмнина, недалеч от брега се забелязваше редицата острови, между Бахари-ве Кеуи и Судлудие.

— Надясно, Халеф! — извиках аз.

Той се подчини, а аз се втурнах наляво. Така беглецът се оказа между нас и водата. Той спря за миг, за да види къде сме, после се засили, скочи във водата и изчезна под повърхността ѝ.

— Вай! — извика Халеф. — Не бива да го изпускаме! Той вдигна пушка, да стреля.

— Не стреляй! — извиках му аз. — Трепериш от умора! Скачам след него.

— Сихди, щом става дума за това чудовище, не съм уморен! — гласеше отговорът.

Тогава главата на плувеца се появи над водата — изстрелът изтрещя — чу се вик, а главата изчезна между вълните с гъргорене.

— Улучих го! — извика хаджията. — Мъртъв е. Виждаш ли, сихди, че не треперех!

Почакахме известно време, но Абрахим Мамур не се появи и двамата бяхме убедени, че изстрелът е бил точен. Отново се върнахме към мястото на боя.

Наистина, докато тичахме, бях следил внимателно посоката и доколкото можах, запомних броя и разположението на уличките, но въпреки това не ни беше лесно да се оправим и мина доста време, докато отново стигнем до жилището си.

Междувременно там се бяха променили много неща. Улицата вече беше доста осветена, защото обитателите ѝ, както и хората от съседните улици бяха излезли с фенери. Част от войниците бяха направили кордон пред трите къщи, а другите или търсеха скрити бегълци в дворовете, или охраняваха заловените. Пленени бяха всички, които тази вечер се бяха намирали в къщата на гърка. Той самият беше мъртъв. Капитанът му бе разцепил главата с един удар на сабята си. Жена му обаче стоеше при момичетата и момчетата, които бяха вързани. Бяха довели и упоените от опиума. В суматохата на боя съзнанието им до голяма степен се бе възвърнало. Имаше няколко убити войници, доста бяха ранени, а за съжаление се установи, че и ръката на моя храбър Халеф беше одраскана от куршум, за щастие безопасно, а точно до тази имаше и друга прободна рана. Заловени бяха само четирима мъже, които, изглежда, бяха членове на бандата престъпници. Шестима бяха убити, а останалите бяха успели да се измъкнат. Омар, който беше рискувал най-много от всички, се бе облегал на стълбите много навъсен; не бе намерил Абу ен Насър и затова повече не си бе мръднал пръста.

Когато стрелбата започна, старият Барух вече беше легнал да спи. Веднага след това вратите на коридора му бяха разбити и от страх той се бе заключил в стаята си. Той излезе навън едва сега и като чу какво се е случило, плесна от учудване с ръце. Най-сетне всички пленени бяха събрани и готови за отвеждане. Тогава офицерът позволи на войниците си да ограбят къщата на гърка. Те не чакаха да им се

повтаря и за десет минути от къщата беше изнесено всичко, което ставаше за носене.

В това време потърсих капитана и го попитах къде е командирът.

— Вън, пред къщата е — гласеше отговорът.

Вече го знаех, но исках да разбера нещо повече за този човек. Първоначално се съобразявах с мълчанието му, но после той не се бе отнесъл с мен така, както бях очаквал. Сега, след като битката беше приключила, той изобщо не ми обръщаше внимание, затова повече не считах за необходимо да бъда дискретен.

— Какъв чин има? — поинтересувах се аз.

— Не питай — прозвуча доста грубо отговорът. — Забранил е да казваме!

Точно затова трябваше да разбера! Един от войниците все още беше в двора на Барух и продължаваше да търси, докато другите грабеха. Значи за разлика от другите на него не му бе провървяло и ругаейки, се канеше да мине през къщата, за да излезе на улицата. Тогава го задържах.

— Нищо ли не можа да получиш? — попитах го аз.

— Нищо! — изръмжа той ядосано.

— Би могъл да спечелиш нещо от мен, ако ми отговориш на един въпрос.

— Какъв е въпросът?

— Какъв чин има офицерът, който ви доведе тук?

— Забранено ни е да говорим за него, но и той не помисли за мен. Ще ми дадеш ли двацет пиастъра, ако ти кажа?

— Ще ги имаш.

— Той е миралай и се казва...

Войникът ми назова едно име, което по-късно изигра значителна роля и до днес е известен знатен велможа. Не е турчин по рождение и от любим слуга на някогашния си господар се бе издигнал до сегашното си положение благодарение на ума си.

Платих уговорената сума, а после погледнах към улицата. Миралаят стоеше точно пред вратата и беше невъзможно да не ме види.

Както и очаквах, той се приближи и попита:

— Всички франки ли са страхливи като теб? Къде беше, докато ние се биехме?

Ама че въпрос! Изпитвах голямо желание да му зашлевя един шамар.

— Ние също се бихме — отговорих му аз безразлично, — само че с онези, на които ти позволи да се изплъзнат. Един умен мъж винаги гледа да оправи грешките на другите.

— Кого съм оставил да избяга? — подскочи той.

— Всички, които успяха да се изплъзнат оттук. Тъй като ти не послуша съвета ми да завардиш изхода на тази къща, аз с моя слуга не бях в състояние да спра по-голямата част от подлещите, докато вие тук се занимавахте с няколко души. Какво ще правиш с пленниците?

— Каквото реши Аллах! Къде ще живееш утре?

— Разбира се, че тук.

— Няма да живееш повече тук.

— Защо?

— Скоро ще разбереш. Кажы къде да те намеря утре?

— При базиргян Мафлей, който живее близо до Йени Джамы.

— Ще изпратя човек да те вземе.

След тези думы той се обърна и без да се сбогува, се отдалечи. По негов знак пленниците бяха доведени и обградени; после шествието потегли. Без да се обръщам повече след него, се върнах в двора и веднага забелязах защо утре няма да мога да живея повече тук. Този любезен офицер беше наредил да запалят къщата на гърка, а пламъците вече обхващаха таваните на стаите. Това беше типичен мюсюлмански начин човек да се отърве от един не особено приятен спомен.

Без да вдигам шум, се качих горе в нашето жилище, за да взема оръжията, които не бяхме използвали, и малкото други неща, с които се бяхме нанесли. Свалих ги на двора, а пламъкът лумна толкова силно нагоре, че светлината му можеше да се забележи и от улицата. Не е възможно да се опишат врявата и суматохата, които настанаха. Човек трябва да е бил свидетел на пожар в Константинопол, за да може да си представи необикновената паника, която стихията на огъня предизвиква. Никой не мисли за гасене; всички гледат да избягат и тъй като обикновено къщите са дървени, един такъв пожар често превръща в пепел огромни квартали.

Старият Барух беше онемял от страх, а жена му не можеше да се помръдне. Успокоихме ги, доколкото можахме, събрахме малкото им

багаж и им обещахме сърдечен прием при Мафлей. Скоро дойдоха няколко носачи и напуснахме жилището, което не бяхме обитавали дори и един ден, а бяхме платили наем за цяла седмица. Във всеки случай богатият пекар не бе изгубил милион от този пожар.

Разбира се, в този късен час къщата на Мафлей беше заключена, но все пак скоро отвориха на почукването ни. Събраха се членовете на цялото семейство. Бяха много разочаровани, като разбраха, че начинанието ни бе приключило по този начин. Предпочитаха Абрахим Мамур да е в ръцете им, но накрая се примириха и с утешението, че си е намерил заслуженото в морето.

Барух и жена му бяха сърдечно посрещнати и домакиният го увери, че ще се погрижи за него.

Накрая, след като ни казаха, че градинската къща отново ни е на разположение, Исла рече усмихнато:

— Ефенди, днес, докато те нямаше, пристигна един неочакван, но скъп гост. Познай кой е!

— Как бих могъл да позная? Познавам ли го?

— Още не си го виждал, но съм ти разказвал за него. Ще го извикам, а като го видиш, трябва да отгатнеш.

Любопитен бях да видя кой е този гост, защото сигурно беше свързан с преживяванията ни. След малко Исла влезе с един възрастен мъж, когото наистина никога досега не бях виждал. Облечен беше с обичайното турско облекло и по себе си нямаше нищо, което би могло да ме насочи на вярна следа. Загорялото му от слънцето лице беше със смели, остри черти, но бръчките, които набраздяваха лицето му, и дългата бяла брада му придаваха израз на човек с тежки грижи.

— Това е човекът, ефенди — каза Исла. — Хайде сега отгатни!

— Не мога.

— Все пак ще успееш! — Обръщайки се към чужденеца, той го помоли: — Кажи му нещо на родния си език!

Мъжът ми се поклони и каза:

— Слуга покоран, високо поштовани. (Ваш предан слуга, високоуважаеми господине.)

Този учтив сръбски израз веднага ме насочи по вярната следа. Протегнах към човека двете си ръце и му отговорих:

— Нубо, оташ Оско, добро ми дошли! (Я виж, татко Оско! Добре дошъл!)

Наистина беше Оско, бащата на Зеница, и много се зарадвах, че го познах по сръбско-черногорския поздрав. Разбира се, за сън вече и дума не можеше да става, защото първо трябваше да разбере какво беше преживял.

След изчезването на дъщеря си, освен която той нямаше друго дете, неспокойно бе обикалял по съседните земи. Надявал се, че някъде може да намери следа от нея, но винаги бе стигал до отрицателен резултат. Не беше страдал от лишения по време на тези неудачни пътувания, главно през Мала Азия и Армения, защото разполагал с достатъчно средства. По типично ориенталски начин бе дал клетва никога повече да не види родината и жена си, докато не намери детето си, но безплодните му усилия го принудили да отиде в Константинопол. Подобна одисея е възможна само в Ориента; за порядките на Европа тя би изглеждала като лудост. Човек може да си представи каква радост е изпитал черногорецът, като разбрал, че дъщеря му вече е съпруга на мъжа, заради когото той я е търсил, а видял не само дъщеря си, но и жена си, която бе дошла при дъщеря им в Стамбул.

Той беше узнал всичко и сега жадуваше за отмъщение. Беше решил да открие дервиша Али Манах и да го принуди да му даде информация за местонахождението на баща си. Положих доста усилия, докато го убедя да остави на мен тази работа. Най-сетне легнахме да спим и мога да кажа, че след преживяното напрежение веднага потънах в дълбок сън и сутринта сигурно нямаше да се събудя, ако не ме бяха извикали. Мафлей изпратил човек в градинската къща да ми каже, че един мъж непременно искал да говори с мен. Тъй като в Ориента човек е принуден да спи с дрехите си, веднага се озовах на повикването. Видях един човек, който ме попита за името ми, а после ми каза, че трябва да отида до къщата в „Свети Димитър“, където съм бил с ютербокския бръснар. Той искал да говори с мен и било много спешно.

— Какво иска? — осведомих се аз.

— Не знам — гласеше отговорът, — живея наблизо и хазяинът дойде и ме помоли да те повикам.

— Кажи му, че идвам веднага!

Платих му за идването и той си тръгна. След пет минути с Омар се отправихме на път. В съмнителна кръчма като тази, в която

трябваше да отида, не беше препоръчително да ходя сам, а не исках да притеснявам Халеф, защото беше ранен. С наетите коне, чиито притежатели тичаха отзад, държейки се за опашките им, се придвижвахме доста бързо през улиците. Като пристигнахме, кръчмарят дойде да ни посрещне чак долу на вратата. Поздрави изключително смирено и попита:

— Ефенди, ти ли си немецът, който неотдавна бе при мен с някой си Хамсад ал Джеребая?

— Да.

— Той иска да говори с теб.

— Къде е ?

— Лежи горе. Придружителят ти засега може да влезе долу. Думите „Той лежи горе“ ме накараха да си помисля, че е болен или му се е случило нещастие. Омар влезе в долната стая, а аз се качих с кръчмаря по стълбата. Горе той спря и каза:

— Не се плаши, господарю, ако го намериш болен!

— Какво му е?

— О, само има малка рана от нож.

— Ах! Кой го рани?

— Един чужденец, който никога досега не е идвал тук.

— Защо го намушка?

— Първо седяха заедно и говореха много разпалено; после играха и когато твоят познат трябваше да плати, той нямаше пари. Не можах да се разберат и извадиха ножовете. Джеребая беше пиян и го раниха.

— Опасна ли е раната?

— Не, защото не умря веднага.

Значи според този човек една прободна рана е опасна само ако незабавно последва смърт.

— Надявам се, че си хванал другия?

— Как можех да го сторя? — отвърна той смутено. — Приятелят ти нямаше пари, а пръв извади нож.

— Но сигурно поне го познаваш?

— Не. Вече ти казах, че идва тук за първи път.

— Изпрати ли да повикат лекар?

— Да. Веднага поръчах да доведат един прочут хеким, за да го превърже. Но нали ще ми платиш това, което ми дължи болният за

лекаря и за пиенето си? Трябваше да дам на непознатия това, което беше спечелил от твоя приятел.

— Първо ще помисля малко. Заведи ме при него!

— Влез през задната врата. Имам работа долу.

Като влязох в посочената стая, където нямаше нищо друго освен нещо като матрак, видях берберина да лежи върху него блед като мъртвец и с хлътнали бузи. Веднага разбрах, че раната е опасна, и се наведох над него.

— Благодаря ви, че дойдохте! — каза той бавно и с усилие.

— Можете ли да говорите?

— Повече от това няма да ми навреди! С мен е свършено!

— Не губете кураж! Лекарят не ви ли даде някаква надежда?

— Той е шарлатанин.

— Ще наредя да ви пренесат в Пера. Имате ли документ за покровителство от пруския посланик?

— Не. Не исках да ме смятат за франк.

— Откъде беше човекът, с когото сте се скарали?

— Той ли? О, не знаете ли? Нали трябваше да ви го намеря?
Беше Абрахим Мамур!

Като чух това име, направих крачка назад.

— Това е невъзможно, та той е мъртъв!

— Мъртъв ли? Мислех, че е той!

Странно. Сега на болничното си, а може би и смъртното легло бръснарят вече не говореше на бранденбургския си диалект, а на най-чист литературен немски! Естествено това ми направи впечатление.

— Разкажете ми! — помолих го аз.

— Вече беше доста късно. Той дойде целият мокър, сякаш беше плувал във вода. Веднага го познах, но той мен — не. Отидох при него и се напихме. После играхме и аз загубих. Бях пиан и сигурно се бях издал, че го познавам и го подпитвам. Нямах пари и се скарахме. Исках да ви направя услуга и да го убия, но той беше по-бърз от мен. Това е всичко.

— Не искам да ви упреквам. Няма полза, а и вие сте болен. Забелязахте ли дали кръчмарят познава Мамур?

— Изглежда се познаваха много добре. Кръчмарят му даде сухи дрехи, без Мамур да го е молил за това.

— Бъдете откровен! Нали не сте от Ютербок?

— Отгатнахте. Знам, че раната е смъртоносна, затова ще ви кажа: тюрингец съм. Това е достатъчно. Нямам роднини и не е необходимо да се връщам в родината си. Откажете се от това! Наистина ли ще наредите да ме преместят в Пера?

— Да. Но преди това ще ви изпратя добър лекар, да ви прегледа и да каже дали можете да бъдете преместен. Искате ли нещо?

— Кажете да ми донесат шербет и не ме забравяйте!

През цялото време той говореше с голямо усилие и дълги паузи. Губеше съзнание. Слязох при кръчмаря, дадох му съответните инструкции и му обещах честно да му платя разходите. После бързо препуснахме към Пера. Най-напред се отправих към пруската легация, чийто секретар мълчаливо изслуша краткото ми изложение и после любезно изрази готовност да приеме ранения, както и да му осигури лекар, само ме помоли да му оставя Омар за водач. Разбира се, въпреки всичко не се чувствах освободен от грижата за сънародника си, затова спокойно можех да се прибера, като знаех, че е в добри ръце.

Веднага щом се върнах, потърсих Исла, за да му кажа, че тази нощ Абрахим Мамур не е бил убит от Халеф, а още е жив. Той беше в една пълна с книжа и всякакви мостри от стоки стая, която, изглежда, беше кабинетът му. Не беше във възторг от вестта ми, но скоро се успокои при мисълта, че все пак бихме могли да хванем жив негодника. Що се отнася до бръснаря, той не изрази съчувствие към него и ми каза, че го изгонил, защото много крадял.

Докато разговаряхме, погледът ми на няколко пъти попадна върху отворената пред него книга. Изглежда, беше счетоводна книга, чието съдържание не ме засягаше и едва ли ме интересуваше. Разговаряйки с мен, пръстите му прелистваха напосоки страниците, които премяташе напред-назад и надниквайки съвсем случайно, погледът ми попадна върху едно име, което ме накара бързо да сложа ръката си върху отворената страница, за да не я прелисти. Беше името „Анри Галингре, Шкодра“.^[7]

— Галингре в Шкодра? — попитах аз. — Това име ме интересува изключително много. Ти си във връзка с някакъв Галингре в Скутари?

— Да. Французин от Марсилия^[8] е, един от моите доставчици.

— От Марсилия ли? Но съпадението е очебийно! А виждал ли си го и говорил ли си с него?

— Често. Гостувал ми е и аз съм ходил при него!

— А знаеш ли нещо за съдбата му и за семейството му?

— Събрах сведения за него още преди да направим първата сделка, а по-късно и той ми разказа доста неща.

— Какво знаеш за него?

— Имаше малък магазин в Марсилия, но това не му беше достатъчно, затова дойде в Ориента, първо в Стамбул, после в Адрианопол. Там се запознах с него. Но от една година живее в Скутари, където е един от най-заможните хора.

— А роднините му?

— Имаше брат, на когото също не харесваше в Марсилия. Той отиде първо в Алжир, а после в Блида, където толкова му провървя, че брат му му изпрати сина си, за да приложи на практика знанията си в търговията в Блида. Този син се ожени за момиче от Марсилия и после се върна при баща си, където след години пое магазина.. Веднъж трябваше да дойде в Блида при чичо си, за да уговори с него голяма сделка, но тъкмо когато беше там, чичо му бе убит и обран. Бяха заподозрели един арменски търговец и младият Галингре тръгна да го търси, защото смяташе, че полицията не търси достатъчно старателно. Повече не се върна. Баща му наследи чичо му и така удвои състоянието си, но и до днес скърби за сина си и би дал мило и драго само да намери следа от него. Това мога да ти кажа.

— Е добре, аз мога да му посоча следа.

— Ти ли? — попита Исла учуден.

— Да. Как си могъл да мълчиш досега! Нали в Египет ти разказах, че Абу ен Насър, когото Омар търси, е убил в Уади Тарфауи един французин, чиито вещи са у мен. Не ти ли казах, че французинът се казва Пол Галингре?

— Не си споменавал името.

— И до днес нося на ръката си венчалния му пръстен. За съжаление другите неща се изгубиха с дисагите, когато конят ми потъна в Шот ал Джерид.

— Ефенди, трябва да съобщиш това на стареца!

— Разбира се!

— Ще му пишеш ли?

— Ще видя. С писмо ще научи новината много ненадейно. Пътят за родината ми минава през онези земи. Трябва да помисля.

След този разговор потърсих Халеф. Първо той изобщо не можеше да повярва, че изстрелът му не е улучил, но накрая все пак призна:

— Сихди, ръката ми все пак наистина трепереше!

— Да.

— Но той нали извика и потъна! Повече не видяхме главата му!

— Направил го е нарочно. Сигурно е добър плувец. Скъпи Хаджи Халеф Омар, били сме истински глупаци! Наистина ли мислиш, че улучен с куршум в главата човек ще може и да извика?

— Не знам — каза той, — защото още не ми е минавал куршум през главата. Ако някога ме прострелят в главата, което Аллах няма да позволи заради Ханех, ще се опитам да разбера дали е възможно да се вика. Но, сихди, вярваш ли, че отново ще намерим следите му?

— Надявам се.

— Чрез кръчмаря ли?

— Или чрез него, или чрез дервиша, защото предчувствам, че го познава. Още днес ще говоря с него.

Посетих и евреина, който живееше с жена си в една малка стая на градинската ни къща. Беше се примирил с промяната и повече не се оплакваше за дребните загуби, които пожарът му бе причинил предишния ден. Той знаеше, че за богатия Мафлей няма да е трудно да изпълни обещанието си да се погрижи за него. Докато аз съм бил в „Свети Димитър“ и Пера, той беше ходил в Бахариве Кеуи и ми каза, че много къщи били засегнати от пожара.

Все още разговаряхме, когато дойде един от черните слуги на Мафлей, за да ми каже, че е дошъл някакъв офицер и искал да говори с мен.

— Какъв е? — попитах го аз.

— Юзбашия.

— Заведи го в жилището ми.

Все пак сметнах за целесъобразно да си направя труда заради този човек, затова вместо към главната сграда се отправих към моята стая, където заварих Халеф и му казах кой очаквам да ме посети.

— Сихди — каза той, — този юзбашия се държа грубо с теб. Ще бъдеш ли учтив с него?

— Да.

— Смяташ ли, че ще се засрами? Добре, тогава и аз ще се държа учтиво с него. Разреш ми като твой слуга аз да го посрещна!

Той излезе пред вратата, а аз седнах на дивана и си запалих лула. След няколко минути чух да се приближават стъпки, а веднага след това и как дребният хаджия пита негъра:

— Къде отиваш?

— Трябва да заведа този ага при чуждия ефенди.

— Искаш да кажеш при емира от Джерманистан! Можеш да се връщаш, защото сигурно знаеш, че при моя емир не може да се влиза като при някой папукчия^[9] или терзия. Емирът, когото Аллах ми е отредил за господар, е свикнал да се отнасят с него само с най-голяма почителност.

— Къде е господарят ти? — чух да пита грубият глас на капитана.

— Позволи ми, твое височество, първо да попитам кой си!

— Господарят ти ще види!

— Да, но аз не знам дали ще му е приятно да те види. Той е много строг господар и не смея да пусна при него някого, без преди това да поискам разрешението му.

С удоволствие си представях смирената, любезна физиономия на малкия хитрец и намръщеното лице на грубия офицер срещу него, който трябваше да изпълни заповедта на началника си и не можеше да си тръгне, което иначе би направил веднага. Той отговори:

— Наистина ли господарят ти е толкова велик и знатен емир? Такива хора обикновено живеят по съвсем друг начин от този, който вчера забелязахме!

— Това той прави само за удоволствие. Беше му станало скучно и реши да се позабавлява, като погледа как шейсет храбри войници залавят двайсет момчета и момичета, а възрастните оставят да избягат. Много му хареса и сега си седи на дивана и си прави кефа, при което никой няма право да му пречи.

— Ти си ранен. И ти ли беше там вчера?

— Да. Бях долу на вратата, където всъщност трябваше да стои охраната. Виждам, че ти е приятно да си говориш с мен тук. Позволи ми, твое височество, да ти донеса една възглавница!

— Хей, човече! Ти сериозно ли говориш! Кажу ми на господаря си, че искам да говоря с него.

— А ако ме попита кой си?

— Кажи му, че съм юзбашията от предишната вечер.

— Добре! Ще го помоля да бъде така добър към теб и да те допусне при себе си, защото знам какво мога да се осмеля да помоля за човек с твоето достойнство.

Халеф влезе и затвори вратата зад гърба си. Лицето му сияеше от удоволствие.

— До теб ли да го сложа да седне? — попита той тихо.

— Не. Сложи му една възглавница точно срещу мен, близо до вратата, но направи това с най-голяма учтивост. После му донеси лула и кафе.

— А на теб да донеса ли кафе?

— Не, нищо няма да пия с него.

Той отвори и казвайки покорно „емирът позволява“, пусна чакащия да влезе. Офицерът кимна леко за поздрав и започна:

— Идвам, за да изпълня даденото ти вчера обещание...

Той спря по средата на изречението, защото бързо направих недвусмислен жест с ръка, който го накара да замълчи. Изглежда, смяташе, че изобщо не е длъжен да поздравява учтиво някакъв си франк, затова изпитах голямо желание да му покажа, че и християните са свикнали да се отнасят почтително с тях.

Той все още стоеше до вратата. Халеф му донесе една възглавница и я сложи точно пред краката му, а после излезе. Беше истинско представление да се наблюдава лицето на юзбашията, в което се бореха за надмощие възмущение, учудване и срам. Все пак той се примири с положението си и седна. Изглежда, струваше доста усилия на гордия мюсюлманин да превъзмогне себе си и в присъствието на християнин да седне до вратата.

Тъй като според ориенталския обичай на огъня винаги трябва да има вряща вода за кафе, след малко Халеф му донесе чаша с напитката и огън. Той взе и двете; изпи кафето и подаде лулата си да му я запалят. Халеф остана да стои зад него и разговорът вече можеше да започне.

— Синко — започнах с бащински любезен глас, въпреки че думата сигурно звучеше странно, защото не бях по-стар от него — синко, моля те да запомниш едно нещо, което искам да ти кажа. Когато човек влиза в жилището на един билиджи,^[10] първо поздравява, иначе

ще го сметнат или за ням, или за невежа. Също не бива веднага да започва да говори, а да почака, докато го заговорят, защото домакинът има правото да дава знак за започване на разговора. Когато човек преценява някого, без предварително да го е опознал, може да допусне голяма грешка, а често от грешката до оскърблението има само една малка крачка. Ще ми бъдеш благодарен за добронамерените думи, защото дълг на човека с опит е да поучава младите. Сега вече можеш да ми кажеш с каква молба си дошъл при мен!

Мъжът беше изпуснал лулата и зяпнал от учудване вследствие на моето поведение. Но веднага след това избухна:

— Това, с което идвам при теб, не е молба, а заповед!

— Заповед ли? Синко, за предпочитане е човек да говори бавно, защото само тогава може да се предпази от казването на нещо необмислено! Не познавам в Стамбул човек, който може да ми заповядва. Ти сигурно искаш да кажеш, че ти самият си получил заповед, затова идваш при мен като подчинен, но аз съм свободен човек. Кой те изпраца?

— Мъжът, който вчера беше наш командир.

— Имаш предвид миралай...

Добавих и името му, което предишния ден бях научил от войника. Юзбашията извика изумен:

— Ти знаеш името му?

— Както чуваш! Какво иска от мен?

— Заповядва ти да не разпитваш повече за него и с никого да не говориш за случилото се вчера вечерта.

— Вече ти казах, че никой нищо не може да ми заповядва. Кажи на миралая, че случката ще бъде публикувана в следващия брой на „Басирет“! Тъй като не се подчинявам на никакви заповеди, разговорът ни е приключен.

Станах и отидох в съседната стая. Но от изумление юзбашията нито можа да каже нещо, нито можа да стане. Едва след известно време Халеф дойде, за да ми съобщи, че посетителят е изчезнал, изричайки няколко тежки проклетия.

Можеше да се очаква, че миралаят отново щеше да изпрати някого, но аз не се чувствах задължен да чакам пратеника му и се приготвих за излизане. Трябваше да отида в дервишкия манастир,

където исках да говоря с Али Манах. Както и предишния ден го намерих в килията му, където седеше и се молеше.

Щом чу поздравя ми, вдигна поглед и ако се съдеше по физиономията му, изглежда, посещението ми не му бе неприятно.

— Селям! — благодари той. — Може би отново ми носиш дар?

— Още не знам. Как да те наричам, Али Манах Бен Баруд ал Амасат или Ен Насър?

С един скок той се озова съвсем близо до мен.

— Шт! Не говори! — прошепна ми той страхливо. — Излез и иди в гробището, аз ще дойда след малко!

Предчувствах, че вече съм спечелил играта, но, разбира се, ще призная, че ако не исках да се издам, трябваше да се подготвя за по-дипломатичен разговор. Излязох от сградата на манастира, прекосих двора и влязох в гробището през портата с решетката.

Там почиваха стотици дервиши. Бяха си изтанцували танците и сега до главите им имаше по един надгробен камък, украсен с тюрбан отгоре. Бяха изиграли комедията си. Как ли щяха да минат по „Моста на изпитанието“!

Още не бях навлязъл много навътре между гробовете, когато видях, че дервишът вече идва. Привидно потънал в религиозен размисъл, той крачеше към един отдалечен ъгъл на гробището и аз го последвах. Срецнахме се там.

— Какво имаш да ми казваш? — попита той. Трябваше да бъда изключително предпазлив, затова отговорих:

— Първо искам да те опозная. Може ли да се разчита на теб?

— Питай моя уста,^[11] той добре ме познава!

— Къде мога да го намеря?

— В „Свети Димитър“, при рума^[12] Колетис. До вчера бяхме в Бахариве Кеуи, но ни разкриха и разгониха. За малко да застрелят устата. Успял е да се спаси с плуване.

Тези думи наистина потвърждаваха, че Абрахим Мамур е главатар на банда разбойници. Значи в Баалбек не ме беше излъгал. Но дервишът назова името на един мъж, който ми напомни за друго отдавнашно събитие. Не се ли казваше онзи грък, който беше в ръцете ми по време на битката в „Стъпаловидната долина“ Александър Колетис? Продължих да питам:

— При Колетис на сигурно място ли сме?

— Напълно. Знаеш ли къде живее?

— Не. Отскоро съм в Стамбул.

— Откъде идваш?

— От Дамаск, където срещнах устата.

— Да, той беше там, но не успял да си свърши работата. Някакъв франкски хекимин го познал и трябвало да избяга.

— Знам. Той успя да вземе само част от бижутата на богатия Шафей Ибн Якуб Афарах. Продадени ли са вече?

— Не.

— Сигурен ли си?

— Напълно, защото аз и баща ми сме му довереници.

— Идвам да говоря с него за тези неща. Знам един сигурен човек, който ще купи всичко. Подръка ли са му?

— Скрити са в една кула на Галата на сигурно място. Може би идваш малко късно, защото братът на Колетис също е намерил човек, който щял да дойде днес.

Това ме разтревожи, но не дадох да се разбере.

— Къде е баща ти Баруд ал Амасат? Имам важна вест за него.

— Ти верен човек ли си? — попита той замислено.

— Изпитай ме!

— Можеш да го намериш в Едирне^[13] при търговеца Хулам.

Сега вече видимо се стреснах, защото тук пак беше пуснато в ход някакво коварство, но бързо се свързах.

— Знам го — казах аз уверено. — Този Хулам е роднина на онзи Якуб Афарах в Дамаск, а също и на търговеца Мафлей тук, в Стамбул.

— Виждам, че знаеш всичко. Мога да ти се доверя.

— Само ми кажи още къде е чичо ти Хамд ал Амасат!

— И него ли познаваш? — попита той учудено.

— Много добре. Той беше в Сахара и Египет.

Изумлението му растеше. Изглежда, ме помисли за някой от най-значителните членове на неговото братство, защото попита:

— Ти сигурно си устата от Дамаск?

— Сега не питай, а само отговаряй!

— Хамд ал Амасат сега е в Скутари. Живее при един франкски търговец, който се казва Галино или Галине.

— Искаш да кажеш Галингре.

— Господарю, ти наистина знаеш всичко!

— Да, само още едно нещо не знам. Как се казва устата сега?

— Той е от Коня и се казва Абд ал Мирхата.

— Благодаря ти, скоро отново ще чуеш за мен!

На поздравата ми за сбогуване той отговори с раболепие, от което ми стана ясно, че напълно съм успял да го заблудя. Но вече не трябваше да се губи нито миг, иначе всичко, до което бях успял да се добера, щеше да бъде загубено. Без да се връщам първо при Мафлей, препуснах към „Свети Димитър“, за да разпитам в кръчмата за Колетис. Кръчмаря го нямаше, но жена му беше там. Първо попитах за бръснаря и научих, че идвал лекар и му направил нова превръзка. А малко по-късно дошли и го откарали на друго място. Сега попитах за Колетис. Жената ме погледна много изненадано и каза:

— Колетис ли? Че така се казва мъжът ми!

— Ах! Не знаех. А има ли тук един човек от Коние, на име Абд ал Мирхата?

— Живее при нас.

— Къде е в момента?

— Отиде да се поразходи до кулата на Галата.

— Сам ли?

— С брата на мъжа ми.

Всичко съвпаднаше изключително точно! Дали отиваха да вземат бижутата? Трябваше да ги последвам. Разбрах също, че са тръгнали съвсем скоро. Научих още, че като тръгвали, Омар още е бил тук и веднага след това също напуснал къщата. Значи отмъстителят вече беше по следите на убиеца. Яхнах коня и препуснах към Галата. Из мрачните улици на града гъмжеше от моряци, войници, мръсни грънчари, хамали, нахални рибари, испански евреи и други бързаци насам-натам хора, така че не беше лесно да се движи човек из тази блъсканица.

Най-голяма беше навалицата в близост до кулата. Сигурно там се бе случило нещо необикновено, защото хората така се блъскаха и натискаха, че беше опасно за живота. Платих на собственика на наетия кон и се приближих, за да видя какво става. Един измъквач се от тъпканицата каикчия ме осведоми.

— Двама души се качили в ходника на кулата и паднали през перилата; сега лежат долу съвсем размазани.

Обхвана ме страх. Омар беше тръгнал след двамата; дали не му се беше случило нещастие?

Пробивах си път напред с всички сили и без да се съобразявам с никого. Разбира се, мен също ме блъскаха, удряха и ритяха, но успях да се провря и в средата на един малък, затворен от тълпата кръг видях на земята две човешки тела, които Представляваха ужасна гледка. Ходникът на Генуезката кула в Галата е на височина около 140 стъпки, така че човек би могъл да си представи как изглеждаха труповете. По дрехите разбрах, че нито един от тях не е Омар. Лицето на единия не беше обезобразено и в него веднага разпознах онзи Александър Колетис, който беше избягал от хадедихните. Но кой беше другият? По никакъв начин не можеше да се разбере. Беше умрял от ужасна смърт, както каза един от стоящите до мен хора, свидетел на случката. Като започнал да пада, успял да се хване с ръка за долната част на решетката, но не можал да се задържи и минута и се строполил долу.

Неволно погледнах към ръцете му. Аха, напречно на дясната му ръка имаше резка; сигурно с нея се бе държал за решетката; значи не е било нещастен случай, а е бил блъснат отгоре. Къде беше Омар?

Пробих си път към кулата и влязох. Бакшишът ми даде възможност да се изкача горе. Забързах по каменните стъпала през долните пет етажа, после следвах още три дървени стълби чак до намиращото се горе кафене. Освен кафеджията там нямаше никой друг. Дотук се стигаше по 144 стъпала. Изкачих още 45 стъпала до скелето на камбанарията, което беше много стръмно и покрито с ламарина. Оттук се прехвърлих в ходника. Претърсих дългата около петдесет крачки галерия и в онази част, откъдето бяха паднали лежащите сега долу мъртъвци, открих следи от кръв. Преди да бъдат хвърлени отгоре, тук се бе водил бой. Борба на тази височина, върху тази гладка и стръмна повърхност и по всяка вероятност двама срещу един, както предполагах! Беше ужасно!

Без да се спирам в кафенето, бързо слязох долу и хукнах към къщи. Първият, който ме посрещна в селямлъка, беше Якуб Арафах. Лицето му сияеше от радост; той ме прегърна и извика:

- Емир, радвай се с мен! Отново си получих бижутата!
- Невероятно! — отговорих аз.
- И въпреки това е вярно!
- И как стана това?

— Твоят приятел Омар ми ги донесе.

— Откъде ги е взел?

— Не знам. Даде ми пакета и веднага тръгна към градинската къща, където се затвори в стаята си. Не иска да отваря на никого.

— Ще отида да видя дали няма да направи изключение за мен.

Пред вратата на градинската къща стоеше Халеф. Той се приближи до мен и полугласно каза:

— Сихди, какво се е случило? Омар Бен Садек се върна окървавен. Сега си промива раната.

— Срещнал е Абрахим Мамур и го е блъснал от кулата.

— Машаллах! Наистина ли?

— Предполагам, но едва ли е нещо друго. Разбира се, само ние трябва да знаем за това. Така че мълчи!

Отидох до вратата на Омар, почуках и казах името си. Той веднага ми отвори, а пусна да влезе и Халеф. Без да го питаме, ни разказа какво се беше случило.

Първо бил с лекаря, когото после изпратил и се върнал в къщата на Колетис с носачите, които трябвало да вземат бръснаря. Там видял Абрахим Мамур и Александър Колетис да седят и тихо да си говорят, разбира се, без да познава някого от тях. Чул откъслечни думи от разговора им и наострил уши. Станал и излязъл от стаята, но се върнал през втората врата на коридора в съседната стая, която била празна. Оттам чул разговора на двамата, защото те смятали, че са сами, и започнали да говорят по-високо.

Приказвали за скъпоценностите от Дамаск, които щели да вземат от кулата, където един от пазачите бил човек на Мамур. Омар знаеше историята за обира в Дамаск, чул я беше от Халеф и решил, че е открил Абрахим Мамур. По-нататъшният разговор на двамата го убедил, че предположението му е вярно, защото Абрахим разказал за бягството си през Златния рог предишния ден.

Омар отново се върнал в стаята и решил да последва двамата до кулата. Имал възможност да подслушва, без никой да го забележи, защото кръчмарката имала работа по двора. Щом те тръгнаха, той поел след тях. Те стояли дълго с един от пазачите в мръсния приземен етаж на кулата, който се използвал като кокошарник, а после се изкачили по стълбите. Той тръгнал след тях. В кафенето изпили по чашка кафе, а след това продължили да се изкачват нагоре, а пазачът се

върнал. Омар ги последвал и тук. Като влязъл в камбанарията, те стояли във в галерията с гръб към него, но пакетът бил в скелето. Приблизил се до тях, прехвърлил се в ходника и те вече го видели.

— Какво искаш? — попитал го Абрахим. — Ти не беше ли току-що при Колетис?

— Теб какво те засяга? — отговорил му Омар.

— Ти да не си ни подслушвал, куче?

Тогава Омар си спомнил, че е син на свободните и храбри уеляд мерасиг, и го обзела гордостта и смелостта на лъв.

— Да, подслушвах ви — признал той откровено. — Ти си Абрахим Мамур, крадецът на момичета и бижута, чиято дупка вчера опушихме. Няма да избегнеш отмъщението и те поздравявам от емира от Франкистан, който ти отне Гюзела и те прогони от Дамаск. Часът ти удари!

Абрахим стоял като вкаменен. Омар се възползвал от ситуацията, светкавично бързо го сграбчил и го хвърлил през перилата. Колетис изкрещял и извадил камата. Схватката продължила само миг. Омар получил дълбока рана в тила, но това удвоило силите му и вторият негодник също полетял през перилата. Тогава обаче Омар забелязал, че Абрахим е успял да се задържи на едната си ръка, извадил ножа си и прерязал ръката на изплашения до смърт човек и той се пуснал.

Всичко това станало толкова бързо, че не е възможно да се разкаже с такава скорост. Отново се промъкнал в камбанарията, взел пакета и тръгнал. Като стигнал долу, успял да се измъкне незабелязано, въпреки че около двата трупа вече се били събрали много хора.

Той ни разказа случилото се с такова равнодушие, сякаш беше направил нещо съвсем незначително. Аз също не говорих много и превързах раната му, която не беше опасна. После го накарахме да дойде с нас в другата къща, където разказът му имаше съвсем друг успех. Мафлей, брат му и Исла извикаха няколко пъти силно, скочиха и съвсем забравили за мюсюлманското си достойнство, хукнаха да видят мъртвците. Върнаха се след доста време и казаха, че засега труповете били в приземния етаж на кулата. Никой не могъл да ги разпознае, а и те с нищо не показали, че всъщност биха могли да дадат информация.

Попитах Халеф дали не би искал да види стария си познат, гръцкия преводач Колетис, в отговор на което той презрително сви

рамене:

— Ако бяха Кара Бен Немзи или Хаджи Халеф Омар, щях да отида, но този грък е крастава жаба, която не искам да видя.

Мина доста време, докато Мафлей и роднините му осъзнаха фактите и вече спокойно можеха да говорят за това.

— Това наказание му е малко — каза Исла. — Един кратък миг страх пред смъртта не е достатъчен за всичко, което е направил. Трябваше да попадне жив в ръцете ни!

— Е, остават двамата Амасат — добави баща му. — Дали ще можем да намерим някой от тях?

— Достатъчен ви е и само Баруд ал Амасат; другият нищо не ви е направил. Ако ми обещаете да не употребявате насилие срещу него, а да го предадете на съдията, ще ви кажа къде е.

Тези думи предизвикаха ново оживление. Засипаха ме с въпроси и молби, но аз устоях и не казах нищо, докато не получих исканото обещание. Тогава им разказах за днешния си разговор с дервиша.

Едва бях свършил, когато Якуб Афарах скочи и извика:

— Аллах керим, знам какво възнамеряват да правят тези хора. Вдигнали са мерника на цялото ни семейство, защото Исла е отнел Зеница на този Абрахим Мамур. Първо искаха да ме разорят, но не успяха. После отиват в Адрианопол, а сега е ред и на Мафлей; започват с доставчиците му. Веднага трябва да пишем, за да предупредим Хулам и Галингре.

— Да пишем ли? — отвърна Исла. — Няма полза! Ние самите трябва да отидем в Адрианопол и да заловим този Баруд ал Амасат. Ефенди, ще дойдеш ли с нас?

— Да — отговорих аз. — Това е най-доброто, което може да се направи, а аз ще ви придружа, защото Адрианопол ми е на път за родината.

— Ти искаш да се връщаш?

— Да. Бях далеч от дома по-дълго, отколкото възнамерявах. Трябва да кажа, че това мое решение бе посрещнато със съпротива, но като им обясних по-подробно основанията си, признаха, че имам право. По време на цялата тази приятелска разправа само един човек не каза нито дума, а именно Халеф. Но по лицето му се виждаше, че всъщност има да казва много повече неща от останалите.

— И кога ще тръгнем? — попита Исла, който много припираше.

— Веднага! — отговори Оско. — Не мога да губя и миг, докато не видя в ръцете си този приятел Баруд ал Амасат.

— Мисля, че трябва да направим някои приготовления — отбелязах аз. — Няма да е късно и ако тръгнем утре рано сутринта и ще имаме цял ден пред нас. С кораб ли ще пътуваме или на коне?

— Ще яздим! — реши Мафлей.

— А кой ще дойде?

— Аз, аз, аз, аз! — викаха всички един през друг. Оказа се, че всички искат да дойдат. След дълги препирни решихме да вземат участие Шафей Ибн Якуб Афарах, който всъщност нямаше сметки за уреждане с Баруд, но искаше да използва откритата му се възможност да посети роднините си; Исла, който не искаше да отстъпи на никого правото да върже човека, продал жена му; Оско, който искаше да отмъсти за дъщеря си; Омар, защото от Адрианопол щеше да продължи за Скутари, за да си уреди сметките с Хамд ал Амасат; аз пък заминавах за родината си. С голяма мъка успяхме да убедим Мафлей да остане вкъщи; необходимо беше само да се запазят интересите на търговията, а тъй като Исла идваше с нас, той трябваше да остане.

Халеф не каза нищо. Като го попитах, той отговори:

— Да не мислиш, че ще те оставя да тръгнеш сам, сихди? Аллах ни събра и ще остана при теб!

— Но помисли и за Ханех, цветето сред жените! Все повече се отдалечаваш от нея!

— Мълчи! Знаеш, че винаги правя това, което съм намислил. Идвам с теб!

— Все пак някой ден ще трябва да се разделим!

— Господарю, знам, че това време много скоро ще настъпи, а не е сигурно дали ще се видим пак някога в живота си. Поне не искам да се разделям с теб преди другите и докато знам, че все още си в тази страна!

Той стана и излезе, за да предотврати отправянето на други възражения, така че бях принуден да го взема.

Приготовленията ми за път не ми струваха големи усилия, оставаше само с Халеф да оседлаем конете и бяхме готови. Но преди това имах да изпълня още едно задължение: трябваше да намеря Линдси, за да му разкажа за случилото се и за намеренията ни. Като

отидох в жилището му, той току-що се бе върнал от разходката си до Буюкдере. Посрещна ме с добре дошъл полурадостно, полунацупено и каза:

— Welcome! Лош човек! Отиде в Бахариве Кеуи, без да ме вземе! Какво искате от мен?

— Сър, трябва да ви съобщя, че повече не живея в Бахариве Кеуи.

— Вече не? Ах! Хубаво! Тогава бързо се пренесете при мен, мистър!

— Благодаря! Утре сутринта напускам Константинопол. Искате ли да дойдете или не?

— Напускате? Ах! Ох! Лоша шега! Yes!

— Говоря сериозно, уверявам ви!

— Наистина ли? Защо толкова бързо? Но вие току-що влязохте в това гнездо!

— Познавам го достатъчно добре и пет пари не давам за това, че заминавам по-скоро, отколкото очаквах. Разказах му подробно какво се беше случило. Като свърших, Линдси доволно кимна и каза:

— Хубаво! Великолепно, че този негодник си е получил заслуженото! И другите двама ще си го получат. Well! Много бих искал да съм с вас, но не мога, ангажиран съм.

— С какво?

— Бях в консулството и срещнах един братовчед, също се казва Линдси, но не е Дейвид. Иска да отиде в Йерусалим, но няма понятие от пътуването и ме помоли да го придружа. Жалко, че не можете да дойдете с нас. Yes! Тази вечер ще дойда у Мафлей, за да се сбогувам.

— Точно за това исках да ви помоля, сър. В продължение на няколко месеца ние с вас направихме неща, които други не могат да извършат и през целия си живот, а това обвързва хората. Аз ви обикнах и раздялата ми причинява болка, но трябва да се примирим с неизбежното. Все пак остава надеждата, че ще се видим отново!

— Yes! Ох! Ах! Well! До нова среща! Неприятна раздяла! Изобщо не ми харесва! — каза той с треперещ глас, като с едната си ръка хвана носа, а с другата посегна към очите. — Сетих се нещо, а какво ще стане с коня?

— С кой кон?

— С вашия — Рих!

— Какво да стане? Яздя го.

— Хм! Още ли? Ще си го вземете ли в Германия?

— Още не знам.

— Продайте го, сър! Ще струва много пари. Помислете! Ако все още имате нужда от него, то поне по-късно го доведете в Англия. Няма да се пазаря, ще ви платя колкото ми поискате. Well!

Тази тема не ми беше много приятна. Какво щях да правя аз, бедният писател, с този кон? В родината си живеех в условия, които изобщо не ми позволяваха да държа ездитен кон. Но да го продам? Подаръка от шейха на хадедихните? И какъв господар щеше да получи храбрият ми жребец! Не, наистина не можех да го задържа, но сигурно нямаше и да го продам. Вече знаех какво ще направя! Бях задължен на прекрасното животно, спасило ме от толкова опасности, и щях да му намеря господар, който да знае как да се грижи за него. Той не биваше да залинява в студения север; трябваше отново да види пасищата на юга, родната си страна и биваците на хадедихните.

Тъй като вечерта щяхме да се видим, не се бавих много при Линдси. Отидох още веднъж до легацията и отново се срещнах със секретаря. Той ми разказа, че мнимият бръснар от Ютербок немало да ни създава повече грижи, защото умрял. Не се бяха държали с него много внимателно и му се наложило да признае кой и какъв е. Така узнали, че произхожда от една от малките области в Тюрингия и е избягал престъпник. Изразих съжаления за младия мъж, който с необикновените си възможности можеше да има съвсем друга съдба, вместо да умре така мизерно в далечна страна.

Секретарят ме придружи до вратата. Все още стояхме там и си разменяхме любезности, когато край нас минаха двама конници. Не им обърнах внимание, но единият спря коня си, така че и другият бе принуден да направи същото. Секретарят се сбогува и влезе в сградата, а и аз си тръгнах, когато чух единия от ездачите да вика:

— Машаллах, нима е възможно? Емирът!

За мен ли се отнасяше? Обърнах се. Двамата ездачи бяха офицери. Единият от тях беше... онзи миралай, чийто пратеник днес така учтиво бях приел, а другият, който беше със същия чин, беше адютантът, когото бях заловил на реката при джесидите и който тогава ми бе благодарил.

Приближих се, искрено зарадван, че отново го виждам, и му подадох ръка, която той радостно разтърси.

— Селям, ефенди! — поздравих аз. — Спомняш ли си още думите, които ти казах, като се разделяхме?

— Какво ми каза?

— Казах ти: „Дано някой ден те видя като миралай“! Аллах е изпълнил желанието ми. Насър Агаси е станал командир на полк.

— А знаеш ли на кого дължа това?

— Не.

— На теб, емир. Джесидите се бяха оплакали на султана, а наместникът на Мосул, както и много други, бяха наказани. Анадолският каази аскери дойде да разследва случая. Присъдата му беше справедлива и тъй като заради теб се бях застъпил за джесидите, бях повишен. Ще ми разрешиш ли да те посетя?

— От все сърце бих се радвал да те приема! Но за съжаление днес е последният ми ден в Стамбул. Утре сутринта заминавам.

— Къде?

— Тръгвам към Европа. Посетих Ориента, за да се запозная с нравите и обичаите му, и ще има да разказвам на европейците много неща, които ще им се сторят невъзможни.

Тези думи с малко злобния намек накрая бяха предназначени за спътника му. Изглежда, той го бе усетил, защото каза:

— Днес повторно изпратих човек при теб, но те нямаше. Разрешаваш ли да дойда и аз?

Аха, обстоятелството, че другият бе говорил така любезно и почтително с мен, явно бе оказало влияние! Отвърнах студено:

— Ще те приема, въпреки че времето ми е доста ограничено.

— Кога?

— След час, не по-късно.

— Аллах акбар, но вие се познавате! — учуди се Насър. — Добре, тогава ще дойдем заедно.

Той ми подаде ръка за сбогуване, след което се разделихме. Най-малко него бях очаквал да видя. Наистина имах чувството, че ми бе отредено тук, в Константинопол, да направя равносметка на всичките си преживявания.

По пътя към къщи имах възможност да купя някои неща, които щяха да ми бъдат необходими за предстоящото пътуване. Всъщност

бях убеден, че домакинът ми щеше да поеме всички разходи, които щяха да възникнат по време на пътуването, но не исках да бъда изцяло зависим от благодарността му.

Като разказах на Халеф, че съм срещнал Насър Агаси и че ще ме посети, той много се зарадва. Веднага се зае да почиства лулите, както и с други приготовления, които изобщо не бяха необходими, дори съвсем сериозно ми даде да разберат че и с миралая, чийто юзбашия днес бяхме накарали да седи до вратата, ще трябва да се държим учтиво, защото идва с наш приятел.

Не беше минал и час, и двамата офицери дойдоха. Посрещнахме ги сърдечно и ги обслужихме според възможностите си. Забелязах, че бяха говорили предварително за мен, защото поведението на по-възрастния беше изключително любезно. Естествено разговорът се въртеше главно около преживяванията при поклонниците на дявола. Разказах също и за срещата си с наместника на Мосул и узнах, че войниците били откарани обратно в Мосул здрави и читави, след което той изчезнал. Анадолският каази-аскери сигурно знаеше в кой затвор се намира сваленият съдия.

Щом наближи време за сбогуване, другият си спомни, че е време да уредим и неговия въпрос.

— Емир — попита той, — чух, че утре щяло да излезе нещо в „Басирет“. Не би ли могло да се предотврати? Свих рамене, но бавно и натъртено отговорих:

— Ти си мой гост, ефенди, а аз съм свикнал да оказвам полагащата се чест на всички хора, а следователно и на гостите си, но ми позволи да бъда откровен с теб! Ако не бях аз, днес ти нямаше да си жив. Това, което извърших, го направих като човек и християнин и не искам отплата за него, но трябваше да го вземеш под внимание. Обаче вчера ти се държа с мен като с някой от твоите войници, а днес дори ми изпрати онзи юзбашия, който се осмели да ми заповядва. Не бива да ми се сърдиш, че не одобрявам подобно нещо. Не съм свикнал с мен да се отнасят като с човек, който посещава гръцки кръчми за удоволствие. Мисля, че вчера направих повече от това, което трябваше, и ако си готов да изпълниш едно мое желание, ще забравя за случая.

— Кажете желанието си!

— Всъщност ти дължиш спасението си на един смел еврейин. Той живееше в съседната къща и ми каза за отвора, през който те изведох

от таверната. Ти нареди да запалят този вертеп, но от пожара той изгуби цялото си имущество. Ако му дадеш малко обезщетение, ще го направиш щастлив, а аз ще те смятам за човек, за когото ще мога да си спомням с приятни чувства.

— Евреин ли е? Знаеш ли, ефенди, че мюсюлманите презират евреите, които имат друга вяра? Аз ще...

— Ефенди — прекъснах го аз с много сериозен тон, — не забравяй, че и аз не съм мюсюлманин! Ти самият си грък островитянин и си приел учението на Мохамед съвсем отскоро. Щом презираш християните, си за съжаление, а що се отнася до мен, никога няма да презирам и отричам това, което съм бил толкова дълго!

— Емир, нямам предвид теб! Къде се намира евреинът?

— Беднякът се наслаждава на гостоприемството на тази къща.

— Ще наредиш ли да го повикат?

— Веднага!

Изпратих Халеф, а малко след това влезе Барух. Миралаят студено го изгледа и полуизвърнат към него, попита:

— Твоите вещи ли изгоряха вчера?

— Да, господарю — отговори Барух смирено.

— Ето, вземи. Купи си други!

Той бръкна в кесията си и му подаде нещо, което не можах да видя, но по положението на пръстите му забелязах, че не беше много. Евреинът благодари и понечи да си тръгне, но аз го спрях.

— Спри, Барух Шебет Бен Барух Хереб. Покажи ми колко получи! Ефендите ще извини любопитството ми, защото само искам да видя, за да мога да му благодаря заедно с теб.

Бяха две жълтици и петнайсет или двайсет пиастъра, значи общо седемдесет пиастъра или около дванайсет-четиринайсет марки в немски пари. Това беше повече от скромно и повече от скъперничество; беше нищожно. Знаех, че вечерта, преди да даде разрешение на войниците да плякосват, беше взел за себе си всички налични пари в къщата, а сигурно беше претърсил и джобовете на убитите и пленените. Наистина не го бях видял с очите си, но достатъчно добре познавах маниерите на тези господа.

Затова го попитах:

— Ти получи ли си обратно трите хиляди пиастъра, ефенди?

— Да.

— А на този мъж, благодарение на когото си ги взе и спаси живота си, даваш седемдесет и пет за изгорялото му имущество? Подари му хиляда, и ще се разделим като добри приятели и името ти няма да се появи в „Басирет“.

— Хиляда ли, емир? Какви ги разправяш? Че той е евреин!

— Както искаш! Барух, върни му седемдесет и петте пиастъра! После ще отидем при кадията, ти като ищец, а аз като свидетел. Щом някой запалва имуществото ти, трябва да ти го възстанови, дори да е командир на полк и да е бил мой гост. Чрез пратеника на моя господар ще се осведомя в Дивана^[14] дали султанът позволява на офицерите си да опожаряват улиците на Стамбул!

Станах и направих знак за сбогуване. Двата гостя също станаха, а евреинът се приближи към миралая да му върне парите, той обаче му махна с ръка и каза с приглушен глас:

— Задръж ги! Ще ти изпратя останалите!

— Направи го бързо, ефенди — казах аз, — защото след един час отиваме при съдията!

Тази сцена в никакъв случай не беше приятна, но и до днес не се упреквам, че използвах принуда, за да накажа офицера за арогантността му, а на бедния евреин да помогна да получи обезщетение. Хиляда пиастъра звучат като голяма сума, но в най-добрия случай са двеста марки. С това на почтения Барух бе помогнато, макар и малко, да започне търговия с „бижутата и антики“.

Миралаят излезе от стаята, кимвайки гордо с глава, но Насър сърдечно се сбогува с мен.

— Емир — каза ми той, — знам колко ти е било тежко да разговаряш така с госта си, но на твоето място и аз бих постъпил така. Той е протече на Ферик паша, нищо повече. Сбогом и си спомняй за мен, както и аз ще мисля за теб!

Преди да е изминал час, един онбашия^[15] донесе кесия, съдържаща липсващите до хиляда пиастъра пари. Барух танцуваше от радост, а жена му ме наричаше най-добрия ефенди в света и ми обеща всеки ден да ме споменава в молитвите си. Щастieto на двамата старци ме накара напълно да забравя за нарушените от мен правила на гостоприемството.

Вечерта се събрахме всички. Имаше прощално пиршество, на което присъства и Зеница. Като християнка тя можеше да показва пред

нас лицето си, макар Исла да не ѝ разрешаваше да излиза незабулена на улицата. Тя си припомни с нас още веднъж преживяванията: мъката, която я бе обзела по време на пленничеството ѝ, и щастието, че се вижда освободена от Абрахим Мамур.

Накрая Линдси се сбогува. Цицината на носа му бе поспаднала доста, така че отново можеше да се появи в Лондон. Щом си тръгна, аз го придружих до жилището му. Там той отвори още една бутилка вино и ме увери, че ме обича като брат.

— Много съм доволен от вас — каза той. — Само едно ме ядосва.

— И какво е то?

— Оставих се да ме влачите със себе си навсякъде, без да намеря един-единствен крилат бик. Ужасна история! Yes!

— Мисля, че могат да се намерят и в Англия, които не е необходимо да се изкопават. Там сигурно обикалят достатъчно крилати Джоновци!

— Това за мен ли се отнася?

— И през ум не ми минава, сър!

— Размислихте ли за коня?

— Да. Няма да го продавам.

— Задръжете го тогава. Но все пак трябва да дойдете веднъж в Англия; след два месеца ще си бъда вкъщи. Разбрано? И само още нещо! Вие бяхте мой водач, а аз още не съм ви платил вашата заплата. Ето вземете!

Той ми подаде малък портфейл.

— Не си правете глупави шеги, сър! — казах аз. — Яздих с вас като приятел и другар, а не като ваш слуга, на когото трябва да плащате.

— Но, мистър, аз мисля, че...

— Мислете каквото си искате, но не и че ще взема пари от вас — прекъснах го аз. — Сбогом!

— Ще вземете ли веднага това портмоне?

— Adieu, farewell, sir!

Бързо го прегърнах и излязох, без да обръщам внимание на виковете му след мен.

Сбогуването с Мафлей и Зеница на другата сутрин мога и да отмина. Щом слънцето се издигна на изток, бяхме стигнали почти до

Чаталджа, откъдето през Инджигис и Виса минава пътят за Адрианопол...

[1] Пера — европейският квартал на Константинопол. — Бел. пр.

↑

[2] Хора-теперлер — танцуващите; танцуващите дервиши. — Бел. нем. изд. ↑

[3] Скутари на едноименното езеро. — Бел. пр. ↑

[4] Метусаил — библ., най-старият патриарх, умрял на възраст от 969 години. — Бел. пр. ↑

[5] Мансубли — служители, чиновници. Бел. нем. изд. ↑

[6] Каравулдер — старши полицаи. — Бел. нем. изд. ↑

[7] Шкодра = Скутари на турски ез. ↑

[8] Марсилия във Франция. — Бел. нем. изд. ↑

[9] Обущар или шивач. — Бел. нем. изд. ↑

[10] Билиджи — образован човек, човек с опит. — Бел. нем. изд.

↑

[11] Уста — майстор, господар. ↑

[12] Рум — грък. — Бел. нем. изд. ↑

[13] Едирне == Адрианопол, Одрин. — Бел. пр. ↑

[14] Диван — турски държавен съвет. — Бел. пр. ↑

[15] Онбашия — подофицер. — Бел. нем. изд. ↑

ОСМА ГЛАВА

В ЕДИРНЕ

След Константинопол Адрианопол, наричан от турците Едирне, е най-значителният град на Османската империя. Тук е било седалището на султаните от Мурад Първи до Мохамед Втори, който завладява през 1453 г. Константинопол и премества резиденцията си там. Но и по-късно много от султаните, особено Мохамед Четвърти, са обичали да идват тук за развлечения.

Сред четирийсетте джамии на града най-известна е „Селимие“, построена от Селим Втори. Тя е по-голяма от „Ая София“ в Константинопол и дължи появата си на известния архитект на джамии Синан. Като оазис в пустинята се издига тя сред купищата мизерни дървени къщи, чиито пъстри стени и зидове буквално изплуват от дълбоката кал и мръсотия на улиците. Величествената сводеста постройка се подпира отвътре на осем гигантски стълба, а отвън е украсена с четири красиви, елегантни минарета, всяко от които има по три балкона за мюезините. Вътре се виждат два реда галерии, изградени от скъп мрамор и осветявани от 250 прозореца. По време на рамазана тук горят 12000 лампи.

Идвахме откъм Кърклисе и отдавна виждахме пред нас блясъка на стройните минарета на „Селимие“. Отдалеч Адрианопол представляваше великолепно гледка, щом обаче стигнахме до него и навлязохме из улиците му, и той, както и другите градове на Ориента, отблизо губеше красотата си и очакванията за видяното отдалеч не се сбъдваха.

Хулам, когото щяхме да търсим, живееше близо до „Уч Шерифели“, джамията на Мурад Първи, покрай чийто великолепен, покрит с мрамор преден двор минахме. Двайсет и четирите купола, опрени върху седемдесет колони, бяха изградени със съкровището на йоанитите, заграбено при завладяването на Смирна. Навлязохме в една много оживена улица и спряхме пред многоетажна сграда, в която се

влизаше през една порта, но в момента беше затворена. Оглеждахме обърнатия към улицата зид на къщата, която трябваше да ни подслони.

[# Турското име на Лозенград. — Бел. пр.]

В портата, на височината на един човешки ръст, имаше дупка, където след почукването на Исла се появи една брадата физиономия.

— Можеш ли да ме познаеш, Малхем? — попита младият константинополец. — Отвори ни!

— Машаллах, Господ прави чудеса! — чу се отвътре.

— Наистина ли си ти, господарю! Бързо влизай!

Портата се отвори и по нещо като тунел влязохме в двора, обграден от вътрешните галерии на къщата. Всичко наоколо говореше за необикновено богатство. Броят на тичащите насам-натам слуги навеждаше на същата мисъл.

— Къде е господарят? — попита Исла един мъж, който го поздрави много почтително и както по-късно узнах, беше управителят на къщата. Заведоха ни в едно помещение с размерите на малка зала. Предната страна представляваше открита, носена от колони веранда, а стените на трите останали страни бяха с позлата на син фон, украсени със стихове от Корана.

Въпреки че дрехите ни бяха много прашни от пътуването, седнахме върху тапицирания със зелено кадифе диван и на всеки от нас бе поднесен по един чибук и чашка с кафе, които вместо в чиниики бяха поставени в сребърни пиростии., Всичко това създаваше впечатление за невероятен лукс, от което отново можеха да се правят изводи за богатството на собственика им.

Едва бяхме опитали кафето, когато Арафак и Исла се появиха с домакина. Той беше с изключително достолепна и внушителна фигура, с брада, чиято дължина и гъстота можеха да се сравнят само с тази на Мохамед Емин. Впечатлението, което правеше, неволно караше човек да стане дори и когато обичаят не го изисква. Станахме.

— Селям алейкюм! — поздрави той и вдигна ръце за благословия. — Бъдете добре дошли в дома ми и се чувствайте в него като в свой собствен!

Той тръгна от един към друг, за да подаде на всеки ръка, а после седна при нас с двамата си роднини. И на тях донесоха лули и кафе, после по даден от него знак слугите се оттеглиха. След това му бяхме

представени от Исла. Погледът му се задържа доста дълго върху мен и той отново ми подаде ръка, която задържа в продължение на минута.

— Сигурно още не знаеш, че аз вече те познавам, ефенди — каза той. — Исла много ми е разказвал за теб. Той те обича, а така ти завладя и моето сърце, въпреки че още не се бяхме виждали.

— Господарю, от думите ти на душата ми става леко — отговорих аз. — Не се намираме в пустинята или по пасищата на някой бедуински народ, затова не винаги е сигурно, че човек може да бъде посрещнат с добре дошъл.

— Да, най-хубавите обичаи на нашите предци от година на година все повече се изгубват; те изчезват от градовете и с печал се връщат към пустинята. Тя е родината на нуждата от помощ за бедните и тъкмо там Аллах посажда да расте палмата на братската любов. В големия град чужденецът се чувства много по-изоставен, отколкото в Сахара, където няма покрив, който да скрива погледа му към небето на Аллах. Както разбрах, ти си бил в Сахара; смяташ ли, че казвам истината?

— Аллах е навсякъде, щом човекът носи вярата си в него в сърцето си. Той живее в градовете и гледа към Хамада, бди над водите и шумоли в тъмнината на вековната гора; твори в недрата на земята и във високите небесни простори; той направлява блещукащите звезди и греещите слънца; чуваш го във вика на радост и в стенанието на болката; очите му сияят в сълзите на радост и проблясват в капките, с които страданието облива лицето. Бях в градове, където живеят милиони хора, бях и в пустинята, далеч от всякакви къщи, но никога не съм се страхувал, че ще остана сам, защото знаех, че ръката Божия ме подкрепя.

— Ефенди, ти си християнин, но си благочестив човек. Достоен си да бъдеш мюсюлманин и аз те почитам така, сякаш изповядваш учението на Пророка. Исла ми каза, че идвате, за да ме предпазите от тежка загуба. Говори от името на другите!

— Той не ти ли каза подробности?

— Не, защото трябваше да побързам да ви поздравя с добре дошли.

— Кажете ми тогава, живее ли от известно време в къщата ти един чужденец?

— Тук има един благочестив мъж от Коня, който обаче днес не е в Адрианопол. Отиде в Хаджи Бергас.

— От Коня ли? Как се казва?

— Името му е Абд ал Мирхата. Ходил е на гроба на прочутия светец Мирхате, за да изпълни един обет; затова се нарича слуга на Мирхата.

— Защо живее при теб?

— Аз самият го поканих да остане тук. Иска да открие голям пазар в Бруса и ще прави тук значителни покупки.

— Живее ли при теб и някой друг чужденец?

— Не.

— Кога ще се върне Мирхата?

— Довечера.

— Тогава тази вечер ще е наш пленник!

— Аллах керим! Какво говориш? Този благочестив мъж се радва на благоволенieto на Аллаха. Защо искате да го плените?

— Защото е измамник, дори нещо по-лошо. Забелязал е, че ти си смирен слуга на Аллах, и за да ти хареса, е сложил маската на набожността и пред своето лице. Това е не някой друг, а мъжът, отвлякъл Зеница, жената на Исла, от родината ѝ.

Хулам се изплаши, а Исла започна да му разказва. Като свърши, старият търговец още не можеше да повярва, че човек толкова изкусно може да се преструва.

— Първо го вижте и говорете с него — каза той, — тогава ще се убедите, че се заблуждавате!

— Няма за какво да говорим — намеси се Оско, — само трябва да го видим, защото аз го познавам, а и Исла също.

— Не е необходимо нито да го виждате, нито да говорите с този човек — добавих аз. — Сигурен съм, че е Баруд ал Амасат, Абд ал Мирхата се наричаше и Абрахим Мамур в Константинопол, дори предполагам, че и Хамд ал Амасат в Скутари носи същото име.

— Но моят гост може да е истинският Абд Мирхата! — възрази Хулам.

— Наистина съществува такава вероятност, но едва ли е възможно. Ще трябва да почакаме до довечера.

Нямаше какво друго да говорим, нито пък да правим. По стар патриархален обичай всеки от нас получи стая и чисти дрехи, които си

облякохме, след като се изкъпахме. После се събрахме на обяд, който съответстваше на богатството на къщата. С нетърпение очаквахме вечерта, като се опитвахме да си убием времето с разговори и игра на шах, защото не беше разумно да излизаме, понеже смятах, че е много вероятно Баруд ал Амасат само да е казал, че заминава за Хаджи Бергас. Той имаше другари в града, при които присъствието му беше повече от необходимо, отколкото в онова малко селище, където нямаше какво да прави.

Най-сетне се стъмни и за да сме заедно, се събрахме в стаята на Исла. Хулам ни беше казал, че ще вечеря с госта си в селямлъка. Решихме Исла и Оско да го изненадат по време на ядене, а ние, останалите трима, щяхме да се погрижим той да не избяга.

Но изминаха още около два часа, докато чуем стъпките на кон в двора, след около петнайсетина минути един слуга ни каза, че господарят е седнал да вечеря с госта си. Тръгнахме натам.

Портата беше заключена и пазачите ѝ бяха получили указание да не пускат никого. Приближихме се тихо до селямлъка, който сега бе ярко осветен, и застанахме от двете страни зад колоните. Можехме да чуем всяка дума на разговарящите по време на яденето мъже. Хулам, който беше с изострено внимание, все пак бе доловил приближаването ни и насочи разговора към това, което бе свързано с нашите намерения. Започна да говори за Константинопол и използва повода, за да попита:

— Ходил ли си често в Стамбул?

— Няколко пъти.

— Значи горе-долу познаваш града?

— Да.

— А познаваш ли квартала, който се нарича Бахариве Кеуи?

— Мисля, че съм чувал за него. Не се ли намира над Еюб от лявата страна на Златния рог?

— Да. Там наскоро се случило нещо много интересно. Заловили са цяла банда престъпници и убийци.

— Аллах иллях! — извика мъжът уплашено. — Как е станало това?

— Тези хора се събирали в една къща, в която можели да влязат само онези, които кажат думите „Ен Насър“, а...

— Нима е възможно? — прекъсна го гостът му. От тона, с който бяха изречени тези две думи, не прозвуча неволното отвращение на непредубедения слушател, а собственият страх на съпричастния към станалото. Вече бях убеден, че това е човекът, когото търсим, а освен това Оско, който стоеше до мен, тихо ми прошепна:

— Той е! Много добре видях лицето му!

— Само че някой подслушал паролата — продължи Хулам — и с нейна помощ влезли в къщата.

Той разказа случката, а гостът му го слушаше с изключително напрежение. Когато разказът свърши, той попита с доста разтреперан глас:

— А устата наистина ли е бил застрелян?

— Устата ли? Кой е този? Кого наричат така? Аз не съм казвал подобно нещо!

— Имам предвид главатаря, когото ти нарече Абрахим Мамур.

Използвайки думата „уста“, той се издаде. Хулам, изглежда, вече също знаеше до какво се бе докоснал, но се направи, че не е забелязал, и спокойно отговори:

— Не, не бил убит, само се престорил, че го е улучил куршумът. Но на другия ден все пак си получил заслуженото. Бил хвърлен от камбанарията на кулата в Галата.

— Наистина ли? Ужасно! Тогава вече сигурно е умрял?

— Да, той и един грък на име Колетис, който също бил хвърлен отгоре.

— Колетис ли? Ай вай! Кой ги е бутнал?

— Един арабин от Тунис, от областта на Шот ал Джерид, който имал кръвно отмъщение към някой си Хамд ал Амасат. Този Амасат убил в Блида някакъв френски търговец, застрелял племенника му, а после погубил и бащата на онзи арабин в Соленото езеро. Сега синът го търси.

— Аллах керим! Какви лоши хора има! Но това е, защото вече никой не вярва в учението на Пророка! Ще намери ли арабинът този Хамд ал Амасат?

— Вече е по следите му. Този убиец има брат на име Баруд ал Амасат и бил също такъв голям подлец. Той отвлякъл дъщерята на един свой приятел и я продал като робиня. Тя била отнета от купувача, който не бил някой друг, ами Абрахим Мамур, а Исла Бен Мафлей,

един мой роднина, се оженил за нея. Тръгнал е да търси този Баруд ал Амасат и да го накаже.

По време на този разказ гостът все повече бе обземаан от страх, изгуби апетит, а погледът му следеше устните на разказвача с нарастващо напрежение.

— Ще го намери ли? — попита той.

— Сигурно! Той не е сам. С него е Оско, бащата на отвлеченото момиче, а с тях са и един франкски лекар, който освободил Зеница, слугата на този ефенди, а също и онзи арабин, който хвърлил Абрахим Мамур от кулата.

— Значи сигурно вече са попаднали на следите му?

— Знаят името, което той сега носи.

— Наистина ли? Как се казва той?

— Абд ал Мирхата. Така наричали и устата в Стамбул.

— Но това е моето име! — извика той ужасен.

— Наистина. Аллах знае как са попаднали на името на един толкова благочестив човек! Затова наказанието им ще е двойно по-голямо!

— Но как са могли да узнаят името?

— Ще ти кажа. Баруд ал Амасат има син в манастира на танцуващите дервиши в Пера. Франкският лекар отишъл при него и се представил за един от „Насър“. Младият човек се подвел и му казал името, както и това, че Баруд ал Амасат бил в Скутари при един франкски търговец, който се казва Галингре.

Слушателят повече не можа да издържи. Стана и се извини:

— Господарю, това звучи толкова ужасно, че не мога да ям. Много съм уморен от пътуването. Разреши ми да отида да спя!

Хулам също стана.

— Вярвам ти, че не би могъл да ядеш. Когато някой чуе такова нещо за себе си, страхът засяда в гърлото му.

— Да чуе за себе си ли? Не те разбирам! Да не би да мислиш, че аз съм онзи Баруд, защото той има същото име като моето!

— Не мисля, а съм убеден в това, подлецо!

Тогава човекът подскочи и извика:

— Ти ме наричаш подлец! Не го прави повече, защото иначе...

— Иначе — какво ще стане иначе? — чу се глас до него. Исла беше излязъл от прикритието си и застана до него.

— Исла Бен Мафлей! — извика Баруд смаян.

— Да, Исла Бен Мафлей, който те познава и когото не можеш да излъжеш. Огледай се, там има още един човек, който иска да говори с теб!

Той се обърна на другата страна и пред него застана Оско. Видя, че с него е свършено, ако не се опита бързо да избяга.

— Шейтанът да ви вземе! Вървете в джихенема! С този вик той блъсна Исла и искаше да изскочи навън. Вече беше стигнал до колоните, но тогава напред излезе Халеф и му подложи крак. Той се спъна и падна. Разбира се, веднага беше хванат и върнат обратно в селямлъка.

Този човек беше страхливец. Като се видя обграден от много хора, не направи и най-малко движение на съпротива; остави се да го вържат и да го сложат на пода.

— Господарю, все още ли вярваш в благочестивостта на този човек? — попита дребният хаджия домакина. — Той искаше да те ограби, а после да избяга.

— Имахте право — отговори стопанинът. — Какво ще правим с него?

Тогава Оско протегна ръка към пленника и каза:

— Той отвлече дъщеря ми, а мен принуди да я търся с разкъсано от болка сърце. Той е мой, защото така изискват законите на Черна гора.

Тогава аз пристъпих към него.

— Тези закони важат в Черна гора, но не и тук. Впрочем князът на твоята страна отмени тези закони. Обещахте ми да предадете този човек на съдията и се надявам, че ще удържите на думата си.

— Ефенди, известни са ни съдиите на тази страна — отговори черногорецът. — Те са подкупни и ще му дадат възможност да избяга. Искам аз да се разправям с него!

— Какво ще направиш, ако остане в твои ръце? — осведоми се домакинът ни.

Оско извади камата си и отговори:

— Ще умре от тази стомана.

— Не мога да допусна това, защото той не е пролял кръв!

— Той е член на банда убийци в Стамбул!

— Тъкмо затова не бива да го убиваш. Синът му ненаказан ли ще остане? Трябва ли да се измъкнат всички други, които не могат да бъдат заловени, въпреки че са принадлежали към хората, служещи си с паролата „Ен Насър“. Той трябва да остане жив, за да научат от него имената им.

— Но кой ще ми даде гаранция, че той също ще получи наказанието си?

— Аз! Мъжът на име Хулам не е незначителна фигура сред жителите на този град. Още сега ще отида при съдията, за да нареди той да отведат и арестуват този човек, и се кълна в Аллаха и Пророка, че той ще изпълни дълга си!

— Направи го! — каза Оско мрачно. — Но ти казвам, че ще помня клетвата ти, докато бъда отмъстен!

Баруд ал Амасат беше заключен, а на намръщения Оско не му оставаше нищо друго, освен да остане при него. Хулам тръгна към съдията, а ние зачакахме да чуем каква вест ще донесе. Като се върна, с него дойдоха няколко гавази, които трябваше да отведат пленника. Беше им предаден, а щом те изчезнаха с него, ние се оттеглихме за почивка със съзнанието, че сме предпазили нашия домакин от беда и сме обезвредили един лош човек.

Съдийското решение на кадията не се чака дълго, затова решихме да останем, докато бъде произнесена присъдата. Така че имахме време да разгледаме Адрианопол.

Посетихме джамиите на Селим и Мурад, както и турското медресе. После се разходихме из прочутия пазар „Али паша“ и накрая плавахме с лодка по Марица, на която е разположен градът. На обяд се върнахме вкъщи и намерихме призовка да отидем при кадията. В девет часа турско време, което при нас е три следобед, се явихме пред съдията.

Разпитът беше публичен и се беше събрала многобройна публика. Всеки от нас трябваше да даде показания, а задържаният седеше и слушаше. След като всички ние се изказахме, кадията попита обвиняемия:

— Чу какво казаха тези мъже. Вярно ли е или не?

Задържаният не отговори. Кадията почака една минута, а после продължи:

— Значи не отхвърляш обвинението на тези мъже и си виновен във всичко, в което те обвиняват. Тъй като си член на банда, безчинстваща в Стамбул, трябва да те изпратят там. В Стамбул ще научиш какво ще е наказанието ти за отвличането на момичето, но за това, че си възнамерявал да извършиш престъпление тук, в Едирне, ще получиш сто тояги по ходилата. Наказанието ще бъде изпълнено веднага!

Той махна на гавазите, които стояха наблизо, и им заповяда:

— Донесете дъската и пръчките!

Двама от тях отидоха за посочените предмети.

Освен съдията и двете страни по делото присъстваше и многобройна публика, която се приготви да се наслаждава на изпълнението на присъдата. В този момент сред публиката настъпи раздвижване, само по себе си наистина незначително, но при внимателно наблюдение не можеше да остане незабелязано. Един мъж бавно, но упорито си пробиваше път напред. Беше висок и слаб, облечен беше в традиционната за българин носия, но ми се стори, че не е такъв. Дългият му врат, орловият нос, продълговатото тясно лице с увиснали мустаци, изключително изпъкналите напред гърди, всичко това ме караше да мисля, че това по-скоро е арменец, отколкото българин.

Защо си пробиваше той път напред? От обикновено любопитство ли го правеше, или имаше някаква определена цел? Реших внимателно да го наблюдавам, без да се издавам.

Гавазите се върнаха. Единият от тях носеше няколко от онези зловещи пръчки, които при бастонадата са неизбежни, а другият една дъска, в началото и средата на която имаше конопени примки за връзване ръцете и тялото на престъпника. На задната ѝ част беше прикрепено едно просто приспособление, за да се задържат краката на наказвания вдигнати и босите ходила да са в хоризонтално положение.

— Махнете му дрехите и обувките! — заповяда кадията. Гавазите се приближиха към него, за да изпълнят заповедта. Едва тогава той показа, че може да говори.

— Спрете! — извика той. — Няма да позволя да ме бият!

Веждите на кадията се смръщиха.

— Така ли? — попита той. — Кой ще ми забрани да те накажа с бастонада?

— Аз!

— Куче! Как се осмеляваш да разговаряш така с мен! Или искаш вместо сто да получиш двеста тояги!

— Нямах право и веднъж да ме удариш! Наистина ти каза и пита за най-различни неща, но забрави за най-важното. Или си се осведомил кой съм и какъв съм?

— Не е и необходимо! Ти си убиец и крадец. Това е достатъчно.

— Досега не съм признал нищо от казаното. Но нямах право да заповядваш да ме бият.

— Защо?

— Понеже не съм мюсюлманин, а християнин.

Докато говореше тези думи, той беше забелязал приближаващия се напред чужденец. Той обаче внимаваше да не прави издйнически движения, които биха могли да му навлекат подозрението, че му е познат или дори съмишленик. Но с изражението на лицето си, с погледа си и с цялото си поведение той гледаше да привлече вниманието на обвиняемия върху себе си и да му вдъхне смелост.

Явно току-що казаните думи бяха направили някакво впечатление на кадията.

— Значи си гяур? — попита той. — Но не си франк?

— Не, арменец съм.

— Тогава все пак поданик на падишаха, Аллах да го дари с хиляда живота! Това ми дава право Да наредя да те бият.

— Грещиш — отговори арменецът, като се опитваше да се държи по-храбро и да говори по-гордо. — Не съм поданик на султана, нито пък на патриарха. По рождение съм арменец, но станах евангелистки християнин и съм назначен като преводач в английската легация. В този момент съм английски поданик и ти обръщам внимание върху отговорността, която поемаш, като се отнасяш с мен като с поданик на султана и дори заповядваш да ме бият!

Кадията направи физиономия на разочарование. Той имаше намерение с всички сили да направи услуга на високопоставения в Адрианопол Хулам, а ето че сега това твърдение на арменеца му попречи.

— Можеш ли да го докажеш? — попита го той.

— Да.

— Докажи!

— Питай в английската легация в Стамбул!

— Не аз, а ти трябва да представиш доказателството!

— Не мога да го представя, защото съм задържан.

— Тогава ще изпратя вестител в Стамбул. Но ако си излъгал, стоте удара ще се удвоят!

— Казвам истината. Но дори и да не беше така, ти нямаш право да заповядваш да ме бият, нито пък да ме съдиш. Ти си кадия, а аз искам да ме съди истински мевлевит.^[1]

— Аз съм твоят мевлевит!

— Не е вярно. Настоявам да бъда съден от моллатари.^[2] Но дори да бъда разпитван от каазата,^[3] тя не трябва да се състои от един-единствен съдия, а от един кадия, един мюфтия, един наиб, един аяк наиб и баш китабиб!

Изброените от арменеца власти подред означаваха: съдия, придворен или държавен адвокат, неговия заместник, един цивилен лейтенант и съдебен писар.

Сега кадията направи наистина гневна физиономия. Злобата блестеше в очите му.

— Човече! — извика той. — Ти познаваш толкова добре законите и хода на процеса и въпреки това си ги нарушил. Ще се погрижа наказанието ти да бъде три пъти по-голямо!

— Прави каквото искаш, но изчакай да видиш дали ще успееш. От името на консула на Великобритания протестирам срещу ударите, които си ми отсъдил!

Кадията смутено ни изглежда, а после каза:

— Законът ме принуждава да се съобразя с думите ти. Но не мисли, че с това нещата ще вземат друг обрат за теб. Ти си убиец и ще трябва да се разделиш с главата си! Отведете го в затвора и го охранявайте десет пъти по-строго от останалите затворници!

Арменецът беше отведен, но пътьом той хвърли триумфален поглед към чужденеца, който отвърна на погледа му, без това да бъде забелязано от някой друг освен от мен.

Дали да обърна внимание на кадията върху този човек? Но щеше ли да има полза? Дори чужденецът да беше повече от обикновен познат на задържания, нямаше причини да приложат към него административни мерки. А в случай че това можеше да стане, трябваше да се очаква, че тези двамата със сигурност нямаше да се

издадат. Пък и не вярвах, че кадията е точно човекът за тези хитреци. Затова реших да се заема с непознатия самият аз.

Заседанието беше приключило и зрителите се разотидоха. Кадията се приближи до Хулам, за да се извини, а Оско, черногорецът, ядосано се обърна към мен:

— Не казах ли, ефенди, че точно така ще стане?

— Не се очакваше такъв обрат — отговорих аз. — Наистина аз не съм кадия или мюфтия, но мисля, че съдията не можеше да постъпи по друг начин.

— И той трябва да пита в Стамбул дали този човек казва истината, или лъже?

— Да.

— Колко дълго ще трае това?

— Трябва да се примирим!

— Ами ако наистина е английски поданик?

— Въпреки това ще си получи наказанието.

— А ако не е?

— Значи е излъгал кадията, а той ще направи всичко възможно присъдата да бъде най-строга. Впрочем аз изобщо не вярвам в това английско поданство.

— О, все пак е възможно. Защо иначе ще си измисля такава лъжа?

— Първо, за да се отърве от боя с пръчки, а освен това да спечели време. Трябва да дадем на кадията да разбере, че пленникът трябва да се охранява по най-строг начин. Убеден съм, че той ще направи всичко възможно да избяга.

— Ефенди, ще говориш ли с кадията?

— Направете го вие; аз нямам време. Трябва да побързам, може би после ще ви разкажа за какво става дума. Ще се видим отново при Хулам.

Чужденецът, когото смятах за арменец, също си беше тръгнал. Исках да науча нещо за него, затова го проследих. Той вървеше бавно и замислено. Следвах го така в продължение на около десет минути.

Тогава той внезапно и бързо се обърна и ме видя. Разбира се, по време на процеса бях стоял на лично място; беше ме забелязал и наблюдавал там и веднага ме позна. Продължи да върви напред, но после зави в една много тясна странична уличка.

Въпреки това реших да не го изпускам от поглед и продължих да вървя и да се държа като човек, който изцяло е зает със себе си и не обръща особено внимание на другите.

Той сигурно беше изминал половината от уличката, когато за втори път се обърна. Отново ме забеляза и това, изглежда, му направи впечатление. Продължи да върви из най-различни улички, като от време на време се оглеждаше за мен, а аз не го изпусках из очи. Накрая ми стана напълно безразлично дали е забелязал, че го следя. Обстоятелството, че се страхуваше от мен, само усилваше убеждението ми, че съвестта му не е чиста.

Изглежда, и той го разбра. След като отново сви в една малка уличка и след половин минута се появих и аз, той стоеше зад ъгъла. Погледна ме с пламтящ поглед и попита:

— Следиш ли ме?

Спрях пред него, погледнах го и отговорих:

— Какво те засяга къде отивам?

— Засяга ме, и то много! Изглежда, пътят ти съвпада с моя.

— Ако е така, добре, защото пътят, по който вървя, е честен и открит.

— Да не би да искаш да кажеш, че моят не е?

— Не знам накъде водят пътищата ти и нямам нищо общо с теб!

— Надявам се — каза той подигравателно, — затова сега ти ще повървиш малко отпред!

— Все ми е едно — отговорих аз.

Продължих да вървя, без да се оглеждам дали ме следва, но слухът ми беше достатъчно добре трениран, за да не се оставя да ме заблуди. Чувах стъпките му зад себе си, после те се отдалечиха. Макар и по-тихи, все пак ги чувах.

Щом престанах да ги чувам, бързо се обърнах и хукнах назад. Правилно! Той бързаше надолу и сви в една друга улица. Последвах го, но така, че да не може да ме види, и пристигнах точно навреме до следващия ъгъл, за да видя как той завива в друга улица.

Разбира се няколко мига по-късно и аз се озовах там и забелязах, че той тръгна по чаршията „Али паша“.

Чаршия означава пазар и произхожда от славонската дума чаршит, която означава „омагьосвам“. С това се обръща внимание на впечатлението, което стоките правят върху клиентите.

Човекът сигурно си мислеше, че ще изгубя следите му в блъсканицата на пазара. Но за мен тази промяна беше добре дошла, защото навалицата ми даваше възможност да се приближа съвсем близо до него, без той да ме забележи.

Така и стана. Следвах го плътно, въпреки че той смени посоката поне десет пъти. Накрая — вече бяхме прекосили пазара за дрехи — той тръгна към намиращия се наблизко кервансарай, през чиято порта влезе. Тук не можеше да ми избяга, тъй като предполагах, че сараят няма втори изход.

Само се питах дали живее в хана, или с влизането си преследваше друга цел. Като спрях, за да го наблюдавам, се убедих, че е последното. А именно: той застана зад портата и внимателно започна да оглежда мястото пред себе си, като търсеше мен.

Тогави ми хрумна нещо. Приблжих се до най-близкия търговец.

— Селям алейкюм!

— Алейкюм! — отговори човекът учтиво.

— Имаш ли сини тюрбани? — попита аз.

— Да, ефенди.

— А махлута?^[4]

— Колкото искаш!

— Бързам. Искам да взема и двете само под наем, а не да ги купувам. Побързай и ми дай наметалото и тюрбана! Ето ти часовника ми и оръжията ми; освен това ще ти дам и кафтана си и още петстотин пиастъра. Всичко това ще е достатъчно, за да си сигурен, че отново ще дойда.

Той учудено ме погледна. Такова нещо не му се беше случвало.

— Ефенди, защо правиш това? — попита той. За да не ме бави, му казах:

— Преследвам един човек, който ме познава, но не бива да ме забележи — отговорих аз. — Бързо, иначе ще ми избяга!

— Аллах иллях! Да не си гизли арамжи^[5]? — попита той.

— Не питай, ами бързай! — заповядах му аз. — Или не знаеш, че дължиш помощ на султана, щом става дума за залавянето на избягал престъпник?

Сега той беше убеден, че съм преоблечен гавазин. Свалих си кафтана, той ме загърна с наметалото и ми нави тюрбана около

главата. След като му дадох споменатите предмети като залог и бях готов, се приближих до входа, за да чакам.

Не бях изпускарал арменеца от погледа си. Той все още стоеше зад портата и шпионираше. Геинджията^[6] проследи погледа ми. Забеляза върху кого е насочено вниманието ми и попита:

— Ефенди, онзи мъж до портата ли следиш?

— Да.

— Който преди малко мина оттук?

— Точно така.

— И ме поздрави?

— Не съм забелязал. Значи го познаваш?

— Да. Купувах дрехи от него. Мислиш, че е престъпник ли?

— Ще разбере. Как се казва?

— Ти си служител на падишаха, затова трябва да бъда откровен с теб. Кажи какво искаш да узнаеш!

— Дрехите, които купи от него, нови ли бяха?

— Не.

— Значи не е терзия?

— О, не. Претърпях големи загуби. Дрехите бяха много евтини, но голяма част от тях ми бяха взети, защото са били свалени от мъже, които са били нападнати на улицата.

— Не го ли наказаха?

— Той не е оттук, и не можаха да го намерят. А когато отново се появи и го хванаха, пуснаха го заради парите му, без да го накажат.

— Кой е той?

— Облича се като българин, но е арменец и се казва Манах ел Барша.

— Знаеш ли къде живее?

— Събирач е на харач^[7] в Ускуб. Много арменци събират данъци.

— И къде живее там?

— Когато е в Едирне, живее ту тук, ту там, но най-често в механата^[8] на ханджията^[9] Доксати.

— Как да го намеря?

— Живее в къщата точно до гръцката митрополия. И нея не я знаех къде е, но не биваше да показвам, че градът ми е непознат.

Впрочем тъкмо сега арменецът излезе от сарая и го последвах, след като магнах на търговеца.

Сигурно беше щастливо стечение на обстоятелствата, че намерих човек, който така добре познава този Манах ал Барша. Кой знае колко дълго щеше да се наложи да търся и разпитвам, преди да получа нужната ми информация, за да стигна до верния и надежден източник!

Наистина арменецът се обърна още няколко пъти, но не му дойде наум, че аз може да съм мъжът, който го преследва и с когото дори е говорил. Значи не беше необходимо да внимавам колкото преди това и видях, че накрая той влезе в една къща, която, изглежда, беше гостилница.

Наблизо имаше продавач на кестени. Купих си една шепа от плодовете му и го попитах:

— Знаеш ли кой живее в тази голямата къща тук вляво?

— Гръцкият митрополит, ефенди.

— А до него?

— Българският гостилничар. Казва се Доксати. При него ли искаш да отседнеш? При него е евтино и уютно.

— Не. Търся гостилничаря Марато.

— Такъв не познавам.

За да не прави впечатление, че много разпитвам, казах първото име, което ми дойде наум. Тръгнах си, защото вече знаех достатъчно. Сега трябваше да реша какво да правя. Трябваше да се погрижа пленникът да не може да избяга. Нямах да е лесно да разбера каква беше връзката между него и този Манах ал Барша, но трябваше да опитам.

Запомних добре къщата на българския гостилничар, за да мога, ако ми се наложи, да я намеря дори и през нощта, и се върнах при Хулам, до чието жилище не беше трудно човек да се обърка.

Отдавна ме чакаха. На никого не беше харесал изходът от съдебния процес, а после пък не могли да си обяснят бързото ми изчезване.

— Сихди — каза дребният Хаджи Халеф Омар, — много се тревожеш за теб!

— За мен? Защо?

— Защо? И питаш? — каза той учудено. — Не знаеш ли, че съм твой приятел и закрилник?

— Знам го, добри ми Халеф.

— Като на приятел трябва да ми казваш къде отиваш; а като закрилник дори и да ме вземаш със себе си.

— Нямах нужда от теб.

— Нямах нужда от мен? — попита Халеф и енергично започна да скубе тринайсетте косъма на мустаците си. — Значи имаше нужда от мен в Сахара, Египет, на Тигър, при поклонниците на дявола, в Кюрдистан, при развалините, чието име в момента не мога да се сетя, в Стамбул и навсякъде, а тук не можеш да ме използваш? Не вярвам! Знаеш ли, че и тук е точно толкова опасно, колкото и в Сахара или в Стъпаловидната долина, където пленихме толкова врагове?

— Защо?

— Защото тук от толкова много хора човек не може да види враговете си. Или, мислиш, не знам, че тръгна след нов враг?

— Как ти дойде това наум?

— Винаги следя погледа ти и виждам накъде гледаш.

— Е и накъде гледах?

— При кадията наблюдаваше един българин, който обаче не беше такъв. Щом той тръгна, ти моментално го последва.

— Наистина, Халеф, правилно си забелязал! — казах аз.

— О, сихди — каза той гордо, — спомняш ли си още като яздехме през Уади Тарфауи и ти наблюдаваше следите на убийците?

— Да, спомням си.

— Тогава ти се присмивах, че искаш да четеш в пясъка. Бях това, на което турчинът казва ахмак,^[10] но аз се смятах за изключително умен.

— Ах, междувременно ти си се учил от мен? Нали?

Той малко се смути. Не искаше така направо да си признае, че един „закрилник“ се е учил от този, когото е закрилял, но и по никакъв начин не можеше да го отрече. Затова, поне да не се изложи, каза:

— Взаимно се учихме, сихди. Това, което ти знаеше, аз го научих от теб, а ти от мен — онова, което аз можех. Така станахме по-умни, толкова умни, че и Аллах, и Пророкът ни се радват. Ако не беше християнин, а правовеен, тази радост щеше да е хиляди пъти по-голяма.

— Това, което казваш, трябва да се подложи на внимателна проверка. Още днес можем да видим дали наистина си толкова умен,

колкото си мислиш!

Очите му заблестяха почти гневно.

— Сихди — каза той, — да не искаш да ме обидиш? Бях ти верен слуга, откакто те познавам. Закрилях те във всички опасности, заплашващи тялото и душата ти. Аз съм твой приятел и благодетел, защото те обичам толкова, че вече не знам на кого принадлежи повече сърцето ми — на теб или на моята Ханех, цветето сред жените. Изпитвах с теб глад и жажда, студ и горещина; бих се с теб и за теб; не обърнах гръб пред нито един враг, защото щеше да е позор за мен да те изоставя. А сега искаш да проверяваш дали съм умен! За всичко това ми се отплащаш с обида? Сихди, един ритник нямаше да ми причини толкова болка, колкото тези думи!

Добрият човек говореше сериозно. Забелязах в очите му влажен блясък. Разбира се, че няхах никакво намерение да го наранявам, а още по-малко да го обиждам, затова сложих ръка успокоително на рамото му и отговорих:

— Не исках да кажа това, добри ми Халеф. Само имах предвид, че точно сега ти се предоставя възможност да потвърдиш колко си умен.

Това веднага промени настроението му.

— Каква е тази възможност, сихди? — каза той. — Ще видиш, че съм достоен за доверието ти!

— Става дума за човека, когото наблюдавах по време на разпита. Струва ми се, че...

— Е познат на затворника! — прекъсна ме Халеф, за да ми докаже, че не само е отгатнал мислите ми, но и че е мислил съсредоточено.

— Точно така — отговорих аз.

— Сигурно има намерение да му помогне!

— Не се и съмнявам. Този Баруд ал Амасат може да се спаси само с бягство. Ако някой иска да го спаси, трябва да му помогне да се измъкне. Чужденецът му хвърляше успокоителни и окуражителни погледи и не го е правил без някакво по-особено намерение.

— И ти го проследи, за да видиш къде живее?

— Да. Вече знам и името му, и какъв е.

— Какъв е?

— Казва се Манах ал Барша и е събирач на данъци в Ускуб.

Живее при ханджията Доксати.

— Уаллахи! Предчувствам по какъв начин мога да използвам ума си.

— Наистина ли отгатна?

— Да. Трябва да охранявам този Манах ал Барша.

— Точно така!

— Но това мога да направя само ако и аз живея при този Доксати.

— Ще идеш дотам, като се стъмни. Ще дойда с теб, за да ти покажа къщата.

Тогава Оско, черногорецът, пристъпи напред и каза:

— И аз ще охранявам, сихди!

— Ах! Къде?

— Пред зандана, в който се намира задържаният.

— Мислиш ли, че е необходимо?

— Все ми е едно дали е необходимо или не. Той продаде дъщеря ми като робиня и ми причини голяма скръб. Трябва да му отмъстя. Ти си християнин. Казваш, че Господ трябва да наказва, и аз изпълних желанието ти, като предадох Баруд ал Амасат в ръцете на кадията. Ако той иска да се измъкне от затвора, трябва да внимавам да не ми избяга и на мен. Оставям ви и веднага щом забележа нещо важно, ще ви съобщя.

Казвайки това, той се отдалечи, без ни най-малко да се вслуша в забележките ми.

Халеф събра вещите си и яхна коня. Трябваше да се престори, че едва сега пристига в Адрианопол. Съпроводи го пеша в близост до къщата на ханджията и изчаках, докато мине през портата ѝ. После тръгнах към пазара, за да си взема обратно дрехите.

Като се върнах в къщата на Хулам, междувременно се беше стъмнило. Той ни предложи да отидем в една баня, където имало хубаво кафе, карашеклер^[11] и отлично аисвапервердеси.^[12] Изпълнихме желанието му.

За турските бани се пише толкова много, че би било излишно и аз да го правя. Пиесите със сенките, които гледахме след къпането, не можеха да претендират за похвала. Желетата може и наистина да са били много хубави, но не бяха по вкуса ми.

Като си излязохме от хамама,^[13] навън беше чудесна вечер и решихме малко да се поразходим. Излязохме от града, откъм западния му край, и тръгнахме по брега на Арда, която тук се влива в Марица.

Като поехме по обратния път, вече беше много късно. До полунощ сигурно имаше около един час, но въпреки това беше доста светло. Още не бяхме стигнали до града, когато срещу нас се зададоха трима конници. Двама от тях яздеха бели коне, конят на третия беше тъмен. Минаха покрай нас, без да ни обърнат внимание, но единият отпрати към другия някаква незначителна реплика. Аз я чух и неволно спрях.

— Какво има? — попита Исла. — Познаваш ли ги?

— Не, но гласът ми се стори познат.

— Може би се лъжеш, сихди. Често гласовете много си приличат.

— Вярно е и ме успокоява. Заприлича ми на гласа на Баруд ал Амасат.

— Тогава трябва да е избягал!

— Да! Но това не е невъзможно.

— Ако беше така, щеше да тръгне по големия път за Филибе,^[14] а не по този тесен и опасен път.

— Тъкмо той е по-безопасен за един беглец, а не оживеният път към Филибе. Гласът беше съвсем като неговия.

Сякаш вътрешен глас ми казваше, че не съм се излъгал. Ускорих крачки, а и останалите трябваше да ме последват със същата бързина. Като се прибрахме вкъщи, Оско отдавна ни очакваше на портата.

— Най-сетне, най-сетне! — извика той. — Очаквах ви изпълнен с тревога. Струва ми се, че нещо се е случило.

— Какво? — попитах аз бързо.

— Като се стъмни, легнах пред вратата на затвора. Тогава дойде някой, на когото заповядаха да отворят. Той влезе и след известно време излезе оттам с още един човек.

— Позна ли някого?

— Не, но като тръгнаха, чух единия да казва: „Стана по-бързо, отколкото мислех!“ Обзеха ме подозрения и тръгнах след тях, но на ъгъла на една улица ги изгубих.

— И после?

— Дойдох тук, за да ви съобщя за случилото се. Не ви намерих вкъщи и напразно ви очаквах.

— Добре! Веднага ще разберем какво е станало. Хулам може да дойде, а другите остават тук.

Тръгнах с него към улицата, на която Доксати държеше гостилницата си. Портата беше отворена и ние влязохме. Имаше една обща стая с вход откъм двора, но към улицата нямаше прозорци. Без да влизаме вътре, заповядах на един от слугите да ми доведе гостилничаря.

Доксати беше дребно човече, вече на възраст, с лукави, гръцки черти на лицето. Той дълбоко ми се поклони и попита какво желая.

— Тази вечер пристигал ли е при теб някой нов гост? — попитах го аз.

— Много, господарю — отговори той.

— Имам предвид един нисък мъж на кон.

— Тук е. Брадата му е рядка като кокоша опашка.

— Говориш доста непочтително, но сигурно е онзи, когото търся.

Къде е?

— В одаята^[15] си.

— Заведи ме при него!

— Ела, господарю!

Той тръгна напред, излезе от двора и се изкачи по нещо като стълба. Там при светлината на една лампа се виждаха няколко врати. Гостилничарят отвори една от тях. Вътре също гореше лампа, но обзаведената само с един стар сламеник стая беше празна.

— Тук ли живее? — попитах аз.

— Да.

— Обаче го няма!

— Аллах знае къде е!

— А къде държи коня си?

— В обора, който е във втория авлу.^[16]

— А тази вечер той беше ли долу сред другите гости?

— Да. Но после дълго стоя на портата.

— Освен него търся още един човек, който се казва Манах ал Барша. Познаваш ли го?

— Защо да не го познавам? Днес беше при мен!

— Беше! Значи не живее постоянно тук?

— Не, замина.

— Сам ли?

— С още двама.

— На коне ли?

— Да.

— Какви?

— Два бели коня и един кафяв.

— Къде са?

— Тръгнаха към Филибе, а после ще продължат към София.

— Той ли доведе трите коня?

— Не, само кафявия. Белите ги купи днес на свечеряване. Вече знаех, че слухът ми не ме бе излъгал. Баруд ал Амасат беше избягал с помощта на Манах ал Барша. А кой беше третият? Може би някой от ключарите в затвора, който беше пуснал затворника и затова бе принуден да се присъедини към тях? Продължих да питам:

— Мъжът, за когото те питах най-напред, не тръгна ли след тях?

— Не.

— Сигурен ли си?

— Съвсем. Бях на портата, като заминаваха.

— Заведи ни при коня му!

Той ни преведе през предния двор и през един сводест проход до една ниска сграда. Обонянието ми отдалеч ми подсказа, че това е оборът. Гостилничарят отвори вратата. Вътре беше тъмно, но едно тихо пръхтене ми подсказа, че конят му е тук.

— Изгасили са светлината — каза той.

— Имаше ли запалена лампа? — попитах аз.

— Да.

— Конете на Манах ал Барша също ли стояха тук?

— Да. Но не съм бил тук, като ги е извел.

— Хайде да запалим.

Извадих клечка кибрит и скоро окаченият на стената фенер светна. Сега познах коня на Халеф, а до него на земята лежеше безформен вързоп, увит в кафтан и омотан с въжета. Срязях въжетата и магнах кафтана. Беше... моят малък Хаджи Халеф Омар. Той скочи, сви юмруци и извика:

— Аллах иллях, сихди, къде са кучетата, които ме нападнаха, синове на кучета и внуци на кучи синове, които после ме омотаха и завързаха!

— Ти би трябвало да знаеш това! — отговорих аз.

— Аз ли? Аз трябва да знам? Как бих могъл, като бях вързан като свещения Коран, висящ на желязна верига в Дамаск!

— Защо се остави да те вържат?

Той ме погледна много учудено.

— И ме питаш? Ти, който ме изпрати тук, за да...

— За да докажеш колко си умен — прекъснах го аз. — Това изпитание не завърши особено славно за теб!

— Сихди, не ме обиждай! Ако беше тук, щеше да ме оправдаеш!

— Възможно е, но е малко вероятно. Знаеш ли, че Манах ал Барша избяга?

— Да. Шейтанът да го изяде дано!

— А че с него е и Баруд ал Амасат?

— Да. Джахенема да го погълне!

— А това, че ти си виновен за всичко?

— Не, не знам; не е вярно!

— Хайде разказвай!

— Ще го направя! Като дойдох при този ханджия Доксати, дето стои тук и отваря уста като шейтан, дано погълне и Манах ал Барша, чух, че негодникът имал три коня, защото на смрачаване купил два бели жребца. Наблюдавах го и видях, че излиза от къщата.

— Предполагаше ли какви са намеренията му?

— Да, сихди.

— Защо не го последва?

— Мислех, че ще отиде при затворника. Но нали там дебнеше Оско.

— Да, всъщност това е вярно.

— Виждаш ли, сихди, че съм прав!

По гласа на дребосъка личеше, че вече му е поолекнало. Той продължи:

— Предполагах, че иска да освободи затворника, но знаех също, че ще му трябват и конете. При всички случаи трябваше да се върне в обора, затова се скрих тук да го изненадам.

— Скрил си се? Това изобщо не е било необходимо. Трябвало е да изпратиш да повикат няколко гавази или ти самият да отидеш да ги доведеш. Така щеше да е най-сигурно.

— О, сихди, не винаги най-сигурното е и най-добро, а аз много добре бях намислил как да хвана негодниците сам.

— Сега ще трябва да се откажем от това!

— Аллах отново ще ги предаде в ръцете ни! И така аз зачаках. Като дойдоха, бяха трима. Попитаха ме какво търся там, но щом Баруд ал Амасат ме видя, веднага ме позна. Нали на разпита се бях явил като свидетел срещу него. Завърза се ръкопашен бой. Отбранявах се с всички сили. Дори скъсах дрехите на Баруд, но битият бях аз.

— Защо не използва оръжията си?

— Сихди, шест ръце ме бяха сграбчили, а аз имам само две. Ако Аллах ми беше дал десет, щяха да ми останат четири и за оръжията. Накрая ме събориха на земята, увиха ме в кафтана ми и ме вързаха с въжета. Там останах да лежа, докато дойде ти, за да ме освободиш. Това е!

— О, Хаджи Халеф Омар!

— Сихди, и аз бих могъл да се вайкам, но няма да помогне. Те избягаха! Ако бяхме в пустинята, лесно щяхме да намерим следите им, но тук, в този голям град, това е невъзможно.

— Открих следите им. Знаем къде са!

— Хамдулиллях! Хвала на Аллаха, който ти е дал разум...

— От който ти днес беше лишен! — прекъснах го аз. — Следата от един човек не е самият човек. Я светни тук долу! Какво е това?

Халеф се наведе и вдигна едно доста голямо парче плат. Огледа го и каза:

— Това е част от кафтана на Баруд ал Амасат. Тук виси и някакъв джоб.

— Има ли нещо вътре? Той бръкна вътре и каза:

— Парче хартия. Ето го.

Разгледах го на светлината на фенера и го отворих. Беше мъничко писъмце, но снабдено с голям печат. Съдържаше три къси реда. Бяха написани на арабски, и то толкова ситно, че не можеше да бъдат прочетени. Пъхнах писъмцето в джоба си и започнах да търся други остатъци от неравната борба, но не намерих нищо.

Непонятно ми беше, че тримата мъже бяха оставили на Халеф ножа и двата пистолета, които бяха затъкнати в пояса му. А пушката му беше облежната в един ъгъл на стаята му.

— Манах ал Барша беше ли наел стая при теб? — попитах аз гостилничаря, който слушаше и гледаше съвсем изумен.

— Да — отговори той.

— Често ли е отсядал при теб?

— Да.

— Значи го познаваш добре?

— Да. Казва се така, както го наричаш, и е събирач на данъци.

— Къде живее?

— В Ускуб. Но не си седи много вкъщи. Взел е под наем много райони и му се налага много да пътува, за да събира данъците.

— Заведи ни в неговата стая!

Отидохме. Надявах се да намеря някаква следа, но не открих дори и най-малка дреболия, която да ни даде допълнителна информация. Задачата, която бях поверил на Халеф, беше изпълнена, но за съжаление с неуспешен край. Изпратих хаджията да върви с коня си вкъщи. Той потегли покрусен и мърмореше хиляди проклетия във влакната, които той наричаше брада. На Хулам обаче казах веднага да отиде при кадията. До този момент той не беше проронил нито дума, но сега каза:

— Кетир, кетир — това вече е прекалено! Кой би предположил, че е възможно! Да не бяхме ходили на баня, а да си бяхме останали вкъщи, Оско щеше навреме да ни съобщи и бягството им нямаше да успее!

— Така е трябвало да стане!

— Какво да правим тогава при кадията? Той нищо не може да промени!

— Трябва да му съобщим за случилото се и само с негова помощ можем да докажем, че затворникът наистина е избягал.

— Кадията сигурно вече спи!

— Ще го събудим.

— А ще понесе ли това?

— Трябва!

Както узнахме, съдията наистина беше легнал да спи и доста трябваше да настоявам, докато се осмелят да го събудят. После ни пуснаха. Не ни посрещна с много любезна физиономия и попита какво искаме.

— Поверихме в ръцете ти Баруд ал Амасат — отговорих аз също не с особено учтив тон. — Ти погрижи ли се да бъде охраняван добре?

— Само за да ми зададеш този въпрос ли дойде?

— Искам да чуя отговора ти!

— Затворникът ще бъде охраняван добре. Можете да си вървите.

— Не. Не ние можем да си вървим, а той си е отишъл!

— Той ли? Кой?

— Затворникът.

— Аллах акбар! Господ е велик, той може да те разбере, но аз не разбирам думите ти.

— Ще се изразя по-ясно: Баруд ал Амасат е избягал.

Кадията скочи от дивана, на който беше седнал при влизането ни и на който сигурно преди това беше спал.

— Какво казваш? — попита той. — Избягал ли е?

— Да.

— Измъкнал се е? Измъкнал се е от зандана?

— Да.

— Откъде знаеш?

— Срецнахме го.

— Я Аллах! Защо не го хванахте?

— Не го познахме.

— Откъде тогава знаете, че е бил той?

— Разбрахме го едва след това. Освободил го е един събирач на данъци, който се казва Манах ал Барша.

— Манах ал Барша ли? О, познавам го този! Преди беше събирач на данъци и живееше в Ускуб, но вече не е така. Живее в планините.

Живее в планините означаваше, че е трябвало да избяга в планините. Затова попитах:

— Днес по време на разпита не го ли видя?

— Не. Ти откъде го познаваш?

— Разбрах кой е и къде живее от един продавач на дрехи. Отседнал беше при ханджията Доксати, купил коне и тази вечер напуснал града с Баруд ал Амасат и още един човек.

— Кой е бил третият?

— Не знам, но предполагам, че е някой от пазачите, ключар от затвора.

Разказахме му накратко какво се беше случило. Тогава той извика слугата си, заповяда да бъдат извикани десет гавази, които да ни придружат, и се отправихме към затвора.

Назърбашията^[17] беше не по-малко учуден на височайшето посещение в този късен час.

— Заведи ни при затворника Баруд ал Амасат! — заповяда кадията.

Надзирателят се подчини, но страшно се изплаши, като видя празна килията, в която е бил заключен Баруд. Обаче ключаря, на когото специално бе поверен затворникът, не можаха да намерят. Беше изчезнал заедно с него.

Гневът на кадията беше неописуем. Почтеният съдия започна да крещи такива ругатни, за които в нашия език няма изрази, и накрая нареди да бъде затворен самият главен надзирател. Опитах се да го успокоя, като му казах, че рано на другия ден ще се опитаме да настигнем избягалия затворник, а той обеща да ни даде няколко гавази със заповед за арестуване. Тръгнахме и пред вратата на затвора отново запалихме фенерите, които носехме със себе си. По онова време човек нямаше право да се движи без фенер, особено пък в града, ако не искаше да рискува веднага да бъде отведен в полицията и да прекара там една нощ в „разнообразна компания“.

Не се бяхме отдалечили много, когато, завивайки край една къща, се сблъскахме с един човек, който (така си мислех тогава), забързан, идваше от срещуположната страна. Той се блъсна в мен, отскочи назад и извика:

— Ач гъозюню! (Внимавай!)

— Да беше го казал по-рано! — отговорих аз.

— Аман, аман — извинявай, извинявай! Много бързах и фенерът ми изгасна. Ще бъдеш ли така добър да ми позволиш да го запаля от твоя?

— С удоволствие!

Той извади фитила от фенера си, който представляваше напоена с мазнина хартия, и го запали от нашия, като продължи да се извинява:

— Бързо трябва да отида при някой хеким, бербер или едзаджи.

[18] Един наш гост внезапно се разболя и говори само на немчедше, [19] защото е от Немзистан.

Естествено това веднага предизвика интереса ми. Един сънародник се е разболял тук внезапно и почти не разбира езика на страната, в която се намира! Не беше ли мой дълг поне да се осведомя? Затова попитах:

— От коя немска страна е ?

— От Баваристан.

Значи баварец! И през ум не ми минаваше, че може да е лъжа, заблуда. Какво знаеха тук за Бавария! Обзалагах се на сто срещу едно, че името на тази страна можеше да бъде чуто само от устата на човек, чиято родина е тя! Продължих да питам:

— От какво се е разболял?

— От сътма синирюн.^[20]

В този момент изобщо не ми направи впечатление колко невероятен бе отговорът. Мислех само за това, че един немец лежи обзет от треска и има нужда от помощ.

— Какъв е той? — продължих аз.

— Не знам. Дойде при моя господар, който е тютюнджи,^[21] за да си купи тютюн.

— Далеч оттук ли живее?

— Не.

— Заведи ме тогава!

— А ти лекар ли си или аптекар?

— Не съм, но съм немец и искам да видя дали мога да помогна на сънародника си.

— Иниш аллах! (Дай боже!) Ела, последвай ме!

Спътникът ми също искаше да дойде, но го помолих да продължи пътя си, защото нямах нужда от него. Дадох му фенера и продължих с непознатия.

Наистина не вървахме дълго. След няколко минути той спря пред една порта, на която почука. Отвориха и тъй като аз все още бях на улицата, зад водача си, чух въпроса:

— Хеким булдун ми? (Намери ли лекар?)

— Не, но вода един хамшери^[22] на болния.

— Какво може да ни помогне той на нас и на него?

— Може да бъде терджуман,^[23] защото не разбираме госта.

— Да влезе тогава!

Влязох в тесен коридор, който водеше към друг, по-малък. Слабата светлина на фенера ми позволяваше да виждам едва на около три крачки пред себе си. Дори и представа нямах, че ме заплашва опасност, затова много се учудих, като чух един глас да заповядва:

— Ону тутун! Герче дир! (Хванете го! Той е!)

В същия миг фенерът угасна и усетих от всички страни да ме сграбчват ръце. Разбира се, дори и за миг не помислих дали е станала

грешка или не. Да викам силно за помощ нямаше никаква полза, защото и от четирите си страни дворът бе обграден от сгради. Трябваше да се освободя от нападателите и да се измъкна обратно на улицата. Разкрачих се, за да имам опора, и разперих ръце встрани, доколкото ми позволяваше съпротивата, която срещах, а после рязко и силно отново ги събрах. От този тласък двама наистина паднаха, но отпред и отзад ме държаха други, а двамата, които бях съборил, пак бързо се хвърлиха върху мен.

Явно нападението бе насочено само към мен и към никого друго. Бяха ме издебнали при кадията и ме бяха подмамили в тази клопка. От приказки полза нямаше и се започна мълчалива борба, при която до такава степен бях напрегнал силите си, че гърдите ми щяха да се пръснат — но напразно! Нападателите ми бяха много. Събориха ме на земята и въпреки опитите ми и там да продължавам да се съпротивлявам и да удрям с ръце и крака, скоро почувствах, че ме омотават с въже.

Бях заловен и вързан!

Защо не виках за помощ? Защо не издадох нито звук? Най-малкото поне да си спася живота, щом вече бях изгубил свободата си. Поне засега не изглеждаше, че нямат намерение да ме убиват, иначе можеха да го направят веднага, като ме намушкат или застрелят. Но ако бях вдигнал шум, така че да поставя под заплаха разкриването на нападението, лесно можех да си изпрося смъртта.

В такова положение дори и един не особено силен мъж може да окаже необикновено голяма съпротива. Вече дъх не ми беше останал, но и нападателите ми също пъшкаха, както и аз. В пояса си имах нож и един пистолет, но те ми бяха измъкнати още в първия момент. Да се нахвърля срещу тях изобщо не беше възможно, защото бях хванат от десет или четиринайсет ръце.

Сега негодниците около мен проклинаха, кой както можеше, а наоколо, тук между зидовете, беше толкова тъмно, че човек не можеше да види и ръката пред лицето си.

— Готово ли е? — попита един глас.

— Да!

— Внесете го вътре!

Хванаха ме и ме помъкнаха. Наистина можех да движа тялото и колената си и бих се опитал още сега отново да окажа съпротива, но се

отказах, защото само щях да утежня положението, в което се намирах, вместо да го облекча.

Забелязах, че ме пренесоха през две тъмни помещения и ме оставиха в трето, където просто ме хвърлиха на пода. Носачите се отдалечиха. След известно време при мен дойдоха двама мъже. Единият носеше лампа.

— Спомняш ли си кой съм? — попита другият. Той застана така, че светлината от лампата да пада върху лицето му. Човек може да си представи не особено приятната ми изненада, като го познах, беше... Али Манах Бен Баруд ал Амасат, синът на беглеца, дервишът, с когото бях говорил в манастира в Константинопол.

Не отговорих. Той ме ритна и повтори:

— Питам дали ме познаваш!

От мълчанието ми полза нямаше да има. Ако исках да разбера какво възнамеряват да правят с мен — а това за мен сега беше главното, — трябваше да говоря.

— Да — отговорих аз.

— Лъжец! Ти не беше никакъв „Насър“!

— Представял ли съм се за такъв?

— Да!

— Не съм. Само не виждах причина да ти обяснявам заблудата ти. Какво искате от мен?

— Ще те убием!

— Все ми е едно! — отговорих аз възможно най-безразлично.

— Не се преструвай, че животът ти не те интересува! Ти си гяур, християнин, а тези кучета не умеят да умират, защото нямат нито Коран, нито Пророк, та дори и рай!

Казвайки това, той ме ритна още веднъж. Защо не беше свободна поне едната ми ръка! Тогава този дервиш щеше другояче да танцува, като неотдавна в Стамбул.

— Че какво мога да направя, щом сте решили да ме убиете? — казах аз. — Ще си умра точно толкова спокойно, както хладнокръвно приемам сега ритниците ти. Един християнин не би се показал като такъв страхливец, та да измъчва вързан човек. Развържи ме и да видим тогава чий пророк е по-велик и чий рай е по-прекрасен!

— Куче! Не ме заплашвай, иначе ще се запознаеш с мезарджията^[24] още преди изгрев-слънце!

— Тогава ме остави на мира и се омитай!

— Не, трябва да си поговоря с теб. Може би ще имаш добрината и да изпушиш един чибук с мен?

Това беше ехидна подигравка, която сигурно трябваше да ме ядоса, но тя ме забавляваше.

— Видях, че си добър хораджи,^[25] но че можеш да бъдеш и още по-добър шегаджия, не съм предполагал, защото танцьорите обикновено нямат достатъчно ум, за да проявяват чувство за хумор. Ако наистина искаш да говориш с мен, си спомни кой стои срещу теб. Казвам ти, че ще чуеш гласа ми само ако се държиш с необходимата почителност, като с по-възрастен, както изисква Пророкът!

Умишлено го обидих, защото под думата хоро, танц, турчинът разбира онези сладострастни движения, които са позволени само на жените, които обаче са строго забранени за мъжете. Танцът на дервишите е съвсем друг и се смята за свещен. За него нямаше по-голяма обида от това, че го нарекох хораджи, а на всичко отгоре отрекох наличието на разум на членуващите в неговия орден. Вследствие на това отново получих ритници, но затова пък бях много учуден, че макар и да ми хвърляше пълни с гняв погледи, после спокойно седна на пода. Другият остана прав.

— Ако беше мюсюлманин, знаех как да те усмиря — каза дервишът, — но един християнин няма право да обижда един истински правоверен. Как би могла една крастава жаба да мърси слънцето! Искам да узная от теб някои неща. Ще те питам, а ти ще отговаряш!

— Готов съм да ти давам отговори, ако въпросите ти са достатъчно учтиви!

— Ти си същият франкски лекар, който в Дамаск се опита да опозори нашия уста, нали?

— Да.

— По-късно ти срещна устата в Стамбул?

— Да.

— И стреля по него, когато той скочи във водата?

— Не аз, а моят слуга.

— Виждал ли си го след това?

— Да.

— Къде?

— Пред кулата на Галата, но като труп.

— Значи все пак е вярно това, което ми казва този мъж тук! Той посочи към мъжа с лампата.

— Ти не знаеше ли, че устата е мъртъв?

— Не. Беше изчезнал. Намериха Колетис мъртъв, а до него един труп, който никой не можеше да разпознае.

— Беше устата!

— Вие ли го хвърлихте от кулата?

— Кой ти го каза?

— Този човек тук. Идвал е в Едирне, без нищо да знае. Мен ме беше извикал баща ми. Потърсих го при Хулам, без да казвам кой съм, и чух, че бил арестуван. Бил е спасен без съдействието ми. Този човек е негов слуга и живееше с него при Хулам. Твоят приятел и закрилник Хаджи Халеф Омар му разказал всичко и така го узнах и аз. Потърсих баща си при ханджията Доксати, но той вече беше заминал, а вие бяхте в обора. Наблюдавахме ви. Разбрах, че си немзи, затова оставих един от хората си на ъгъла да ви причакат и да ти кажат, че един немзи се е разболял. Сега си в ръцете ни. Какво мислиш, че ще направим с теб?

Това обяснение ми даде много материал за размисъл, но в момента нямах време за това и казах:

— Не се страхувам за живота си. Няма да ме убиете.

— Защо смяташ, че няма да го направим? Ти си в ръцете ни!

— Тогава няма да получите откупа, който мога да ви дам. Очите му светнаха. Бях улучил целта. Ако получеха парите, можеха да ме оставят на мира. Той попита:

— Колко ще дадеш?

— На колко ме оценяваш?

— Цената ти не е по-висока, отколкото тази на един агреб^[26] или йълон.^[27] Отровни са и трябва да бъдат убивани веднага щом ги хванат. Твоят живот не струва и една десета от парата. Но това, което ни причини, изисква голямо наказание, затова ще трябва да платиш откуп!

Ах, той го каза съвсем ясно: плащането на откупа е само наказание, а животът ми не струва и пукната пара! Поне можех да спечеля време, затова казах със сериозен тон:

— Ти ме сравняваш с отровно влечуго! Това ли е вежливостта, която бях поставил като условие? Убийте ме, нямам нищо против!

Няма да ви платя и един пиастър, щом не желаяш да разговаряш по друг начин с мен.

— Да бъде, както искаш, но колкото по-учтив искаш да бъда с теб, толкова по-голяма ще бъде сумата, която ще изисквам.

— Колко?

— Богат ли си?

— Не бих желал да съм на твое място!

— Тогава почакай!

Той стана и се отдалечи, другият остана при мен, но наблюдаваше всичко мълчаливо. Чух гласове в предната стая, но не можех да доловя ясни думи, все пак разбрах, че бяха на различно мнение. Сигурно беше минал повече от половин час, преди той да се върне. Не седна, а попита прав:

— Ще платиш ли петдесет хиляди пиастъра?

— Но това е много, твърде много!

Все пак малко трябваше да се посъпротивлявам. Той направи нетърпелива физиономия и каза:

— Нито пара по-малко! Ще платиш ли? Отговаряй веднага, защото нямаме време!

— Добре, ще платя!

— Къде са парите?

— Естествено не са у мен. Нали ми взехте всичко, каквото имах в джобовете. Не са и в Едирне.

— Как тогава ще ни платиш?

— Ще ви дам писмо за Константинопол.

— До кого?

— До елчито от Фарзистан.

— До персийския пратеник ли? — попита той учудено. — На него ли трябва да се покаже писмото?

— Да.

— Той ще плати ли?

— Мислиш ли, че представителят на шахин-шаха няма пари?

— Пари има, и то много, но ще се съгласи ли да ги даде заради теб?

— Той знае много добре, че каквото плати вместо мен, после ще си го получи обратно.

Не лъжех, защото бях твърдо убеден, че персиецът щеше да сметне за луд както приносителя на това писмо, така и самия мен. Синът на учението на Заратустра нямаше и представа за земното съществуване на немска писарушка с моето име.

— Щом си толкова сигурен, пиши писмото!

— Върху какво? Къде? На стената ли?

— Ще ти донесем всичко необходимо, а ще ти развържем и ръцете.

Това уверение ме ободри. Ръцете ми щяха да бъдат свободни!

Тогава можеха да се намерят много възможности за освобождаването ми. Можех да хвана дервиша и да го заплаша с удушване. Можех да го стискам за гърлото, докато ме освободи.

Но тази по-скоро романтична, налудничавата идея дори не можах да се опитам да осъществя. Дервишът, който впрочем днес не носеше облеклото на ордена си, беше предпазлив. Нямаше ми доверие и се върна с още няколко души, които седнаха от двете ми страни с оръжия в ръце. А лицата им съвсем не излъчваха прелестна миловидност. И най-малкото подозрително движение щеше да ми струва живота.

Дадох ми лист пергамент, както и хартия за плик и след като ми развързаха ръцете, започнах да пиша, използвайки за подложка коленете си:

„До моя брат Аббас Йесуб Хаман мирза, на лъча на слънцето на Фарзистан, озаряващ сега Стамбул.

Дай вместо мен, недостойния неблагодарник за твоята любезност, на приносителя на това мектуб^[28] веднага петдесет хиляди пиастъра. Моят сандъкчи^[29] ще ти ги изплати веднага щом ги поискаш от него! Не питай пратеника ми кой е, откъде идва и накъде отива! Аз съм сянка от светлината ти.

ХАДЖИ КАРА БЕН НЕМЗИ“

Подписах се с това име, защото предполагах, че дервишът е чул тъкмо него от слугата на баща си. След като адресирах плика, подадох и двата листа на Али Манах. Той ги прочете на глас, а аз изпитвах едно

не съвсем неприятно чувство, четейки задоволството по лицата на почтената си компания. Освен това мислено си представях и физиономията, която щеше да направи посланикът, като чете писмото ми, който впрочем изобщо не се казваше така, но не знаех името му. Горко на пратеника!

Дервишът кимна доволно и каза:

— Добре! Умно постъпи, като му писа, че не бива много да разпитва. И бездруго нищо няма да узнае. Сега му завържете отново ръцете. Кираджията вече чака!

Трябваше да се примиря с подновяването на „превръзките“ си. После всички излязоха и ме оставиха сам в тъмнината.

Първо започнах да проверявам здравината на въжетата. Скоро разбрах, че няма да успея да се освободя от тях. Така че вместо с ръцете започнах да работя с ума си.

Защо беше дошъл дервишът до Адрианопол? Във всеки случай не за да ни преследва, защото не е знаел нищо за нас. Пратеник на баща му беше отишъл при него и го е извикал. Защо? Дали присъствието му е било необходимо за обмисляното нападение? Или се е готвело ново начинание, за което нищо не предполагах и не знаех?

Къде се намирах изобщо? Кои бяха тези хора? Бяха ли те част от голямата банда на устата? Или имаха други отношения с избягалия Баруд ал Амасат и човека, който го освободи? Щеше ми се да е вярно последното. Четиримата мъже, които бяха седели до мен, имаха подчертано скипетарски лица. Смятах ги за арнаути.

После дервишът каза, че кираджията вече чакал. Кираджиите са колари, които разкарват товари по целия Балкански полуостров, приблизително по същия начин, както преди коларите планинари в Харц са прекарвали различни търговски стоки из цяла Германия и граничните области с тежките товарни коли и конете с месингови украшения. Кираджията е балканският експедитор; той е навсякъде и никъде; познава всички и всичко; знае отговора на всички въпроси. Където и да спре, е добре дошъл, защото умее да разказва, а в дивите, разпръснати клисури на Балкана има места, където през цялата година от външния свят не прониква никаква новина, ако не дойде кираджията да попита дали самотният овчар е събрал достатъчно сирене за една кола.

На тези колари се поверяват стоки с голяма стойност, без от тях да се изисква гаранция. Единствен залог е честността им. Често те се връщат едва след месеци или дори години, но идват и донасят парите. Ако междувременно бащата е починал, той ги дава на сина или зетя, но ги донася.

Тази честност на кираджията е пословична от незапомнени времена, но за съжаление, изглежда, вече беше на път да се промени. Измежду известните отдавна кираджийски семейства се бяха наместили новаци, които използваха спечеленото доверие, за да жънат реколта там, където сееха честните хора. Те лишават кираджията, чието име естествено са си присвоили, от извоюваната с труд репутация.

Ето един такъв кираджия чакаше сега! Но дали пък не чакаше мен? Вероятно щяха да ме откарат някъде? Тук, в града, можех да се надявам на освобождение. Ако до сутринта не се върнех при Хулам, приятелите ми и особено Халеф сигурно щяха да се погрижат да ме намерят.

Като си спомнех за тях и за шестимата гавази, които щяха да чакат пред портата при изгрев-слънце, ми идеше от яд да разкъсам въжетата, но за съжаление бяха прекалено здрави!

Бях нахокал Халеф за непредпазливостта му, а сега самият аз бях постъпил много по-глупаво. Бях влязъл в изключително елементарна клопка. Това, че за положението ми беше виновна добротата ми, не можеше да бъде нито извинение, нито утешение. Трябваше да се въоръжа с търпение и хладнокръвно да изчакам какво щеше да се случи по-нататък и незабавно да използвам всяка възможност за бягство.

Ето че четиримата мъже отново дойдоха. Без да кажат нито дума, завързаха около устата ми една свита на топка кърпа, — увиха ме в един стар килим и ме помъкнаха нанякъде. Естествено не можех да видя накъде.

Дъхът ми щеше да спре. Кърпата вонеше на чесън и на какви ли още не пъклени гадости. Опитвах се да поема въздух, но не можех. Чувствах се като живо погребан човек, който чува как върху ковчега му падат първите лопати пръст. На тези хора, изглежда, и през ум не им беше минало, че с кърпата на устата и в този мухлясал килим можех да се задуша!

Движението, което до момента усещах, престана. Под себе си почувствах твърда опора. Бяха ме сложили някъде, но къде, не знаех. После ми се стори, че чувам тракането на колела и се люшках насам-натам. Да, намирах се в кола, изнасяха ме от Адрианопол!

Не можех изобщо да се помръдна, но можех да свивам и разгъвам краката си. Направих го няколко пъти и килимът се поразхлаби малко. Сега поне усещах през носа си малко по-свеж въздух. На гърдите ми олекна и се запитах дали пък положението ми наистина беше толкова безпомощно и безнадеждно, че не ми оставаше нищо друго, освен да се предам.

Ослушвах се много напрегнато, но не чух никой да говори. Значи не можех да разбера дали съм поверен на един или на няколко души. Започнах да се търкалям наляво и надясно. Отстрани нямаше много място, явно колата беше тясна, но като се въртях, се удрях о нещо меко, затова предположих, че ме бяха покрили със сено или слама.

По движението забелязах, че съм поставен с главата назад. Дали пък нямаше да мога да се изхлузя от задната част на колата! Беше нощ. Бих могъл да се изтъркалям достатъчно надалеч, за да не успеят да ме намерят, а после сигурно щях да се спася.

Свих колена, подпрях пети и се избутах назад. Но опрях в нещо твърдо, срещу което всички усилия бяха напразни. Трябваше да се откажа от тази надежда.

Измина известно време, което ми се стори повече от вечност. Но най-сетне забелязах, че с килима сякаш се заеха човешки ръце. Размотаха ме от него. Лежах в дълбока слама, видях, че се беше развиделило, а над мен се появи лицето на слугата на Баруд ал Амасат.

— Ако ми обещаеш, че ще мълчиш, ще ти махна кърпата от устата — каза той.

Започнах усилено да кимам с глава. Той ми свали парцала и най-сетне — слава богу — в дробовете ми влезе чист, свеж въздух. Чувствах се така, сякаш от ада се бях възнесъл на небето.

— Гладен ли си? — попита ме той.

— Не.

— А жаден ли си?

— Също не.

— Ще получиш храна и вода и няма да те измъчваме, ако стоиш кротко и не правиш опити да се освободиш от въжетата. Но ако не се подчиняваш, имам заповед да те убия.

Лицето над мен изчезна. Сега можех да се движа по-свободно, понеже килимът вече не ми пречеше, и седнах. Намирах се в задната част на една тясна, безкрайно дълга кола с чергило. Точно до мен клечеше слугата и ме пазеше, а отпред един до друг седяха още двама. Единият от тях вече бях виждал, защото участваше при залавянето ми. Другият обаче във всички случаи беше кираджията, за когото беше говорил дервишът. От него не виждах нищо друго освен кожената наметка, която кираджията носеше дори и през лятото, както и една огромна шапка с подвита периферия и камшика. Но мъжът, който се криеше под тази чудовищна шапка и омазана кожа, беше необикновено важен за мен.

Не можех да си представя, че един кираджия от стария, честен занаят ще стане съюзник на престъпници, но нямаше как да изключа и възможността, че под тази допотопна кожа би могъл да се крие и представител на новата „школа“. Трябваше да се чака. Облегнах се назад и започнах да наблюдавам мъжа.

Най-сетне, след дълго време, той се обърна. Погледът му попадна върху мен. Големите му сини очи ме гледаха известно време втренчено, но после отново обърна глава. Преди това той вдигна високо вежди и намигна с лявото око.

Веднага разбрах тази пантомима. Движението на веждите ми даде да разбера, че трябва да бъда нащрек, а намигането с окото — да се насоча към лявата страна на колата. Дали там нещо можеше да ми бъде от полза?

Огледах вътрешната страна на колата, но открих само едно въже, завързано за горния край на ритлите на колата, оттам се спускаше надолу и минаваше под сеното. Беше здраво опънато, изглежда, на него беше окачено нещо. Дали мъжът искаше да ми обърне внимание върху това въже?

Престорих се, че позата, в която седях, не ми е удобна, и се преместих нататък. Облегнах се на лявата страна, така че въпреки вързаните си ръце да мога да опипам въпросното място. С голямо усилие потиснах радостния си вик, защото на въжето висеше Окачен... нож. Почтеният кираджия го беше поставил там за мен и за щастие бе

проявил достатъчно съобразителност да не го връзва здраво, а само да го закрепил в примка, така че лесно да мога да го взема.

В следващия миг освободих ножа от въжето и го сложих в конча на ботуша си, така че да се подава от него с острието напред. Свих колене и ги приближих толкова до тялото си, че да мога да достигна острието с ръце. То беше толкова остро, че бяха достатъчни четири-пет движения, и въжетата бяха прерязани. Оставаше само да освободя и краката си, което съвсем не беше трудно.

Поех си дълбоко въздух. Вече не бях пленник и бях въоръжен с нож, на който можех да разчитам. Всички извършени от мен движения бяха направени под сеното. Никой не можеше да види, че съм свободен.

Осмелих се да вдигна едната си ръка и да повдигна единия край на чергилото, за да погледна навън. Край колата яздеше... дервишът Али Манах Бен Баруд ал Амасат. Можеше да се предположи, че и от другата страна язди още някой пазач.

Бързо измислих план. Придружителите на колата имаха огнестрелни оръжия, значи първоначално трябваше да избягвам всякакъв бой и повече да разчитам на хитрост и физическа сила. Отново се изтеглих в дъното, като продължавах да държа ръцете си под сеното. Под това прикритие започнах да срязвам долната част на старото, прогнило плетено дъно на каруцата и за около четвърт час успях да изрежа достатъчно голям отвор, през който да можех да се измъкна от колата.

Но всичко това не беше чак толкова лесно, колкото може да си помисли човек, защото старият килим страшно ме притесняваше, а от време на време пазачът ми хвърляше по един поглед. За щастие шумът, който предизвикваше ножът ми, не се чуваше поради тропота на копитата, скърцането на колелата и тракането на колата.

Изчаках, докато пазачът отново ме погледне, мушнах се под сеното и се проврях през отвора с краката напред. Усетих земята под краката си и измъкнах и главата си.

Сега бях напълно свободен, само трябваше да се добера до някой кон.

Намирахме се в равна местност, както изглеждаше, по не особено оживен път, от двете страни на който, имаше гора. Отляво яздеше дервишът, а отдясно друг, точно както бях предполагал. Конят

на първия не беше голям, но ми изглеждаше по-добър от този на другия. Беше с вълниста козина, великолепна грива, а опашката му стигаше почти до земята. Походката му беше уверена и плавна. Ех, ако можеше да носи двама души!

Захапах ножа. Ездачът нямаше представа какво става зад него. Яздеше край колата в добро настроение, а другият не можеше да го види. Беше сложил само върховете на ходилата си в стремената. Наистина беше седнал стабилно, тъй като конят беше оседлан по турски маниер, но един удар в тила щеше да го накара да падне напред, така че краката му съвсем щяха да излязат от стремената. После трябваше странично да го избутам от седлото. Главното беше аз да се задържа здраво на коня, за да не ме хвърли.

С няколко бързи крачки настигнах жребеца. Скочих и в следващия миг седях на колене върху коня, зад ездача. От това внезапно нападение в продължение на няколко секунди конят беше стъписан и спря. Това беше достатъчно. Един юмрук в тила и ездачът политна напред. Хванах го за гърлото, станах прав, а така измъкнах и него от седлото, и седнах на мястото му, без да го изпускам. Всичко стана тъкмо навреме, защото сега жребецът се вдигна на задните си крака. Все пак успях да хвана юздите му със свободната си ръка, обърнах коня и бавно и възможно най-тихо поех естествено по обратния път.

Скоро пътят правеше завой и там се огледах. Колата продължаваше спокойно да си трополи напред; значи все още нищо не бяха забелязали. А това беше възможно само защото дървените колела със също дървените оси вдигаха наистина адски шум, а и каруцата се намираще между мен и втория ездач, на когото пък и през ум не му минаваше да се оглежда.

Много ми се искаше да съм свидетел на изумлението, което щеше да обхване тези хора, като забележеха, че едновременно са изчезнали главатарят им и пленникът. Можех, разбира се, да се скрия — без да се излагам на опасност — и да изчакам този миг, но не исках да предизвиквам съдбата, а мислех и за приятелите си, които сигурно доста се бяха загрижили от отсъствието ми.

Затова метнах дервиша напречно пред краката си и пришпорих коня в галоп.

Али Манах беше толкова изненадан от нападението ми, че дори беше забравил да извика. А после така бях стиснал гърлото му, че това вече беше невъзможно. Всичко, което се чу от него, беше гъргорецо изхъркване. Сега той лежеше пред мен тихо и неподвижно, та дори ми се стори, че съм го удушил.

Конят галопираше леко, равномерно и издръжливо, така че можех да не се страхувам, че ще бъда достигнат. Впрочем няха причини да се страхувам от открит бой, защото вече и аз имах огнестрелно оръжие. Али Манах имаше в пояса си два заредени пистолета, които, разбира се, веднага си присвоих.

Докато яздехме, претърсих джобовете му. Там намерих часовника и кесията си, а тежестта ѝ ме убеди, че съдържанието ѝ се е увеличило в сравнение с вчера вечерта. Отстрани на коня висеше ленена торба. Бръкнах в нея с едната си ръка и напипах муниции и храна. Значи е имал намерение да предприеме по-дълго пътуване.

Гората свърши и видях пред себе си открита равнина, покрита с царевични ниви и розови градини. Като се огледах след известно време, забелязах един ездач, който препускаше след мен в галоп. Сигурно беше другият, който бе яздил от дясната страна на каруцата. Значи вече бяха забелязали бягството и той се бе върнал, за да събере сведения.

Моят кон, въпреки че носеше двама ездачи, беше не по-малко бърз от неговия. Нямаше от какво да се страхувам. А щом скоро съзрях един оживен път, в който се вливаше и нашият, се почувствах напълно сигурен. И наистина скоро забелязах, че мъжът започна да спира коня си, а не след дълго се изгуби от погледа ми.

Тогава спрях и слязох, първо за да си почине конят и, второ, заради дервиша. Сложих го на земята и го прегледах. Сърцето му биеше равномерно, а дишането му беше нормално.

— Али Манах, не се преструвай! — казах аз. — Знам, че си в съзнание. Отвори очи!

Наистина в началото той беше зашеметен, но после се преструваше, че е изпаднал в безсъзнание, сигурно за да избегне въпросите ми и да обмисли поведението си, а може би и да използва някоя възможност за бягство. Въпреки думите ми той не отвори очи.

— Добре — казах аз. — Ако наистина си мъртъв, поне да се убедя в това. Ще забия този нож в сърцето ти!

Извадих ножа. Щом усети върха му върху гърдите си, ококори очи от ужас и извика:

— Ах вай! Спри! Наистина ли ще ме прободеш?

— Не е хубаво да се убиват живи хора, а на мъртвеца едно пробождане с нож не може да му навреди. Ако искаш това острие да стои далеч от теб, не ме карай пак да си мисля, че си умрял!

Той лежеше прострян на земята, сега обаче се изправи и седна. Попитах го:

— Каж ми, Али Манах, къде искаше да ме откараш?

— На сигурно място! — гласеше отговорът.

— Много двусмислено казано. Кой трябваше да е в безопасност?

Аз от вас или вие от мен?

— И двете.

— Трябва да ми обясниш, за да разбера.

— Нямах да ти се случи нищо, ефенди. Смятахме да те заведем на едно място, откъдето нямах да можеш да избягаш. Моят баща искаше да спечели време, за да избяга. После щяхме да те освободим срещу откуп.

— Много мило от ваша страна. Кое е мястото, където трябваше да бъде отведен?

— Един караул в планините.

— А, наблюдателна кула! Значи сте си мислили, че бягството на баща ти ще е по-сигурно, ако съм в ръцете ви?

— Да, ефенди.

— Защо?

— Понеже сигурно щеше да разбереш накъде е тръгнал.

— Как бих могъл да открия това! Не съм всезнаещ.

— Твоят хаджия разказа, че можеш да намираш всякакви следи.

— Хм! Как бих могъл да намеря следите на баща ти в Едирне?

— Не знам.

— Е, Али Манах, искам да ти кажа, че вече съм открил следите му. Баща ти заедно с тъмничаря и Манах ал Барша се е отправил по Арда на запад. Яздат два бели и един тъмен кон.

Видях, че той много се изплаши.

— Грещиш! Много грещиш! — побърза да каже той.

— Не греша. А вероятно скоро ще науча и повече. Къде е бележката, която ми взехте?

— Коя бележка?

— Ти самият я измъкна от джоба ми. Надявам се, че все още е у теб.

— Изхвърлих я. В нея нямаше нищо важно.

— Тъкмо обратното, струва ми се, че беше много съществено. Ще потърся. Покажи си джобовете!

Станах, за да претърся по-добре джобовете му, които той даде вид, че ще покаже. Но едва бях протегнал ръка към него, той отстъпи назад и се хвърли към коня. Бях предвидил подобно нещо. Още не беше стъпил на стремето, аз го хванах и го съборих на земята.

— Не мърдай, иначе ще ти пусна един куршум в главата! — заплаших го аз. — Сръчността ти може и да е достатъчна за манастира на танцьорите в Стамбул, но за да избягаш от мен, не е!

Претърсих джобовете му, без той да окаже съпротива, но не намерих нищо. В дисагите също търсих напразно. Тогава се сетих за портфейла си. Извадих го. В него имаше жълтици, които преди това не бях притежавал, и наистина там беше и листчето с трите реда, написани на нестаалик, онова наклонено малко наляво писмо, нещо средно между лекия арабски ръкописен шрифт (нески) и силно наклонения таалик.

Сега бях доволен. Нямах време да разчитам бележката, мушнах я обратно и казах:

— Надявам се, че в тези редове все пак се съдържа нещо важно. Ти, естествено, знаеш накъде е тръгнал баща ти.

— Не знам, ефенди.

— Не можеш да ме накараш да ти повярвам!

— Когато дойдох в Едирне, той вече беше заминал!

— Но си научил накъде е тръгнал. Във всеки случай тръгнал е към Искендерие, където го чака Хамд ал Амасат, брат му и твой чичо.

Казвайки това, се направих, че го наблюдавам зорко. По лицето му се изписа задоволство. Значи баща му не беше тръгнал за Искендерие.

— Възможно е — отговори той, — не знам. Но ми кажи, ефенди, какво смяташ да правиш с мен!

— Ти какво си мислиш?

— Ще ме пуснеш да препусна по пътя си.

— Ах! Не е лошо! Значи не искаш да вървиш, а да яздиш!

— Ами конят си е моя собственост!

— А ти си моя собственост, следователно и конят е мой. Няма да допусна да избягаш!

— Но ти си свободен и аз не съм ти направил нищо!

— Нищо ли наричаш това? Ще дойдеш с мен до Едирне, и то до къщата, в която ме подмавихте вчера. Любопитен съм да узная кой живее там. Естествено ще дойде и кадията.

— Ефенди, не го прави! Разбрах, че си християнин, а нали Иса Бен Мариам, вашият Спасител, ви заповядва да обичате враговете си!

— Значи признаваш, че си ми враг?

— Не бях, но ти стана мой враг. Надявам се, че си добър християнин и ще се подчиниш на заповедта на твоя бог!

— С удоволствие ще го направя!

— Защо не ме освободиш тогава, ефенди?

— Тъкмо защото се подчинявам на Божиите заповеди, Али Манах. Толкова много те обичам, че не мога да се разделя с теб!

— Ти ми се подиграваш! Ще ти платя откуп!

— Богат ли си?

— Аз не съм, но баща ми скоро ще стане.

— Той ще е откраднал и заграбил богатството си. Не искам да се докосвам до такива пари!

— Тогава ще ти дам други. Ще си получиш обратно и твоите!

— Моите ли? Какви мои пари имаш?

— Нямам, но пратеникът вече замина, да вземе от Стамбул парите, които ти трябваше да платиш за освобождаването си. Ако ме пуснеш, веднага щом ги донесат, ще си ги получиш обратно.

— О, Али Манах Бен Баруд ал Амасат, изгубил си си ума от танци в Стамбул! Пратеникът ви няма да получи и един пиастър. Човекът, когото ви назовах, изобщо не съществува. А персиецът, когото пратеникът евентуално ще намери, изобщо не ме познава!

— Ефенди, значи ти си ни измамил? Значи нямаше да получим никакви пари?

— Не.

— Но тогава с теб щеше да е свършено!

— Знам. Но щях да съм загубен дори и ако бях платил парите. Впрочем не ме беше страх чак толкова от вас, а че съм имал право, вече ти го доказах — свободен съм.

— Значи наистина ще ме заведеш в Едирне като пленник?

— Да.

— Тогава ми върни парите, които сложих в кесията ти!

— Защо?

— Те са мои. Имам нужда от тях. Трябва да ям и пия дори и когато съм в затвора.

— Ще ти дават каквото трябва. Е, разбира се, няма да са деликатеси. А и за един танцьор не е вредно малко да погладува!

— Значи искаш да ме окрадеш?

— Не. Я ме погледни! Като се съпротивлявах, ми скъсахте дрехите, трябва да си купя други. Ти си виновен и затова не е необходимо да крада, за да взема парите ти. Но въпреки това няма да го направя, а ще ги дам на кадията. Може ли един танцуващ дервиш да притежава пари? Мисля, че всичко, което взема, принадлежи на ордена!

— Аз вече не съм танцуващ дервиш. Бях в манастира само за малко!

— Само по търговски съображения! Но това не ме засяга.

Трябва да тръгваме. Дай си ръцете!

Извадих едно въже, което преди това бях видял в дисагите.

— Ефенди, какво ще правиш? — попита той изплашен.

— Ще завържа ръцете ти за стремената.

— Не може! Ти си християнин, а аз съм привърженик на Пророка. Ти не си гавазин. Нямах право да арестуващ друг човек!

— Не се бави, Али Манах! Ето въжето. Ако моментално не си дадеш ръцете, ще те ударя по главата, за да изпаднеш отново в безсъзнание. В никакъв случай няма да ти позволя да ми казваш как да се държа с теб!

Това помогна. Мнимия дервиш, изглежда, го бяха напуснали и смелостта, и силата му. Подаде ми и двете си ръце и аз ги вързах. После го прикрепих към стремето и възседнах коня.

— Какво ще правиш с коня? — попита той.

— Ще го дам на кадията. Напред!

Тръгнахме. Не вярвах, че ще се върна толкова бързо в Едирне, а още по-малко пък по този начин.

Скоро стигнахме до главния път, който водеше до прочутия кервансарай „Мустафа паша“. Срегнахме много пътници. Гледаха ни

учудено, но никой не си направи труда да ни попита нещо.

Колкото повече се приближавахме към града, толкова по-оживен ставаше пътят. Още в първата улица видях двама гавази. След като им дадох кратко обяснение, ги подканих да ме придружат и те го сториха. Смятах най-напред да отида при Хулам, за да успокоя преди всичко приятелите си. С помощта на гавазите успях да се оправя.

В една от улиците, през която минахме, сред многото минавачи забелязах един мъж, който, щом съзря Али Манах, изплашено спря, но после бързо се отдалечи.

Познаваше ли моя пленник? Много ми се искаше да изпратя след него някой гавазин да го арестува. Ами ако той идеше да предупреди другите! Не можех да си позволявам обаче заради недоказано подозрение, от чисто предположение, да накарам да отнемат свободата на някой може би съвсем невинен човек дори и само за един-единствен час. Аз, християнинът, все пак се намирах в мохамеданска страна.

Като стигнах до къщата на Хулам, почуках на портата. Ключарят погледна през дупката и като ме видя, извика от радост.

— Хамдулиллях! Наистина ли си ти, ефенди?

— Да. Отвори, Малхем!...

— Веднага, веднага! Много се страхувахме за теб, мислехме, че ти се е случило нещастие. Но всичко е наред!

— Къде е Хаджи Халеф Омар?

— В селямлъка. Всички са се събрали там и скърбят за изчезването ти.

— Аларга! (Я виж!) — извика единият от двамата гавази. — Ти да не си Кара Бен Немзи ефенди?

— Да, така се казвам.

— Пех не гюзе! (Колко хубаво, колко хубаво!) Заслужихме си тристата пиастъра!

— Какви триста пиастъра?

— Бяхме изпратени да те търсим. Който намери следа от теб, ще получи тази сума.

— Хм! Всъщност аз ви намерих! Но ще си получите парите! Влезте с мен!

Триста пиастъра са около шейсет марки. Значи за толкова пари ме бяха оценили. Можех да бъда горд. Пазачът отвори широко портата. Той направи много учудена физиономия, като забеляза дервиша, когото

досега не бе имал възможност да види. Щом чуха стъпките на коня в двора, всички изскочиха навън.

Първи беше моят дребен Хаджи Халеф Омар. Той направи огромен скок през всичките стъпала в разрез с всякакво ориенталско достойнство, спусна се срещу мен, хвана ръката ми и радостно извика:

— Аллах иллях! Ти ли си? Наистина ли си ти, сихди?

— Аз съм, скъпи Халеф. Остави ме да сляза от седлото!

— Ти идваш на кон? Бил си извън града?

— Да. Преживях много нещастия, но сега пък съм щастлив.

Другите също протегнаха ръце към мен. Сред всички възгласи на радост се чу и един на изненада. Беше извикал Исла.

— Ефенди, какво е това? — попита той. — Кого водиш? Това е Али Манах, танцуващият дервиш!

Досега вниманието на всички беше насочено изключително към мен и по-малко към дервиша. Но думите на Исла ги накараха да се обърнат към него. Видяха, че е вързан.

— Али Манах? Синът на беглеца? — попита Хулам.

— Да — отговорих аз. — Той е мой пленник. Влезте вътре! Трябва да ви разкажа много неща.

Отправихме се към селямлъка, като взехме със себе си и дервиша, но още не бяхме седнали, когато портата отново се отвори. Беше кадията. Той беше колкото учуден, толкова и радостен, че ме вижда.

— Ефенди, ти си жив? Ти си тук? — попита той. — Слава на Аллаха! Смятахме, че си изчезнал, въпреки че изпратих хора да те търсят. Къде беше?

— Седни при нас и ще разбереш!

Пленникът се сви в ъгъла, а до него беше седнал Халеф. Дребният хаджия знаеше какво да прави още преди да съм му казал.

Започнах да разказвам и бях прекъсван много пъти, докато стигнах до края. После ме обсипаха с всякакви въпроси и възклицания. Единствено Халеф запази спокойствие. Той високо извика:

— Тишина, мъже! Сега не е време за приказки, а за действие!

Кадията хвърли към дребосъка смъррящ поглед, но все пак го попита:

— Какво смяташ, че трябва да се прави?

— Веднага трябва да бъде разпитан този Али Манах, а после да се претърси къщата, в която са нападнали моя сихди, и да бъде проследена колата, с която е трябвало да бъде откаран в караула.

— Имаш право! Моментално ще пратя в затвора сина на беглеца, а после ще го разпитам.

— Защо не тук и сега? — попитах аз. — Предпочитам още сега да потегля на път, да преследвам баща му, тъй като вече изгубихме ценно време. Затова е добре предварително да знаем какво ще отговори.

— Щом ти го желаеш, веднага ще бъде изпълнено! Той направи най-сериозната и достопочтена физиономия, на която беше способен, и попита пленника:

— Името ти е Али Манах Бен Баруд ал Амасат, нали?

— Да — отговори задържаният.

— Значи баща ти е Баруд ал Амасат?

— Да.

— Той е онзи мъж, който избяга от нас?

— Нищо не знам за това!

— Ти се опитваш да лъжеш? Ще заповядам да те накажат с бастонада! Познаваш ли някогашния събирач на данъци Манах ал Барша?

— Не.

— Наредил ли си да примамят този ефенди вчера вечерта, за да го плениш?

— Не.

— Куче, не лъжи! Самият ефенди ни го разказа!

— Той греши!

— Да, но ти си го вързал и днес си го откарал с каруца! — Това също не е вярно! Яздех по пътя и настигнах колата. Говорех с кираджията на кого е каруцата. Тогава внезапно някой ме удари. Изгубих съзнание и като дойдох на себе си, бях пленник на този човек, на когото не съм сторил абсолютно нищо.

— Езикът ти говори само лъжи, но те няма да оправят положението ти, а ще го влошат! Знаем, че си „Насър“!

— Не знам какво е това!

— Говорил си за него с ефендите в манастира на танцуващите дервиши!

— Никога не съм бил в такъв манастир!

Мъжът смяташе, че ще може да се спаси, като отрича всичко. Но кадията ядосано му отговори:

— В името на Аллаха, ако продължаваш да криеш истината, ще бъдеш наказан с бастонада! Или си поданик на ингилизите като баща ти?

— Нямам баща, който да е поданик на ингилизите. Прави ми впечатление, че Баруд ал Амасат, за когото говорите, е съвсем друг човек, а не моят баща, чието име той противозаконно си е присвоил.

— Кой си ти тогава, щом не си дервиш?

— Аз съм шияд еш шемек^[30] и пътувам.

— Откъде?

— От Инада на морето.

— Къде отиваш?

— В София, на гости при роднини. Не съм стоял в Едирне и един час. Дойдох в града през нощта и го прекосих до другия му край. Покъсно срещнах каруцата по пътя.

— Ти не си рибар, а лъжец. Можеш ли да докажеш, че живееш в Инада?

— Изпрати някой там и ще ти кажат, че съм казал истината.

Нахалството му накара кадията почти да излезе от кожата си. Той се обърна към Исла и го попита:

— Исла Бен Мафлей, наистина ли си виждал този човек в манастира на танцуващите дервиши в Стамбул?

— Да — отговори Исла. — Той е. Кълна се в брадата на Пророка и брадите на прадедите ми!

— А ти, Кара Бен Немзи ефенди, виждал ли си го също в манастира?

— Да — казах аз. — Дори разговарях с него.

— И твърдиш, че това е същият дервиш?

— Той е. Той самият ми го призна снощи, а след това и днес. Вярва, че може да се спаси само с лъжи.

— Само ще си навлече повече беди. Но ще му докажем, че правото е на ваша страна, нали?

Въпросът беше чудесен!

— Не е ли той този, който трябва да докаже, че не сме прави? — отговорих аз. ?

— Правилно! Но тогава ще трябва да изпратя някой в Инада!

— Ще ми разрешиш ли да задам един въпрос?

— Говори!

— Ти видя ли бележката, която снощи намерихме в обора на ханджията?

— Да, ефенди.

— Можеш ли отново да я познаеш?

— Със сигурност.

— Тази ли е?

Извадих бележката от торбичката и я подадох на кадията. Той внимателно я разгледа, а после каза:

— Тя е. Защо питаш?

— Веднага ще разбереш! Хаджи Халеф Омар, ти познаваш ли кесията ми?

— Както моята собствена — отговори дребосъкът.

— Тази ли е?

— Да, тя е.

Сега бях сигурен, че ще хвана дервиша на тясно. Попитах го:

— Али Манах, чии са жълтиците, намиращи се в тази кесия?

— Те са мо... всъщност твои са, щом кесията действително е твоя собственост — отговори той.

За малко да се издаде, но още докато отговаряше, усети капана.

— Значи нямаш претенции към парите?

— Какво общо имам с твоите пари!

Кадията поклати глава.

— Ефенди — каза той, — щом аз не мога да го поставя на тясно, на теб едва ли ще ти се удаде. Ще заповядам да го затворят и ще го накарам да си признае всичко!

— Ние обаче не можем да чакаме толкова дълго. Да го заведем в къщата, където ме нападнаха! „Обитателите“ ще трябва да признаят, че той е човекът, за когото го смятаме.

— Имаш право. Ще ги арестуваме всичките! Али Манах, на коя улица се намира тази къща?

— Не знам — отговори той. — Никога досега не съм бил в Едирне!

— Лъжите му стават все по-големи! Ефенди, ти не би ли могъл сам да намериш къщата?

— Сигурно. Запомних я.

— Хайде тогава да тръгваме. Ще заповядам да повикат гавази, които да дойдат с нас и да арестуват всички, които са в къщата. Но твоят приятел Хулам обеща триста пиастъра. Тези двама мъже те намериха. Ще си получат ли парите, ефенди?

— Да, веднага ще им ги дам.

Извадих кесията си, но Хулам хвана ръката ми и каза с тон на обиден човек:

— Стой, ефенди! Ти си гост на дома ми. Искаш да опозориш честта ми ли, като не ми позволяваш да изпълня обещанието си?

Трябваше да му призная предимството. Той извади кесията си и вече се канеше да даде парите на двамата гавази, които стояха на входа с блеснали очи, когато кадията протегна ръка.

— Спри! — каза той. — Аз съм началник на тези служители на полицията на Едирне. Ти кажи, ефенди, дали са те намерили!

Не исках да лишавам бедните дяволи от извънредното им възнаграждение и затова отговорих:

— Да, те ме откриха.

— Думите ти са много мъдри. Но ми кажи дали щяха да те открият, ако ги бях държал тук, вместо да ги изпратя да те търсят?

— Хм! Тогава наистина нямаше да ме срещнат.

— На кого тогава трябва да благодариш, че са те видели?

Принуден бях да следвам логиката. Впрочем нямаше да ни е от полза да се заяждаме с него, затова отговорих така, както той очакваше:

— Всъщност на теб.

Той ми кимна любезно и продължи да пита:

— Значи за кого са тези триста пиастъра, ефенди?

— Единствено на теб.

— Тогава Хулам трябва да ги плати на мен! Не бива на никого да се причинява неправда. Кадията също трябва да защитава правата си!

Той получи парите и ги прибра. Двата гавази направиха разочаровани физиономии. Затова се опитах да се приближа до тях незабелязано, извадих две жълтици от кесията си и дадох на всеки по една. Това трябваше да стане тайно, иначе можеше да се очаква, че кадията отново щеше да се опита да въдвори справедливост.

Двамата мъже бяха много щастливи от подаръка, а за мен не беше загуба, защото ги взех от парите на Али Манах.

Изпратени бяха до полицията да извикат гавази и те скоро дойдоха. Преди обаче да тръгнем, кадията ми махна и ме дръпна настрана. Бях любопитен да узная тайното съобщение, което щеше да ми направи.

— Ефенди — каза той, — ти наистина ли си сигурен, че това е дервишът от Стамбул?

— Напълно! — отговорих аз.

— И той присъства на залавянето ти?

— Да. Дори определи размера на откупа, който трябваше да платя.

— И ти взе всичко, което имаше в джобовете си?

— Да.

— И кесията ли?

— Да — отговорих аз.

Започнах да предчувствам какви бяха намеренията му. Като му разказвах преживяването си, откровено му бях споменал, че в кесията имаше повече пари, отколкото преди това. Той беше хвърлил око на тази сума. Кадията искаше да я конфискува! Той продължи да се осведомява с любезен, доверителен тон:

— Днес тя беше ли в джоба му?

— Да. Оттам я взех.

— И вътре имаше повече пари отпреди?

— Да, в нея имаше жълтици, които не бях слагал аз. Това е вярно.

— Тогава сигурно ще признаеш, че не са твои!

— Ах! Ами на кого?

— На него, разбира се, ефенди!

— Това не ме интересува. Защо си е сложил парите в моята кесия?

— Защото тя му е харесвала повече от неговата. Но никой няма право да задържа това, което не му принадлежи!

— Напълно си прав. Но мислиш ли, че съм задържал нещо, което не е мое?

— Разбира се! Жълтиците, които той е сложил вътре.

— Валлахи! Ти не чу ли от собствената му уста, че отрича да е слагал пари в кесията ми?

— Това са лъжи!

— Трябва да се докаже. Не знам нищо за тези пари.

— Но нали ти самият каза, че преди това не са били в кесията?

— Признавам, така беше. Никой не може да каже как са се озовали вътре, но щом са там, са моя собственост.

— Не мога да се съглася с теб. Властите трябва да ги вземат, за да ги върнат на истинския им собственик.

— Преди това ми кажи, чия е водата, която през нощта вали в двора ти!

— Защо ми задаваш този въпрос?

— Властите вземат ли водата, за да я върнат на истинския ѝ собственик? През нощта и в моята кесия е „валяло“. Водата е моя, защото единственият, на когото тя можеше да принадлежи, се отказа от нея.

— Разбирам, че си франк, който не познава законите на тази страна.

— Възможно е, но затова пък следвам своите собствени закони. Парите ще задържа аз! Няма да ти ги дам!

Казвайки това, аз се обърнах и той повече не се опита да ме накара да променя решението си. Нямах намерение да използвам тези пари за себе си, но щяха да бъдат от по-голяма полза за нещо друго, отколкото да потънат в бездънния джоб на този чиновник.

Накрая тръгнахме. Гавазите получиха заповед да ни следват отдалеч, за да не правим прекалено голямо впечатление.

Стигнахме до ъгъла, на който предишната вечер се бяхме сблъскали с онзи мъж. Хулам също много добре си го спомняше. Оттук нататък обаче трябваше да продължа да водя сам. Не ми беше трудно да намеря къщата. Портата беше затворена. Почукахме, но никой не ни отвори.

— Страхуват се — каза кадията. — Видели са, че идваме, и са се скрили!

— Не вярвам — отговорих аз. — Някой от тях ме е срещнал, като съм водел Али Манах по улицата. Видял е, че дервишът е заловен и че ударът не е успял. Затова веднага е съобщил на останалите и те са избягали.

— Тогава ще влезем със сила!

Минувачите спряха, за да гледат какво ще стане. Кадията заповяда на гавазите да ги разгонят и после портата, която доста лесно поддаде, просто беше разбита.

Веднага познах дългия тесен проход. Гавазите в миг се разпръснаха из всички стаи, но не успяха да открият никого. По много неща личеше, че обитателите са я напуснали набързо.

Потърсих помещението, в което ме бяха държали. Когато отново се върнах в малкия двор, кадията беше подновил разпита на Али Манах. Сега той се държеше още по-уверено отпреди. Сигурно се беше страхувал, че може да бъде издаден от някого от обитателите на къщата. Но този страх сега беше изчезнал също както и хората, които смятахме, че ще намерим тук. Трябваше да повтора показанията си и да посоча местата, на които бе седял до мен. Показах също и онези, на които ме бяха повалили в двора нападателите.

— И ти действително не познаваш тази къща? — попита го кадията.

— Не я знам — отговори той.

— И никога не си бил тук?

— Никога в живота си!

Тогава кадията се обърна към мен:

— Едва ли човек може толкова да отрича, ефенди! Започвам да си мисля, че ти наистина грешиш!

— Значи тогава и Исла се лъже, който го е виждал в Стамбул.

— Не е ли възможно? Много хора си приличат. Този рибар от Инада може да е съвсем невинен!

— Ще дойдеш ли с мен за малко настрана, кадия?

— Защо?

— Искам да ти кажа нещо, което другите не бива да чуват.

Той вдигна рамене и отговори:

— Тези хора могат да чуят всичко, което имаш да ми казваш, ефенди!

— Искаш ли да чуят думите, които няма да прозвучат приятно за твоите уши?

Той все пак се замисли, а после строго каза:

— Ти няма да се осмелиш да изречеш и една-единствена дума, която може да не ми хареса! Но ще бъда снизходителен и ще изпълня

молбата ти. Ела и говори!

Той се отдалечи няколко крачки, а аз го последвах.

— Как изведнъж стана така, че ти започна да разговаряш с мен много по-различно отпреди, кадия? — попитах го аз.

— Как изведнъж повярва в невинността на този човек, в чиято вина преди беше толкова убеден?

— Разбрах, че се лъжеш.

— Не — отвърнах му аз с приглушен глас. — Не си се убедил, че греша, а че ти самият си се лъгал!

— В кого съм се излъгал? В този рибар ли?

— Не в него, а в мен. Вярваше, че можеш да пипнеш съдържанието на кесията ми. Но не успя, затова сега престъпникът е невинен.

— Ефенди!

— Кадия!

Той направи много сърдита физиономия и каза:

— Знаеш ли, че за тази обида мога да заповядам да те арестуват?

— Няма да го направиш! Аз съм гост на тази страна и на нейния господар. Нямах власт над мен. Казвам ти, че Али Манах ще признае всичко, ако го заплашиш с бастонада. Не искам да ти давам съвети, но у дома, в Джерманистан, ще разкажа, че съдиите на великия султан са справедливи служители.

— Такива сме. Веднага ще ти го докажа!

Той отново се приближи към останалите и попита пленника:

— Познаваш ли ханджията Доксати?

Пленникът пребледня. Отговори с много неуверен глас:

— Не. Досега никога не съм бил в Едирне!

— И той ли не те познава?

— Че откъде ще ме познава?

— Той лъже — намесих се аз. — Не виждаш ли по лицето му, че не говори истината, кадия! Настоявам Доксати да го види, за... стоп! За бога, назад!

Съвсем случайно, докато говорех, бях вдигнал поглед нагоре. Намирахме се в малкия двор, обграден отвсякъде от сгради. Там, където попадна погледът ми, имаше нещо като чардак с дървена решетка, през чиито дупки се подаваха дулата на две пушки: едното, насочено срещу мен, а другото, както ми се струваше, срещу пленника.

Веднага се хвърлих встрани и затичах към входа, за да потърся прикритие. В същия миг изстреляха два изстрела. Чу се силен вик.

— Аллах иллах! Ма уна! (Боже, о, Боже, на помощ!) Беше изкрещял един от гавазите, падайки до друг, който се търкаляше в кръвта си.

Единият куршум беше предназначен за мен. Това бе сигурно. Само миг закъснение, и щях да съм труп. Стрелецът вече бе натиснал спусъка, когато аз отскочих настрани; не беше успял да задържи патрона и той беше улучил стоящия точно зад мен гавазин в главата.

Вторият куршум беше улучил целта си. Али Манах лежеше мъртъв на земята.

Повече не видях нищо. Миг по-късно отново прекосих двора. Тясна дървена стълбичка водеше нагоре, където се намираще чардакът. Бях се поддал на моментен импулс.

— Нагоре, сихди! И аз идвам!

Това беше гласът на моя храбър Халеф, който веднага ме последва. Горе попаднах в тесен коридор, от който се влизаше в няколко стаички, които по-скоро приличаха на дупки. Коридорът свършваше при дървената решетка. Миризмата на барут още Се усещаше, но хора нямаше. Претърсихме с Халеф стаите, но и там не намерихме никой. Беше направо необяснимо как можеха да изчезнат двамата убийци. Двама бяха, защото съвсем ясно видях дулата на пушките.

Тогава от другата страна на сградата чух стъпки. Бяха двама души. Стената беше само от дъски. Забелязах една дупка от чеп, приближих се и погледнах. Точно така! През съседния двор бързаха двама души и всеки от тях носеше в ръка по една дълга турска пушка.

Върнах се обратно в коридора и извиках към двора:

— Бързо на улицата, кадия! Убийците бягат през съседния двор!

— Не е възможно! — отговори ми той.

— Но аз ги видях! Бързо, бързо!

Той се обърна към хората си и с най-голямо спокойствие им нареди:

— Идете да проверите дали е прав!

Двама от тях бавно се отдалечиха. Е, в края на краищата какво ме интересуваше дали ще ги хванат или не. Върнах се в двора. Като слязох долу, кадията попита:

— Ефенди, ти хеким ли си?

Ориенталецът вижда в лицето на всеки франк лекар или градинар. Мъдрият кадия беше на същото мнение.

— Да — отговорих аз, за да приключим разговора по-бързо.

— Я виж тогава дали тези двамата са съвсем умрели!

За Али Бен Манах нямаше й съмнение. Куршумът беше влязъл през едното му слепоочие и излязъл през другото. Гавазинът беше улучен в челото и още беше жив, но със сигурност можеше да се очаква, че след няколко минути и той ще умре.

— Баща ми, баща ми! — вайкаше се гавазинът, коленичил до него.

— Какво хленчиш! — каза кадията. — Имаш късмет. В книгата е било записано, че е трябвало да умре по този начин. Аллах знае какво прави!

Двамата, които бавно се бяха отправили да преследват убийците, се върнаха.

— Е, имаше ли право този ефенди? — попита кадията.

— Да.

— Вие сте видели убийците?

— Видяхме ги.

— Защо не ги хванахте?

— Те вече бяха изминали известно разстояние по улицата.

— Защо не ги догонихте?

— Нямахме право. Не си ни заповядал. Беше ни казал само да видим дали ефендите има право.

— Вие сте мързеливи кучета! Всички веднага след тях и се опитайте да ги хванете!

Всички се втурнаха с най-голяма бързина след бегълците. Убеден бях, че веднага щом се отдалечат от нас, щяха да намалят скоростта.

— Аллах акбар! (Господ е велик!) — измърмори Халеф под носа си. — Тези две кучета искаха да те застрелят, сихди, а сега ще избягат!

— Нека да бягат, добри ми Халеф! За тях не си струва труда и една крачка да се прави.

— Ами ако куршумът те беше улучил?

— Тогава с тях щеше да е свършено. Нямаше да ги пуснеш да избягат!

Кадията оглеждаше трупа на пленника. Той каза:

— Имаш ли представа защо го убиха, ефенди?

— Разбира се! Мислеха, че ще ги предаде. Той не беше с особено силен и смел характер. От него можехме да узнаем всичко.

— Той си получи заслуженото! Но защо застреляха и този тук?

— Не се целеха по него, а по мен. Но в последния момент аз отскочих встрани и куршумът улучи този, който е стоял зад мен.

— Значи на теб са искали да отмъстят?

— Да. Какво ще правим с трупа?

— Няма да се цапам с него. Той си получи заслуженото, ще заповядам да го заровят. Това е всичко, което може да се направи. Конят му все още е при Хулам. Ще наредя да го доведат.

— А баща му? Ще го оставиш ли да избяга?

— Все още ли не си се отказал да го преследваш, ефенди?

— Разбира се!

— Кога?

— Няма ли да ти трябваме повече?

— Не. Можеш да потегляш.

— Тогава след два часа тръгваме на път.

— Аллах да е с вас и да ви помогне да хванете престъпника!

— Да, Аллах ще ни помогне, но въпреки това не се отказвам от твоята помощ.

— Трябва да ви помагам ли? Какво имаш предвид?

— Не ми ли обеща заповед за арестуване и шестима гавази?

— Да. На зазоряване трябваше да са пред портата на Хулам. Но преди това научих, че те е сполетяло нещастие. Всичките шестима ли ще ти трябват?

— Не, трима са достатъчни.

— След два часа ще са при теб. А ти ще удържиш ли думата си, която ми даде?

— Ще я удържа, както и ти своята.

— Сбогом тогава! Нека Аллах ти помогне да стигнеш до родината на прадедите си жив и здрав!

Той тръгна. Откакто му бях отказал да му дам парите, той напълно се бе променил. Подчинените му също бяха изчезнали. Само синът беше останал до издъхващия си баща и високо го оплакваше. Извадих кесията си, отделих парите, които бяха принадлежали на Али

Манах, и ги дадох на гавазина. Въпреки обзелата го мъка той учудено ме погледна и ме попита:

— За мен ли са, ефенди?

— Да, твои са. Нека с тях погребат баща ти. Но на кадията не казвай нищо!

— Благодаря ти, господарю! Добрината ти налива балсам в раната, която ми нанесе Аллах. Баща ми трябваше да изпълни дълга си. Аз съм беден. Сега обаче ще мога да поставя на гроба му плоча, украсена с тюрбан, за да видят посетителите на мезархане,^[31] че там е погребан правоверен син на Пророка.

Така аз, християнинът, без да искам, бях помогнал мъртвият мюсюлманин да получи надгробен паметник. Дали парите на дервиша щяха да бъдат използвани по-добре, ако ги бях дал на кадията?

Още не бяхме стигнали до жилището на Хулам, когато ни срещнаха двамата гавази, отишли да вземат коня на Али Манах.

Беше се случило онова, което предишната вечер бяхме смятали за невъзможно. Аз бях попитал: „Не трябва ли да бъде наказан Али Манах?“ Не би трябвало справедливото възмездие да го търси чак в Стамбул, той сам бе попаднал в ръцете му. Разбира се, бяхме изгубили целия предобед с това събитие. Сега трябваше да наваксаме възможно най-бързо пропуснатото.

Свикахме военен съвет. Най-напред Хулам повдигна въпроса, кои биха могли да бъдат хората, които обитават къщата, където дервишът намери смъртта си. Той смяташе, че те са свързани с „насърите“ в Константинопол. Това не беше изключено, но за мен те бяха същевременно и хората, за които обитателите на полуострова казват, че „са отишли в планините“.

Едва сега имах време да извадя бележката, която все още не бях разчел.

— Можеш ли да разчетеш редовете, ефенди? — попита Исла. Положих големи усилия, но накрая трябваше да отговоря с „не“. Листчето минаваше от ръце на ръце, но напразно. Отделните букви бяха доста ясно написани, но се свързваха в думи, които ни бяха напълно чужди и неразбираеми.

Слях най-кратките от думите заедно — но нямаха никакъв смисъл. Тогава моят Халеф се оказа най-умен от всички.

— Ефенди — каза той, — от кого може да е бележката?

— Сигурно от Хамд ал Амасат.

— Е, този човек има всички основания да държи в тайна онова, което пише. Не мислиш ли, че това би могло да е тайнопис?

— Хм! Сигурно имаш право. Хамд ал Амасат е трябвало да вземе предвид обстоятелството, че бележката би могла да попадне и в чужди ръце. Както изглежда, знаците не са тайни, но съчетанието на буквите е необичайното. „Са ила ни“, това не го разбирам, „ал“ е една дума; „нах“ пък не е ориенталска... ах, ако обаче се обърне става „хан“!

— Може би всичко е написано на обратно! — каза Хулам. — Ти прочете „ила“. Обърнато обратно, то ще гласи „Али“.

— Правилно! — отговорих аз. — Това е име, а същевременно и сръбска дума, която означава „но“. „Ни“ обърнато е „ин“, което на румънски означава „много“.

— Прочети трите реда отляво надясно! — каза Исла. Направих го, но въпреки това се изискваше голямо усилие, докато успея да прегрупирам буквите, за да се получат свързани думи. В резултат се получи изречението:

„Ин пипех бесте ла Караорман хан али са панаир Мелник“. Нарочно беше използвана смесица от румънски, сръбски и турски и всичко това означаваше:

„Много бързо съобщение в Караорман-хан, но след панаира в Мелник“.

— Правилно! Сигурно е така! — извика Хулам. — След няколко дни в Мелник има панаир.

— Караорман-хан? — попитах аз. — Знаеш ли го къде е? Къде би могъл да се намира?

Никой не знаеше. Иначе думата означава „Мрачна горска къща“ или „Черногорска къща“. Във всеки случай мястото беше малко и се намираще навътре в гората. Но в коя местност?

Имаше две предложения за откриване местонахождението на това тайнствено място, но, изглежда, нито едно от тях не водеше към целта.

— Хайде сега да не се напругаме толкова — казах аз. — Главното е, че вестта трябва да бъде отнесена едва след панаира от Мелник до Караорман-хан. Думата „Са“ означава „след“ и „зад“. Оттук заключавам, че получателят на писмото първо трябва да отиде на

панаира, преди да се отпрати към Караорман-хан. А за Мелник води тъкмо пътят, по който вчера вечерта тръгнаха тримата конници. Нали?

— Да — отговори Хулам, — така е, ефенди. Баруд ал Амасат е тръгнал за Мелник. Сигурно там ще го намерим.

— Тогава не бива да губим повече време, а да тръгваме по възможно най-бързия начин. Същевременно трябва да изпратим човек в Искендерие при Анри Галингре, за да го предупредим.

— Аз ще имам грижата. Но преди да тръгнете, седнете да се нахраните, а освен това искам да ми позволите да се погрижа за вас!

Накратко казано, след два часа стояхме в двора, готови за път. Бяхме четирима: Оско, Омар, Халеф и аз. Другите трябваше да останат.

— Ефенди — попита Исла, — за колко време се сбoguваме?

— Не знам. Ако скоро намерим тези, които търсим, ще се върна, за да докарам Баруд ал Амасат в Едирне. Ако ги преследваме по-дълго време, възможно е никога повече да не се видим.

— Дано Аллах не пожелае това! А ако се върнеш в родината си, трябва пак да дойдеш някога в Стамбул, за да те видим. Но твоя Хаджи Халеф Омар ще ни изпратиш обратно!

— Ще отида там, където е моят ефенди! — каза Халеф. — Ще се разделим само когато ме изгони!

Дойдоха и тримата гавази, които кадията изпращаше. Едва не се изсмях, като ги видях. Седяха върху дръгливи коне, нито един от които не струваше и сто пиастъра, въоръжени бяха до зъби, но пък имаха най-невинното изражение на лицата в света.

Единият се приближи към мен, погледна ме изпитателно и се осведоми:

— Ефенди, ти ли си Кара Бен Немзи?

— Да — отговорих аз.

— Наредиха ми да се явя при теб. Аз съм гаваз-башията. Значи той беше най-главен от тримата.

— Имаш ли заповед за арестуване? — попитах аз.

— Да, ефенди.

— Можете ли да яздите добре?

— Препускаме като дяволи. Няма да ти е лесно да се движиш редом с нас.

— Радвам се. Записа ли ви кадията колко трябва да получавате дневно?

— Да. Трябва да плащаш на всеки от нас по десет пиастъра дневно. Ето писмото.

Там наистина беше записано по десет пиастъра на човек на ден, а с кадията бяхме се договорили за съвсем друга цена. Всъщност можех да му изпратя обратно тримата яздещи като дяволи герои, но от един поглед се убедих, че всъщност няма да се наложи да им плащам дълго време. Гаваз-башията висеше на коня си като прилеп на олук, а другите двама, изглежда, бяха обучени по същия образец.

— Знаете ли каква е задачата ви?

— Разбира се! — отговори водачът на нашите спътници. — Трябва да заловим трима негодници, които вие не можете да хванете, и после да ви откараме заедно с тях обратно в Едирне.

Начинът, по който се изразяваха, беше забележителен, но признавам, че тримата много ми допадаха. Предчувствах, че ще се забавляваме. Халеф обаче, изглежда, много се ядосваше, че кадията ни е изпратил такива придружители.

Настъпи мигът на сбогуването. То ставаше по най-живописен ориенталски начин, но с най-искрена сърдечност. Не знаехме дали отново ще се видим, затова сбогуването ни беше за неопределено време, без да е тежкото сбогом за цял живот, но не и беглото довиждане за малко.

Вярно, че се разделях със скъпи приятели, но най-скъпият ми от тях, моят хаджия, все пак оставаше с мен, а това намаляваше унието, което обхващаше всеки човек пред раздяла.

Смятах, че напускайки Едирне, ще се отправя за Филибе, но поехме в друга посока, на запад по Арда, към много по-големи, отколкото предполагаме, опасности и приключения.

[1] Мевлевит — областен съдия. — Бел. нем. изд. ↑

[2] Молла — мохамедански свещеник, турски учен съдия. — Бел. пр. ↑

[3] Кааза — низша съдебна инстанция. — Бел. нем. изд. ↑

[4] Махлута — наметало. ↑

[5] Таен полицаи. ↑

[6] Търговец на дрехи. — Бел. нем. изд. ↑

- [7] Харач — данък на глава за немюсюлманите. ↑
- [8] Механа — гостилница. ↑
- [9] Ханджия — български гостилничар. — Бел. нем. изд. ↑
- [10] Ахмак — глупак. — Бел. нем. изд. ↑
- [11] Китайски театър на сенките. ↑
- [12] Прочуто адрианополско желе. ↑
- [13] Хамам — баня. ↑
- [14] Филибе — Филипопол. — Бел. нем. изд. ↑
- [15] Одая — стая. ↑
- [16] Двор. — Бел. нем. изд. ↑
- [17] Главен надзирател. — Бел. нем. изд. ↑
- [18] Аптекаар. ↑
- [19] Немски език. ↑
- [20] Тиф. ↑
- [21] Търговец на тютюн. Бел. нем. изд. ↑
- [22] Хамшери — сънародник. ↑
- [23] Терджуман — преводач. — Бел. нем. изд. ↑
- [24] Гробар. ↑
- [25] Танцър. — Бел. нем. изд. ↑
- [26] Агреб — скорпион. ↑
- [27] Йълон — змия. — Бел. нем. изд. ↑
- [28] Мектуб — писмо. ↑
- [29] Сандъкчи — касиер. — Бел. нем. изд. ↑
- [30] Рибар. — Бел. нем. изд. ↑
- [31] Гробище. — Бел. нем. изд. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.